Оссолінсъкі колекції.

CD – диск виконано в рамах угоди укладеної з квітня 2004 р. між Львівською науковою бібліотекою НАН України у Львові і Національним Закладом ім. Оссолінських у Вроцлаві.

Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów.
Zespół (fond) 4.
Zbiór rękopisów Biblioteki Baworowskich

Dział (opys) 1

681. Aleksandra Batowskiego i Ambrożego Grabowskiego luźne odpisy, wyciągii notaty historyczne.

STRONY NIEZAPISANE NIE ZOSTAŁY ZDIGITALIZOWANE

687
IV. B. 2

ЛЬВІВСЬКА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ім. В. СТЕФАНИКА НАН УКРАЇНИ
ВІДДІЛ РУКОПИСІВ
ФОНД 4 (Бав.)
ОПИС 1
ОД. ЗБ. 681

notaty historyczne
do Prus i Szlemostw tychże
od r. 1525 – czyli od
Złożenia się Albrychta brandeburczyka

№ 681

IV. B. 2.

bat adferre, non quae essent optima, sed quae placerent maxime. Nec illic temere applaudebatur ab otiosis ac fastidiosis, nisi sententiis, argute dictis, schematibus et epiphonematibus, et si quid esset aut novum aut inmodicum, communia quamquam optima fastidiebantur. Nec raro quae pessime dicta fuerant, ita frequentissime applaudebatur. Ita discessum est ab eo simplici ac naturali dicendi genere, quod omnibus antefertur vel hoc nomine quod fide commendatur. Quid autem est oratio culta sine fide, nisi cantio probe modulata? Hinc est quod queritur Quintilianus, quosdam vicia sua, quibus in declamando assueverant, in forum et ad seria actiones detulisse, reorum gravi periculo, dum patronus mavult causam perdere, quam jocum, aut schema, nonnunquam cum risu quoque judicium et coronae. Talia quaedam et Seneca retulit in libros, velut haec quae diximus, tum fictiones illas palam falsas, quibus frequenter utitur. Video quid velis. Postilhac pendebo de vultu tuo. Quamquam Novatus frontem contraxit. Quin et in personis fingendis ac mutandis interdum subitus est, ut hinc etiam obscuritas oriatur, dubitesque nonnunquam an ipse loquatur, an is, adversus quem agit, an aliqua tertia persona. Non quod haec non fiant ab aliis, sed parcius, sed mollius, sed magis perspicue.

Multus est et in dialogismis, dum his aut illis personis suum affingit sermonem, quae refert ad copiam et ad delectationem, et ad vehementiam confert: non quod hoc faciat infeliciter, sed quod frequentius et declamatoriae; hoc est ad voluptatem magis, quam ad serium usum causae propositae. Caligulae Caesaris iudicium contemni poterat, ut hominis parum integrae mentis, et qui Vergilii ac Titi Livii statuas conatus sit e bibliothecis submovere, nisi et Fabius hoc notasset et ipsa res propemodū loqueretur. Desideres eñ fere in hujus viri scriptis ordinem, et compositionem. Habet autem argumentū omne susceptū, initium progressum et finem. Primū enim tractari volet quid sit. Ea explicatur divisione, cujus partes digerentur in ordinē, et in quaque tractanda ordo quidā est, dum ea primū tractant, quae proxime attinēt ad rei substantiam, deinde ea, quae accidunt, tū si qua cognata sunt, aut contraria, mox quae hinc proficiscunt, cōmoda vel incōmoda. Denique, quibus rationibus haec parentur, servantur, augeantur, aut contra, deviententur, depellantur, aut minuantur, ut totus liber corporis instar sit, consians ex membris decenter collocatis, id quod in Aristotele mireris, in Seneca desideres. Nec enim semper proponit ac dividit et si id fecit non prosequitur quod proposuit, sed ad omnem occasionem excurrit mox sub-

inde veluti de novo orditur: Raro utitur transitionibus, quod in docendo plurimum lucis adfert, nonnunquam et circa finem operis incipit dividere, est ubi oblitus sui repetit eadem. Quae res declarat illum, vel ex declamatoriis exercitamentis traxisse hoc vitii, vel quod vero propius est, non praemeditatum accessisse ad scribendum nec tam judicium rationemque secutum, quam impetum ingenii. Non enim incedit illius oratio, sed fertur magis, saltique potius quam ingreditur, id quidem quod ad sententias attinet. Jam quod pertinet ad verborum compositionem, perparcus est in adhibendis conjunctionibus, quae sunt velut orationis nervi. Gaudet enim asyndetis, quod interdum magis facit ad dictionis vehementiam, seu verius argutiam. Neque raro contextus sermonis talis est, ut dubites utro referendum sit membrum, ad superiora ne an ad sequentia. Submolestum est interdum in eodem, diverse dicendi studium, veluti quod M. Tullius illud Platonis, Ἕναστος ἡμῶν οὐκ ἀυτῷ μόνον γέγονεν, elegantes reddidit, nemo nostrum sibi tantum nascitur, ne similiter diceret, maluit deterius dicere, Nemo sibi contigit, quae verba, ut ingenue, quod sentio dicam, nunquam intellecturus eram, nisi ex tenore sermonis conjectassem illum aemulari voluisse Platonis sententiam. Sit sane copiae laus, eadem aliter dicere; quid laudis habet, ut aliter dicas, male dicere?

Quid quod carpendi libidine frequenter eadem committit,
quae reprehendit in aliis. Notat in quodã voces aliquot sor-
didas, in quibus sunt spõgia, laterna, pulegium, acetum,
miriquae salibus exagitat, quod quidam inter declamã-
dum, quaesierat, cur testa, si cadat, frangãt, spongia si
cadat non frangatur, quum ipse in una epistola tot
infulciat voces sordidiores, universam balnei suppellec-
tilem ac functionem, inibinatis vocabulis explicans. Cui
minus autẽ liceat testã appellare testam, aut spongiam
spongiam, si res postulet quam ficum vocare ficum, et
fabam dicere fabam? Libenter jocatur in argutias sophi-
sticas, et philosophorum subtiles magis quam necessarias
quaestiunculas, et hujusmodi tricis saepe nimium diu
moratur lectorem, sed ita ut facile appareat esse verum
quod notat Quintilianus, illum in philosophia pa-
rum diligenter fuisse versatum. Est enim artificii scite
illa ridere, quae non sine ingenio traduntur a sophistis
et a Socrate facetissime deridentur. Quorsum autem attinet
Chrysippeis illis rogatiunculis totas expilere paginas, An sa-
piens sapienti possit prodesse, an sapienti possit dari be-
neficium a diis. An virtutes sint animalia. An singu-
lae virtutes sint singula animalia, an unum sint u-
niversae. An servare patrem sit animal. Hujusmodi nae-
nias quum frequẽter inculcet usque ad tedium, tamen

subinde damnat. Quid autem opus est facere quippiam
in hoc ipsum ut factum reprehendas?. Quod alicubi
quaedam ex autoribus perperam refert, sic excusat Quin-
tilianus, ut dicat illum deceptum eorum fiducia quibus
solet quaedam inquirenda mandare, Hujus generis ali-
quot loca notata sunt ab eruditis. Alicubi citat ex Ovi-
dio quod est in Tibullo. Haec eo commemorantur a no-
bis, ut non deterreamus lectoris studium, sed ut majore
cũ fructu legatur vir tot eximiis virtutibus commen-
dabilis. Addam quod mihi nonnunque subolebat in
illo, ut dicimus declamatoria quaedam affectatio, et ali-
cubi desideres simplex illud et naturale. Unde Neronis
mater quum filio vellet movere invidiam, jactabat
imperium Burro et Senecae commissum esse, quorum
Burum appellabat vilem ac truncam manum, Sene-
cam eadem et linguam professoriam. Ingenio facili
versatilique fuisse colligitur hinc, quod in diversis ar-
gumentis stilum exercuit pari propemodum successu,
quod nec Ciceroni nec Vergilio contigit. Nam Tacitus com-
memorat illius poemata, de quibus sentiens incertum.
Nam Tragoediarum opus eruditi quidam malunt Sene-
cae filio tribuere, quam huic, sunt qui fratri Senecae ad-
scribant. Ex prima tragoedia versus aliquot refert, Duc
me parens summique dominator poli ect. - Quam-

quam mihi videtur opus hoc tragoediarum non esse unius hominis. Cate ex ludicro libello de morte Claudii, conjicere licet illum haud quaquã iratis musis et Apolline versatum in hoc studii genere. Tamet si Fabius existimat eam rem obstitisse Senecae, quominus in uno quopiam excelleret, quod in omnibus argumentis versaretur. Id enim suspicor esse quod scribit, Si parum concupisset, certe Tacitus declarat hinc illi conflatam invidiam, quod occupano omnia, nihil aliis laudis relinquere videretur. Commemorat Tacitus et orationes ejusdem, quae a nobis desiderantur, nisi forte sentit has quas habemus consolatorias, unam ad Martiam, alteram ad Polybium acephalon, tertiam ad Albinam, sive ut in aliis reperitur Elbiam, matrem, quas tamen libros dixeris citius quam orationes. Indicat idem alias quasdam orationes vulgo fuisse jactatas, Neronis quidem nomine, sed a Seneca compositas. Nec has opinor commemorat inter illius opera. Unicam ex Cornelio Tacito huic adjecimus aeditioni, brevem quidem illam, sed elegantem, planeque Senecae phrasin referentem. Utinam extarent et illa quae morituris dictavit. Nam ea Taciti temporibus habebantur in manibus. Commemorat et dialogos ejus, quorum et Fabius meminit. Horum nihil extat, praeter unicam brevem, cui quidam titulum fecerunt sensus

et rationis, qui an illius sit nescio, certe mutilatum habemus et consarcinatum. Divus Hieronymus adversus Joviniarum citat Senecae librum de matrimonio. Ipse in naturalibus quaestionibus indicat se juvenem scripsisse librum de terrae motu. Edidit opus de superstitiosis ritibus colentium deos. Nam Augustinus in opere de civitate dei libri sexti capite quinto multa hinc recēset. Epistolas commemorat cum Fabio Tacitus quas scripsit ad imitationem Platonis, sed ad unum omnes, videlicet Lucilium Balbum Siciliae praesidem; quod argumentū sibi proposuisse videtur, ut ingenio suo indulgeret. Nullum enim liberius. Nam quicquid vel audieris, vel legeris vel in somnis occurrerit, epistolae fit argumentum. Deinde licet ordiri unde velis, transilire quo velis, finire quum velis. Sed interim absit illud, quod est in aliorum epistolis gratissimum quae vere et ex re scribuntur. Alioqui poteramus et nos ex proverbiis singulis singulas facere epistolas. Tamen hoc opus habeamus integrum nescio, certe verba Senecae, quae multa recenset Gellius ex vigesimo secundo libro epistolarum, nusquam in illius scriptis inveniuntur. Et tamen est in eo libro quaedam epistola, cujus initium, quare quibusdam temporibus, in qua taxat quorundam ναυσηδίαν et stili vitia. Ex hac ut conjicio

aliquis Ciceroni bene volens, sustulit eum locum, quo declamatur in illius eloquentiam. Ex omnibus porro Senecae monumentis nullum mea sententia magis studiosum reperebat integrum extare, quam libros declamationum, quos fuisse multos declarat Epitome, quam habemus. Plurimum enim conduxisset et ad inveniendum et ad judicandum. De quo suo loco non nihil dicemus. Ut igitur Seneca ornatissime praesul prodiret in publicum, cui potissimum nominis felicibus auspiciis videor mihi non omnino segniter nec infeliciter navasse operam. Certe non tantum impensum est curae, quantum ne juvenis quidem ulla pecuniaria mercede fuerim susceperus. Non mentitus est Naso, quum ait, et immeritum gloria calcar habet: sed ipsa re comperi, ignominiam acrius habere calcar. Extimulavit huc nonnihil ornatissimus juvenis Andreas Zebridovius et suis imaginibus, et te patrono dignus, quod intelligerem quantum utilitatis hinc esset illius studiis accessurum, vel ad recte vivendi rationem, vel ad dicendi facultatem. Malo doctus posthac melius meminero Capitae sapienter monentis, ne quid expectem amicos, quod ipse rectius praestare queam, nec excidet vetus provebium, quod vetat boni imponi clitellas. Quod si tibi videor prioris aeditionis dedecus hac aeditione satis eluisse, non poeni-

tet hujus operae, quamvis molestae. Apud studiosos autem plurimum favoris ac dignitatis acceperit Senecae si tuo, hoc est, doctissimi et integerrimi Praesulis judicio fuerit comprobatus, qui ut his temporibus longe turbulentissimis inclyto Poloniae regi Sigismundo, totique regno eximium Cancellarium, ecclesiae praesulem incorruptissimum praestas, ita disciplinis quoque liberalibus, quarum ipse peritissimus es, munificentissimum exhibes Maecenatem. Eoque precor, ut pulcherrimos tuos conatus Christus Opt. Max. bene fortunare dignetur. Vehementer enim discruciat animum meum ista fatalis lues, quae per orbem pene universum et principum concordiam, et Christiani populi religionem, et honestissimas disciplinas mire vitiavit, adeo ut me studiorum, quibus alioqui nihil est dulcius, interdum pigeat. Sed in primis domini clementia, deinde tua tuique similium vigilantia spero futurum, ut huic plusquam ferreo seculo succedat aetas, si non aurea, certe paulo felicior

Datum Basileae, anno M. D. XXIX.
Mense Januario.

R. D. Petro Episcopo Cracoviensi, ac regni Polonia cancellario Des. Erasmus Roterod S. D.

In ipso statim hujus operis limine Praesul amplissime, fortassis ceperit aliquem admiratio, quid acciderit, ut praeter morem meũ nũc Seneca prodeat, nõ. ejusdẽ nomẽ praeferẽs, cui fuerat antea dicatus. Quũ enim alij quidã pluribus interdũ dedicent eundem librũ, nonnulli singulos ejusdem operis libros singulis nuncupent, quidam appendices adjectas alijs inscribant, quam opus inscripserant, nos tamen hac in re summã praestitimus cõstantiã hactenus, adeo ut cũ olim R. D. Guilhelmo Vuarano archiepiscopo Cantuariensi solã Euripidis Hecubã praesentes exhibuissemus, absentes in aeditione et Iphigeniam aulidensem adiecerimus. Quantulus autem fuerit Adagiorũ libellus initio, quem clarissimo Baroni Guilhelmo Monioio dedicavimus, plerique sciunt, quanta nunc sit operis moles, liquet, nihil tamen mutatum est de titulo. Certe poteramus in Chiliadibus, aut centurijs facere, quod Celius Rodiginus vir doctus ac prius fecit in sedecim libris, quibus titulũ esse voluit antiquarum lectionum. At hac ambitione tantum absumus, ut complures libellos emiserimus absque nuncupatione. Longius etiam ab eorum

impudentia, qui idem opus mutata duntaxat praefatione plu-
ribus dicant, eadem, quod aiunt, filia plures sibi generos asci-
scentes. Adversus hujus modi exempla, quum in hunc us-
que diem perpetuo meum morẽ obtinuerim, hoc vehemen-
tius admirabitur aliquis, quod opus pridem dicatum Tho-
mae episcopo Dunelmensi, nunc videat alterius praeferre
nomen. Hoc amplissime praesul, nec casu, nec temere, sed
cõsulto factũ esse fateor. Si quidẽ vel hac ratione cunctis
testatum esse volui, priorem aeditionem non fuisse meam
quamquam plus satis fretus amicii cujusdam promissis
addideram praefationem. Cantabrigiae quum nactus essem
aliquot Senecae libros manu descriptos, adhibito laboris so-
cio totum Senecã percurri verius quàm perlegi, annotatis in
spacio marginis quae vel diversa compereram in exemplari-
bus, vel ipse ex me addivinaram. In his erant permulta,
quae vigilantis et eruditi cujuspiam discussionem require-
bant. Quum mihi diutius Basileae commorari non esset
commodum, totum hoc negocium amico cuidam, de cu-
jus fide, nec tum quicquam addubitabam, nec nunc con-
queri libet, commisi. At post menses aliquot Basileam
reversus, comperi sic tractatum opus, ut me vehementer
puderet ejus aeditionis. Non hic vulgari more culpam
in alium transferam, sed partiar magis inter eum qui com-
misit, et eum qui commissum ad se recepit. Meum pecca-

tum erat, quod oblitus sapientissimi de Cassita apologi, amico-
rum operam expectarem in eo negocio quod per me rectius
geri et potuit et debuit: illius, quod inexploratis humeris susce-
pit sarcinam viribus majorem. Quamquam haud scio, an ma-
jor culpae portio mea sit, siquidem ineptior est, qui bovi ci-
tellas imponit, quam bos ipse qui recipit impositas. Sed ci-
vilius est, opinor, utriusque culpam si non licet excusare, sal-
tem extenuare. Fidem amici perspectam habebam, de ingenio
doctrina, judicioque peo mea erga illũ benevolentia magnifi-
tius sensi, quam pro re: et ille pro mutuo suo amore, gratifi-
candi studio, fortassis et recusandi pudore, plus recepit quam prae-
stare valuit. Quod ego peccavi simplicitatis et candoris erat,
quod ille sedulitatis et obsequij. Caeterum quod ea pars exempla-
ris quae crebriores habebat annotatiunculas sublata est, sic
interpretari libet, aut ab illo non esse factum, aut charita-
te nostri factum, qui maluit ibi parum meminisse fidei
quam de nostra amicitia periclitari. Sed huic malo ma-
lum aliud germinum accessit, ut intelligas totum illud
negocium sinistris auspiciis fuisse gestum. Curaram per quen-
dam bibliopolam, sibi felicem, aliis infelicissimum, Senecae
codicem reddendum Episcopo cui dicaram hoc laboris. Is ex
Anglia reversus affirmavit se cum fide, quod erat manda-
tum peregisse; Credidi. Quis enim non crederet sic asseve-
ranti? Interim in meis ad Episcopum literis iterum

atque iterum faciebam dicati mihique voluminis mentionẽ. Ille qui nihil acceperat, æquissimabat, se mihi ludibrio esse. Huic stomachũ etiam exasperavit jureconsultus quidã, qui illi erat a consiliis. Nam indicarat Episcopo locos aliquot, qui tam habebant manifestum mendum, ut mirum sit nec ab operis animadversum fuisse. Tandem quum redissem in Angliam, ignarus harum rerum comperi Praesulem illum, quem habere solebam amicissimum, mire frigidum, et causam expiscatus sum. Itaque praeter aeditionis dedecus propemodum etiam amici non vulgaris jacturam feci. Interim semper dissimulavit animum calcar ignominiæ, ut quemadmodum solent milites pool cladem acceptam in proximo conflictu, virtute dedecus acceptum pensare, ita feliciore recognitione sarcirem, quod in aeditione priore commissum erat. Quamquam illa quoque qualis qualis erat, non parum multa restituit, certe spem aliquam ostendit eruditis hujus senticeti in usum frugiferi novalis repurgandi. Itaque melioribus, ni fallor, avibus Senecam in manus recepi, in quo emaculando tantum curae, tantumque sudoris impensum est, ut optimo jure possim abdicare priorem illam aeditionem. Ac ne quid infelicium auspiciorum hic resideret, sed plane novo genio jam aliud prodiret opus, mutata praefatione, tuo nomini auspicatissimo vigilias hasce meas dicare visum est.

Sperogue futurum, ut quemadmodum tu consiliis, fidelibus
juxta ac prudentibus, Regi Sigismundo pacis bellique artibus
juxta instructo, tum florentissimo Poloniae regno, cui vigi-
lantissimum praeclas Cancellarium, cum primis deatet
es ac felix, ita nomen tuum Senecae praefixum, laetum
quoddam augurium sit allaturum studiosis omnibus, quos
hactenus misere torsit, autor lectu quidem dignissimus, sed i-
ta tractatus, ut vix usquam se lector possit explicare. Non
hic verbis attollam, quantum mihi laboris exhaustum sit.
Scio neminem creditutum, nisi priorem aedicionem cum
hac contulerit. Id si quis non gravabitur facere, continue
fatebitur alium prodisse Senecam: non quod nihil resederit
excutiendum, sed quod immumera portenta, non minus feli-
citer quam fortiter suxtulerimus, idque praesidio diversorum
codicum, inter quos erant aliquot miree vetustatis. Divina-
tioni nõ temere indulsimus, experimento docti, quam id tu-
tum non sit. Adivit in hoc labore nonnihil indubia
Matthaei Fortunati Pannonii hominis, ut res indicat, exac-
te docti, diligẽtis, sobrii sanique judicii. Is enim libros na-
turalium quaestionum accuratissime recognovit, quod operae
utiñam et in caeteris omnibus praestitisset, quem ut in
plerisque libẽter secuti sumus, ita in nonnullis ab eo
dissentimus, praesertim, ubi nostro sensui suffragabantur
exemplaria. Profuit et Rudolphi Agricolae codex typis excu-
Et tamen alicubi divinandum fuit, nec raro feliciter cesit con-
jectura, nisi me fallunt omnia.

suo Tarvisii, ante annos quinquaginta, quem is vigilantissime videtur evoluisse. Arguebant hoc notulae manus ipsius, quibus innumera loca correxerat, sed in multis, ut apparebat, divinationem ingenii sequutus magis quam exemplaris vetusti fidem. Incredibile vero quam multa divinarit, vir ille plane divinus, non enim possum Rudolphi dotes et plurimas et eximias complecti brevius. Ejus codicis nobis copiam fecit Hajo Hermañus Thysius, juvenis tam felici natus indole, ut unus videatur idoneus, qui Rudolphicae laudis successionem capessat, tantique viri gloriam sustineat, alioqui et patriam habens cum illo communem, et affinitate propinquus. Quin et Sigismundus Gelenius qui jampridem in officina Frobeniana castigandi praefecturam gerit, vir citra omnem ostentationem exquisite doctus, et, quod in eruditis quoque rarum est, emunctae naris, exactique judicii, nõ pauca feliciter deprehendit, quae nos in multa distractos, interdum et defessos, fefellerant. Non enim est mei ingenii quemquam laude merita fraudare. Ut autem hunc Senecam tam prodigiose depravatum haberemus, praeter illas vulgares causas incuriam insciitiamque scribarum, temeritatem sciolarum, mutantium quicquid non assequuntur, seorsum duas potissimum fuisse perspicio. Prior est ipsa Senecae phrasis, quae quoniam nusquam non affectat declamatorias argutias, interdum usque ad aenigma-

lis obscuritatem, praesertim quum accedat orationis concisae parumque compositae, abruptum, ut facillimus ita periculosus erat lapsus, vel minus eruditis vel excitantibus, qua de re, mox plura nobis dicentur. Altera quod hunc scriptorem pii sci Christiani sibi studio quodam vindicarunt, ac prosperno dum pro orthodoxo sunt amplexi, partim ob praeceptorum sanctitatem, quam in hujus libris animadverterunt, partim commendatione libelli, qui continext epistolas aliquot utro citroque inter Paulum apostolum et Senecam missas, mendaci quidem titulo, sed in rebus humanis mirum est, quantum interdum habeat momenti, fictum ac frivolum mendamentum. Non enim belli tantum, juxta proverbiū, sed totius vitae mortalium multa sunt inania. Jam quum semper vulgo nihil soleat esse levius, quo seculum illud habebat homines ad pietatem proniores, magis credulos, minusque suspiciosos, hoc facilius erat illis fuco pietatis imponere. Nec parum accessit illi favoris ex D. Hieronymi commendatione, qui Senecam recensuit in Catalogo sanctorum, quamquam in eo Catalogo cōmemorātur aliquot nō admodum probatae sanctitatis. Velut Josephus professione Judaeus. Tertullianus, Novatianus, et Donatus haeretici. Ita factum est, ut ob religionis amorem fastiditis ethnicorum literis politioribus, disciplinis, linguis, et antiquitatis peritia, Senecae libros et privatim sibi legerent, et publice juven-

tuti praelegerent, homines infantes, ac vix semigrammatici, tantum aspersi rudis illius et inconditae philosophiae, somnio verius quam cognitione, qui professionem auspicabantur ab explicatione quatuor causarum, materialis, formalis, efficientis et finalis. Deinde praefati epistolam esse moralis philosophiae dividebant eam in duas partes principales, et rursus harum singulas in tres aut quatuor minus principales. His fumis ingressi, quum ventum esset in medium, si qua vox occurrisset inusitatior, si quod schema, si qua ad autores non vulgares allusio, si quid graecitatis, si quid veteris historiae breviter si quid omnino retrusioris eruditionis, quum harum rerum nihil didicissent, quibus pene ad ostentationis vitium scatet Seneca, necesse erat, ut aut mera portenta cõminiscerentur, aut mutuerent scripturam. Quid ni? αἰσχρὸν γὰρ δίωστᾶν, ubi cathedram conscenderis, et inscitiam profiteri non convenit ei, qui pileo titulogue magistri artium celebris est. Vix dictu credibile, quantam hic impietatem commissam deprehenderim. Eundem locum interim adeo varie corruptũ, et tam impudenter mutatum offendimus, ut nullum verbum, nec inter depravatores, nec cum germana lectione, quam in pervetustis exemplaribus invenimus, conveniret. Itaque dum quod semel depravatum est alius simile temeritate nititur emendare, nunc alius atque; alius subinde novat aliquid, fit mendum inermen-

dabile, ut nulla jam quamvis eruditi hominis divinatio possit opitulari. Nam quod scribarum inscitia committitur habet aliqua germanae scripturae vestigia, quae sagacibus ingeniis praebent aliquam veri conjecturam; quemadmodum in his, quae ex nobilis excipientiũ, aut ex dictantis voce non aequaliter ad omnium aures perlata vitiata sunt, locus aliquis relictus est eruditorum coniecturae. Solent enim professores dictare scribendum, quod erant enarraturi. His non omnes erant aeque vicini, et diversa est nationum pronunciatio, nec semper articulata lingua est pronunciantis. Hinc evenit, ut constantius scriberetur pro constantius, et alea pro area. Similiter notularum varietas dabat ansam erroris. Illi tamen illud debemus Christianorũ studio, quod quum tot clarissimi scriptores intercideriint, Seneca nobis magna ex parte supersit; si tamen hoc est superesse. Opinor autẽ a nobis rem eo deductam, ut si quis doctior, felicior et otiosior, tantam accessionem addat huic aeditioni, quantam nos adjecimus superioribus, operem talem fore Senecam, ut minimo cum taedio, maximo cum fructu legi possit. Adjecimus annotatiunculas, sed paucas. nec alibi, quam ubi putarem excludendam depravationem. Alioqui nullus erat futurus annotationum modus, si quod a Fortunato factum est, quidquid esset correctum annotare voluissemus. Et tamen vehementer optarim hunc autorem scholiis illustra-

tum, veluti obstitulis quibusdam, quae depravatorum temeritatem submoverent. Vitam Senecae quidam non prorsus indiligens ex Suetonio, Cornelio Tacito et Hyeronymo deceptam literis prodidit, ex cujus libro deceptum est, quod hic adjectum videmus. Caeterum illis non assentior, qui certant, Senecam facere Christianū, Nicodemo similem, qui quum nullum habeant argumentum probabile, praeter epistolas quas post docebimus a studioso quopiam fuisse confictas, nullum prorsus habent argumentum, nisi quod sub eodem Caesare vixerunt Romae. Sed fingamus Senecam, quo non alius de contemnenda morte scripsit unquam, vel sapiens vel fortius, adeo fuisse meticulosum, ut ne in scriptis quidem extrema senecta prodilis usquam subindicaverit suam professionem, tam cautum, ut nihil subolerit Neroni, qui quum illum decrevisset e medio tollere, et causas commentitias praetexeret, Christianismi crimen non objecit, illud quo colore defendemus, quod in extremis scriptis subinde loquitur deos et deas, subinde dubitat, numquid hominis supersit a funere? Ut largiamur, esse fas metu morbis dissimulare Christianum, impia certe dissimulatio est, quae pietatem impietate dissimulat. Aliud est vero prophana Christum occultare, aliud est libris aeditis pugnare cum Christi dogmatibus et aliud est silere de Christo, aliud illo indigna loqui. Sed quorsum attinet

44/320

hoc commendem? An ut libros illius Christianis hominibus commendent? Equidem arbitror magis in rem esse lectoris ut Senecae libros legat, velut hominis ignari nostrae religionis. Etenim si legas illum ut Paganum, scripsit Christiane, si ut Christianum, scripsit Paganice. Quum autem in illo sunt plurima, quae segnitiem nostram possint ad virtutis studium accendere, habebunt eadem acriores aculeos, si cogitemus ab ethnico profecta. Apud illos enim sunt quaedam ita dicta, sa ve, ut juxta Christianam quidē philosophiam vehementer sint improbanda, praese ferāt tamen miram virtutis indolem, velut illud Socratis, hoc unum scio. quod nihil scio, quum sit absurde dictum, tamen exprobrat nobis nostram arrogantiam. Et Lucretiae factum, quum sit optimo jure detestabile, nobis tamen commendat pudicitiae studium, et hoc efficacius commendat, quod exemplum ab ethnica foemina profectum sit. Itaque quod ad mores attinet, majore fructu legetur Seneca, si legatur, ut, quemadmodum fuit, Paganus. Nam et Christiane dicta vehementius afficient, et secus dicta, minus laedent. Alioqui nusquam magis discrepat a Christiana philosophia, quam quum ea tractat, quae nobis sunt praecipua. Caput enim nostrae religionis est, nosse Deum. At ille commonstraturus nobis quid sit deus, Deus, inquit, est totum hoc, quod vides et non vides, qua-

si totus hic mundus sit ingens animal, cujus corpus sit oculis conspicuum, anima lateat, et hoc sit Deus. Jam unus ne sit deus, an plures, vehementer ambigit, et tamen frequenter iterat deos deasque. Rursus incidet eos, qui putant in hoc mundo nihil geri, quod nunc deum non fallat, perinde quasi culicem sentiat Elephantus. Jam an anima supersit corpori sic disputat quasi nihil referat, utrum credas. Alicubi, ut refert Tertullianus, pronunciat omnia finiri morte, etiam ipsam. Postremo quoties invidit in sapientem illum Stoicum, sic eum attollit, ut frequenter diis aequet, nonnunquam et anteponat. Ait sapientem universam felicitatem suam sibi uni debere, diis nihil opus esse, immo deus aliquid debere sapienti. At pietas nobis persuasit, etiam passerculos et lilia deo curae esse, tum hominem nihil habere ex sese boni, sed summam suae felicitatis debere munificentiae numinis. Quantum igitur sit periculi, si illa legantur velut a Christiano prodita. Caeterum quod ad eruditionem aut eloquentiam pertinet, cum judicio delectuque legendum esse Senecam, jam olim admonuit Quintilianus, tanta aequitate temperans suam de illo censuram ut nec personae studio laudet, improbanda, nec odio damnet quae laudem promerentur. Proinde fortassis non abre fuerit, si studiosae juventuti paucis indicem, quae sint

in hoc autore fugienda, quae sequenda. Primum habet voces suas, velut in affectatas, ut dissimilis sit Ciceroni: quanquã hoc illi cum Quintiliano Plinioque commune, et haud scio an cum toto illo seculo, quod Ciceronis, velut argenteũ aureo successit. Hujus rei pauca subjiciam exempla, ut lector ex his conjicial caetera. Pronomine reciproco sui, sibi, se frequenter durius utitur. Tanquam, pene semper usurpat pro velut, sive, ut, si quando vult exemplum subjicere. Aliquoties dicit aeque quam pro aeque atque. Cum, gaudet addere superlativis, quam, quod veiam, nunquam, ut cum maxime, pro quam maxime. Adversus pro erga frequenter usurpat in bonã partem, ut gratus adversus deos. In hac sermonis forma, non[1] homines[2] modo contemnit[3], sed deos negligit, via unquam addit conjunctionem. Sed et deos, aut, sed deos quoque. Haec atque his similia, non reprehendo nec damno, tantum indico non esse Tulliani candoris. Quintillianus libro decimo tribuit illi olim suum, quod in nullo scribendi genere non esset versatus, tribuit ingenium facile et copiosum, tribuit studium et plurimarum rerum cognitionem, fatetur illum abundare multis et praeclaris sententiis, probat libertatem in vitiis hominũ insectandis, addens illius libros et ad mores formandos conducibiles esse. In summa, fatetur in illius libris esse multa quae non solum probari

debeant, verum etiam admirationem mereantur. Sed ex adverso detrahit illi philosophiae exactam cognitionem, adimit judicium de se ipso, quod illi corruperat humanum vitium philautia, qui nevus nonnunquam in doctis ac bonis viris reperitur, sed quem abunde multis pensent virtutibus, nam id subindicat quum ait, si non omnia sua amasset. Ac mox, velles, inquit, cum suo ingenio dixisse, alieno judicio. Unde parum aequus judex Seneca fuisse videtur alienorum scriptorum, quod hisce verbis significavit Fabius. Quem non equidem omnino conabar excutere, sed polioribus praeferri non sinebam, quos ille non desiterat incessere, quum diversi sibi conscius generis, placere se in dicendo posse, in quibus illi placerent, diffideret. Quod ad phrasim attinet, putat in eo corrupta esse pleraque; quae hoc plus officiant, quod abundant dulcibus vitiis, nominatim illud taxat, quod pondera rerum minutissimis sententiis frangat, et alibi ni fallor, notat in eo concisum et abruptum dicendi genus. Laudarem in illo desideraße videtur et Suetonius, in Nerone Claudio scribens hunc in modum. Liberales disciplinas omnes fere puer attigit, sed a philosophia cum mater avertit, monens imperaturo contrariam esse, a cognitione veterum oratorum Seneca praeceptor, quo diutius in admiratione sui detineret.

~~Do~~

Przewiel. JMX. Piotrowi
(Tomickiemu)
Biskupowi Krakowskiemu

Dezyderyy Erazm Roterdamczyk

Pozdrowienie.

Zaraz na samym wstępie niniejszego dzieła, najzacniejszy Biskupie mógłby się kto dziwić, dla czego wbrew zwyczajowi memu, Seneka mnie wychodzi niepoprzedzony nazwiskiem, któremu wprzódy był poświęcony. Gdy bowiem niektórzy tę samą księgę kilku czasem osobom ofiarują, inni pojedyncze tego samego autora księgi pojedynczemi nazwami opatrują, niektórzy przydatki (nawet po czynieniu nim dzieło całe przypisują, ja raz jednakże w tym względzie stałej się zachowuję, albo stałem, dawniej Wiel. JMX. Wilhelmowi Waramie arcyb. Kantuareńskiemu jedną Eurypidesa Hekubę sam dałem, tak w późniejszem wydaniu wraz z Ifigenją razem dałem. Jakkolwiek mała była zresztą książeczka adagiów, która zacn. Bar. Wilhelmowi Mountemu przypisałem, wszystkim niemal wiadomo jakiej dziś o-

-bjętości

~~—~~ ~~—~~ ~~—~~

~~Do~~ owi

najprzewielebn. J.M.X. Piotr~~o~~owi

(Tomickiemu)

Biskupowi krakowskiemu

Orzydery Erazm Roterdamczyk

z Pozdrowieniem.

Zaraz na samym wstępie obecnego Dzieła naj
przygodniejszy Biskupie, mógłby się kto dziwić
dla czego wbrew zwyczajowi memu, Seneka
nie tem samem nazwiskiem którem był wpisó-
dy poświęcony, nimi na świat (ozdobiony) wychodzi. ~~Gdy~~
Albowiem gdy jedni te same księgi kilku czasem o-
sobom ofiarują, drudzy pojedyncze księgi tego
samego pisarza osobnemi nazwiskami opatrują
a nawet przydane przedmioty innemi niż całe
dzieło osobom przypisują, ja Waty w moim
przedsięwzięciu dotąd, jako przedtem Wilch
helmowi Waramowi Orcybii. Kantuarenskiemu
Eurypedesa Hekubę osobiście poświęciłem tak
wdrugim wydaniu wraz z Ifigenią aulidzką
one nie widząc się (przypisałem). Jakkolwiek
książka adagiów, którą Zacn. Bar. Wilh.
Mommem ~~przyp~~ poświęciłem, zaraz mają być
się wydała, widzą niemal wszyscy jakiej dziś
objętości Dzieło, ~~dan~~ pierwszego swego przy-
pisania nie zmieniło. Mogłem zaiste i w
Chiljadach czyli Centurjach, to samo co Celsius
zrobiony (rzecz) mógł światły z 16te ksi-
gami zrobić, uczynić – chcąc tytuł według da-

-wnego

owego zabytku zatrzymać. Lecz od tej zazdrośności tyle odbiegam że ~~roznie~~ niektóre Księgi nikomu niepozwalam na widok publiczny wydaniem.

niż odczytałem notując na brzegach cy-
fry miejsce / odmienne
~~wszystkie~~ w egzemplarzach znale-
zione, lub ~~uwagi~~ przemienie samego od-
gadnione. Wtem było wiele wymagającej
cnotliwego i uważnego rozważania. Nie mo-
gąc dłużej w Paryżu zostawać, całą tą
pracę powierzam przyjacielowi, o którego
życzliwości wtedy ani na chwilę nie wąt-
pię, ani też teraz dochodzić nie chcę, zdaleka
Po kilku miesiącach do Paryża wróciwszy
zastałem tak wydane dzieło, ~~że~~ jak ~~nie~~
~~mnie~~ sam onego wstydzić musiał. Nie
rzucam winy na drugiego jak było
powszechnie lecz dziś między ~~tego~~ tym który
ja poprawić a tym owym co ~~ja~~ na siebie
przyjął. Mym zamiarem było że zapo-
mniawszy owej ~~z~~ o cudzej zaletce
bajki, ~~po~~ od przyjaciół ~~tego~~ tego ~~wyjaśnić~~ upomnie-
nałem, o rzeczy która sam porządniej po-
~~dopowiedzieć~~ udzielić mogła i powinna była -
jak ów, co ~~na~~ niedoświadczonemu ~~barki~~ barki ciężar
~~nie nowe~~ ~~wyjęty~~ ~~dźwignął~~ większy podźwignął. Lubo
niewiem, czyli czyje winy z mej strony wyjdą
ponieważ zmieszczę ~~tu~~ to co ~~wola~~ rodzaj
dla, od wola co je przyjmuje. Lecz atoli
że będzie ~~wiem~~ ~~zobaczę~~ wiadomo jeżeli ~~nie~~
~~wiem~~ rodzaj, przyjaźnię umieszczę ~~tam~~
~~czytam~~ ufawszy przyjacielowi, o zdolności,
nauce, ~~sądzie~~ zdaniu mej ku niemu
przychylności, wyższe mieniłem zapewne,
niżeli ku rzeczy: on zaś ~~wyrozumiał się~~ zwodniejszej
za przyjaźni, ~~odstawiał~~ ~~chciał~~ odstawić chciał się
odstawić, niemogąc wymówić, wziął podjął
niżeli ~~wstawić~~ wynijść wdał. Gmach mój
pochodzi ~~z przyczyn~~ ~~był~~ ~~wyprowadzenia~~ i wymejmował jego zaś
zubegrowi

grzesznego. Nakoniec ~~z~~ ~~do~~ ~~owe~~ ~~czyt~~ ~~egzemplarz~~ dzieła, czytsze mającej uwagi opuszczoną, tak się objaśnia ~~do~~ może, że albo ~~się~~ przez nie~~go~~ zrobiona, lub dla nazbyt wielkiej ~~ilości~~ ~~wiary~~ ~~do~~ wolał sam mało o przyjaźni wspomnić niżli o niej zawadzać. Ten do tego rzędu ~~mnie~~ podwojne przybyło, i aby całą rzecz ~~to~~ ~~pojął~~, pod ~~zły~~ ~~ty~~ wzorem stało. Skarżem się przez pewnego kupczyka sobie życzliwego drugim najnowszym nieszczęśliwszego aby Biskupowi było oddane ~~Dzieło~~ ~~Autor~~ Dzieło Autor Jemelii według którego wydanie nowe ~~tu~~ mu pozwoliłem. Ten gdy Anglii wrócił najpierwszej ~~się~~ ~~wrócił~~ a ~~wrócił~~ się zdanego zlecenia wypełnił, zaświadczeniem. Które by abowiem nieotrzymał, utrzymującem. Tamtaczem w mowie do Biskupa listem zaraz po mu wspomnieniem o przyjacielu i posłańcu mu dziele. On zaś niedobrawszy takowe zaraz sobie żart stroił. Utrzymywał go nadto wkrótce dnie a nawet ~~jeszcze~~ ~~dzień~~ przez ~~dzień~~ przytaczający. Oskarżał bowiem Biskupowi ~~że~~ niektóre miejsca ztąd wyrażeniem ~~się~~ zdanie że nawet nie było brane poważanie. Wróciwszy do Anglii, nieświadom tych rzeczy, zastałem Biskupa ~~który~~ którego dotąd za przyjaciela miałem dziwnie ~~odmienionego~~, i zawdy dziwnego. Jednakże ~~przez~~ ~~niego~~ niegodziwego wydania takiej i niepospolitego przyjaciela skarżem. Tamtaczem mnyśl mój podrzędny wstydem podobnie rycerzom którzy po ~~ucieczce~~ odniesionej w najbliższej walce zwykli swej cnoty dowieść, ~~tak~~ rzetelnem rozeznaniem ~~nagrodzić~~ ~~to~~ ~~zgładzić~~ co ~~się~~ ~~na~~ wpierwszem postanowił. ~~Ale i to zdanie~~ Jakkolwiek

~~Jak~~ Ale

tże wydanie uskutecznione niemało jednak przyrzeczenia
nadto otuchy nie[illegible] mnogim dodało kwiat ten cer-
ni[illegible] przeczytanie. Wreszcie
wziąłem Senekę do ręki którego poprawki tyle starania
i tyle pracy pomnożyły, że najlepszem prawem wyrzec
się tej pierwszej edycyi mógłbym. [illegible]
unikając wszelkiej owej złej wróżby, acheia aby zupeł-
nie nowego opieku (novo genio) rzecz pisz wyrzec
dzieło zmiernieszy pracowity, obmyśliłem krótko-
piśmiennemu nawrotku te moje bezsenne znoje posuro-
wiejące. Cezary
się naprzód ze jak by wiernemi zadami
z rozmaitemi pokoju i wojny pożytkami (artibus) królow
Wgnuntow i najznamienitszej Rzpltej polskiej, których
jestes najobacniejszym kanclerzem polskim, i rzetelnie Wasze
tak znakomite Twoje z Seneką klarowne, wreszcie otuchy
[illegible] sprawi wszystkim rzeczom, którym dotąd nielito-
śnie drapał pisarz sprawdzie najgrzeczniejszy czytania, lecz
tak ale obrazy jak go [illegible] dotąd czytelnik żaden zro-
zumieć nibyt zdołem. Nie wypasz słowy, że mi pracy
dotrzyć trudna było. Nikt nawet wiem naprzód temu nie-
mowlęcy, kto pierwsze wydania mniejszem nie zechce po-
rozwinąć. A jeśli to [illegible] zrobi, przyzna stanowczo
iż niny wcale Seneka wydany, nie żeby co było wymie-
nego lecz że [illegible] dziwotworzy nietylko rzetelnie ale i
godziwie umyślony za pomocą różnych rękopisów, które
nigdy których [illegible] odpisej starożytnych były, że
podziwiałem się tymczasem odgadnieniu, pomocnem do-
świadczeniem jak takowe niepewne. a pewne gdzie nie
gdzie mniemało się odgadywać a nie rzadko rzetelnie
wniwchowanie nietapiło jeśli mnie wszystko nie myli.
wpracy tej pomagał nieco przemyślnem matematyk Fortu-
nat Pawłowych mój jak nie rzadka wtkanie dokła-
dnie wymowny, pilny, zdrowego a trzeźwego rozumu. on
bowiem księgi: pytań przyrodzonych najdokładniej rozpa-
mat., i życzyłby trudna należało aby on [illegible] i do reszty pisma
[illegible]

pism własnemi ozdobił uwagami, a lubośmy owsiem
ochotnie zgodzili się w niektórych mnie odbiegamy
rzeczonie gdzie nas wspierają ogzemplarze
pomógł i Rudolfa Agricoli kodex drukiem w Tre-
wizo wydany przed laty 50 wydany, zwiedły pilno-
się przeń zwartowany. Stwierdziły to własnej jego
ręki przypiski, mianowicie niejsce postrzegane, lubo w
wielu razej dar za pomnyciem dusha wdanego wiedli
za Karego zkopiem wrócz pomoc. niedowierzenia raz
jak wiele odgadł mąż prawdziwie radzi (tolki)
niebyło wtenie wiarej tyle i tak znakomitych
przymiotów Rudolfa krótkim czyć wyrazem objąć
mogę jego w odpisie udzielił nam Hayo Herman Frieze
(phrysius) urodzian tylo tak pompelum rzetelnie udowo-
wany, iż on może jeden zdoben był po Rudolfie po-
chwałę odziedziczoną zyskał utrzymawszy jego sławę
jedney swoim bydź ojczyzny a powinowactwem bliski-
niemniej; Zygmunt Jelen przewodniczący w drukarni
frobena mąż nad wszelką ostentacyją wiele twardszy a
w swojey nowym stanie nadzie przemiłowni wielkiej
i zdrowego zdania, wiele spostrzegł co nas wszystkie-
mi przedmiotów a czasem utrudzenia zwiodło. Nie
mam ja chęci łatwo komu zarzuty przypisywać.
mając atoli tego Jenele tak biernie pokaleczonego,
przez powszechnych przyczyn, niedbalstwo, i niemajomość,
przepisywaczów, miarów pomiędzy dziecinnia
jego niezmiernej, dwie rzeczone najpierwsze spostrzegam
pierwsza ow Jenelei błąd, który że się czytelnik za
wymowną zadri dowcipy, czasem aż do ciemnoty za-
gadkowej, osobliwie gdy się zwierzę wyrazie prawie
mało wypracowany, przerywany a pismo niby najza-
miejszy zawsze niebezpiecznym ow błąd dla niedokonanych
lub chwiejnych rozumów, okrom niebawem więcej się powiedzi
dla. Druga za pisarza tego pierwsi Chrześciani pod pewnem
względem przypotaszczyli i prawie za prawowierneego
Orthodoxa przyjęli, czyli dla świętości nauk wiejo kurgiasz

dotrzeszonych

dostrzeżonych, czyniąc odmacznicem księgi obejmującej kilka pawła apostoła z seneki wrażeń do niego pisanych, wprawdzie zwodniczo lub wrzecznie człowieczych, dziwno pit, jak niekiedy rozpusty zmyślona i lekkomyślna niedorzeczności, kaja ni warna. Bowiem nie tylko w wojnie (według przysłowia) to całem życiu śmiertelnych niemało czuje rany. Już gdy czyste nie w pospolitości nie wypisz się lekko traktować nie wiej wiek ów miał ludzi ku pobożności skłonnych i więcej wierzących a mniej podejrzliwych, dalecy bez na karb to pobożności włożyć. Nie mało też ni przyczynił do tego i Hieronim historyk, nekę przejrzał w swym katalogu zaczętym, lub tam pomieszanu niektórych mało dowiedzie niej rozsądzi. Jakoż jest sprowadzenia Dydowin, Tertulliana, Nowacyan, Donat odrzucający. Skąd potrzeba dla miłości religii odrażających nauk pogan, obyczajów, języku i starożytności wprawą celujące Seneki dzieła, i w domowem życiu czytano i publicznie młodzi wykładano, a ludzie, dziecinni i prawna pobłądzili, tedy zaległszy pijo rzymskiego i niewykształconą filozofią, onem zaraz nie Xiciem, tam w tem powabnem nęci porwani, czytelny miłowali przyczyn wyjaśnić materyjalną, formalną, skutkową i finalną. Dalej dowodzą że list pr. św. wspominany mniej filozofii stoicy, nadzie go dzielili czyn głowne części te zacnow na trzy lub cztery mniej ważne. W tem dymem zgrzani gdy ni do wnętrza dostali, gdy jako niezwykły głos ni oderwał, jako (ochema), jaka do pisarzy niepospolitych allusja, co rzymscy, coś z starożytnej historyi, a mniej słynącego, gdy wszystkiego tego nie znali cnem własnie Seneka cały ni odmiana, albo zcnie dziwo- bogi płatali, albo dopełniali pisma według uzdrowienia wego. Cnemuż nie? 2

Skoro na katedrze nieznanie niedzielnie, pit (kaznodzieja) temu wolno przystoi nawet niewiadomości kto biretem i sutanem mistrza nauk wyzwolonych) wstawić ni niedowierzenia prawie, ile tu herbowności pogrzebionej odkrywam. Niejedno miejsce tak rozmaicie skaro-

—ne

że i tak bezwątpienia odmienione obaczymy, że ani słowo
między skaricielami, ani zwątpienie czytanemi po najdawniej-
szych kodexach wydrukane się nigdzie. a tak co raz po-
prawiać, [illegible] podobnie odmienny poprawić n-
istnieje (antitesis), znowu nimi i jeszcze inny następnie
odmienia, staje się myślą niczem nie sprostowanej się,
pisz radzę mniej będzie jako chce nowy odgad nikt nie widać
się (może [illegible] bowiem porównywacza, nie wiadomości powierzone
[illegible] [illegible] [illegible] [

albolwiér i czyńcj, i odważniéj, że tak był ~~Lipsius~~ Klexyp, że ~~aby~~ wdzierać ~~upraszać~~ rzuyć ~~się~~ przy końcu tarożki napisawszy ~~nawet~~ o swoim obowiązku nie- nadmienić ~~wspomnieć~~, a tak ostrożnym aby ~~się~~ czego Ne- ron niezwiętrzył, który gdy potkawszy ~~zapytał~~ zrudzić go i przyczyny zmyślone wynalazł chrześci- niznie nie zaszkodził, ramby stąd dał się obronić to że wostatnich pismach ciągle o bogach i bogini rozprawia, ciągle powątpiewa, zdali co z człeka zostawa- nie po śmierci? — Aziby przypuścić, że chrześciani potrzebuje bojaźni śmierci pozoru śmierci niedaj — bezbożne zaiste ~~dyspozycje~~ nazwanie, które pobożnoń, bezboż- ności ~~pokazywa~~ oznacza. Inna rzecz rukmią świecką ~~się~~ Chrystusa ~~zabawiać~~ pobawiać, a inna księgami ~~się~~ na świat wydanemi walczyć z dogmatami Chrystusa, i jestże inna miłość o Chrystusie, co mniego niegodnego o nim rozprawiać. Lecz co do tych że wyjaśnienia? Czyli tym księgi owe ludziom chrze- ścianskim posłużą? Jakże to zaiste być czytelnika aby dzieła Seneki czytał, niżeli nieświadomego nauki religii człowieka. Albowiem czytając go jako pogana pisał po chrześciańsku, jeżeli jako chrześcianina, pi- sał po pogańsku. Gdy zaś znajdą się tam mylne mogące naszą niedolnoń" ku cnocie poruszyć, znaj- dują ją ostrzejsze bodźce, gdy pomyślemy iż od pogan nauki te ~~wyszły~~. Są bowiem tak niektóre powiedziane, i oddane że z według Chrześciańskiej filozofij silnie są zgadzone zawierają jednak dowód ku cnocie skromnoń, według słów Sokratesa: to jedno wiem że nic nie wiem, i ~~tego~~ ~~aż~~ ~~żaden~~ niedowcipne, zawsze nam (zostawiają nauki zarozu- miałoń". Zapytaj Lukrecij lubo w najwyższej skromnoń obrzydliwy, ~~z~~ wskazuje nam naukę skromności, tem więcej zalecenia godzien, że pochodzi o niewiarty pogaństwa. A tak co do obyczajów, zwyczajem niewątpliwie owocem będzie czytany Seneka, jeżeli wyczytamy jakim on był poganem. Nauki bowiem chrześciańskie silniej się wpajają

a jako

jako nauki mniej obraźą. Z drugiej strony nigdzie wię-
ej od chrześciańskiej filozofii nie rozni ni, gdy za
tym rozprawia o rzeczach nas najwięcej dotyczących najgłowniej
rzyst. Z prawdziwym bowiem wyznaniem prawdziwej religij nalezy jest uznanie
Boga. a co nam wiadomo co jest Bóg mówią
że Bóg jest to wszystko co widzim, i czego niewidzim
jakby mówiąc ten cały niezmiernem był stworzeniem,
ozami jako ciało widzianem — dusza zaś jego ukry-
ta jest i to jest Bóg. A czy jeden jest Bóg, czyli
ij bogów wiecej, mnie się waha, lubo za/zbyt często o
bogach i boginiach powtarza. Znowu tym wyśmiewa, co
chcą aby na tym świecie nic nie czynił, oby Boga
szukiwało, którego tyle to obchodzi ciała ciała ko-
nar. a czy dusza rozdaje przetrwa ciało tak rozu-
muje jakby nic nie mówił ozemu być wierzył. gdzieś
znowu, według Tertuljana, odzywa się że wszystko się
z śmiercią kończy, także i ona. Dalej dobrać się do
tego Boska bárze, tak mówi (Tertulian?) go przywo-
dzi że często z bogami rozmawia a nawet czasem
nad nie. przenosi. Że nigdzie powszechnie szerzyć sam sobie
wnien jest Stworzyć, że nie złego bogom, owszem
bóg wszech jest nieco mędrszy. Że pobożnie nam
przedstawia że i robaczek i lilia bożego się starania,
wszystko nic zniżki dobrego nieima, lecz całym
jego szczęścia pochodzi niezrodzonościami stworzy. Jeż
wszystko zdania te tych niebezpiecznemi jeśli czytane będą jako
pewne chrześciańskie wyniki. Owo zgoła co się wzniosłości i
wyższy dotycze, takie czytać należy z rozwagą
i pewnym wyborem, jak niegdy Kwintyljan ostrze-
gał, który walcząc bezstronności miarkując swój
sąd że ani osoby nasze chwalił co było nagannego
ani nienawiścią ganił co na pochwałę zasługiwało.
Dalej nieboby stosownem było nieco wżym względzie
pilnej młodzieży ostrzegać, czego w pismach niektórych
o nasza czasu ich wina. najprzód mamy na głosy moje
niby nieprzesadzone że Cycerowowi nie jest podobien; lubo
mu z Cycerona Kwintylianem i Plinjuszem wdzięczne, nieznam czyli
nie zwyczajem całym że Cycerońskim jako niebrzmy słosowanie
uznają jest.

wreszcie iż mu przekładać nie ustawałem, którymi on
nieraz używał gardzić, a będąc świadom rzeczy to-
dzących, pisania, nie dowierzał nie sprzedawszy sobie tu sam
sposobu mówienia co i oni. Co do obrzędów, radzi
się wielka część poprawiających, co sprawują się
obfitszą wtrodkiem przyprawy, drobniejsze zaś wyłyka
warmon z rzeczy samemi najbardziej nieustannie
cyzeli, a gdzie nie gdzie, jeśli się nie myli
chamuje zwięzły i urywkowy rodzaj mówienia. Swe-
ton po nim zda się ryczyć chodzący, pisząc
o Neronie Klaudjusza o tym sposób. Ćwiczenia wy-
wolone prawie wszystkie młodzieńcem będąc odprawił,
bur od filozofii nieatte go odarodzą, odrzegają
się przemiana jest temu co między pawowaz gdzie
od zamajonemu [illegible] dawnymi mówcą Seneka nau-
czyciel jak najdalszą, gwoli [illegible] nowego wielbienia wtrzy-
mywał. Co i pod Kaligulą Seneca zda się przypisywać
miękki i wymuskany sposób, tak się o Cezarze wy-
rawiają: miększy i wygładzony pisania rodzaj;
tak potem przejęła się Seneka wtedy najwięcej przypo-
dobanie miał, pisał same sporu, a pole bez początku
upatrywać się zdawał. Seneka będąc na tragicznym
[illegible] umieniu porywczy, dziwi mnie dla czego Swetonin-
sowi wydał się być mniejszy, nie wchodząc w oratorską
budowę. Co do tych swobodniej tabie wyrzyst za się
Aulus Gellijusz w xiędze 12 ci (nowej 2ej) nocy attyckich o Sene-
ce: opowiedziawszy bowiem zdanie o Senece drugich z których
inni myśleliby że księgi jego całe [illegible] niewarte by je czytano
że jego mowa prozaiczna i pospolita, przedmioty i zdania bądź
niegrabnie i płasko pojęte, bądź

utkopił. Rzecz tej nieco przykładowi ~~ver~~ przyłoczę abym czytelnik o rzeczy wnioskował. Zaimku, qui, nie często używa twardziej. Tanquam, prawie zawsze bierze za velut, albo ut, chcąc czasem przykładowi ~~nie~~ podać. Czasto też mówi denique miasto atque. Cum rzuyki przydawać do superlatywów, quam, quodnam, nunquam, jak: cum maxime zamiast quam maxime. Adversus zamiast erga czasto przywłaszcza dobrej strony, jak: gratus adversus deos (wdzięczen względem bogów — przeciwko bogom). W tej formule mówienia nie dość że ~~tacit~~ nieznanie ludzi, ale zaniedbuje bogów, prawie nigdy przydaje ~~&~~ conjunctivum. / sed et deos, albo: sed deos quoque. Że i tym podobnie ani potępiam ani ~~wyra~~ wytykam, wskazuje tylko jako nie Tullianowej kładzi (candoris). Kwintylian w ks. X zadaje mu tak ~~tak~~ styl, że w żadnym rodzaju pisania nie okazuje wprawy, przynaje talent i bujnoś wymowy, przyrodzoną natchnienia i znajomość wielu rzeczy — wyznaje jako obfity w wiele i pięknych myśli, dowodzi wobec tego wytykaniu przywar czczych, dodając że księgi jego do poprawy, ~~krytyczne~~ przekonania obyczajów zmierzają. Owo zgoła wyznaje iż w jego pismach wiele rzeczy zawiera się toby dowodzić trzeba ale co na podziwianie zasługuje ady. Przyznaje zaś ~~wyznaje~~ znajomość rzeczy filozofij, ujmuje sąd o sobie samym, co mu zeszpeciła ludzka przywara "miłości własnej", która niekiedy w umysłach dobrych ludzi ~~bywa~~ bywa, która obficie wiele cnotami nagradzają, ~~dziwna~~ bowiem, jak mówi ~~jeśli~~ nie wszystko ~~że~~ to swoje miłuje. I zaraz ~~dziwotwór~~, nurt, rozbryzg swemu rozumowi ~~przypisuje~~, co jest cudzego. Ztąd także ~~nie~~ ~~dziwo~~ ~~nadziwić~~ ~~być~~ sprzeciwieniu dla pism cudzych ~~jak to~~ jakoś temu ~~dziwny~~ słowy: Jego ja co domnieć nie ~~dziwnie~~ ~~ale~~ dostatku pomniał, ani

nad

At idem in Caligula Senecae videtur tribuere dene comptumque dicendi genus, ita loquens de Caesare; Livius comptiusque scribendi genus, adeo contemnens, ut Senecam tum maxime placentem commissiones meras componere, et arenam sine calce esse diceret. Cum Seneca sit affectibus tragicis vehemēs, minor cum Suetonio videatur esse lenior, ut ne de sermonis cultu disputemus. At his etiam liberius in Senecam declamachatur Aulus Gellius noctium Atticarum libro duodecimo capite secundo. Postquam enim retulisset aliorum de Seneca judicium, quorum alii censerent illius libros prorsus indignos, qui legantur; quod ejus oratio putrita videatur ac vulgaris, res atque sententiae, aut inepto inanique impetu sint, aut levi quasique dicaci argutia, eruditio vernacula ac plebeia, nihil ex veterum scriptis habens neque gratiae neque dignitatis: alii paulo aequiores sermonis elegantiam magnam ex parte illi detraherent, rerum vero cognitionem non adimerent, in vitiis autem morum objurgandis, severitatem gravitatemque non invenustam comprobarent: nominatim Senecae judicium de Cicerone multa cum libertate reprehendit, usque eo incādescens, ut illum appellet nugatorem hominem: moxque subjicit, Sed jam verborum Senecae piget, haec tamen ineptiae et insipidi et insulsi hominis joca non

praeteribo. Denique sic claudit censuram, Dignus sane Seneca videatur lectione ac studio adolescentium. Mos ut arguat inter maledicta Senecae, quae plura videri vult, quam benedicta, esse quaedam quae probare possis, unicam duntaxat profert sententiam, hanc. Quid refert quantum habeas, multo illud plus est, quod non habes. Etiã si non videtur hoc Senecae dictum. Sed Publii mimi quum sit versus trochaicus tetrameter catalecticus. In hoc Gellii iudicio, neque nihil est, neque vera tamen sunt omnia.

Aequior in hunc est Cornelius Tacitus, qui quum integritatem constantiamque hominis tum caeteris rerum scriptoribus praedicet, orationis etiam cultum tribuit, dicendi genus ad delectationem verius quam ad severitatem comparatum, excusat hoc nomine, quod vir prudens quum peropiceret senum adolescentis ingenium per philosophiae praecepta ad virtutis amorẽ non posse flecti, suavioribus amoenioribusque studuerit illud vel emollire vel occupare. Hinc factum est, ut Nero pãgendis carminibus praecelluerit, quum orationibus a Seneca compositis esse venditaret. Inter omnes virtutes, quas et multas et eximias in Senecae scriptis esse fatetur Quintilianus, nulla potior, quam quod lectorem miris aculeis ad honesti studium inflammet, ab hu-

nilibus curis ac sordidis voluptatibus avocet. Quod cum sit optimum, quid refert qua phrasi id efficias? quamquam ipsa quoque talis est, ut eruditissimo seculo fuerit inter praecipuos, tantum abest, ut hisce temporibus possit fastidiri. Neque tamen nihil habent veri quae doctissimi scriptores de illo pronunciarunt. Fuit alienorum ingeniorum parum candidus censor. Subinde ludit in graeculos, et interdum absque causa: neque fere refert ea probatis autoribus, quod non conetur convellere, quasi turpe sit cuiquam omnino assentiri. Quoties autem ingeniorum et eloquentiae censuram sumpsit, quod potissimum fecit in libris declamationum, quam multos incessit petulantius, aliis tribuens fatuas sententias, aliis insanas, aliis obscuras, salibus plus satis dicacibus parumque dignis viro gravi ludens in plerosque. Quae res speciem habet animi parum alienae laudi faventis, et suae nimium indulgentis. Quamquam hic est ferme morbus ac fastidium eruditorum omnium, ut vix existat aliquis tam absolutus, ut alteri per omnia satisfaciat nisi longa temporis praescriptio, submota judicantis libertate, religione quadam animos omnium occupavit. Nasonem aliquoties parum amanter attingit, quod indulserit ingenio suo viciaque sua diligere maluerit, quam corrigere. Quod judicium videtur et Quintiliano

placuisse, qui putat ex illius Medea colligi posse, quantum praestare potuisset, nisi maluit indulgere ingenio suo, quam temperare? Atqui Seneca magis indulget ingenio suo in prosa 2. oratione 1. ac seriis argumentis, quam Ovidius in poematibus, plerisque ludicris. Alicubi desiderat in illo gravitatem rebus dignam; velut in descriptione diluvii Deucaleonei, alias offendit copia quod desinere nesciat. Nonnunquam objicit quod sententiam aliquam mutuetur a Portio Latrone, quasi talem nõ possit ex se comminisci, aut quasi non possit fieri, ut duobus eadem sententia veniat in mentem. Nec Virgilio parcit interim, nec Ciceroni, quae tamen res conducit studiis, si fiat aequis judiciis ac citra petulantiam. Jam hoc ipsum quod in Seneca cum primis laudatur corruptum est. Insectatur mores hominum libere falsoque; sed non semper in loco, interdum immodice tam aliquoties affectatius, hisque modis, ut non ita multum absit, a scurrilitate: quaedam vicia sic describit, dum insectatur, ut videatur invidere potius quam odisse, utque doceat magis, quam detestetur. Sunt enim quaedam ejus generis, ut ea dejunxisse sit vel docere vel iritare. Qualis est obscoenissimus excursus in primo libro quaestionum naturalium, de speculorum usu. Jam quum declamationum libros scribat ad filios su-

ov, Senecam, Melam et Novatum, tamen admiscet quae-
dam, quae vir verecundus vix auderet, etiam praefatus
honorem auribus, proloqui, nedum pater apud liberos.
Et habet quidem haec in mores publicos dicacitis volup-
tatis aliquid, sed parum liberalis, ni pudoris habeatur ra-
tio, nec est quicquam proclivius quam in his discre-
tum esse. Unde fit, ut hodie quoque Ecclesiastae quidam
si de rebus sacris dicendum est, elingues, in hoc argu-
mento sint linguacissimi. Quin ubique plurimus
videtur jocorum affectator, etiam in rebus maxime se-
riis, in quibus optarim illum aliquanto longius abesse
ab ineptia, obscoenitate, vitioque scurrilitatis ac petu lan-
tiae. Est omnino liberale quoddam jocandi genus, est et
perpetua quaedam orationis jucunditas, quae virum bo-
num non dedeceat, si in loco adhibeatur, at in Seneca
saepe cachinnos sentias potius quam risum. Nec omnino
temere est, quod de sententiis illius queritur Fabius, quas
nusquam non affectat. Itaque fit, ut dum omnia per
sententias conatur dicere, quamquam sunt plurimae,
quibus nihil possit esse felicius, tamen intercurrant ali-
quot, durae, frigidae et ineptae. Idem usu venit in cap-
tandis epiphonematibus et argutiis, quae frequenter apud
hunc in verbis sitae sunt, potius quam in rebus, unde
necesse est frigidiores esse nonnunquam et obscuras.

Quod genus est illud ex prima statim ad Lucilium epistola, quaedam tempora surripiuntur nobis, quaedam subducuntur, quaedam effluunt. At mos, magna vitae pars elabitur male agentibus, maxima nihil agentibus, tota aliud agentibus. Qua de re suo loco nonnihil dicetur. Neque nihil peccat in petendis affectibus, quos alii docendo praeparant, suoque tractant loco. Nam passim agitare affectus adeo non probatum est a doctis, ut quidam affectus in totum submoverint, velut officientes judicio. At hos Seneca ubivis et in ipso statim initio stimulat verius quam movet, et in his maxime tragicos, quae Graeci πάθη vocant. Itaque quoties in grandes materias incidit, puta de universo, de natura Deorum, de Stoico sapiente, de terrae motu, de fulmine, de diluvio, de fine mundi, de contemptu mortis, de morbis voluntariis, veluti suum nactus campum videtur ostentare grandiloquentiam suam, et nescio quid tragicum spirare. Horum vitiorum bonam partem probabile est illi ex palaestra declamatoria haesisse, in qua pene detrivit aetatem. Nam et Quintilianus fatetur, hoc exercitamenti genus, quum utiliter ~~recipiatur~~ exitum esset ad absolvendam eloquentiam, tamen nescio, quo pacto factum, ut multum invexerit corruptelae. Quum enim illic captaretur applausus auditorum, ea quisque cura-

Regis do Brus - 7 Reg.ae = Ofol.

CL III. fol.) Kar. 121. - Francicetie pacis inter Sigism. et albertum. 1521,

- 143/6 Litera Caroli V. inter Reges Pol. et administr magistrales Prusiae - 1540 -

- 165-178. Ratificatio Ducis in prussia 1530.)

- 193-195 Litera Ducis prus. ad Cardin granvellam. 1541,

- 199- Litera alberti mens. prande pungens ad Sigism. I. R. 1533.

- 205 - Responsum regis -

- 207 - Expl. Literar. D. prussiae ad Sigismund. I. 1541.

- 211-24. De re-pretensa communitate inter Sigism. I et fridericum mis. prussiae. 1510 pomanie

- 225. Casus, puncta et dubia etc in materia ord. Theut. prussiae 1540 - (cum 3 pagnis)

- 251. gegenbericht der Administratores des Deutschen ordes in preussen wolfgang etc 1548

- 276. Responsum Rs pol. legatis alber - prussiae - 1532.

- 272-277. Instr. legatis Alberti Brand, 1532

- 268 - Responsum legatis in favorem patricorum in Dantzk. 1533.

- 262-271. Instr: legatis alber. ad Rm et ordines. (1533)

- 279-291 Instr: nuncio ad Dantzk Oratorem - per. Dyam Pol de a. 1530 - (de Casus contra Duc ad Mgos. Carolo V. etc)

- 288- Exempl. Dantzk et responsor ete ut supra.) 14. 9bris 1530.

- 293-295. Legatio G. Dantiscj ad la. rotum resp. Ducis pretensionis ad 1522 vel 3. -

Vers

113 Responsa ad pretensa, postquam Rex ad Dantzk. in Ao. 1533. a nuncio ejus ad Rm. 341

Ch III. f.= kar. 311. pagm. quorundam exemplarium in prussia et Polonia 1416—

Ch V. f.= Kar. 399. Postulata regia Caesari oblata per suum Oratorem de prussia 1561. (8br.) (vide f. 395.)

" 121. Responsa in Caesar Ferdinandi Nicolao Honio in causa D. prussiae ultim. Junii 1558.

" 120. Postremis petitum in causa D. prussiae p. Nicolaum Honium ad Cos. Ferdinandum — 2. July 1558

113.

Ch VI. fol. listy Rozrazewskiego do Kromera. — (papier.)

Ch VI. — k. 245. Epist. Rozrazewskii Equit. Wadst. ordinibus prutenicis Respon. 1583 —

Ch VII. fol. listy Lubienskiego do X.a prusk.iego Jenerała nelma 22. 1629 — (papier.)

—— do Regentów prusk.ich } na Generał prusk.i } 1631-1633

Ch XVIII (pocztki prus. za Zygmunta I. k. 85 — papier —

Ch XXVIII. (Tomiciana) cały przywr. dla pocztku układów alberta mistrza z Zygm: I. —

Ch XXIX. " item — z cesarzem. Zygmuntem I.

Ch XXVI. (Tomiciana) cały przywr. woyn. z prus. zak. układy z I. — 1520 —

Ch XXVII. (Tomici:) wstęp. pisz o temże zdaniem X.a prus. tymże albertowi — ks. — 1525. kwietnia.

Ch XXX. Zygm. — aug. pozwala akatol.m w prusiech. f. 2. (1557) ~~Hozyusz~~ (rękopism.) —

Ch XXXVI. (O hołdzie Zygm. III. 1588. papier.)

Ch XXXVIII — O prusiech f. 241 —

Ex cod. bibl. Opolin. Ch XVIII. f 482/2

Bulla Leonis X / de collacione beneficiorum et in Regno Polonie / dat Rome in Julio 1519.

ms. CIX. Lennо pruss zr. 1611 r. —

CXI. O prusach zr. 1660. — f 97 r.) —
" potwierdzenie Unna etc 1611. — f 317.) —
" Iuramentum - Jana Zygm. f 318.) —
" O dworzanach i urzędach przy hołdzie tegoż. 1611. f 319 etc. —
" Dyplom Zygm. III Terminus dany - w 9br. 1611 f 320-326. —
" O korzystaniu prus. od r. 1188-1589. zdarzeń. f 433-442 r) —

CXLI. Bruttenica ab a. 1404-1615. (gravamina 1611. 1615)

CXLV. O hołdzie zr. 1589. i Inwestyturze. (cały przepis)

CXLVII. Responsa de privilegiis (6r. 1530?) —

Do kosdu prus. X.ąg. Wypis z Rewizyj Skarbowych. 1690r.

1. Była Corona homagialis w skarbcu Królewskim — Tamże,
2. Księga wkarmazynowey adamaszk oprawna. MSS. Nro 172. po niemiecku i po łacinie = De statu et rebus Ducatus prussiae tempore Alberti Senioris March. Brandeburgk Ducis prussiae continens in se conventum in praesentia Commissar. Regiorum celebratum Anno 1566. —
3. Druga Księga w takiejże oprawie Liber Nro 173. = De statu iidem et rebus Ducatus prussiae tempore Alberti Senioris illo vero mortuo Seniores Marchiae Brandeburgen. Ducis prussiae continens in se Conventum in Ao 1567 celebratum. —
4. Item Księga simillima w adamaszk karmazynowy oprawna po niemiecku i po łacinie pisana Liber. Nro 174 = De statu iidem et de rebus Ducatus prussiae tempore eiusdem Alberti Senioris illo vero mortuo Iunioris Marchiae Brandeburg continens in se conventum in praesentia Commissar. regiorum celebratum in Ao 1567 & 1568. —
5. plenipotentia xnia Joachimi brandeburskie na poprzyrzeczenie pact data Ao 1661.

13 podług rewizyj. skarbu kor. z r. 1690 — wpisano pod L. 15. tak: Księg wielkiej starowidomej drukowanych w ratuszu dziesięć. (i nie więcej. coby to były na księgi tu do oglądnienia — ale że drukowane to. może najdawniejsze statuta i konstytucje.)

MS. CLXXXVII. fol. Goliński° marc. (Tom I.) 20

1 Wiadomoń o marcinie Bielskim (+ 1576. 1896

2 Wiadomoń o Janie Długoszu (+1480) p. 1.
p. sadz

— CXCVI. do rotowu pasmi.
— CXCVII — Fabse pasmi.

MS. CC f 34. List Zotkiewo° hetm. kanc. z Wrodu pod Ta-
tarynkami. 29. aug. 1612.

Nowacki Józef.

Zbiór najważniejszych dokumentów dotyczących tz. W. Ks. Poznańskiego i narodowości polskiej. 132 str. w 8ce. Wolsztyn. 1849. 15 sgr.

W tej jest w Bibliotece Pawlickiego mowy do narodowości polskiej pod pruskim rządem od r. 1815 do roku 1848 i wstępu.

O Elekt. Brandeburs. który w Królestwie w Lutym. 1700 r. w Prusach ogłosił i doniósł Rzeczypospolitej patron Zaluski Episto. Joan. III. stabat in i Dnia Janekowskiego powiat. 1856. 8vo w tomie str. 334 — 337.

Do Prus (w p. wład. Dziedzyckiego.)

2/1383. Konrada Zöllnera mistrza krzyżaków — przyczyny zawarcia pokoju z Jagiełłem —

3/1391. Umowa rżyniw —

4/1398. Traktat Witolda z tymiż — Doniesienie o tym Zakonowi.

5/1411. List Witowda —

6/1414. Rokowania w Grabowie Jagiełła z mistrzem —

7/1414. Działania wojenne.

8/1416. Obawy czy nie ma co z mistrzem i krzyżakami? —

9/1428. Henne nadw. Braun donosi pawłowi Rusdorfowi o podaniu hans witoldowi —

10/1430. Sundrycjusz pisze list do pawła Rusdorfa —

11/1431. Zygmunt Lesan pisze do W. mistrza —

16/1469. Ziemi W. mistrza zbawienne pod protekcją —

17/1525. Colloquium familiare S. pontificis et aliorum cum doctore Miszkowski de concordia cum prutia —

19/2676 przymierze morskie z Kurfirstem Brandeburskim —

12/1383–1442. Fasc. aktów historycznych z archiwum tajnego krzyżaków w Królewcu — (Teka VIII.)

1/1326 Traktat wzajemnej pomocy między warszawcem XC mazowieckim a wernerem W. mistrzem krzyżaków — w Brodnicy na zapisie po obrzezaniu —

13/1446 Georgius Kolbicz Teutsch-ordens pfleger zur Joannespurch do fabicium Bisk. Ermelandzkie przeciw Krzyżom Który Bandziu biskupiego publikowali niechcą (do historij wojen krzyżackich) —

14/1453 Kazimierz Kr. Pol. napomina Zakon krzyżacki aby się starał ustanowić dobrym sposobem niezgody które się wszczęły między nim a M. i Jeden prostem — pisano z Piotrkowa 1453 fer. 3a in Crastino Visitationis S. Maria —

15/1456 Henryka Reuss von Plauen List do franciszka bisk. Brunsberskiego a teraz Warszawskie zawiera rzeczy wiadomości tyczące się wojny (pisany z Królewca.)

18/1. a.c.) Legatio in negotio Dacatur prorsus in comitijs Imperii per Stanislaum a Zasko solemniter habita — (N. 79. Teka 6. Nr.)

w kod. mk. Chodelskiego bibl. Ossol. CLXVIII.
fo = 619 – 624.
Querella Exsulationes nra cum protes-
tatione Regni Vngariæ proscriptum
partium superiorum coram Deo etc.
to orbe christiano. 1604. — 34

Jutro odpis wypiszemy, nie czytelny.
Zaszeraszy mam jest węgierski

przeciwko samowładnej tyranii Rudolfa as. niemc. król coprzysłego Francia pisma i mocna — dziś nie czytając wybijają na nas wolnoś nie jest wstanie napisać —

4) Kilka szczegółów odnośnych do 8mego posiedzenia dyplomatycznego przygotowawczego na wiedeńskim kongresie.

Posiedzenie to było jedno z najburzliwszych; mieiano bowiem deklaracyą wstępną, czyli preliminarie) spór wywołany został przez X Talleyranda wyrazem: prawo publiczne (droit public), w myśl czego wszystko miano załatwiać.

Prusacy: Co tu robi prawo publiczne? —

Talleyrand: To, że tu jesteśmy. —

Prusacy: To się ma, bez mówienia rozumieć —

Talleyrand: Jeśli się bez mówienia rozumie, to jeszcze lepiej powiedziawszy. (jest tu dowcip z gry słów które w francuzkim tak: "mais cela va sans dire" — "si cela va sans dire, cela va mieux en le disant.") W tem Gentz prowadzący protokół posiedzenia, rzekł X. Metternichowi że na to niema odpowiedzi, a wyraz X.a Talleyranda przyjęty został. — . — . —

Francja chciała aby dla Polski, Niemiec i Włoch utworzono osobno w kongresie komitety. zarzuty innych przemogły. — . —

Francja przyjmuje na siebie rolę jednającą jej szacunek i wdzięczność ludów — Francja nieszuka innej chwały, pragnie tylko aby szczerze wspierały się na zasadzie siły z umiarkowaniem i sprawiedliwością zgodnej Francja chce być potęgą słabych a obroną uciśnionych —

Prusacy: według zasady prawa publicznego, potrzebaż

król

król saski wszystkie swoje prawa. gdziekolwiek zatym mowy o prawie niema, tak tylko wzgląd przyzwoitości i pożytek powszechny (la loi de convenance et l'utilité générale) niejaką łaskawością pomiarkowane, najwyższej ma się rozumieć . . . pomiarkowane, ponieważ żadnym względom poświęcać je nie należy. król saski nie może rościć prawa do przywrócenia lub wynadgrodzenia; może się jedynie zdać na łagodność zwycięzców, a jeśli odbierze wynagrodzenie w innej stronie Europy, choćby nie w stosunku tego co stracił, może się wdzięczać na niedostateczność, lecz nigdy na niesprawiedliwość . . . uważmy jeszcze i to, rzekł pruski minister Hardenberg, że króla saskiego słowa któremi się uniewinnia tego są rodzaju, że gdyby dowodzeń twierdzy, podobnie się wyrazić, byłby rozstrzelany. Obrona króla saskiego, na tym zależy, że sprawie Bonapartego sprzyjał, wprzód go odstąpiwszy, zobaczmy by nie Saxonii jak groźni nie zniszczył i stolicy niespalił. przecież kiedy tę groźbę czynił, stolica i znaczna część jego kraju w złu sprzymierzeńców były. a tak król saski broni się, potrzebem swoim. woli odzyskać państwo orężem Bonapartego, niż się łączyć na jego obronę z sprzymierzonymi. przekłada pomoc tego co idzie, aby wszystko zburzyć, nad sprzymierzeńców chcących Europę zbawić. (Wypiera się) na Konieczności, lubo miał się wolnie, wybierał między równemi stronami a nawet z korzyścią swoją, gdyby był z sprzymierzonymi trzymał. król saski mówi o nieodwołalnej swej zgubie, w razie gdybyby inaczej postą-

-pił

portapii z to ma być jedyną przyczyną oddalenia pomiędzy ~~Swoich~~ jego. Król zatki składa się życzliwości względem Europy, złem portowieniem nic dla niej nie ryzykować, zgubić ją lub ratować zarówno gotowy, byle mieć nadzieję osobisty swój interes zapewnić..."
w dyskusyi tej Xże wrede największej energii okazał, oświadczając że Bawarja wszelkiej siły udzieli temu mocarstwu, co zechce Saxonią ratować.....
Poseł angielski Lord Castlereagh, rzekł do cesarza Aleksandra: "przedewszystkiem muszę warszaśs. mowi" uprzejmie nie brać mi za złe jeżeli do pewnego stopnia, co do Xstwa Warszawskiego, zmianę w opozycyi stanę. Bez wstrętu a nawet zpewnem uradowaniem patrzyć się będę na liberalne powiększenie pomiędzy znacznych W. L. mowi od granic polskich. Chcę jedynie mieć na względzie rozmiary" (l'etendue) i formę tego powiększenia. W. L. mowi może zpewnością liczyć na najszczerszą wdzięczność Europy, jeżeli od swych sprzymierzonych i zaiadów, układu mistorowanego z ich politycznej niepodległości zamiechasz."..... Po osobnem do konferencyi podaniu Lord Stuart ambasador angielski te wyrazy umieścił: "że jeżeli cesarz Rosyi, chcąc robić próby filantropijne, to szerokie państwo jego dosyć mu pola nastręczy... gdy Alexander objawił chęć pozbycia się polaków, odpowiedziano mu że nie jest konieczności doświadczeniami podobnego rodzaju, choćby najdobroczynniejszemi, kazać sobie płacić tak znacznem a nawet groźnem powiększeniem państwa które jak

Lest

jest dziś dostatecznie odpowiada widokom ambicji, a bardziej jeszcze ulepszenia . . . . .

Jeden z obecnych w Wiedniu dyplomatów nie należących do kongresu utrzymywał (!) że kwestyja polska nabierała zdaleka charakter, wychowanie i własne zdanie Cesarza Aleksandra — który rozbiór polski od lat młodzieńczych za zbrodnią uważał, a więc przywrócenie Królestwa Konstytucyjnego będzie najlepszą i prawdziwą drogą naprawienia lub przejednania (espier). Ale mocarstwa starzy zawsze byli temu przeciwni . . . . —

Wniosek posła Niegolewskiego bardzo ważny, tyczący się kwestyi żywotnej bo niepodległości Polski i polaków, przez posłów poznańskiego poparty i Izbom berlińskiego Sejmu przedłożony, nadarza mi sposobność, udzielenia niektórych przypomnień, mało znanych, a opartych na aktach dyplomatycznych które poprzedziły ostatecznie rozbiór państwa polskiego przez kongres wiedeński w r. 1814 i 1815. (Znalazłem je w dzienniku stryja mego Aleksandra Batowskiego, byłego posła czteroletniego Sejmu, później krajczego W° X Warszawskiego i pełnomocnego ministra króla saskiego X^t Warszawskiego przy dworze madryckim. Żyjąc w stosunkach z hrabią Markolinim, hrabią Emilidem + Zd Salvandem; X^w Bassano (marsz) i bar. Senftem w Dreznie i Paryżu, ostatniemi w pierwszej przy jaźni z hr. Wolkersdorfem posłem duńskim między 1816 a 1825, mógł mieć tokrotną świadomość rzeczy w pamiętniku swym zapisanych. Stąd powziąłem dzisiejszą jasną kwestyą polską, przekonania się o nieszczerości Austryi i Rosyi, chciwości i biernie prusiudzież usiłowaniach X francuzi i anglii w naszej sprawie, szło bowiem prusom najbardziej aby pod pozorem X konstytucyjnych

przemieszczenia

przemówienia się króla saskiego Koalicyi, po wylądowaniu Napoleona z wyspy Elby, dynastyja saska która zmocy traktatu tylżyckiego w m. X^m^ Warszawskiem rządziła z tronu wygnować, saxonyą rozebrać lub do prus wcielić, a polskiej narodowości nowym podziałem ostatny cios zadać. Co wszystko podania następne dostatecznie wyświecają.

1) Kopia listu Lorda Castlereagh ministra angielskiego do Cesarza Alexandra — Jegoż odpowiedź i wyciąg listu drugiego. (1814.)

Sześć dni Ostatnich
Joachima Lelewela
b. członka Rządu narodowego w Polsce.

(odpowiedź na artykuł „National'a"
zd. 6 Czerwca.)

Po kilku miesięcznej nieobecności wróciwszy do Brukselliji, rażony bytem dwoma bolesnemi wiadomościami, odjazdem i śmiercią czcigodnego Joachima Lelewela. Nadmienię co do śmierci można było być przygotowanym; starość spieszniej postępowała a długie cierpienia podkopały były mocno już zachwiane zdrowie, lecz wyjazd z Brukselliji, wyjazd do Paryża, tak niespodziewane na mnie wywarły wrażenie jakby wiadomość, że car przywraca stronę Polski, że dom Habsburski dobrowolnie tak zwanego prawa swego do Wenecyi zrzeka się, lub zresztą Papież dziś wszystkich dostępuje. zrzekają.

Przeczytawszy list z podpisem „M. Kozakiewski" umieszczonym pod d. 6 Czerwca w National'u który mi do rąk ten dostał, list zawierający w tym względzie wyjaśnienia według mnie spełzłe, bynajmniej zadowalniające, a do tego jeszcze mniej pochlebne dla przyjaciół nieboszczyka w Brukseli i dla samej Belgiji posłano-wiłym porobić zapytania z których czuję się w obowiązku dzisiaj zdać sprawę.

Zaczynam najprzód od samego początku.
Gdy w Wrześniu r. 1833 pan Thiers uznał
że obecność Lelewela we Francyi niebez-
pieczną była dla wielkiego narodu, który
się począł wstrząsać od r. 1830, wygnanicc
szukając w Anglii gościnnego przytułku,
którego ani pretendentom, ani królom, ani
nawet ofiarom nie odmawia przejazdu
przez Brakselle. Przyjęcie gorące z którem
go przyjęto, tak go przywiązało, że w niej
osiadł, pomimo chwilowego w kwietniu
1834 niespokoju.
Obrał więc mieszkanie przy ulicy du Chene
może też dla tego że mu przypominało
Warszawę nieobecną i zat za ojczyzną
czternaście lat pobytu w tem miejscu kon-
czył, kiedy z powodu śmierci właściciela
tego domu i zmian z tąd wynikłych mu-
siał się przenieść musiał. Niedaleko
z tamtąd przy ulicy des Éperonniers w
mieszkaniu podobnem mieszkał opuszczo-
nem drugich jeszcze lat czternaście
zamieszkał. — Niechcąc być nikomu win-
nym tylko własnej pracy swego utrzymania,
pracował ciągle i chociaż słaby wszystkie-
go sobie odmawiał.
Dzięki talentowi w obcowaniu wnet pozyskał
troskliwość swych bezwątpienia swych go-
spodarzy tak dalecy, że zrozumieli jaki
zaszczytu na ich domowy spada tak wielki oby-
watel czynił. Drzewny ojciec ich najmłodszej
córki wyczytał skłonność serca w piersiach
Dzieciącam, czem że tak powiem stał się
członkiem rodziny.
Mógł bezwątpienia wygodniejsze znaleźć
mieszkanie, lecz powtarzam to sam sobie
chciał być wszystko winnym i niczego

życie swe stosownie do skromnych swych dochodów.
Śniadanie jego składało się z kawy, którą
sam sobie na spirytusie robił; ze skrom-
nej kuchni jadł obiad za dziesięć sous (
dutków (10 sous) nigdy zawsze sobie tylko
kawy do zbytku, przy której czytanie
dzienników obcowanie go z ~~chwilo~~
dziejami bieżącemi. Odzież jego była
bieliz i ~~czapka~~ paszkiet wycobniczy, nie dbając
tylko o czystość rąk i czystość bielizny.
Przed zimnem chronił się w łóżko okry-
wając się kołdrami.

(wiersze)

Gdyby był chciał bytu lepszego od życzenia
jego zawiść chętnie polacy płaciliby mu
dziesiąty grosz z majątków przez kon-
fiskatę cara ukrytych. Przyjaciele
dzieliliby się chlebem; kasiąc darem bez
użytku mu był swój pałac oddał, a obcy
przyjąłby go pod swoją strzechę; sam
rząd uprzejmiony ze względu szanuje prawo
gościnności niebyłby mu uskąpił dwóch
siedlisk współczucia.

Lecz zamiłowanie jego w ubóstwie jego
bezinteresowność były niewzruszone
wspomnę to o dwóch przypadkach. Pan
Drouard u którego jadał raz w tygodniu
umierając zapisała majątek swój za-
kładom dobroczynnym z warunkiem
płacenia Zelewelowi 600 fr. rocznie.
Podługich naleganiach i walkach z przyjaciółmi
chcącymi go przekonać że odmówienie
składałoby się Rozpicia i tak już bogatego
zakładu przyjął. Skoli kwit każdego kwar-
tału podpisywany oddawał drugim nazwi

bez pobierających.
Brat jego równie wychodźca został mi-
żynierem w służbie szwajcarskiej. W
szczególności w tej służbie zebrane rzy-
skić zapisał Lelewelowi, lecz ten nie
chcąc korzystać z testamentu, zwrócił
spadek całej rodzinie mieszkającej w polszcze.
Rząd, który zawsze na dzieła uczonego
hojnie podpisywał jak: historyja polska,
numizmatyka, geografia średnich wie-
ków, choćby tylko w duchu dobroczynności
chciał go umieścić w bibliotece królew-
skiej, celem ułożenia katalogu medalów.
Z jakich przyczyn do tego nie przyszło nie wiem.
Dwa lata temu wieść się rozeszła o zdro-
wiu Lelewela w niebezpieczeństwie, na-
tychmiast pan Ch. Rogier minister spraw
wewnętrznych polecił sekretarzowi gabi-
netu swego panu Bivort odwiedzić
chorego wiele razy współczuciał i chciał
być mu użytecznym okazać. Pan Lelewel
przyjął z wdzięcznością część współ-
czucia pana ministra.
W miesiącu maju r. b. gdy słabość Lelewela
wzbudzała obawy coraz większe za-
nowny burmistrz Brukseli znając po-
dejrzliwość chorego nie zrazić się przecież.
Chciał mu oddać na jego rozkazy miesz-
kanie wygodniejsze lub też zostawić do
jego woli wnijście do zakładu św. Jana
którego zarząd okazał najszczerszą gotowość
w połączeniu widoków zdrowotnych widoków
pana Fontainas. Ustąpiwszy nawet z o-
strości przepisów: prócz lekarza i służby

zakładowej miały Lelewel dwa pokoje wol-
ności wychodzenia, pracowania u siebie
lub zprowadzenia swej biblioteki, wolności
przyjmowania odwiedzin i siostr mito-
sierdzia bez obawy jakich kolwiek natręt-
ności.
Znajomości chorego i przyjaciele belgijscy
namawiali go do przyjęcia tej ofiary;
polki, panie Daszkiewiczowa, Lickanow-
wiczka, Lublinerowa dla których Lele-
wel dobrym był ojcem i podczas całego
wygnania złączyły się z samtemi wszel-
kich przekonań wyjmując środków, jakie
tylko serca ich szlachetne i litosne
mogły ich natchnąć nie obrażając przy-
taku, delikatności jego miłości własnej
jego podejrzliwości, jego wstrętu gdyż oso-
bliwie kobiecą odgadywało że krzesza życia
chorego mniej zawiści od sztuki niżli
cnoty moralnej jego woli i upływu jego
odwagi.
Niebyło łatwym zdecydować go, aby się roz-
dzielił z pokojem, który tak długo za-
mieszkał, gdzie się oddawał całej swobodzie,
gdzie go wiązały przyzwyczajenia dla wi-
dzenia jego szczęście, gdzie nakoniec
tyle się znajdowało skarbów naukowych
i literackich na wygnaniu przeczeń ze-
branych.
Te oświadczenia przyjął Lelewel a uczynił
nic swe odroczył.
Litość brała na Joasinas, nic na
tem przestała. Pan Lelewel mógł bez zaru-
mienienia mieć zysk z dzieł swoich;

Burmistrz wziął zabrał po kilka egzemplarzy chorego
i upoważnił gospodynię Jana Pietrzyckiego
powiększenia wydatków na chorego tajemnicy
skrycie źródło nowego polepszenia bytu.
W dzień wieczorowy ścienia pan kapitan
Fafchamps przyszedł do Lelewela w r=
mieniu panów: Aleksandra Jendebien i
Lucyjan Tollrand. W imieniu przyjaźni
chcieli mu być użyteczni. Wiele innych
przyjaciół ofiarowało to mieszkania,
to pieniądze na rozkazy zacnego wy=
gnańca. Tak stały rzeczy gdy w czwar=
tek 20 maja około 10 g. rano panowie
dr. Gałęzowski i Eustachy Tamowicz
przybywszy z Paryża obaj dawni
przyjaciele Lelewela odwiedzili go jeszcze
leżącego w łóżku. Odprzywszy
bilety skoro je przeczytał z prze=
rażeniem zawołał, przychodzą mnie
męczyć niech sobie idą do diabła.
Dowiedziałem się od przyjaciela i poufne=
go Lelewela, że do niejakiego czasu
ci panowie pisali do niego listy wzywa=
jące go do Paryża, które wczoraj
Lelewel energicznie odpychał. Rzekł
nawet dnia jednego: jak już będę bar=
dzo chciał powiedzieć gdy już wszelka
wolność postradam przyjdą mnie porwać.
Panowie ci wrócili około południa i
wzięli z sobą chorego do Hotelu szwedz=
kiego skąd nie wrócił aż późno w nocy.
Nazajutrz około 11 rano wyszedł do kąpieli

zkąd ~~odwieźć~~ wstąpić do tych panów i wrócić do siebie około wpół do 3ciej. w kilka wczesi zanim dawszy rozkazy by nikogo ~~wczy~~ dozi nie wpuszczać. Około czwarty godziny znowu wzięli chorego z sobą i trzymali do 11 w nocy.

W sobotę powtornie przed to kąpieli i jeszcze tych panów w Wolcie odwiedzić. Tymczasem pan Tarnowski wraz z pomocą kilku rzemieślników i innych osób począł kojaźki chorego pakować cztery wielkie skrzynie były przepełnione gdy Lelewel około trzeciej godziny do siebie wrócił. Na widok ten wrócił się w kroczu siedząc z godzinę nieruchomie z twarzą zamyśloną i smutną patrząc zwracając niespokojnie na wszystko co się około niego działo. Otóż jak się poddał życzeniom należącym swoich przyjaciół jak mówi artykuł Nationale Dawnych ii posiadają sposoby przykonania energicznie niejszy od naszych.

Około 5tej godziny dr. Jaczewski na żądanie Lelewela wziął go do fiakra i jechał z nim do przyjaciół z pożegnaniem. Nie wiemy czy Lelewel wyjechał od cwiernym, bo ulicznic oprócz pana na Alexandra Jendziena do nikogo z pojazdu nie wyjeżdżał Koło 11 godziny wrócił do siebie i noc dla jak dnie poprzednie pełna niespokojności była. Trudy i ~~nowości~~ zwykłe życia zwyczajne wyczerpały jego siły tak dalece, że mniej niż kiedy

~~od~~ podwo był wstrzemięźliwy.
Gdy według zwyczaju przed pójściem na spoczynek pan Pivon wszedł do jego pokoju, aby widzieć czyli mu na czem do woli niczego nie zbywa, ~~zaczął~~ zagadnęła go: prawdaż to jest, że pan piszesz do Adryja jedziesz, a mnie o tem nic nie powiedział? Tak! ~~odpowiedział~~ odpowiedział: Zmyty mi odebrali wolność mi moją wzięli, wzięli mi moje książki, mogą czynić ze mną teraz co sami chcą. — Płaczę że i żale trwały blisko do północy.
Lelewel prosił pana Pivon nie najmował pokoju nikomu, nie wiedział dla niego gdyż chciałby wrócić.
Nazajutrz w niedzielę o pierwszej godzinie panowie ci wzięli Lelewela na kolej żelazną. Pożegnanie jego było z najczulszych rzekomo chwytał za drzwi od domu ściskał swych gospodarzy i córkę chrzestną aż do tej. Zaledwo mogli się oderwać od nich. Matce darował wszystkich z prośbą oddania poznej córeczce na pamiątkę od ojca chrzestnego.
Dwa miesiące później już po jego śmierci udałem się do tych zacnych ludzi a jestem tak ich nieprzeciętnych zastałem gdyż tego roku zwierzy z najbliższych stracili. Bóg ich jednak nie był to z własnej ~~woli~~ interesu albowiem Lelewel nie płacił im za swoje pierwsze piętro, jak dwadzieścia franków t. j. nie więcej od czynszownika

z wynalazku. Wiész pani że i ja Doktorem
Cóż mogła odpowiedzieć na to ta dama?
Żaden z ziomków spotkał tegoż doktora
na dzień przed wyjazdem, niosącego róż-
ne do podróży dla chorego przedmioty
i takie go pytał naco mu tenże od-
powiedział, że pewnie Lelewela żywe-
go do Paryża zawiezie, lecz że ujdą bla-
wiat, bo nato nie miał jego zezwolenia.
Inny polak przyjaciel Lelewela spotkał
w Paryżu na dzień przed śmiercią jego
tego samego doktora, który mu rzekł
mówiąc o podróży „bałamuty się bardzo
żeby Lelewel żywy dojechał, lecz już
jest tutaj.
Żali ci panowie jedynie wyzdrowienia cho-
rego chcieli dlaczego jak o tym wzmian-
kuje list Rationala wyjazd jego miał za-
stać tajemnicą aż do ostatniej chwili
dla wszystkich?
Lecz wszyscy przyjaciele chorego tutejsi
uderzenia pragnęli dla niego, nie było więc
potrzeby robić z tego wyjazdu (entre-
ment) sekretu. Ci, którzy w ostatnich chwi-
lach, przegnanie od Lelewela odebrali
mieli przyczyny wierzyć o jego zezwoleniu
szanowali bowiem zawsze jego wolę.
Mieli nawet zaufanie w tych panach, bo chcieli
wierzyć, że będzie wyzdrowiały. O, gdyby byli znali
jego wstręt lub cokolwiek więcej mieli po-
dejrzenia byliby go z tąd nie puścili.

drugiego.

Lelewel w chwilach odpoczynku zapewne chodził na rozmowę do tych osób prostych i poczciwego serca; opowiadał im anegdoty; rozmawiał w przedmiotach do ich pojęcia; często przychodził matą cérkę chrzestną odwiedzać, która go całowała; wtedy uczył ją wyrazów polskich a wszystkie te małe zdarzenia zresztą bardzo naturalne zawiązały stosunki ścisłości między kapłanem a gospodarzami swymi.

W środę rano o wiódmej godzinie w 66 godzin po odjeździe z Brukseli Lelewel zyé przestał.

Żaden z licznych przyjaciół dobrych Belgów i Polaków z którymi mówiłym nie był uprzedzony o zamiarze tych panów wyniszczenia chorego; nawet zwykły jego lekarz dr Uytterhoeven jeden ze stanowiących w kraju, a rozsądek wskazuje że gdyby nie uważali na samą powierzchowną grzeczność pierwszym ich obowiązkiem było radzić się lekarza, który znał chorobę i chorego i spytać o zdanie czyli w tym stanie zdrowia w jakim zostawał wolno go było wozić tak daleko (370 kilometrów).

Polka jedna pewna słuszne niespokojne pytała dr. Gałęzowskiego czyliby podróż ta za sobą nie pociągnęła za złych skutków, odrzekł: że jest pewien przypuszczenia że

Jeżli więc ~~tylko~~ ulżenia ci jaroui pragnie,
li, zamiast zawiezienia go do domu zdro-
wia w Paryżu za cenę 12 fr. uczynię,
czemuż nie starali się w potrzebie
się z przyjaciołmi jego w Brukselli
aby był umieszczony w zakładzie tego
miasta za cenę 4 fr. abowiem Lekar-
wel sam je chciał płacić dbał o ozdro-
wienie i zawsze przedstawiał, że nie-
miał ~~środków~~ ~~opłacenia~~ w zakładzie.
Tak postępując byłby ~~mnie~~ umieszczył
niebezpieczeństwo przykrych środków w
dniach ostatnich, byłby uniknął
wzruszeń i niewygód dalekiej podróży,
które mogą osobę nawet zdrową, a
które tem więcej miały być szkodliwe
Lekarzowi umierającemu jak mówi
artykuł rzeczony.

PAMIĘTNIKI DYPLOMATY.

O KSIĘSTWIE WARSZAWSKIÉM.

Rok 1813.

VI.

Książe Eustachy Sanguszko.— Tkliwy list księżny Klementyny Sanguszkowej.— Hr. Rzyszczewski. — Hr. Aleksander Potocki. — Potwarze rosyjskie co do życzliwości Napoleona względem Polski.

Postępek obu ministrów Księstwa Warszawskiego, niedoszedł prawie do wiadomości publicznej w ciągu miesiąca marca, gdy przeciwnie, nielitościwie ganiono inny krok mniej godny nagany. Książe Eustachy Sanguszko, jeden z wielkich panów wołyńskich, jak tylko rozpoczęła się kampania, ofiarował swoje usługi, dla wywalczenia niepodległości ojczyzny. Był on jednym z tych co się ciągle znajdowali w głównej kwaterze cesarskiej. Wróciwszy zaś do Warszawy, właśnie w tenczas kiedy nakazane było pospolite ruszenie (niestety za późno!) otrzymał nominacyę na wice-regimentarza; w.elkim regimentarzem był bowiem książe Poniatowski. Ku końcowi lutego, książe Sanguszko podał się do dymisyi, dając za powód, że gdy zwołanie pospolitego ruszenia odbywa się w sposób niedostateczny, przeto on nieżyczy sobie nosić czczego tytułu. Podanie jego datowane było z Tarnowa, gdzie jako w dobrach swoich na teraz przebywał. Rada konfederacyi jeneralnej, nieprzyjęła téj dymisyi, i odpowiedziała księciu, że w chwili tak trudnej w jakiej się znajduje ojczyzna, jedna tylko niemoc fizyczna, mogłaby usprawiedliwić usunięcie się od téj funkcyi. Gdy zaś książe Sanguszko był pierwszym z Polaków, co postępowanie swoje okrył pozorami zbiegostwa, więc też opinia publiczna surowo się z nim obeszła. Nikt nieśmiał ująć się za nim; nawet siostra jego, babina Mokronowska, niechciała go bronić. Dowiedzieliśmy się niebawem, że książe Czartoryski zanim opuścił Galicyę, przejeżdżał przez Tarnów, i że to skutkiem widzenia się z nim, powziął myśl książe Sanguszko korzystać z udzielonej przez Cara amnestyi. Żałowałem bardzo, chociaż niepotępiałem tego przyjacielskiego kroku księcia Czartoryskiego. Krok ten był bardzo prosty, a nawet uczciwy ze względu na dwojaką pozycyę zajmowaną przez niego. Korzystał on tylko z niej, aby nieść pomoc niektórym nieszczęśliwym spółziomkom.

Chociaż więc niewypadało mi robić się obrońcą księcia Sanguszki, wolałem go żałować, niż bezwzględnie potępiać, będąc w duchu przekonanym, ile musiał na tem cierpieć, gdy mu przyszło odstępywać sprawy, której był szczerym przyjacielem. Wiedząc zapewne o wszystkich szczegółach znoszenia się dwóch ministrów z Cesarzem Aleksandrem, myślał w duchu, że niepopełni zbrodni, jeżeli on, wołynianin, poddany rosyjski i posiadający wielkie dobra, tak swoje jak swej rodziny w kraju zabranym, złoży obowiązek przyjęty na siebie dobrowolnie, w chwilach gorączkowego zapału, dziś bezużytecznego. Z resztą jeżeli był z liczby tych Polaków, co stanęli przy Francyi zamierzającej odbudowanie Polski, to jako obywatel Wołynia, miał prawo myśleć o obowiązkach rodziny, kiedy sprawa tego odbudowania na teraz przepadła. Wyżej już napomknąłem, jak Wołynianie widząc wczasie wojny same tylko niemieckie wojska w swej prowincyi, niemieli wielkiej nadziei, aby dla nich chciano coś zrobić. Oprócz tego trzeba jeszcze odróżnić to usunięcie się księcia Sanguszki dokonane w ostatnim terminie amnestyi, od postępowania tylu innych obywateli, co jeszcze w Wilnie zbiegli z naszych szeregów.

Lubo wszystkie okoliczności przemawiały za niewinnieniem Sanguszki, jednakże długi stawił on opór konieczności domowej powołującej go do powrotu. Nakoniec w ostatniej chwili, widział się w obowiązku zdać sprawę ze swego postępowania Napoleonowi. Małżonka jego księżna Klementyna na d. 3 marca przysłała mi list mężowski do księcia Bassano, a oprócz tego sama napisała do mnie. Wyrazy jéj zachowuję dotąd jako drogą pamiątkę patryotyzmu Polek.

List ten następującej treści, niemoże być obojętnym ustępem w tom tych wspomnień:

Z Tarnowa d. 28 lutego 1813 r.

„Okazywałeś mi WMość panie Baronie tyle udziału, tyle nawet przyjaźni podczas naszego pobytu w Warszawie, że nabrałam odwagi udać się wprost do niego. Ośmielę się nawet mówić z nim bez ogródki, o moich cierpieniach, mających źródło w nieszczęśliwem męża mego położeniu. Kochając ojczyznę, szukał on wszelkich sposobów służenia jéj. Wiadomo ci panie Baronie, w jakiéj to chwili przyjął był urząd wiceregimentarza, z narażeniem bytu całéj swéj rodziny. To prawda, że wtedy jeszcze niebyło téj *nieszczęśliwéj* amnestyi; a dopiero od dwóch tygodni jak niezbędne interesa sprowadziły go do tych dóbr, gdzie zastał starych przyjaciół umyślnie przybyłych, aby go przekonać na jakie traty się naraża. Powiedziano mu że jeżeli niewróci, to już oświadczył gubernator wołyński że mu konfiskuje dnia 24go o północy, tak jego własne dobra, jak moje, i sióstr moich, których jestopiekunem. Takie to istoty, złożywszy los swój w jego ręku, mają być przezeń przywiedzione do nędzy. Mąż mój wszystko co ma w jednym dniu utraci, albowiem majątek który jest położony w Galicyi, półdzie na jego teściowa bratowe. Przypominasz sobie panie Baronie dzieci moje, i tę najżywszą miłość rodzicielską jaką jeotaczamy. Czy podobna odważyć się na krok, który je pozbawić kawałka chleba i widzieć je w tym stanie upodlenia jaki za sobą zupełne ubóstwo pociąga? Zapewniano go jeszcze, że gdy to pospolite ruszenie niezdało się, więc i obowiązki jego są żadne. Zdecydował się więc powrócić; nie tyle przekonany ile pociągnięty przez osoby przewadujące. Aczkolwiek dusza jego bolała i wybór między jednem a drugiem był okropny, jednakoż miłość rodziny przemogła nad ambicyą, nad przyjemnością i dobrem osobistem, bo jakież rozkosze czekają go w Rosyi? Ruina dóbr, prześladowania, a może wygnanie na zbiór gdzie zginie z żoną i dziećmi. Te następstwa uczekają nas, jeżeliby Opatrzność dała tryumf naszemu orężowi. *Mimo tego serce moje nieprzestaje Ją gorąco błagać o pomyślność dobréj sprawy.*

„Odkąd mąż mój powziął smutne postanowienie wrócić na Wołyń natychmiast napisał do księcia Bassano, i posłał list stafetą, który był nam zwrócony. Upraszam tedy Barona, żebyś od siebie raczył przesłać ten list, chociaż dawniejszéj daty. Jeżeliby przekonanie dało żyć kilka wyrazów bezwolilo panu Baronowi dobchwalnych, o jakże byłabym szczęśliwą! Niestem o to prosić, zapewniam tylko, że serce moje ucisku jaki ponosi, nie może się obejść bez pocieszenia itd.“

Ks. Klementyna Sanguszkowa.

Epoka w któréj dokonywam życia pogrąża się w samolubstwie. Pewien jestem że niejeden z czytających te pamiętniki, gotów pomówić tę piękną duszę niewiasty o przesadzony smutek patryotyczny, a księcia Sanguszkę, nazwać śmiesznym że mógł się wahać kiedy szło o uratowanie majątku, a nawet że byt swój narażał dla takiéj sprawy. To pierwszeństwo oddawane dzisiaj interesom materyalnym, uważam za symptom moralnego upadku zasępiający dni mych ostatek. Jednakowoż ufam że zawsze znajdą się charaktery większego hartu i szlachetności, dla których ojczyzna i sława nie będą czczym wyrazem. Takich zapewne wzruszą słowa powyższego listu tchnące walką między miłością ojczyzny, a miłością macierzyńską. Na ten hołd jaki tu składam księżnie Sanguszkowéj zasłużyły i inne polskie niewiasty okazujące te same uczucia. Nawet siostry księcia Adama Czartoryskiego: księżna Wirtemberska i Ordynatowa Zamojska, aczkolwiek umiały ocenić powody odmiennego postępowania swego brata, żałowały jednak że nie był z nami, i przewidywały bezowocność jego usiłowań. Niewiasty w polityce idą najczęściéj za sercem; a chociaż przewodnik ten nie zawsze bywa trafny, to niemniéj bywa zaszczytnym.

Około tego czasu inny Wołynianin hr. Rzyszczewski, pułkownik 12go pułku jazdy Księstwa, podał się również do dymisyi. Opinia okazała się dlań względniejszą niż dla księcia Sanguszki. Wiedziano o porwaniu jego matki i wywiezieniu w głąb Rosyi. Miłość synowska znalazła wymówkę jakiéj nie mogła znaleść miłość rodzicielska. Od téj chwili wielu wychodźców towarzyszących nam, a zwłaszcza tych co nie mieli urzędów wojskowych lub cywilnych, postanowiło wrócić do domu dla uniknienia konfiskaty dóbr już zasekwestrowanych. Drugi termin amnestyi kończył się z pierwszym kwietnia. Prawie wszyscy uwiadomili mię o przymuszonym powrocie, usiłując oddalić od siebie wszelkie podejrzenie o zbiegostwo. Jako człowiek nie mogłem ich potępiać; jako poseł francuski obwiniałem razem z nimi niesprawiedliwość losu i twardą konieczność położenia. Jeden z członków komisyi litewskiéj hr. Aleksander Potocki, zatrzymawszy się z powodu prywatnych interesów w Galicyi, przybył umyślnie do Krakowa, aby się z nami połączyć. Wdzięczni mu byliśmy za ten dowód stałości, w chwilach, kiedy się przerzedzały nasze szeregi.

Nasi nieprzyjaciele niczego niezaniedbywali, aby nas rozbić. Szczególniéj siali oni podejrzenia przeciw dobrym chęciom Napoleona dla Polski. Pokazano mi kilka listów od różnych pań, u których mieszkał cesarz Aleksander udając się do Kalisza. Pisały one, że chcąc je wyleczyć z ich przywiązania do Francyi, powiadał im, że Napoleon po dwa razy proponował mu już układy niekorzystne dla Polski, a nawet jedna propozycya *była na piśmie*. Jeżeli w tem co było prawdy, to niezawodnie zachodziła pomyłka daty. Najpewniéj odnosiły się te słowa do prawdziwego faktu, z którego wyciągnięto fałszywy wniosek. W styczniu 1811 r. książę Wicencyi podpisał traktat wykluczający przywrócenie Polski; lecz traktat ten potwierdzony przez Aleksandra, nie był wpierw potwierdzonym przez Napoleona, dopóki niezmieniono jego redakcyi. On bowiem zobowiązywał się ani pośrednio ani bezpośrednio nie przyczyniać się do przywrócenia Polski. Gdy zmiana tego artykułu zrobiona po ratyfikacyi Aleksandra, obraziła jego miłość własną, traktat uznany był za nieistniejący. Zapewne do téj okoliczności zmierzała rozmowa Imperatora z niektóremi paniami, chociaż z niéj nie można było robić prawdziwego zarzutu Napoleonowi. Nie szło bowiem o to, żeby poświęcić rzecz istniejącą, lecz tylko, żeby się niekarmić nadziejami. Na rok przed teraźniejszą wojną, właśnie wtedy gdym miał pożegnalne posłuchanie przed wyjazdem na misyę do Warszawy, rozmawiał ze mną cesarz w téj myśli, i jak dawniéj już nadmieniłem w przytomności pana C..... ażeby te słowa jego mogły dojść do Petersburga. Ja sam musiałem w tym sęsie mówić w ciągu pierwszego poselstwa. Jeżeliby utrzymanie pokoju w Europie dało się osięgnąć tym kosztem, ma się rozumieć nie kosztem Księstwa Warszawskiego, lecz kosztem polskich nadziei pragnących przywrócenia ich ojczyzny w pełnych granicach, tedy nie byłoby rzeczywistéj przyczyny skarżyć się na Napoleona. Owóż Rosyanie starali się ten fakt przekręcać, a dając mu świeżą datę, usiłowali wmówić w Polaków, że Napoleon upadając pod klęskami ostatniéj kampanii, ofiarował pozbyć się Polski byle pokój okupić. Że to był fałsz dowodzi ten szczegół: Napoleon upoważniając Austryę do wywiedzenia się o warunkach na jakich mogłaby Rosya i Anglia przystąpić do negocyacyi, oświadczył kategorycznie, że nie chce poświęcić ani piędzi ziemi Księstwa Warszawskiego.

(Dalszy ciąg nastąpi.)

Przykład Zachodu Europy więcej zapewne

wezwanie musimy uważać za znak pomyślnego dla

przybył na namiestnika Suchozanet, z którym się

i żołnierze podobnie odpowiedzieli; ale nagle zmie-

kończeniu nieszporów, ksiądz Paszkowski w asystencyi drugiego duchownego i zgromadzonego

Część Literacko-Artystyczna.

PRUSY HOŁDOWNICZE

STAJĄ SIĘ KRÓLESTWEM,

sposoby których użył Fryderyk III *Kurfirszt brandeburski aby królewskość osiągnąć.*

Koronacya dzisiejszego władcy Prus i z téj okoliczności tu i owdzie w dziennikach historyczne o przedzierzgnieniu się kurfirsztowstwa Brandeburskiego w królestwo Pruskie wzmianki, są powodem, że dla wiadomości powszechnéj niniejsze podaję objaśnienie tego historycznego faktu, gruntujące się na mało znanych i tylko w rękopismach i archiwach tajnych złożonych dowodach. Kolé, Prus n jwięcej nas Polaków powinna obchodzić — wielkość swą zawdzięczają pruscy książęta królowi Zygmuntowi I i owym terytoryalnym nabytkom wydartym Rzplitéj polskiéj w różnych jéj omdlenia chwilach. Słów tych kilka o zdarzeniu czasu swego powszechnie rozgłoszoném jeszcze przed 10kiem lat skreślonych, nie są ani rozprawą osobną, ani artykułem *od hoc* skreślonym; jestto wyjątek z obszerniejszych *rozważań* moich *nad państwem pruskiém w dawniejszych i nowszych czasach* według źródeł nieznanych. Że dzisiejsze państwo pruskie spotężniało to niezawodnie winno najprzód *łasce Boga* a potém błędom i upadkowi mocarza, który je mógł zetrzeć w proch i jedném pociągnieniem pióra, kraje zabrane Polskiéj koronie — Polakom oddać na powrót. Dzienniki zatém liberalne niesłusznie się zżymają nad słowami przez Wilhelma I wyrzeczonemi — bo istotnie wszystko co dziś jako król pruski posiada i czém jest — *téj łasce Boga* winien. Niezwykły jest atoli sposób, jakim tę łaskę wzięciem z ołtarza korony i włożeniem na swoją głowę w obec katolickich biskupów stojących nieruchomie jakby w olejnym obrazie, czynem i usty narodom objawił, a jeszcze dziwniejsza zarozumiałość, wiedząc czém były Prusy, wiedząc że niczém i mniéj niż niczém być mogły, w duchu pokory wiedzieć powinien każdy mocarz a tém bardziéj tak ukoronowany, że: *Bóg daje — Bóg bierze*, a łacinnicy słowy *finis ab origine pendet* dawno wyrzekli.

Przed 160 laty niemiecki cesarz Leopold, uwolniony od potęgi tureckiéj przez Jana III króla polskiego, najpierwéj i najwięcéj dopomógł kurfirsztowi brandeburskiemu do ogłoszenia się królem pruskim i zmienienia swego stanowiska względem Korony polskiéj, która nad nim jako nad swym hołdownikiem zwierzchniczą władzę posiadała. Prusy dawne dzieliły się na królewskie i książęce. Prusy *królewskie* paktami, traktatami i prawem narodów uświęconą własnością były Rzplitéj polskiéj. Od niéj margrabiowie brandeburscy otrzymywali lenno, czyli inwestyturę a za każdém królów polskich na tron wstąpieniem, w dowód uznania tego, w stolicy Polski z razu w Krakowie a późniéj w Warszawie lub gdzie postanowiono nowemu ukoronowanemu królowi hołd składać obowiązani byli. Mianowicie:

Roku 1525. Albrecht książę pruskie Zygmuntowi I w Krakowie.

Roku 1569. Albrecht-Fryderyk Zygmuntowi-Augustowi na sejmie unii w Lublinie.

Roku 1578. Jerzy-Fryderyk Stefanowi Batoremu w Warszawie.

Roku 1611. Jan-Zygmunt Zygmuntowi III w Warszawie.

Roku 1620. Jerzy-Wilhelm — temuż samemu królowi polskiemu tamże.

Roku 1641. Fryderyk Wilhelm Władysławowi IV w Warszawie.

Roku 1663. Tenże Fryderyk-Wilhelm Janowi-Kazimierzowi w Królewcu — nakoniec

Roku 1690. Fryderyk III Janowi III Sobieskiemu królowi polskiemu w Królewcu.

I temu to ostatniemu lennikowi naszemu ciężyła na sercu uległość od przodków jego tylokrotnie zaprzysięgana i ponawiana, ale aby ją z siebie otrząść, nie mógł inaczéj jak do różnych uciec się intryg, fałszem one pokryć i w oczach Rzplitéj i króla polskiego, pomimo powtarzanych zapewnień i pisemnie danych zaręczeń, stać się wiarołomcą. Już w roku 1691 będąc w Hadze na zjeździe gdy w prostém krześle zasiadać musiał, kiedy Wilhelm książę Oranii, siadł w poręczowém, o mało że go nie sparaliż nie naszył; i potąd spokojnie spać nie mógł aż r. 164 bądź co bądź, godność królewską przywdziać przedsięwziął. Najgorliwiéj służyli mu dworzanie cesarscy i ów stek ówczesnéj kamarylli w Wiedniu, których sobie łatwo umiał ująć. Stał na jéj czele książę Eugeniusz sabaudzki, który go w tym zamyśle najdzielniéj wspierał. Traktatem tedy wiedeńskim r. 1700 zawarł przymierze, mocą którego Fryderyk III ustąpił Cesarzowi cyrkuł Swibuski, 10 tysięcy wojska posiłkowego o własnym żołdzie obiecał, znaczne pieniężne do kamery pretensye umorzyć i w téj saméj podległości względem *imperium* nadal zostawać jak najuroczyściéj przyrzekł. Nadto w obec Cesarza tytułu królewskiego używać nie mógł a w radzie rzeskiéj z Cesarzem trzymać zawsze i głosować podjął się. Takie to zmowy ośmieliły kurfirszta, że się królem samowolnie ogłosił, bez wiedzy stanów rzeszy niemieckiéj, państw cudzoziemskich i bez poprzedniego opowiadania się stanom Rzplitéj polskiéj, jak panującéj nad Prusami królewskiemi, którém wyniesieniem się wiele europejskich dworów przeciwko sobie obruszyły. Ale czas przeciw użyty nie mało mu sprzyjał, potęga bowiem Ludwika XIV już wosłabieniu dogorywała a Jan III ów rycerski król, ale ani dyplomata, ani polityk, ani do intryg prawny, drzymał na wawrzynach najmniéj koroni użytecznych a wkrótce umarł. Taką więc obrawszy przyjazną dla siebie chwilę niepotrzebował bawiać się bezkrólewiem wojną domową skatanéj Polski, jako swej zwierzchności, ani obych gabinetów, ani jako z przodka zmniszonego różnowierca, pocisków rzymskiéj stolicy. Więc z pomocą Cesarza snadno mu było uć większość ratyszońskiego sejmu i niemieckie dworki przejednać, zwłaszcza gdy Cesarz wyszczył korzyści przez kurfirszta zawarowane. Jednakże w samem stronnictwie rakuzkiem, tak zwa katolickiem widoczna była niechęć (a stronnictwo to mając zakon po sobie było podtenczas ine) ztąd mianowicie że poddany Rzeszy niemieckiéj, do tego wyznania lutrowego, królem się sam ogłosił. Zakon przeto niemiecki i gabinet pani Maintenon zanieśli najprzód protestacye a Klemens XI, papież, przed całym chrześciańskim światem Fryderykowi tytułu królewskiego zaprzeczył, żaląc się na zebraniu *ad hoc* kardynałów na obelgę przez Cesarza apostolskiego, stolicy apostolskiej wyrządzoną, niebędąc ani pierwéj uprzedzonym ani potem zawiadomionym. Lecz tam gdzie obłuda i chciwość, zamiaru dopiąć pragną, nic świętego nigdy nie było i niemá. Leopold śmiał się w duszy z żymań i czczych skarg Papieża, który już był za słaby aby prawo swoje dawania wyłącznie i poświęcania koron, tak ważną rolę w wiekach średnich odgrywające, bądź związkiem państw katolickich, bądź piorunami z Watykanu ciskanymi poprzeć i utrzymać. Krok ten atoli nadętego Fryderyka papież zganił w *breve* osobno wydanem pod dniem 10 kwietnia 1701 r. do zagranicznych dworów, a osobno do Michała Radziejowskiego arcybiskupa gnieźn. prymasa korony polskiej; żądając równocześnie aby mu tytułu królewskiego Polska jako swemu hołdownikowi stanowczo odmówiła. Co postanowił prymas, co uczynił? znikąd pewności niemamy, a może i to kiedy się uda wyjaśnić; lecz na zaletę przodków naszych praw Rzpltej gorliwie strzegących, to się dochowało że Radziwiłł (podobno Michał II Karol) krajczy litewski, bawiący wtedy w Paryżu, jeszcze pod 9ym marca imieniem polskiej Korony i W. Ks. Litewskiego zaprotestował przeciw tej uzurpacyi. W skutek papiezkiego zaś wezwania, posłowie z Wdztwa Sandomirskiego (trzymający się partyi króla Stanisława Leszczyńskiego) manifest przeciwko kurfirsztowi a nowo związcemu się królem do akt publicznych wnieśli pod dniem 25go czerwca 1701. Lecz przebiegły Fryderyk wiedział dobrze, że czego pomyśli od razu nie osiągnie, to czas mu i przyszłość same powoli nastręczą, a chcąc tymczasem oburzone na się krokiem tym, Stany koronne ukoić, jeszcze pod dniem 8 czerw. r. pomienionego *rewers* dał *ad archivum* na siebie, jako się i sam i następców swoich zobowiązuje, traktatu welawskiego i potwierdzeń bydgoskich (z d. 16 września i 6go listop. 1657) najuroczyściej dotrzymać, którym to traktatem głównie prawa korony i Rzpltej polskiej do Prus zachodnich czyli królewskich na zawsze zapewnione i zabezpieczone zostały; dodając i to że lubo godność królewską przybiera, w niczem ta Stanom Rzpltej koronnym i Lit. W. Ks. uwłaczać niemoże i niepowinna. Prócz tego w dniu samym koronacyi swojej w Królewcu z przepychem i wystawą monarchiczną 28 lutego 1701 odbytej zatem jeszcze przed protestacyami, na piśmie własnoręczne wydał zaręczenie, jak ani on, ani jego następcy praw niezaprzeczonych korony polskiej do ziem pruskich nienadwerężą i nienadwerężą i tak w nadziei blizkiego otrząśnienia, jeszcze jako król, nie miłe sobie lennictwo uroczyście sam przyznał i potwierdził.

Dalsze ztąd skutki i wypadki już do czasów bliższych nas należą. Polska w ciągłych niepokojach, najeżdżana, bezwładną uczyniona, przez Sasów jej nieprzyjaznych macoszo rządzona, niebyła dość można praw swych do ziem pruskich, w politycznym jedynie związku z nią zostających, zbrojnie utrzymać. I sama siebie i sąsiedzi podkopywali ją przez pół przeszło wieku a na gruzach rycerskiej jej wolności a raczej zbyt wolnego rycerstwa, powstały samowładne sąsiady, odtąd w wadze politycznej wszystko stanowiące.

Historyą pruską dociągnął *Baczko* do r. 1740. *Voigt* lubo stronniczo, odsłonił w swojej, stosunków Prus dawnych do Polski wiele. Fryderyk II, wielkim przez swoich zwany, w *pamiętnikach brandeburskich* po francuzku (jak wszystko przez niego pisanych) przodka swego zamysły wiernie a nawet satyrycznie opisał, a intrygi jego i drugich w tej mierze, bez ogródki przedstawił. Atoli, cokolwiek Polski i Polaków się tycze — zataił, fałszywie mówiąc, że gabinet warszawski nic na to wyniesienie nie wyrzekł; bo gabinetu w czasie bezkrólewia i podwójnego wyboru królów wśród wojny domowej właściwie nie było. Były stany, był sejm, był prymas z których jedni po stronie Sasa a drudzy Leszczyńskiego stali, ale dość od posłów, albo jednego posła, a nawet jednego ziomka, jak krajczy litewski *protestacyi* lub *manifestu* aby czyn nieuznany i nieprzyjęty, za nieważny uważać. — Nakoniec historya *Mansa*, poczynająca się z rokiem 1786 a kończąca roku 1815 tych faktów niedotyka.

Pisałem 1849 roku.

Czas. N. 256. — 7 Listop. Czwartek. r. 1861.

modlącym się ludem, — my w Lublinie nie wiedząc

ły się niepomału do zwątpienia. Mimo zwiększo-

Przytoczyliśmy ten artykuł na dowód, jak się

w ostatecznych rozprawach w procesie przeciw p.

p, aby obywatele ubiegający pozbawienie wy-
szym nakazom mieli być wystawieni na prześlado-

strzygający. Żeby zaś go zmusić do stanowczéj decyzyi, uciekł się Stutterheim do przypuszczeń. I zapytał księcia Józefa, coby zrobił w tym przypadku, jeżeliby Austrya zawierając ściślejsze przymierze z Francyą, dała jéj sto tysięcy ludzi zamiast trzydziestu tysięcy, chociażby nawet teraźniejszy korpus posiłkowy wyprowadziła z granic księstwa. Poniatowski odrzekł na to, iż mając roskaz stósowania się do ruchów korpusu posiłkowego, pójdzie najbliższą drogą połączyć się albo z nową armią posiłkową, albo z wojskiem francuskiem, gdyż pochód jego przez kraj przyjacielski nie może napotkać na żadne trudności. Nakoniec po długich omówieniach dotarł jenerał Stutterheim do delikatnego celu swéj misyi, i zaczął mówić o rozbrojeniu. Wódz polski potrzebował uzbroić się w całą moc swego charakteru ażeby z zimną krwią rozmawiać o tym przedmiocie tak niewłaściwym, w stosunkach istniejących wtedy między Austryą a Francyą.

Jest to przyjęte że gdy korpus wojsk cudzoziemskich przechodzi przez terytoryum neutralne, zwykł składać broń na wozy, z wyjątkiem jednéj kompanii na każdy batalion która broń zatrzymuje; wszakże niedzieje się to kiedy wojsko przechodzi przez ziemie alianta. Pan Stutterheim zaś rozumował tylko w przypuszczeniu że alians francuski się utrzyma. Lecz kiedy pod koniec rozmowa stała się swobodniejszą, rzekł mu książe Poniatowski że Austryacy mając z Rosyanami zawieszenie broni, które ma być wypowiedziane dwoma tygodniami wprzódy, zostawią sobie zapewne ośm lub dziesięć dni czasu do cofnięcia się, aby nieuciec jak zdrajcy lub tchórze, czego on nawet niedopuszcza na chwilę. Przez te więc kilka dni będzie mógł odebrać rozkazy, których zażąda natychmiast.

Spodziewając się książe Józef że z jenerałem Frimontem łatwiéj mu pójdzie niż z jego Szefem sztabu, udał się 4 kwietnia do Miechowa, gdzie była główna kwatera austryacka. Wyjaśnienia jakie tam otrzymał, jeśli nie zadawalniały więcéj, to były kategoryczniejsze. Jenerał ten miał rozkaz użyć wszystkich sposobów byle się niebić. Gdy zaś podług konwencyi zawartéj między nim a Rosyanami zobowiązano się obopólnie nierozpoczynać kroków wojennych bez uprzedzenia o tem na dwa tygodnie, było mu polecone aby korpus jego zna

lazł się za Wisłą przed upływem ostatniego dnia zawieszenia broni. Nadworna rada wojenna przewidując że to wypowiedzenie niebawem nastąpi ze strony rosyjskiéj, pragnęła dokładnie i stanowczo wiedzieć jakie w téj mierze były zamiary księcia Poniatowskiego. Książe mógł tylko krok za krokiem ustępować. Ponieważ zaś korpus austryacki miał się cofnąć za Wisłę niewątpliwie zamierzał bronić przez nią przeprawy. Zatem, zdaniem jego wypadało postawić wojsko polskie w okręgu Podgórskim, który acz położony na prawym brzegu, należał jeszcze do terytoryum Księstwa Warszawskiego. Sposób ten nieprzypadał do smaku jenerałowi Frimont, który oświadczył że stanie po za tym okręgiem, a jeżeli nieprzyjaciel uderzy na Polaków, odmówi im pomocy. Widocznem było, jak obecność księcia Poniatowskiego na ziemi polskiéj zarówno zawadzała Austryakom jak Rosyanom; i żeby nas za granicę wyrzucić ułożyły się tajemnie oba te mocarstwa. Jeżeli zaś Napoleonowi zależało na utrzymaniu nas w tych stanowiskach, nie było innego sposobu jak użyć wszelkich wpływów jakie miał jeszcze w Wiedniu. Ażeby uwiadomić Cesarza o naszem położeniu, i prędkie mieć od niego roskazy, wysłałem do Paryża pana Rumigueo, jednego z sekretarzów ambasady.

Roskaz zatem rozpoczęcia kroków wojennych niemógłby przyjść do nas chyba w razie gdyby Cesarz chciał na ostateczną próbę Austryę wystawić. Z drugiéj strony, przestraszała nas sama myśl odwrotu przez kraje austryackie, ponieważ należało się lękać aby ta garstka wojska polskiego co mogła wzróść w siłę na własnéj ziemi, nie została rozwiązaną podczas przechodu, przez tajemne zabiegi dworu wiedeńskiego. Jednocześnie, chcąc dać Napoleonowi czas do przemówienia za nami w Wiedniu, napisałem do p. Narbonne, ambasadora francuskiego przy tymże dworze, prosząc o wyrobienie nam dłuższego pobytu, co ułatwiłoby obu Cesarzom sposobność porozumienia się w tych trudnościach. P. Wiktor Broglie, dzisiejszy książe Broglie, członek ambasady warszawskiéj właśnie został mianowany członkiem naszego poselstwa w Wiedniu; przez niego więc poszły listy moje i księcia Józefa.

Dla uspokojenia Polaków rospaczających na myśl naszego wyjścia za granicę, oświadczył Poniato-

wski, że kroku nie zrobi dopóki nieotrzyma rozkazu. Oświadczenie to miało na celu zamknąć usta Austryakom którzy głosili że niezwłocznie musimy ustąpić z kraju. Już się nawet p. Baum i Neumann zabierali do wyjazdu; a jenerał Stutterheim powiedział mi 8go kwietnia, z ironicznym dowcipem, że książe Poniatowski nazbyt trzymał się litery, bo przecież książe Szwarcenberg kiedy był w Warszawie na miesiąc wprzód mówił o rejteradzie, zanim się na prawdę zrejterował. Złośliwość ta dość mi przypadła do smaku, bo zdawała się zapowiadać kilkotygodniową zwłokę; lecz i téj niemogliśmy otrzymać. Rosyanie ogłosili że z 11ym kwietnia kończy się zawieszenie broni; a 13go rano p. Neumann uwiadomił mię o tem podobnie jak jenerał Stutterheim uwiadomić poszedł księcia Józefa. W obawie aby książe niepopełnił jakiegoś rozpaczliwego kroku, chciano przez mój wpływ powstrzymać go; lecz myślałem sobie że ta obawa Austryaków może nam posłużyć do zyskania kilku dni; dla nas bowiem każdy dzień zwłoki znaczył zbyt wiele. Niechciałem też zmniejszać ich obawy.

Jenerał Stutterheim ze swojej strony żywo naciskał na Poniatowskiego aby się wynosił. Co mówili Rosyanie było jasne, również jasnym był język Austryaków. Saken wypowiadając zawieszenie broni mówił w wyrazach stanowczych, że tylko sąsiedztwo wojska polskiego nabawia go niespokojności; bo jeżeli grozi rozpoczęciem kroków wojennych, to jedynie dlatego aby zmusić Polaków do opuszczenia zajmowanego przez nich kraju. Żeby Rosyan od tej niespokojności uwolnić nalegał Stutterheim na księcia Józefa o wyznaczenie dnia swego wymarszu do krajów austryackich, również o wykaz sił jakiemi dowodził.

Gdy wszelki wybieg nieprzydał się na nic, skończyło się na oświadczeniu księcia, że w tak ciężkiem położeniu potrzebuje dwadzieścia cztery godzin do namysłu. Po tej rozmowie, przyszedł do mnie, i rozbieraliśmy każdy przedstawiający się środek do wyjścia z tych trudności. Opuścić o statnią piędź ziemi polskiej i to na jaki tydzień przed otwarciem nowej kampanii nad Elbą, zdawało nam się być ostatecznością okropną. Z drugiej znowu strony wszystko postawić na kartę, narazić na zgubę ten zawiązek armii reprezentującej naród polski było przedsięwzięciem przed

którem cofała się dojrzalsza rozwaga.

„Główna to rzecz — mawiał nieraz Napoleon „— oszczędzać żołnierza; ziemia zawsze się znajdzie". — Słowa te wpłynęły na nasze umysły. Książe, niewiążąc się żadnemi ścisłemi warunkami, przyrzekł tylko jenerałowi Frimont, że po terminie zawieszenia broni, pójdzie za Wisłę. My tymczasem liczyliśmy na spodziewaną odpowiedź bądź z Paryża, bądź z Wiednia; a bojąc się żeby w Wiedniu niekazano długo czekać panu Narbonne na odpowiedź Austryi, postanowiliśmy wyprawić doń pewnego polskiego oficera z zawiadomieniem że gdy zawieszenie broni zostało już wypowiedzianem, potrzeba nam natychmiast wiedzieć, co zdecydował dwór wiedeński. Czynność austryacka w przeciwnym kierunku była zadziwiającą. Już bowiem książe Hohenlohe mający przeprowadzać korpus polski przedstawił się był Poniatowskiemu. Jenerał Frimont pragnął aby polskie wojsko ruszyło się 19 kwietnia. Pisał on list do księcia w którym wymknęło mu się wyznanie, iż gdy armia rosyjska opuściwszy okolice Kalisza ciągnęła nad Odrę, a zatem i reszta tej armii, czyli wojska stojące naprzeciw nas, czekają tylko na skutek wypowiedzenia zawieszenia broni aby pójść w tym samym kierunku. Z tego wyznania wyciągnął książe Józef ten wniosek, że właśnie wypadało nam pozostać w miejscu, ponieważ zajmując dotychczasowe stanowiska zmuszaliśmy nieprzyjaciela do rozdzielania sił swoich. Było to jasne jak słońce; ale dowódzca korpusu posiłkowego inaczej rozumował. Gdy tenże oświadczył że ma rozkaz trzymać się w trzech punktach nad Wisłą, to jest w Krakowie, Opatowcu i Sandomierzu, Poniatowski ofiarował się mu pomagać w obronie téj linii. Lecz i ten przypadek inaczej rozumiano w Wiedniu; albowiem polecając jenerałowi Frimont zajęcie trzech pomienionych punktów, niepozolono mu użyć jednego nawet naboju prochu i wstrzymać się od wszelkich zaczepnych kroków. Przepisano mu aby zajął pomienione stanowiska; lecz gdy rozkazano zająć: *besetzen*, nie rozkazano bronić: *vertheidigen*. Nieprzyjemna to była walka z człowiekiem, który wyznawszy że ma rozkaz dający nam pewne oparcie, sam niszczył wartość swego wyznania przez jakieś gramatyczne szykany. Gdy książe Józef podając się niby owemu

dziwnemu tłumaczeniu rozkazu utrzymywał, że jeżeli Austryacy postanowili bronić Wisły to i on stanie z nimi na jednej linii przeprowadzając wojska polskie w reyon podgórski należący do Księstwa — lecz na to odpowiedziano mu, że linia austryacka niezajmie tego reyonu, a więc korpus polski jeżli chce może się dać zaatakować i rozbić nawet; od Austryaków jednak niech się nie spodziewa pomocy.

Rozprawy te między obydwoma dowódzcami toczyły się 17go kwietnia; my tymczasem odebraliśmy pierwszą odpowiedź od p. de Narbonne, któremu Metternich oświadczył, że jenerał Frimont niecofnie się, tylko *w ostatecznym razie* i *to w obec sił przemagających*. Ufność nasza podniosła się jeszcze i tą okolicznością, że równocześnie Cesarz austryacki kazał zapewnić króla saskiego, iż w razie potrzeby Galicya dostarczy żywności korpusowi posiłkowemu. Książę Józef wraz ze mną, byliśmy wtedy u jenerała Frimonta, gdy księciu przyniesiono reskrypt króla saskiego uwiadamiający go o téj okoliczności. Lecz tak deklaracya p. Metternicha, jak reskrypt króla saskiego przychodzące na nasze ręce, nie miały w oczach Frimonta żadnéj wartości. Żadnéj on, jak mówił, nieodebrał informacyi, coby się z naszemi zgadzała. A więc gdzieś musiała być zła wiara. Czy w gabinecie politycznym, czy też w wojskowym?

Jak w jednym tak w drugim przypadku wątpliwość ta była przykrą, lecz jeśli pochodziła tylko z gabinetu wojskowego, można jeszcze było poradzić jéj.

Wysłaliśmy zatém drugiego kuryera do p. Narbonne. Tymczasem książę Józef upierał się, że dopóty nieustąpi dopóki od Napoleona nieodbierze rozkazu; słysząc to jenerał Frimont rad nierad zwolniał w naleganiach.

Ułożono się, że dopiero 29 lub 30go kwietnia wojsko polskie przejdzie na prawy brzeg Wisły, a że około 3go maja rozpocznie odwrót, jeżeliby w tym czasie nienadeszły wyższe rozkazy zmieniające bieg wypadków. Zyskawszy tym sposobem dwa tygodnie, spodziewaliśmy się przez ten czas odebrać polecenie mogące nas zbawić.

Oczekiwania nasze niespełniły się.

(*Dalszy ciąg nastąpi.*).

Część Literacko-Artystyczna.

Do Artykułu

PRUSY HOŁDOWNICZE

STAJĄ SIĘ KRÓLESTWEM.

Pod tym tytułem umieszczony artykuł w numerze 256 *Czasu*, podając okoliczności towarzyszące otrzymaniu tytułu królewskiego przez margrabiów brandeburskich i okazując stosunek ich hołdowniczy do Polski, nie jasno się wyraził o tym stosunku. Po dwa razy wspomina autor o Prusach *królewskich*, kiedy w kwestyi hołdownictwa kurfirstów koronie polskiej, żadnej o nich mowy być nie może. Ponieważ przy nie wielkiej u nas znajomości szczegółów historyi krajowej, nie jeden z czytających rzeczony artykuł, albo go nie zrozumiał, lub w błąd został wprowadzony, przeto o stosunkach lennych poprzedników dzisiejszych królów pruskich, następne pragnę dodać objaśnienia.

Część zachodnia Prus, zwana niekiedy w historyi Pomorzem *gdańskiem*, dla odróżnienia od Pomorza *szczecińskiego*, za dynastyi pierwotnych Piastów, należała do Polski. Później za wzniesieniem się potęgi Krzyżaków z osłabieniem Polski, przez podział na Księstwa, prowincyę tę Polska utraciła. Panowali nad nią Krzyżacy, aż do czasów Kazimierza Jagiellończyka. Za tego króla, obywatele Prus zachodnich, zmierziwszy sobie ucisk krzyżacki, postanowili powrócić pod berło królów polskich. Istniejące pomiędzy nimi bractwo *jaszczurek*, przygotowało tajemnie wszystkie kroki do tego powrotu. Roku 1452 wyprawiło ono do Kazimierza swych posłów z poddaniem się i prośbą o pomoc. Król propozycyę przyjął i we dwa lata rzecz do tego stopnia dojrzała, że r. 1454 cała prowincya powstała, zdobywając na Krzyżakach miasta i zamki. Wynikła ztąd wojna między Polską a Zakonem, długo się ciągnęła, aż wreszcie Zakon złamany już przez Władysława Jagiełłę, osłabiony przez wewnętrzne osłabienie i zepsucie, został ostatecznie pokonany.

Traktatem zawartym w Toruniu 1466 r., Prusy zachodnie zostały ustąpione prawem wieczystem koronie Polskiej, wschodnie z prawem lennem zostały przy Krzyżakach. Znane są warunki prawa lennego, zakon je przyjął w zupełności. Każdy Wielki Mistrz nowoobrany, winien był składać hołd królowi polskiemu, jak równie winien to był czynić przy wstąpieniu na tron, każdego nowego króla. Nadto, stawić miał pewną ilość wojska na żądanie królewskie. W. Mistrz i kilku komturów przypuszczonemi zostali do zasiadania w senacie polskim. Takim węzłem lennym Prusy wschodnie złączone zostały na zawsze z Polską, zerwać go mogło tylko niedotrzymanie warunków lub zmiana polityczna zaszła w kraju.

Część zachodnia Prus odzyskana, stanowiła część integralną rzeczypospolitej i została podzieloną na trzy województwa: pomorskie, malborskie i chełmińskie. Do niej także należało z tytułem książęcym biskupstwo warmijskie (po niemiecku Ermeland).

Po tym traktacie Wielcy Mistrze, przenieśli stolicę swą z Malborga do Królewca. W takiej zależności od Polski, przetrwał zakon jeszcze lat 59, kiedy zaś w 16 wieku całe północne Niemcy chwyciły się nauki Lutra, Zakon krzyżacki, zawiązany pod wezwaniem Najświętszej Panny, poszedł za przykładem swych rodaków i prawie cały się zlutrzył. Był w on czas wielkim Mistrzem książe Albert, z domu margrabiów brandeburskich, urodzony ze siostry Zygmunta Starego, króla polskiego. On także zrzucił habit, odstąpił od Kościoła, sekularyzował się i z mistrza zakonu, został świeckim książęciem. Zakon upadł.

Zaledwie się to stało, stany rzeczypospolitéj polskiéj widząc zupełną zmianę w układzie politycznego bytu Prus wschodnich, zażądały wcielenia téj prowincyi do Polski na mocy warunków prawa lennego. Albert wziął się do broni. Walka dlań z rzecząpospolitą była nierówną i powiedzieć łatwo na czémby się była skończyła, gdyby uczucia rodzinne króla Zygmunta, a oraz względy polityczne, nie były zasłoniły Alberta od niechybnéj zguby. Król z przyzwoleniem Stanów oddał Albertowi, jego następcom, a w braku tych braciom jego, Prusy wschodnie z tytułem Księstwa pruskiego w posiadanie lenne, pod temi samemi warunkami, pod jakiemi dzierżyli je uprzednio Krzyżacy. Od tego czasu Prusy zachodnie zaczęły nazywać Prusami *królewskiemi* a Prusy wschodnie *książęcemi*.

Przez Alberta Księstwo pruskie margrabiów brandeburskich, które obciążone prawem lennem względem Korony polskiéj. Elektorowie zatém brandeburscy byli hołdownikami rzeczypospolitéj z tytułu posiadania Księstwa pruskiego, wyrażenia przytoczone autora artykułu *Prusy hołdownicze:* „Prusy *królewskie* traktatami i prawami narodów uśw „snoszą rzeczypospolitéj“ — oraz „lem bez poprzedniczego opowiec „rzeczypospolitéj, jako panującéj „*lewskiemi*“ — są niezrozumiałe, puszczam, aby autor nie wiedział Prus hołd się Polsce należał. Z *lewskich*, rzecz naturalna, kiedy nowiła, jakem powiedział, część pospolitéj.

Kurfirstowie brandeburscy ni runków lennictwa stósownie do póki Polska była potężną, zjeżdż stolicy dla składania hołdu król wojenne posiłki w razie potrzeby poczęła, łączyli się z nieprzyjacie szwedzkich, składali hołd już przed reprezentantem króla polsk przyjąwszy tytuł królewski, uwo stkiego. Tytuł jednak ten był in Polskę dopiero za Stanisława A usta.

Za dobrych czasów polskich, wali dobitnie uczuć prawa swe ktorom brandeburskim, nie tylk posiłków wojennych ale postępu z własną prowincyą. Władysław ku 1633 na wojnę moskiewską całe księstwo jako pan i w K mowany przez władze i ludność rze. Stany pruskie w zatargach udawały się po wyrok do króló

Ale czasy się zmieniły idąc zw ludzkich. Fryderyk margrabia b wszy się królem, nie przyjął tytu skiego, dziedzicznéj swéj i niepo ale wziął tytuł króla pruskiego ści lennéj, w przewidywaniu zn siędzie całe Prusy. Co się też nie była już dawną Polską a na tronie jéj nie zasiadali Stefanowie i Władysławowie... ***

PAMIĘTNIKI DYPLOMATY.

O KSIĘSTWIE WARSZAWSKIÉM.

Rok 1813.

II.

Wypadki wojskowe.— Wzięcie Torunia i Modlina.— Piękna obrona Zamościa. — Oznajmienie dowódzcy austryackiego udzielone ks. Poniatowskiemu. — Jeden z sekreturzów ambasady posłany do Paryża. — Nalegania Austryaków o ustąpienie korpusu polskiego. — Wyjście na Pougórze. — Nowe nalegania Austryaków i opór księcia Józefa.— Polki w żałobie.— Demagogiczne mowy niektórych wojskowych austryackich.— Przejęcie kuryera rosyjskiego.— Austryacy niesłuchają rozkazów Napoleona. — Lützen i P. Senft. — Oddalenie się z Podgórza.— Korpus polski idzie się połączyć z wielką armią.

Od czasu naszego wyjścia z Krakowa, dwie polskie twierdze Toruń i Częstochowa wpadły w ręce Rosyan. Wzięcie Torunia było przewidziane i nieuniknione; niebawem wzięto Częstochowę; i to zmartwiło nas bardziej, nie tyle z powodu straty samej twierdzy małego znaczenia, ile z powodu słabej obrony. Komendant, acz dzielny żołnierz, nie miał dość sprężystości do poskromienia niekarnej załogi złożonej z rekrutów. Wszakże wypadek ten acz bolesny dla nas, nieokrył wielką sławą naszych nieprzyjaciół.

Przeciwnie Zamość mężnie się Rosyanom opierał. Dowodzący w nim jenerał Hauke, nietylko że się bronił, ale często robił pomyślnym skutkiem uwieńczone wycieczki. Największe powodzenie winien był fortetowi, który zarazem go pomścił na kilku nędznikach knujących zdradę. Dwóch żydów mieszkających w twierdzy znosiło się z nieprzyjacielem. Jenerał lubo wiedział o tej zdradzie, okazywał im umyślnie największe zaufanie. Jakoż pewnego dnia, kazał ich tajemnie zawołać i zwierzył się im jako już kończą się jego zapasy, szczególniej amunicyi; dla tego zapłaciłby na wagę złota, gdyby się kto podjął takowej dostarczyć; zwłaszcza, że korzystając z miejscowości łatwo możnaby taki transport, mimo czujności nieprzyjaciela, do twierdzy wprowadzić. Spuszczając się tedy na gorliwość i przebiegłość onych żydków, dał im dobry zadatek na ową dostawę kul i prochu. Po skończonym układzie, jak się Hauke spodziewał, poszli żydkowie z tą wiadomością wprost do jenerała rosyjskiego, który stosowne wydał rozporządzenia; a w przekonaniu tem jeszcze się mocniej utwierdził, gdy forteca coraz słabiej odpowiadała na ogień rosyjski, skąd prosty wniosek, że cierpi niedostatek amunicyi. Podnawa się tedy jenerał rosyjski coraz bliżej pod mury twierdzy, a widząc, że oblężeni rzadkie dają strzały, tem mocniej wierzy w owe doniesienie. Nakoniec, pewny zwycięstwa, przypuszcza szturm do murów. Jenerał Hauke przypuszcza pod same wały kolumnę szturmującą, a mając ją na bliski strzał zasypuje nawałnicą granatów i kartacz; — na takie przyjęcie Rosyanie się cofnęli zostawując na pobojowisku około trzech tysięcy rannych i zabitych. Do wściekłości przyprowadzony jenerał rosyjski, nie chciał nawet słyszeć o usprawiedliwieniu się żydów, tylko kazał ich powiesić na przeciw twierdzy; a tak przeciwnik jego mógł się napawać i klęską nieprzyjaciół i karą dwóch zdrajców, wymierzoną przez tych którym służyli.

Wiadomość o tym tryumfie polskiego oręża sprawiła tylko chwilową uciechę; nasze bowiem strapienia pod względem wojskowym, pomnażały się z każdym dniem. Oficerowie austryaccy zaczęli z końcem marca przebąkiwać o bliskiem opuszczeniu kraju polskiego. Dodawali oni ze złośliwą radością, że jeżeli Polacy przechodzić będą przez prowincye austryackie, natenczas muszą broń złożyć. Pogłoski te zaczęły coraz nabywać urzędowego prawdopodobieństwa. Na dniu 2 kwietnia jenerał Stutterheim, naczelnik głównego sztabu w korpusie posiłkowym, przybył zawiadomić księcia Poniatowskiego, że rozkazem nadwornéj rady wojennéj polecono jeneralowi Frimont zapytać dowódzcę polskiego korpusu dokąd i którędy marsz swój wykona. Pytanie tak postawione dawało możność księciu odpowiedzieć w sposób nie nieroz-

Miejscowe i Tymczasowe Opatrzenie

Opisy.

Nr 1 Synod

46 1

In Nomine Domini AMEN. Anno a nativitate ejus saeculo milesimo quadragintesimo quadragesimo tertio indictione sexta Durante sacro concilio basiliensi in spiritualib legitime congregato universalem ecclesiam repraesentantem Die vero Mercurii decima nona mensis Maii prandiis peractis in palacio inferiori communi domus honorabilium Dominorum Canonicorum leopoliensium in cimiterio et in leopoliensium civitate sanctae Mariae Metropolitanae ecclesiae sito In meâ notarii publici et testium infra scriptorum ad hoc vocatorum specialiter et rogatorum praesentiâ Constitutus personaliter discretus /: discretus ?:/ Johannes Johannis de Cothslio presbiter Cracoviensis diocceseos, Vicarius praefatae metropolitanae Leopoliensis ecclesiae pro tunc Hebdomadarius et executor ex parte dominorum Canonicorum leopoliensium vigore litterarum citationum inhibitionum et compulsoriarum Egregii Ewilcinii* Hugonis legum doctoris archidiaconi Metensis Sacrosanctae generalis Synodi basiliensis causarum causae quam et partibus infra scriptis ab eâdem Synodo Judicis et comissarii specialiter deputati de manu Ingeniosi Johannis Ernst Clerici Hostericii Dicti (vdz. dioc) publicii apostolica et imperiali auctoritatibus notarii, presente parte dictorum duorum Canonicorum latusque capituli ejusdem ecclesiae leopoliensis praefatae In et contra reverendissimum in Xpo patrem in Christo patrem dominum Johannem Archiepiscopum leopoliensem, item honorabiles Martinum de Lypno Baccalarium artium Comendarium et Officialem leopoliensem nec nigrum * Iwanthoslamy de Scrzepanow Rectores ecclesiae leopoliensis Vigore quarum litterarum compulsariarum dictus dominus Executor monuit praefatum Martinum de Lypno Comendarium et officialem de copiâ bullae a Sacro concilio Basiliensi, sibi reverendissimo patri Johanni Archiepiscopo leopoliensi impetratae, de et super novâ fundatione et creatione quatuor novorum Canonicorum ad metropolitanam leopoliensem ecclesiam, ultra numerum aliorum decem Canonicorum. Quam bullam idem Martinus clarâ et intelligibili voce, legit et publicavit in congregatione Synodi leopoliensis Sabbato in vigiliâ Epiphaniae anno praesenti celebratâ nec non de copiâ primae monitionis in et contra

* Chmielcinii /?? m/

* ob n8 nim A sci ?m.

* Vielhirst nec non ita Iwanthoslamy

ipsos dominos canonicos leopolienses, de Cancellariâ dicti domini Johannis Archiepiscopi publicâ emanatae, ut non amplius uno [illegible] intromitterentur de proventibus Eccliae leopolis. Quam monitionem idem Martinus Comendarius est executus, et vigore ejusdem ipsos Canonicos excomunicasse confessus est per expressum, de copia vero secundae monitionis moritus est Districtus Stanislaus alias presbyter de Vinicow Bursarii dicti vicarii leopoliensis, de et super repositione Jurium et munimentorum, si quo dicti canonici habent, super dictos Eccliae leopoliensis proventus, ut eadem jura et munimenta coram eo vel suo officio actuali Jacobo praeposito [? Presbytero ? m.] in Bemolno praebendario Sanctae Catherinae minoris castri leopoliensis protunc vicario in spiritualibus actuali Quam monitionem idem Stanislaus alias Bass est executus cujus monitionis vigore discretus Johannes Johannis de Bleiwicz [?] presbyter Wratislaviensis dioecesis praedicator theologicorum Eccliae leopoliensis ipsos duos canonicos excomunicavit et denunciavit per expressum confitendo, post appellationē ipsorum canonicorum interpositâm à quâ monitione primâ tanquam insufficienti et invalidâ, ex causa et animo atque ex ordine, appellatum est, pro eo quia nulla dies certa neque tempus assignata fuerunt s. monitioni vero secundae parueruntet opposuerunt, oppposuerunt jura coram praefato officiali protunc Quibus non attentis nichilominus excomunicati sunt et denunciati in facie ecclesiae coram plebis multitudine, vigore jam dictarum monitionum emanatarum Quarum quidem Bullae et monitionum copias ex originalibus diligentissime recollectis, nichil variando, praefati domini Canonici (ipsis petiverunt redigi) ipsas petiverunt redigi in publicam formam, me notario requisito et subornato (Quarum quidem Bullae et monitiones p Tenoris per ordinem de verbo ad verbum sequuntur) **Felix Episcopus Servus Servorum** dei. Venerabili fratri Johanni Archiepiscopo Leopoliensi Salutem et apostolicam Benedictionem Eximiae devotionis affectus quem ad nos et romanam geris ecclesiam promeretur, ut votis tuis illis praesertim per quae ut pie desiderare videris

nemo

* [illegible] monitos.

discretus
? in poen dan audagow Dalum vo Districtus ist m.

de Vmicow (v. Uniejowa)

* officialis ? m.

* Coenobio (? m.)

* Bemelno Jemielno.

* Delegwine (v Dalowic)

* ist dabei nicht wie dem Vinus gesagt.

† sed dubito ? m.

* Grata 24 non fuds, nicht verstanden.

apostolicam

orum nostrorum numerus in ecclesia tua Leopo-
liensi augeatur, ejus que procuretur decus et gratia
et animarum subditorum fidelium propagata sa-
lute ecclesia ipsa vigeat ad existentiam dignam sa-
lutarem, digne et favorabile annuamus, quum*
petitio pro parte tua nobis, nuper exhibita continebat
quod tu animarum praedictarum
Vitiens salutis incrementum, desideres, ut animarum paro-
chianarum Ecclesiae tuae Leopoliensis cura, quae illi ad-
nexa existit, per quatuor canonicos in eadem eccle-
sia, perde de novo creandos et instituendos exerceatur
deinceps Quare pro parte tua qui asseris
quod tu pro hujusmodi quatuor canonicis
totidem canonicatus et praebendas ultra nu-
merum canonicatuum et praebendarum in eadem
in eadem tamen actu existentium de bonis, pro
hujusmodi exercendâ curâ hactenus depu-
tatis, ac aliis ad tuam mensam Archiepiscopalem
Leopoliensem spectantibus et alias per propriam in-
dustriam requisitis fundare et dotare proponis
nobis fuit humiliter supplicatum, ut tibi pro
hujusmodi quatuor canonicis ut praefertur creandis
qui deinceps curam praedictam juxta tuam, et tuorum
successorum Archiepiscoporum Leopoliensium arbitrium
et dispositionem, pro tempore gerere debeant Quat-
tuor alios canonicatus et praebendas in eadem tamen
ultra alios canonicatus et praebendas inibi actu
existentes, de novo instituendi, ipsasque praeben-
das ut praefertur fundandi et dotandi licentiam
concedere, tibi quam et successoribus praedictis con-
ferendi hujusmodi quatuor canonicatus et praebendas
instituendos hac primâ vice, ac quotiens illos
perpetuis futuris temporibus vacare contigerit jus
perpetuo reservare de benignitate apostolicâ di-
gnaremur Nos igitur qui animarum omni-
um salutem studiis, quaerimus indefessis, et quoniam
cultum, nostris potissime temporibus vigere et augeri
supremis desideramus affectibus hujusmodi supplica-
tionibus inclinati, tibi in ecclesia tuâ praedictâ hu-
jusmodi alios quatuor canonicatus et praebendas de
novo instituendi fundandique et dotandi necnon
postquam fundationem et dotationem feceris, hu-
jusmodi, tibi et successoribus praedictis, eosdem qua-
tuor canonicatus et praebendas hunc institutos, ea primâ
vice et quotiens illos de caetero perpetuis futuris
temporibus simul vel successive

* Utpotuisti ob sane, od quam pr.
quum et quatenus

vacare contigerit, singulis quatuor personis idoneis, quae
juxta aebitrium et dispositionem praefatae, curam
hujusmodi * gerere et exercere teneantur et debeant, per-
tuis futuris temporibus, tum plenitudine juris canonici ac
omnibus juribus et pertinentiis suis conferendi inducendi
quoque eadem personas in corporalem possessionem canoni-
catuum et praebendarum jurumque et pertinentiarum
praedictorum, et defendendi [illegible] indutas ac fari,
endi eas de praebendis hujus modi in dictâ ecclia, in ca-
nonicos recipi et in fratres stallo eis in choro et loco
in capitulo ejusdem ecclie, cum dicti juris plenitudine
assignatis, sibique deputatorum canonicatuum et prae-
bendarum, fructibus redditibus, proventibus, juribus et obven-
tionibus universis integre responderi, aliam que in praemissis
et circa ea quomodolibet necessaria disponendi et ordinandi,
licentiam facultatemque concedimus per presentes.
Nulli ergo [illegible] **omnino** hominum liceat hanc
paginam nostrae concessionis infringere, vel ei ausu te-
merario contraire. Si quis autem haec attemptare
praesumserit indignationem Omnipotentis Dei et Bea-
torum Petri et Pauli Apostolorum ejus se noverit incur-
surum. Datum Basiliae VI Calend: Augusti anno
a nativitate domini millesimo quadringentesimo quadragesimo
primo pontificatus nostri anno secundo. | Deinde mo-
nitionis primae tenor de verbo ad verbum est talis Johannes
Dei gratia sanctae ecclesiae Leopolensis Archiepiscopus discreto*
discreto viro vicario Hebdomadario chori leopolensis et partibus
aequivendae salutem in domino, Vobis in virtute sanctae sanctae
obedientiae et sub excommunicationis poenâ mandamus, quatenus
succedentes canonicos leopolensis ecclie, personaliter ipsos monen-
tes, Quos et nos monemus in his scriptis ut de caetero non ob-
mittant se, de proventibus ecclesiae nostrae praefatae velut* an-
nonis mensalibus caeterisque proventibus, Alias si secus
fecerint, ex tunc prout ex nunc et ex nunc prout ex
tunc Christi nomine invocato praefatos canonicos denunci-
amus cunctis excommunicatos diebus dominicis festivis,
quos et nos excommunicamus per presentes premissa tamdiu
executione donec a nobis aliud habuerint in mandato.
Datum die jovis decimâ quartâ novembris anno domini millesi-
mo et secundo, nostro sub sigillo Executione factâ litte-
rarum sigillatarum reddidae. | Die lunae decimâ nonâ men-
sis novembris executa per Martinum de Lypno vicarium
ecclie leopoliensis legitime. | Postremo monitionis
secundae tenor est talis de verbo ad verbum Johannes
Dei gratia sanctae ecclie Leopolens Archiepiscopus, discreto
viro vicario et Hebdomadario ecclie nostrae leopol. salutem
in domino. Intelleximus quod canonici ecclie nostrae
leopol. pervos ad mandata nostra monili, fictivas appella-
tiones insinuantes coram multitudine populi asserentes
se habere jura ab antecessoribus nostris: super annonis
mensalibus et aliis proventibus ecclie nostrae quae ad volum,

* sed dubio M. poritum.

* velut ? dubito m. videlicet,

per presentes

voluntatem nostram tollebant, nec remquam jura ipsorum aliquid super proventibus hujusmodi ~~nobis~~ nunc audivimus et quamvis multotiens petitò fumus per eos dem utibus proventus ipsis pro usu ipsorum dare ~~dignaremur~~ dignaremur ad ~~praedicta~~ quaslibet eorum petitiones avisaba mur, nil fecimus. Unde mandamus vobis in virtute Sanctae ~~ecclesiae~~ obedientiae et sub excomunicatio nis poenâ, qualenus coram ~~vobis~~ multitudine populi talibus sic Appellationes induxerunt tales quales contra ~~monitionem~~ monitionem nostram justam et ritam, quae fuit ut non moneant /: moveant M.? :/ dictos proventus: aliàs si ~~monuerint~~ monuerint, incidant nostram monitionem moneamus et inducamus /: Moneantur et inducantur ?:/ eosdem Canonicos, ut jura ipsorum quae se dicunt habere /: m? :/ super praefatis proven tibus ecclesiae nostrae et dotationem praebendarum ipsarum, coram officio nostro Leopolensi vel saltem coram nobis infra infra nunc dictum dictum spatium producant in ef fectu quorum dierum tres pro prima, et alios tres pro se cunda, reliquos tres pro tertiâ canonicâ monitione praefigè mus, quos et nos monemus in his Scriptis ut per eadem jura sua, si quae habent, producant et interim dictos proven tus ecclesiae nostrae tollere et movere non praesumant Et postquam ~~videremus~~ viderimus jura ipsorum, ~~si fuerint~~ si fuerint de jure tenenda, tenebuntur per nos inviolate Sin autem justa non fuerint me diante divino auxilio anihilabuntur. Et nihilomi nus moneamus omnes et singulos cives et incolas civitatis Leo polien~~sis~~, qui eosdem proventus temporibus suis sol vere consueverant ne de eisdem proventibus dictis Dominis Canonicis quia hoc deputaverunt respondere praesumant donec jura ipsorum amplius /: requiruntur :/ consideremus vel aliud a nobis habuerint in mandatis Aliàs si secus fecerint, pros ex tunc prout ex nunc, et ex nunc prout ex tunc Christi nomine invocato denuntiabi~~mus~~-mus excomunicatos singulis diebus domi nicis et festivis, praemissâ tandem executione donec a nobis aliud in mandatis. Datum in Razyn die Jo vis vicesimâ primâ mensisque novembris, nostro sub sigillo executa per Stanislaum alias Bast vica rium Leopolien~~sem~~ legitime die martis ~~decimaseptima~~ vice prima septimâ mensis novembris super qui bus omnibus dicti ~~dicti~~ domini Canonici / a me notario publico infra Scripto requisito

movuerint

† caret verbo: habuerint

ad monito vigore harum litterarum compulsoria
lium petiere confici ~~praesentes~~ praesens opus publicum
seu publica instrumy seu instrumenta, more regestri et
forma ~~publica~~ publici authentici registrari. Acta
sunt hec indictione, durante consilio die mense hora
et loco quibus supra praesentibus ibidem discretis viris
Johanne ~~Johannis~~ Johannis de Belczyckz wratislaviensis
dioecesis Storgio Pauli de Leopoli Petro Stanis-
~~laus de Vyelyczeia~~ lai de Vyelyczeia cracovi
ensis dioecesis vicarius leopoliensis -Kiliano /Juliano:m/
Stanislai de Maczyna Clerico Gnesnensis dioece
sis, circa praemissa testibus

Et ego Andreas Petri de Schamotkuli
Clericus posnaniensis dioecesis publicus imperi
ali auctoritate notarius Scriba Consistorii
Leopoliensis, nec non causarum et causae hujus
de quibus michi constat et coram personalitate mea
gesta sunt tanquam extrajudicialiter. Quia prae
missis monitioni requisitioni, eorum traditioni aliisque
omnibus et singulis denique sic ut praemittitur ~~agebantur~~
agantur et sicut unacum praenominatis testibus prae
sentibus interfui Eaque omnia et singula sic fieri
vidi et audivi ideo hoc praesens publicum instrumentum
sub modo registri et forma publici authentici, manu
propria scripsi et comportavi signoque et nomine
meis solitis et consuetis consignavi. In fi
dem et testimonium omnium et singulorum prae
missorum rogatus monitus et requisitus
/: Caetera desecta sunt :/

Ego sum Possessor huius libri

Andreae Osborn Anno Domini 1621

Ego sum Possessor huius libri

Andreae Osborn Anno Domini

1621

Ego sum Possessor huius libri

Andreae Osborn Anno Domini

1621

Ego

Quod quid agis Prudenter agas

Respice finem

Ca lio Curiole Penis Magore Cui

Adelard lionca

CANCIO BE

Zbaricule mysc SS. Act 13 Apostolorum

ookupied Mirfs Act 7

O Panie Boże miegmy ostatni Laszarze y miłowac nadnami

Cardo Zawisa Cardinał Sąp. zgromiły
od słowa Cardo all To Zawiszy Sąp

Baal ouis } Manion przestał słowo
Złoty słowo Abbadon zarbica } Lr 11
appolon

Tato Tozarb od Jahow Bgo Wszyc. pilnuy
post. a postrzamy słowa Zydows od Erglesia
Diabel Zydows słowo, To Lr papiezem

Dwcsa s. Kogumiels wtorek
Dwcs y mot ofer Są wiłowiekiem miłą głowie
Tak Jesty w Bogu mot y dwcs miłą nas
Ezm Bogiem Dwa Zawyklanie Sąp D.

Ofa 6. Zgrzm wrzat zamiłu opowiedz dwcsa s.

Jak Jest to miedzy wolą y pogmyśl y podtrzeć wolę
jmata yż przyszła do uchwalenia sobie v. nie
dla tamtych jedno dla bespieczeństwa prze
dzy słowo przymali, iako to bywało y pa
mię rzymy, od Adam. Ale ym-p. y do
bre y wiele pisma odbiegowat,

Mat. 12 Obiadnicy iakoby ktoś mogł mowić dobrze
gdyśmy zły, Jezus y Zacharyasz iakoż tego
mię Jezuity, gdyż nam prawdę mowił

Cap. 26) Achitofel radził Absolonowej żonie Da
widowemu przeciwnie, aby pobrał jego
oca jego y pogardził je, albowiż to bydź
zgromienie będą ieszcze ty rzeczy dostatek gnie
wasz y przyczyny do całości bo bez przy
zrotny y rady dobrego panowa,

Jk. Wielka rzecz iest mieć do kogo głowę swoję przyłożyć
nie. Dawid będąc abymię niemiały krolestwa swego
obronić miał, mówiąc Jeszcze mowę Pana
Boga swego, jest nadzieja moja w Panu Jezusie
Panu moim, obaczy by y szarpano, mowę
co nagorzej zrobić świata oczyniono. On nas
nieopuści iako owcy swojej. Jemu się oddajmy

Ps. Wyjdź boże gniewu twoj na ten narod bezboż
ny y ciebie gniewa y bądź tobie miłościwym
Ps Wystawienie pana wystawienie krolestwa
to się Boga modły sam Dawid y inszych
napomina, miej to umarchwiście Pańskie
Bóg twoję rządy wzdrowienie, a ale przy
ucieczce y radzie samego siebie nie wzgoro
dzisz.

Dabyż się do nas przysłuchania się do
strachnie aby strzegł Bóg, gdy a
nam dał świadectwo swoje

Ale to miedzy wami y pogany o podobiestwie wiedzą
[illegible] przysłosza do wiadomia [illegible]
dla tamtych jedno dla bezpiadowania pisa
aby słowo przymali, iako to bywało y pa
mo rastmo, od Zidow. Ale ym-P. y do
boge y wiedzi pisma odbiegowat,
Obladuj iakoż by mogła mowić dobrze
gdyżeś zły, Joan 8 Jesuscie iakoż tyższ
mię Jeżdżisz, gdyż tam prawdę mowię
26) Abyżeś wiedział wszytkę Apostolowowę sprawę Da
wiedzeniu przeciwnie ciu, aby pobrał jemy
ocza swego i pogwałcił je, albowiem to bydź
zapomnieć będą, że się tu nam dostatek gnie
wasz i przyczyna do siebie bo bydź prze
wrotny y rady Christo panowa,

Wiedzieć się mamy do boga głowy swej przysłoż
nie. Jdaż[illegible] bodem abym niemiły bodźcho obrony
obronić miał, Ale mamy Jesu jemu Wierni Jesusowi
Boga Pana, Jesu nadzieję[illegible] nam[illegible] jemu na
samego pana Boga, ktor by y skarpanie, [illegible]
co nagorsze zrobić swiatła oczyniono. On nas
wiekopomi iako oczy swoje. Jemu się oddajmy
Ps. Wzlij boże gniew twoj na ten narod bezbo
i ciebie gniewa y stoi tobie nieprzyjacielem
Ps Wysławiacie pana wysławiacie bogu
to się boga modły sam Dawid zamyślił
napomina, nie do umarłych[illegible] Ale
[illegible] twoj rady wzdrowienie, ale pod
czcia y radi[illegible] sobie nie wzgo
dzili
Dabyż się do nas przyłączania się dom
strachem aby [illegible] boga, y
nas dal [illegible]

Do spraw bożych jest przystęp Mo
Jacob ałtyna pokorna, Zbawiocielowi
do pana należy to słowo.

Słowo jego jest pożądniey wiary y nadz
dziei bożemi, gdis stąpi gdzie ige gdy
nam pan B. nie świeci łaska jego to
jest słowem twoim S. Dyszcz
Co ludzkiego jest napisano nam no
wego testamentu, tanga. Ktoż stoy nie czyś za
komiotny abo nie spadł
Nie dopuszcza B. ludzkie wiary nieskończoney
Duszę mogły

Pan Trudney w nie wiary obstawić religię niż
naicięższa roboty zobić. Do tego stale
mistrzy diabel. tak ojcia zabawy mogł
zwieść y błędzie zdrady Boży

Każdy człowiek ziemiska swiat Bogatego, mięszkę
tey wiary onym kazdy nie było zabawi
ciężko wiecey, lobercie, Bogaciey, było, Dla
tego pan chrs każe się trzoga tego swia
ta stryże abyśmy onym nie wpadli
y sam pan chrs wiedział każdy go krzywdy obiecano
Ioan. 6. wszystkie Pracowym miłobogatnemu. miłopohar
mielc. ktory ginie, ale ktory trwa do żywota wiecz
nego ich się gonić za powabami.

Act 17. im dosyć uczyć y rzymy, pisz pan
boga nie mogą nic przy słowa jego a boym
by drogami jego kazdymi jest, a co pan
boga. mamy Mieszkaniowo pana jego wiary jest
w. co nie mogą nic, On zawsze przy
drogą by odstawienie od swiat Jakub
słowo B. twoi nauczyć, nabiorowo

Ad Zbor Boży dom Boży ogrod dom Boży
tam [illegible] Aniołowie Boży. Przeto Pasterz
apt głowy nie miałem Inaczej wiar. Przeto
miłemy Wodzowie Zbor Boży dom Boży
Ps tho co czynicie ku chwale Bożej czynicie.
Ps Ciele pan Bog przydaie, gdyż ie ogrona
Ps -s. wzbog. -s. co chce nawraca
i czwiczy ku Cly - chwale Bożej Ps
Przeto
Ad in multo Afflictionum babebitis Ioan 15
a do 2 Tessa. 1. Ps. 1. 2. 3. Xima
my się czym frasować gdy na to Pa
stesmy wezwani, a gdy sie zepiem ass
do konca Kaloscii pewnie ony nieby
[illegible]orzeciało wego nie stabi stare es Ps
gdyż sam pan Ps. nasz przemysły po
wiedział Heb. 2. Ps. a czyn nasz.
Ps Za wybranie wszystkie ustawicznie
my Panu Bogu. Bowiem pan nasz Ps
Chrystus, Wiele rzeczy
now.
Ad Podajmisię Bogu a Bog nas wywyższy
Ad Psalm ad adwersandum me dixit
ikto mu pewnie sercem polepe nowe Związ. Tim
Ps Bogaty wbogu y to ps nabi Spitha
Ad Bog za serca nasze upitkuie bo się gardzi
Chrystus tajemnice ogłowiecza. Co czyni i inj
i Krzewowai Ewgo

Ale jest to między wiarą y pogwałceniem y podłością wielkie
[illegible] przychodzą do uczenia [illegible]
dla nauki jedno dla bluźnierstwa [illegible]
aby słowo przyjmali iako to bywało z pa
mię naszemi, od Żydów. Ale ten [illegible] do
bycie y wielkie pisma odchodzenie,

Mat. 12 Obładnicy iakoby ktoś mógł mówić dobrze
gdyśmy źli, Jezus Chrystus iakoż tego
nie żałuje, gdyż nam prawdę mówił

Cap. 27 26) Abimelech zaczął Abrahamowy [illegible] Da
rowanemu przyjaciołom, aby pobrał [illegible]
ojca swego i pogwałcił je, abyśmy to widząc
zapomnieć będą [illegible] ten dostatek gnie
wasz i przyjaźń do siebie [illegible]
wrotny y zacny [illegible] panowie,

Ps. Wielkie rzeczy [illegible] nimamy do tego głowy swej przyjaciół
nie. Jakoż [illegible] abyśmy milczeli to [illegible]
obronić miał, [illegible] Jezus Pan Wierni [illegible]
Boga Ojca, [illegible] niedyskrecyjność nam [illegible]
samego pana Boga, [illegible] by [illegible]
co nagorszego [illegible] świata [illegible]. On nas
wiecznie [illegible] swojej. Jemu [illegible]

Ps. Wstań Boże gniew twój na ten naród [illegible]
i [illegible] gniewa y [illegible]

Ps Wiecznie pana wysławiać będę [illegible]
to [illegible] Boga mogły sam Dawid [illegible]
napomina, nie [illegible]

[illegible] twój radzi wzdrowienie, ale [illegible]
ciała y [illegible] sobie [illegible]

Dalej [illegible] do nas, przychodzą Żydowie
strachem aby [illegible] Boga, [illegible]
nam dał [illegible]

Do spraw bożych jest przystęp Mo
Jacob chyttra pokorna, Kalwowcie się
do pana niebieskiego to słowo.
Słowo jego jest pochodzące świętych y niewi
dzialnemi ogień stępi gdzie ięzyk ogłu
nam Pan B. nie wiedzieć czyną swą to
jest słowem swoim S. Jedyz to.
Co kolwiek jest napisano nam ku
czci, przestroge, tamże. Kto stoi niech się
komu chce ubacz niech pada!
Nie dosięże B. ludzkie wiary nieskończonemi
dziwy mogły
Trudney w niebo chrześcianowi nikogo nie
naigrzeszą robotę zrobić. Bo tego, tak
nie chce diabeł. tak ciała zabawy nie
zwiesz z błędzie zdrowia Boskiego
Kiedy około ołtarza świętego Bogatego, miłego
tedy wielkiej onymi kiedy niebyły zabawy
ciesz wielkiej, ale biedni, Bogaci, było, Dla
tego Pan chrs karze się srogo tego świa
ta stycie aby swiy onym nie wzgrzeszyli
y sam pan chrs wielkał kiedy go krolem obrano
Ioan. 6. rozpisz pracowity nie bogaty nie pochar
niały, ktory ginie, ale ktory trwa do żywota wiecz
nego, się gonić za powabami.

Act 17. Im dziś sami nie się y rzeczą, jest Pan
bóg nie mogący nic przez słowo jego z dzisiej
szy drogami jego nawiązanie jest, A co pan
bóg. mamy Apostołowie pana Jezusa jest
h. z nie wiedzieć nie, On żywi przez
drogą Boską odstawiamy od świata Jakub
słowo B. tam nawiązki, nabiorne jest

Ad Zbor Boży dom Boży anyelski dom Boży
tam (q Argolowie) Boży y proto kapi
apt głowy nie miastom nakazował. Przeto
miejmy wzgląd na to Zbor Boży dom Boży
nasz tho co ginie ku chwale Bożej ginie.

Ad Kiedy pan Bog przydaie, gdyż nagroma
dzenie z zboża. S. co chce nagromadzić
y zawisze ku Clij - chwale Bożej czyni
Przeto

Ad in multo afflictionum fabe bitij Ioan 15
a do 2 Tessal. 1. | Pet. 1. 2. 3. Kazania
my się czym frasować gdy na to się
stemy wzgrzeszam, a gdy przyszedł ku
do konca Kaiosci pewnie ony nicho
[corzchiało wesso nieszczęsnie ku szczęściu
gdyż sam pan Js. nasz. przemyty po
wiedział Heb. 2. Bracia a Syostry nasi.

Ad za wybranie wszystkich ustawicznie dzię
kuiemy panu Bogu. Bowiem pan nasz Js. Chry
stus nas wybrał, Wiele razow. y pro
szow.

Ad Powdaymisię Bogu a Bog nas wysłucha

Ad Ffstina ad adwersandum me dixit.
Kto na pokus szczęście gotuie zawsze Zwycię
stwo Bogaty w Bogu, y to jest nikt Chrystian

Ad Bog za szczęście nasze ustawicznie się zadawa
Chrystus tak mowi za nas ojcu. Ojcze chcę
y ja y ci zawsze chcę

MARIA

Isa 33. [illegible]

Isa 40. [illegible]

Isa 43. Sam Panie Bóg twój
Ja Sam stworzyłem [illegible]
Ja O Baltwanech.

Isa 44. Sam Sam stworzyłem niebo y ziemię
Ja Jadnego pomocnika

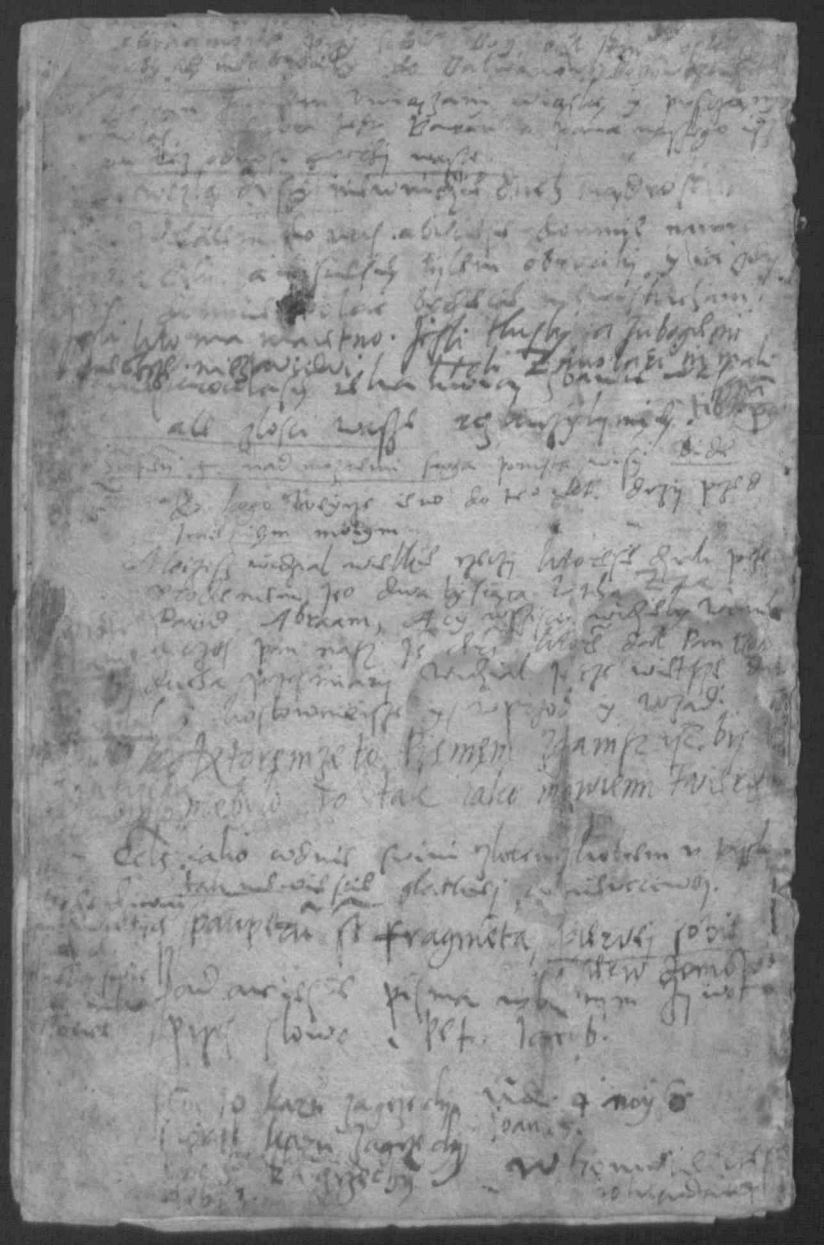
Isa 45. Sam B. mieszkaiąc y niepokoy wszystkim za ku
Ja Ja Pan, a niemasz
Isa 48. Praktykuie y co ma nastąpić
Ja Ja Pan, a niemasz
Isa 50. O przyiaciołach pana naszego Zbawiciela

O Bogu Wyerszcha mgdrowac 54
Bog co iest yeost mij wiselye pro
Stahowij mdrowac, mos mylij
Bracye yanosz bist ija wedle
postanowenia prorochiego k apo
stolskiego wyroszumiat yana 20
ga swego Boga acsz we brszech
stanijsh Abye wiednym bosenst
wyeany mysly wednym wolij
wyeany chwalye wyednym do slo
jenstwe Benedyctego Keuremu tyja
da Kasdeh holyano szemstwo
gnijeszyeshe y pyshyelshe Kyedro
Lyedno temu samemu mabye eszcze
wyecsna ychwala od Kasdeh
Do Sbworszenya Nawyeky
Wyechum

Kaſzda nadſzieja haſzda namo
cnyeſzta wſzana wyma obyeſz
Wſzwhym ſzwym polo ſzenya
ſzeno wſzym S Wroſzdzyelnſz
Boſzenie ſzego Alyſe ſzaby ſzeſt
Bo co ſzyranuje Ny wſzeſzo
ſzegnone ſzdacnym roſzmen
ſzaby amoſzmoſzcy ſzego chowa
nye ſzo cahowanyh roſzmyh
mato gdyſzſz wſzyſzcy any
cudſze ſzwyemcy proroczy &
poſzbolowye vſtawaly ſza
myſzlyno ſzdy ſzye o cahych
ſzlem bocho ſzcah tayemnſz
ſzlego

De Providentia.
o opatrzności Bożej

58




Anno Dñi 1581 Mens Augusti die
na 14 Dñs Nicolaus
us in [illegible]
amoris dono dedit
Nivowñi
Ha

59 1414

Fragmentum Fundationis Ecclesie parochialis in Lopaczno a Semovito Duce etc. 1)

Semovitus Dei gracia Dux Mazovie Russieque princeps, Dominus terrarum plocens. Rabens. Sochaczow. Gostinens. plonens. nec non heres Viznens. & Belzens. omnibus etc etc. volumus fieri votum quia Spiritus Sancti primitus invocati, volentesque quod exinde orthodoxe fidei foret incrementum ac eciam ut divinus cultus & presertim his in partibus Scismaticorum augeatur in villa nostri Ducatus vulgari nomine dicta Lopaczno ecclesiam parochialem fieri fecimus ac ipsam ecclesiam ac ipsam Ecclesiam in honorem venerande ac gloriosissime Marie & Sancti Nicolai confessoris etc. de novo fundandum decrevimus et locandum ad cuius regimen Ecclesie fidelem et devotum Mscrzistaum Capellanum nostrum dilectum recepimus ac eidem atque successoribus Ecclesie predicte ut eo celerius et devocius divinis cultibus et laudibus insistere valeant hereditatem nostram Bathion vulgariter dictam, mille penitus obnodiam sitam in districtu Lopatinensi et unam aream vulgari nomine dictam Dworyszcze in predicta villa Lopaczno cum omnibus et singulis ejusdem aree et hereditatis et utilitatis fructibus etc etc etc, etc, etc, etc, dedimus, donavimus etc. Datum in Belz Feria quarta in Festo pasche. 1414. (sic)

1) Z kopii szkic. prof. Maula rzeczanej. który przy końcu (po r. 1414) dodał: „Confirmatio huiusdem privilegii per Stephanum Regem Thorunia 31 Novembris 1576.)

1255.

Privilegium Bolestai Ducis Cracovie d Sando-
mirie libertatum ac exemptionum in villis Mona-
sterii Cziricensis - per Sigism: augustum Reg. Polonie &
Ao. 1559. innovatum atque confirmatum. - 1559.

Sigismundus Augustus Dei gratia Rex polonie magnus Dux Lith.
Russie prussie masovie Samogithieque Dominus et Heres - Si-
gnificamus tenore presentium quibus expedit universis et sin-
gulis produxisse coram nobis certosque consiliarios nostros nomine
venerabilis et Religiosi Joannis Janovski Abbatis et totius
conventus sui monasterii Sezirzicensis in terra Cracovensi con-
sistentis literas pergameneas infrascriptas titulo et sigilo sub-
appenso illustrissimi olim Bolestai Cracovensis et Sandomirensis
Ducis communitas Abbati predicto d monasterio eius supra-
scripto, ratione bonorum in eisdem literis specificatorum, ser-
vientes, sanas, salvas et integras nullique vitio aut suspicio-
ni obnoxias, supplicasseque vt eiusmodi literas et omnia earum
continentia auctoritate nostra regia approbare, ratificare d con-
firmare dignaremur. Quarum is tenor fuerat: In nomine Domini
Amen. Quoniam tempus imprimit quandam infeccionem rebus a quares co-
rumpuntur. ne id quod geritur in tempore per corrupcionem temporis ab
humana memoria elabatur. et ne posit scrupulo calumnie vllius pre-
pediri assolet scripto testium et testimonio apicum perennari quan-
quam eciam cuilibet secundum merita ipsius respondere debeamus,
illorum propensius fidele seruitium tenemur pensare qui profesio-
ne sancte religionis, nostris ministeriis cercius studeat inservire
pronide noverit tam presens clas quam postera quod Nos Bo-
lestaus Dei gracia Dux Cracovie et Sandomirie vna cum dilecta
matre nostra domina Primislawa ac eciam charissima nostra
coniuge Domina Kunegundi, filia Superillustris Regis Hungarie
Dumfra terrarum earundem, nostrorum progenitorum vestigiis
pie deuocionis affectuosissime inherentes, libuit nobis super ec-
desiam et cenobium Sancte Marie in Cziricz specialem habere
deuocionem. Volumus itaque et cupimus pro remissione nostro-
rum omnium peccaminum d pro animabus nostrorum parentum
hoc monasterium temporibus nostris pociatur felici ac perpe-
tuo incremento Ideo dominum Titlinum abbatem de Cziricz
et omnes eius successores, et ipsius ecclesiam in honorem beate
marie virginis constructam, in nostram et nostrorum succes-
sorum perennitter protecctionem recipimus specialem villas eciam
ac predia ipsorum in nostro ducatu, et eos qui in eisdem habi-
tabunt, suis liberi, suis serui, suis adscripticii, ab omni libe-

ranus

rannus exaccione, prestacione, faccione, labore uel seruitute, quas wlgariter de verbo ad verbum volumus enarrare powoz, stroze, poradne, tanowe, stroza, thargowe, pomozi, oprawczowe, stacie, podwodi, przewodi, preter militali a dacione eise, rogowe, stan, woyna, grod a vaccis et ovibus eiam si staciones habere nos contingat in villis ipsorum a stacione venatorum et aucupum a stacione panificum, a stacione nostrorum equorum a stacione brazatorum, ab omni pogon et expedicione excepto si pagani uel alii homines in terra nostra, volentes eam destruere steterint. absolvimus insuper eorum homines videlicet constitutos ab edificacione et reformacione castrorum preter solum castrum Cracouiense. Eciam absolvimus eos ab omni telonco nostri Ducatus, illarum tantummodo rerum que pro ipso monasterio nomine ipsorum ad quamcunque villam eorum deducentur. absolvimus insuper homines ipsorum liberos et seruos a iudicio Castellanorum et omnium iudicum forensium. Et licet hec ante annos quinque late et longe contulimus tamen ob certitudinem gracie hec repetendo maiora addimus in fidem firmiorem. Demum predictos homines, emethones, Jobaciones, in villis eorundem, licet ipse ville sint iuncte et contigue, uillis, ciuitatibus, castris, prediis, fortaliciis nostris aut aliquorum nobilium villis a laboribus uel serviis si quos uel que per consuetudinem aut quocunque iure uel prescripcione nostri predecessores et nos habuerunt et habuimus seu habituri sunt, aut predicti nobiles nostri habuerunt et habebunt liberamus, absolvimus et edimimus harum serie literarum. excepto in signum dominii nostri pro nostra curia ducali in qua nostra et generalis residencia et villis que sunt propinquiores dicte curie nostre, Duos dies infra annum, singulis annis, unum scilicet tempore messis ad metendum et hec in horreo reponendum, alium ad falcandum et in allodio ordinandum sint astricti. Demptis villis que sunt post montem Obidowa qui mons est monasterialis, quia hominum ibi habitancium, terra nives longo tempore obsident premunt et frigora premunt ac detinent ideo hos homines a labore fortaliciis nostri ibi consistentis penitus liberamus et absolvimus. dum et dominus Henricus Dux et fundator loci eiusdem hac libertate dictum abbatem et successores dotavit Et que per pias largiciones sunt predecessorum dignum est ut per successores confirmata, rata et firma temporibus perpetuis perseverent, conferimus insuper eidem abbati liberam et omnimodam venacionem in sylvis circumiacentibus usque ad montes qui dicuntur Thatri et piscacionem in aquis fluviorum ibidem fluencium quas aquas, sylvas anno elapso in privilegio nostra confirmacione ad punctum consignare demandavimus

punxunt (in copia)

Licet

Licet autem eodem in territorio circum que ville nostri Duatus et nobilium sint permixte tamen in sylvis et fluviis dictis eis venaturam et piscaturam non debent prohibere. Item si aliqua metalla in territorio eodem et bonis dicti monasterii poterunt reperiri medietas eorum ad ducale dominium, abbati medietas residua iure hereditario semper cedet. postremo per has literas nostras de villis Cziricz, Pobranczin, Dobrogniew, Abramowicze Gruszowyecz, Geduszа, Pogorzani, Smikan, Ludzimirz, Cranszow, Grogoczow, Wloszan eam dictus abbas et conventus decima aliqua tenentur et decernuntur respondere nemini quoniam a veris heredibus et devotis patronis ee ville et decime per eas provenientes sunt liberalissime edempte et eidem monasterio collate. De Krzisconice autem aut Mogilani, Stiborzicze, Kurdwanow, de agris duntaxat predialibus ad iam dictum locum dinoscitur et diffinitur pertinere et hanc insuper graciam specialem et libertatem nostra iurisdictione huic monasterio conferimus si aliquo casu decima aut partem earum de supra nominatis villis ab hoc monasterio quis aliqua dotacione aut consuetudine in prescriptionem iuris mouserit, ab ipsa prescripcione nostra auctoritate hunc locum edimimus et qui hoc abalienauerit et is qui tenuerit et non cum satisfaccione restituerit indignacionem omnipotentis dei incurrat: quoniam iusto iudicio iuris canonici quo potest ordo horum cenobitarum, nec is qui tenet iuste dare poterit nec accipiens iuste tenere poterit eam si minus annis tenuerit racione circumstanciarum precedencium Ut autem hec nostra donacio inconcussa permaneat, in memoriam et testimonium eiusdem presentes literas nostri sigilli dignum statuimus consignandas. Acta sunt hec in Cracow Anno Dñi millesimo ducentesimo quinquagesimo quinto. presentibus Michaele Castellano cracovien. Sandcone Sumamerario, Joanne subpincerna cracovien. Nendacio capellano nostro de Ojsek et Arnoldo capellano nostro et aliis quam plurimis militibus idoneis clericis et laicis fide dignis. — Nos itaque Sigismundus Augustus rex prefatus supplicationi eius nobi benigne annuentes, literas preinsertas quatenus vsus earum retinetur in omnibus punctis, clausulis, conditionibus et articulis auctoritate nostra regia approbamus, ratificamus et confirmamus uimque et robur debite firmitatis obtinere debere decernimus. Harum testimonio literarum quibus sigillum nostrum est subappensum. Datum Cracovie Feria 2da infra octavas corporis Christi Anno domini Millesimo quingentesimo quinquagesimo nono. Regni nostri trigesimo. Joannes Ocieski R.p. Cancellarius mp.

Relatio magri Joannis de Ocyeschino R. p. C

1255

1559

1) Z Odpisu miedzy wierszy znajdującego się u Profess. Nausa poprawniej przepisałem Lubo niewygodno dokładnie zbiór go powtarzać - idzie się jak poprzednio Ch.
z Izby obrachunkowej (Buchhalterij) —

1250

Privilegium Bolestai Ducis Cracovie et Sandomirie super libertates et excepciones in villis ad Coenobium in Cyrich pertinentibus. 1)

In Nomine Domini nostri Jesu Christi Amen. Licet cuilibet fidelium merita ipsius respondere debeamus illorum propensius fidele servicium tenemur pensare qui professione sacre religionis nostris ministeriis arcuis studeat inservire. Notum igitur vestre humilitati faimus quod nos Bolestaus dei gracia dux Cracovie et Sandomirie una cum dilecta matre nostra domina Grimislava. pro remedio anime nostre et parentum nostrorum. dominum Tislinum abbatem de Cyrich et omnes eius successores et ipsius ecclesiam in honorem beate marie Virginis constructam in nostram et nostrorum successorum perhemiter protecionem recepimus specialem. villas eciam et predia ipsorum in nostro ducatu et eos qui in eisdem habitabunt suos liberi suos servi vel ascripticii ab omni liberamus exaccione, prestacione, faccione, aut servitute (sic) quas vulgariter de verbo ad verbum enarrare nolumus. videlicet provoz. Stroze. poradne. Strosa. Targove. prevod. preter militales, a vaccis ab ovibus. eciam si stacionem habuerimus in villis ipsorum a stacione venatorum et aucupum. a stacione panificum et brazatorum excepto si in eorum villa steterimus et ab omni pogon et expedicione. excepto si pagani vel alii homines in terra nostra volentes eam destruere steterint. et ab edificacione castrorum preter solum castrum gracovicense. Absolimus eciam eos ab omni theloneo nostri ducatus illarum omnium rerum que pro ipsa domo nomine ipsorum ad quamcunque villam eorum deducentur. absolimus eciam homines eorum liberos et servos a iudicio castellanorum et omnium iudicum forensium excepto quod coram nobis littera sigillata citati et coram castellano ac palatino cracovicensi tenebuntur respondere. Ut autem hec donacio libertatis perpetue robur firmitatis valeat optinere eisdem litteram presentem contulimus sigillo nostro roboratam, presentibus his nobilibus quorum ista sunt nomina Dominus Tulco cancellarius curie. gethco Castellanus de Sandech. Nicolaus iudex cracovientis. petrus piscerna cracov. Clemens filius Marci. Sando Succameranus cracovientis. Slava frater eiusdem. Mistislaus vexillifer cracovien. Marcus Sesemich. Nedancius. alexander. Jacobus capellanus curie et alii quam plures. acta sunt hec in Grotnic anno

Domini

Domini M°. CC°. L°. XI Calendas Julii [2]) Si quis autem hoc instrumentum infregerit indignacionem dei omnipotentis incurrat.

1.) Znajduje się w Izbie Obrachunkowej tworzkiej pod znakiem 9/4 niniejszy odpis z wyciągania i własnoręcznego odpisu profesora Mauta dziatany. 2) pr: Maus 50k den cyfra 1261. bez tu mimo żadnej wątpliwości za pett; 1250°. XI. Calendas Julij. " —

1204

Privilegium locandi iure Theutonico Henrici Ducis Gracovie et Zlesie. 1)

In Nomine Domini (Patris) Amen. Cum vota que a racionis tramite non discordant effectu subsequente compleri desiderent. cum eciam iuris peticionum desideriis iuris racio facilem preberi persuadeat assensum. Ea propter nos Henricus dei gracia dux Cracovie ac eciam Zlesie notum facimus tam presentibus quam eciam futuris quod peticione comitis Theodori palatini Cracouiensis inclinati libertatem sibi Teutonicos locandi in sylva circa fluuios qui sic uocantur concessimus Ostrouno. Durrayech niger. Rogoznik. Lepetnicha. Zlona. Rakaynicha. Nedessca. Stradoma quantum est de sylua ipsius. Dantes eciam sibi hiis pactis et hiis condicionibus uti quibus Theutonici Zlesienses in syluis locati uiuntur. in dicta sylua quotescunque fuerint locandi inhabitatores. prestantes eciam sibi ab omnibus honeribus in sylua nominata angariarum scilicet et perangariarum absolucionem. ita eciam quod in eadem sylua homines locati coram nullo alio quam coram suo domino et eius scultheto iure Theutonico ipsis in omnibus suffragante cogendi sunt litigare. excepto iure ducali quod est decisio capitis uel membrorum mutilacio quod nobis nostrisque successoribus reseruamus. Vt autem hec nostra concessio in perpetuum robur auctore domino firmitatis optineat presens pro inde documentum sigilli nostri corroboracionis impressione. Datum in Gracow 2) anno ab incarnacione Dñi M.CC. et quarto.

1) Znajduje się w Księdze rachunkowej (Buchhalterey) we Lwowie pod pod znakiem $\frac{9}{11}$. Niniejszy odpis z Wyciągania ~~xxxx~~ prof: Mausa zrobiony. 2) u prof: Mausa: Dancow. (?)

Privilegium Ludovici Regis Hungarie et polonie monasterio Cyricensi Ord. S. Bernardi Dioc. Cracov. inserveis a Sigismundo Augusto Rege polonie Ao. 1549. innovatum, approbatum ac confirmatum. ——

1281.

1549.

In nomine Domini Amen. Gloriosus Deus in sanctis suis et mirabilis in maiestate si cunctos suos ministros magnificet altis decorat honoribus et celestis efficiat beatitudinis possessores. Illos tamen ut dignis digna reppendat, pocioribus attollat insignijs dignitatum et premiorum uberiori retribucione prosequitur, quos dignjores in diligenti promocione ipsarum religionum ac iis benigna diuini cultus augmentacione agnoscit. proinde nos Ludouicus Dei gracia Rex Hungarie, polonie, Dalmacie, Croacie de huius sacri eloquii exempto docti pariter et informati. ad cunctorum noticiam uolumus deuenire ob remedium salutis nostre et successorum nostrorum solicitj, de diuini cultus salubri multiplicacione in ipsis religionibus nis et cum Ecclesia religiosorum suorum Abbatis et Conuentus monasterii Cyricensis Ordinis Sancti Bernardi Diecesis Cracouiensis rigenti meritorum excellencia apud nos recommendet. Nos ex innata nobis benignitate cum eadem uolentes agere graciose ipsam et eius hereditaria bona et omnes ac singulos eorum Cmethones seu Tobagiones ubilibet constitutos ex nostra munificencia regali ab omnibus exaccionibus, seruicijs, solucionibus, a sept, angarijs et preangarijs quibuscunque nominibus censcantur. Si quas uel que per consuetudinem, seu quocunque alio iure, nostri predecessores et nos habuerunt in eisdem absoluimus, liberamus et eximimus nos penitus harum serie litterarum sed duntaxat in signum dominij regie maiestatis uolumus pro nobis habere et nostris successoribus a quolibet Cmethone villarum seu hereditatum monasterij predicti de manso quolibet seu Laneo possesso singulis annis in festo Sancti martini Confessoris quatuor groschos monete in regno polonie communiter decurrentis pro nostra Camera regia et successorum nostrorum, cum una mensura Siliginis et duabus auene debito modo planatis et non cumulatis iuxta modum Cracovien: quas predicti Cmethones seu Tobagiones teneantur dare, exsoluere, et simiter assignare. Ceterum iidem Cmethones seu Tobagiones monasterij prefati pro nostra Curia regali ipsis tamen propinquiori, duos dies infra unius anni spacium singulis annis omnium (?) scilicet tempore messis ad metendum recolligendum, et recollecta in horreo reponendum et alium ad falcandum, falcata congregandum. et debito modo in allodio ordinandum sint astricti. hoc tamen adiecto quod cum personaliter nos aut successores nostros una cum incolis dicti Regni polonie ad aliquam generalem expedicionem extra limites regni ire contingerit Extunc ab hominibus seu Tobagionibus predicti mona-

religionis?)

ipsum (?) id est monasterium

nobium?)

unum?) vp. diem

sterij

Sterii pro nobis et successoribus nostris charitativum subsidium licite postulabimus, dummodo talis generalis expedicio finem forciretur ?) effectum. Si vero ad aliquem talem expedicionem generalem edictam, fuerit postulatum et receptum charitativum subsidium per nos et successores nostros. ex aliquo casu seu impedimento eadem expedicio non deduceretur ad finem, seu alio quovis modo impediretur. extunc pro futura et sequenti simili expedicione nihil penitus dare debebunt, nisi presens dicta pecunia pro expedicione tali generali fuerit per dictos nobiles exposita et deseruita. Similiter aut charitativum subsidium postulabimus, si et quando filium seu filiam nostram maritare, aut nupcias pro liberis nostris vel successores nostri pro ipsorum faciemus seu facient. vel ipsos seu alterum eorum coronari ad coronam dicti Regni acciderit et contigat. Homines seu Sobagiones monasterii prescripti pro esse subsidium charitativum per omnia ut supra tenebuntur dare et sine contradicione assignare volumus eciam et ex nostra clemencia decernimus, pretextu recolligende pecunie nullum notariorum seu eciam ministerialium, quicque exigat seu requirat de qualibet villa nisi unum grossum preter aut premissa nihil omnino ad Eccleia monasterii Cyricensis sepedicti vel hominibus vel personis eiusdem volumus exigere seu extorquere. In quorum omnium testimonium presentes litteras fieri iussimus et sigilli nostri authentici munimine roborari. Actum Cracovie in crastinis beati martini Confessoris Anno Domini millesimo tercentesimo octuagesimo primo. Datum per manus venerabilis viri Joannis Radlicze cancellarii supremi Regni nostri Polonie predicti et Simonis de Ruskowo vicecancellarii eiusdem Regni.

1381.

Nos itaque Rex prefatis supplicacionibus huiusmodi dicti abbatis utpote iustis benigne annuentes, easdem litteras in omnibus earum punctis, clausulis, articulis, condicionibusque universis approbandum, confirmandum, innovandum et ratificandum, duximus. ita ut (?) confirmamus, approbamus atque ratificamus presentibus litteris. Decernentes omnia et singula in eis contenta et descripta robur obtinere perpetue firmitatis habitura. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est subappensum. Datum Cracovie Sabbato in vigilia Sanctorum Simonis et Jude apostolorum prosimo Anno (Domini)

1549. Millesimo quingentesimo quadragesimo nono. presentibus Reve-

reudis

reddis in Christo patribus dominis Samuele Maciejowski Cracov. (~~Plocz~~) & Regni Nostri Cancellario. Leonardo Slonczewski Camenecensi Epp̃is. Necnon magn. Generosis et Venerabilibus Spithcone de Tarnow Woinicen. Regni nostri Thesaurario ac Brzesnicen. Drepicen. Krzepicen. Capitaneo. Stanislao Maciejowski Lublinensi et Zawichostien. Lubomlien. Capitaneo. Nicolao Lukhomirski Czechowien. Nicolao Radziejowski Gostinensi. Joanne Boner Oswiencimen. Castellanis. Valentino Dambienski Curiæ nostræ Referendario. Andrea Ozarowski preposito Gnesnen. et Scolastico. Joanne Przerembski preposito. Andrea Przecławski Decano posnanien. Martino Gomero Juris Utriusque Doctore Canonicis Cracov.s Secretariis nostris. Nicolao Mnischek de magna Cancellaria aubiculi nostri prefecto et Lukovien. Sokalien. Capitaneo Joanne Ludomirski curiæ nostræ Thesaurario. Sigismundo Ligęza poculatore nostro, et aliis quam pluribus dignitariis, officialibus et aulicis nostris. Datum per manus eiusdem Reverendi in Christo patris Domini Samuelis Maciejowski Episcopi Cracovrensis et Regni polonie Cancellarii. Samuel Epp. Cracov. R.P.C. —

1) Z kopij miedoń wiernej zawiadującej Ks. prof. Mauss. Odpis ten poprawnej zdaniem. — Zdaje się że równie jak poprzedni oryginał dyplomatu niniejszego znajdował się przed zgaśnięciem onśi archiwum w Buchhalterij kwoźnej na Zamku. —

ao 1392.)

Littere Super Villas Cothczina Wola d Odrzicon.

(na wieschen tem samem pismem.)

In nomine Domini Amen. ad perpetuam rei memoriam Wladislaus dei gracia Rex polonie Lithuanieque princeps Supremus d here Russie etc notum facimus universis quibus expedit perpetuam noticiam habituris — Quod cum alias ?) pro quibusdam nostris oportunitatibus instaurandis in centum quadraginta marcis grossorum pragensium monete polonicalis consvete quadraginta octo grossos in marcam videlicet quamlibet computando nobili nicolao de Pstroschicze nostro fideli villam nostram Regiam Chothczyna wola dictam obligavimus nobili quoque petro Pylaw nostro familiari villam nostram Odrzikon in ducentis marcis grossorum et nunc productorum ?) de quibus eidem pro suis servicijs de Regie maiestatis gracia providimus in tenutam dedimus d contulimus certis tamen causis maiestatem nostram ad id racionabiliter moventibus predictas villas Chotczyna wola d Odrzikon in districto nostro Sanocensi situatas strenuo militi Clementi de Moscorzow regni nostri polonie Vicecancellario fideli dilecto redimere liberare d exsolvere ab eisdem nicolao d petro in utraque summa predictarum pecuniarum in trecentis videlicet quadraginta marcis pepercimus ric) d indulsimus de nostre celsitudinis gracia speciali. Quocirca itaque prefatus Clemens Vicecancellarius predictas villas in summa suprascripta sic ut profertur ex indulto Regio exmerit d liberaverit Nihilominus adhuc in super ab eodem clemente Vicecancellario super villas memoratas ducentas marcas grossorum d nunc jam dictorum ?) recepimus d levavimus cum effectu in quibus quidem centum quadraginta primis nec non ducentis sequentibus ac eciam alijs ducentis que simul iuncta d ad invicem adunata quingentas quadraginta marcas faciunt d constituunt memorato clemente Vicecancellario supradictas villas Chotczyna wola d Odrzikon cum omnibus d singulis suis partibus ?) d cuiuslibet earum proventibus, utilitatibus censibus fructibus reddicibus agris pratis campis pascuis silvis nemoribus gayis virgultis mericis rubetis (dumis ric) quercetis hortis pinetis melificijs, venacionibus aucupacionibus aquis d earum decursibus, molendinis emolimentis piscinis lacubus stagnis paludibus montibus planis vallibus ac quibusvis alijs pertinencijs obvencionibus d appendiabus universis ad ipsas villas d quamlibet earum quomodo libet spectantibus quibuscunque vocabulis pociantur prout in suis metis d gremijs ab antiquo longe lateque circumferencialiter sunt distincte, prout eciam eadem villas sibi tenuimus hactenus d possedimus perpetuo pire damus d conferimus rite ac racionabiliter iustoque vendicionis tytulo de certa nostra sciencia resignamus per prefatum Clementem Vicecancellarium suos heredes ac successores legitimos tenendas, habendas, utifruendas, donandas obligandas commutandas vendendas alienandas ac in usus suos heredumque suorum ac legitimorum successorum bene placitos d voluntarios committendas prout sibi d eisdem melius utilius d convenientius expedire videbitur pro suo d eorundem beneplacito voluntatis ric) condicione tamen infrascripta speciali

liter

liter apposita clarius d expressa Quodsi infrascripta hinc A spacium viginti annorum sese continuo sequencium sepedictas quingentas quadraginta marcas groserum d nummorum supradictorum memorato Clementi Vicecancellario vel suis heredibus aut legitimis successoribus nos vel omnes successores exsolverimus vel exsolverunt integraliter d ad plenum extunc hujusmodi villas cum ejsarum spectantijs ad nos d regni nostri polonie sepedicti ~~redire~~ dominium redire volumus d recenti ~~decernimus~~ decernimus pleno jure si vero sepedicte quingente quadraginta marce per nos seu nostros successores memorato Clementi Vicecancellario vel suis heredibus aut successoribus legitimis infra tempus predictorum viginti annorum plene persolute non fuerint extunc nos elapsis supradictis viginti annis prefatum Clementem Vicecancellarium suos heredes ac successores legitimos predictarum villarum constituimus d decernimus, veros d legitimos dominos ac perpetuos successores in quorum testimonium d evidenciam plenioremm presentes fieri jussimus nostrique sigilli pendentis munimine fecimus roborari. Actum Lancicie feria secunda post Dominicam Judica ejus die Sancti Benedicti anno domini millesimo trecentesimo nonagesimo secundo presentibus Sandivogio Swidwa poznamiensi Sandivogio Kalyszensi Johanne Liganza lancicensi Jamsio de Conczpole Syradiensi Dalabino Domeratho poznamiensi d nicolao Syradiensi Castellanis ac aliis multis nostris fidelibus fide dignis Datum per manus Rdi Dni Nicolai de Curow Eppi poznanienss.

(Ex originali pergameneo in Archivo meo asservato mihi dono ab Gl.o Alex. Cti Fredro nerede in Dubli oblato. Wakowski)

NB. Oryginał ma szerokości cali długości cali. pisany oblongo. pieczęć przewieszona była wpośrodku brakuje.

a° 1449 67

Concordia & composicio amicabilis

Nos Petrus de Westhmunthow Judex & Nicolaus de Panthow Subiudex Terre Sandomiriensis generales Significamus presentem per tenorem quibus expedit universis presentibus & futuris Quomodo nobiles videlicet Jochannes advocatus de ffristath ab una, ac nicolaus & Jacobus fratres germani indivisi heredes de Wyszynjowa partibus ex altera ad nostram & nostrorum assessorum personaliter coram Jure accedendo presenciam non coacti neque aliquo dolo vel fraude seducti sed spontanee & publice Recognoverunt fecisse inter se eviternam concordiam & amicabilem compositionem pro limitibus seu granicijs perpetuis inter villas ejsorum Silicet Czijaschanija Johannis advocati de ffristath et Wyszynjowa ac pstragowa fratrum prefatorum Nicolai & Jacobi talem & in hunc modum videlicet incipiendo a fluvio Wyszlok limites seu granicie sic vadunt antiquo fluviolo alias rzeczyszkyem quo fluviolo ~~transiit~~ prius fluvius dictus Pstragowa usque ad molendinum Wyszniewsky & ab eodem molendino ulterius transeunt granicie eodem fluvio Pstragowa sicut antea transivit usque ad villam Dni Derstai dictam Pstragowa & ad sylvam dictam gonczyna deb prout eciam istinc limites seu granicie prius transierunt harum quibus in testimonium litterarum sigilla nostra presentibus sunt appensa Actum & datum in Pilzno feria Tercia in vigilia Sancti Stanislai in Majo Anno Domini millesimo Quadringentesimo Quadragesimo nono presentibus hijs strenuis generosis & nobilibus dominis Nicolao de Wijnari Petro de Kosslow Pakoscio de Strzyschow Johanne de podgrodze nicolao de Golynczina Clemente de Suffnarowa et aliis pluribus fide dignis.

(Ex originali pergameneo mihi per Jllm Alexandrum Comitem Fredr dono oblato.) Wlad

N.B. pisany na cwiartce dugości cali 9 szerokości cali 7. oblonge - pieczątki dwie na zwynkach pergaminowych niezniszczone — reszta dobrze zachowana.

1441 - 1442

68

Instrumentum publicum Bulle apostolice necnon duarum litterarum compulsorialium Archiepiscopi Leopoliensis Johannis

In nomine Domini amen. Anno a nativitate eius seculo milesimo quadringentesimo quadragesimo secundo Indictione sexta durante sacro concilio basiliensi in spiritu legitime congregato vniuersalem ecclesiam representantis. Die vero mercurii decima nona mensis maii pransis peractis in palacio inferiori communi domus honorabilium Dominorum canonicorum leopoliensium in cimeterio et in leopoliensi ciuitate sancte Marie metropolitane ecclesie sito In mea notarii publici et testium infrascriptorum ad hoc uocatorum specialiter et rogatorum presencia constitutus personaliter discretus (?) Johannes Johannis de Cothslio presbiter Cracouiensis diocesis Vicarius prefate metropolitane Leopoliensis ecclesie protunc Hebdomadarius et executor ex parte Dominorum canonicorum leopoliensium vigore litterarum citacionum inhibicionum et compulsariarum Egregii Emiliani (?) Hugonis legum doctoris archidiaconi Metensis sacrosancte generalis Synodi basiliensis causarum cause quam et partibus infrascriptis ab eadem Synodo Judicis et commissarii specialiter deputati de manu Ingeniosi Johannis Ernst clerici Hostericii dicti (?) publici apostolica et imperiali auctoritatibus notarii proparte dictorum Dominorum canonicorum tocius que capituli eiusdem ecclesie leopoliensis prefate In et contra Reverendissimum in christo patrem Dominum Dominum Johannem Archiepiscopum Leopoliensem, item honorabiles Martinum de Lypno Baccalarium artium commendarium et Officialem leopoliensem necnon Swanthoslaum de Szczepanow Rectoris Ecclesie leopoliensis vigore quarum litterarum compulsariarum dictus Dominus Executor monuit prefatum Martinum de Lypno commendarium et Officialem de copia bulle a Sacro Concilio Basiliensi, sibi reverendissimo patri Johanni Archiepiscopo leopoliensi impetrate, de et super nova fundacione et creacione quatuor nouorum canonicorum ad metropolitanam leopoliensem ecclesiam, vltra numerum aliorum decem Canonicorum Quam bullam idem Martinus clara et intelligibili uoce, legit et publicauit in congregacione Synodi Leopoliensis Sabbato in vigilia Epifanie anno presenti celebrata nec non de copia prime monicionis in et contra ipsos Dominos canonicos leopolienses, de cancellaria dicti Domini Johannis Archiepiscopi publice emanate vt non amplius nemo intromitteretur de prouentibus ecclesie Leopoliensis. Quam monicionem idem Martinus Commendarius est executus, et vigore eiusdem ipsos monitos excommunicasse confessus est per expressum de copia vero secunde monicionis monitus est discretus Stanislaus de Vinicow (?) Bursarii dicti vicarii leopoliensis, de et super repositicione Jurium et munimentorum, si que dicti canonici habent, super dictos ecclesie leopoliensis prouentus, ut eadem vira de munimenta coram eo vel suo officiali actuali Jacobo preposito in Gemelno prebendario Sancte Catherine minoris ecclesie leopoliensis protunc vicario in Spiritualibus actuali. Quam monicionem idem Stanislaus alias Bast est executus cuius (?) monicionis vigore discretus Johannes Johannis de Dalewicz presbyter Wratislauiensis diocesis predicator theutonicorum ecclesie leopoliensis ipsos Dominos (? duos) Canonicos excommunicauit et denunciauit per expressum confi-

tendo

tendo, post appellacionem ipsorum canonicorum interpositam a qua monicione prima tanquam insufficienti et inualida, ex causa et animo atque ex ordine appellatum est, pro eo quia nulla dies certa neque tempus assignata fuerunt /. monicioni vero tercie parueruut et opposuerunt iura coram prefato offi- ciali protunc Quibus non attentis nichilominus excommunicati sunt et denunciati in facie ecclesie coram plebis multitudine, vigore iam dictarum monicionum emanatarum. Quarum quidem Bulle et moniciomum copias ex originalibus diligentissime recollectis, nichil uariando, prefati domini canonici ipsas petierunt redigi in publicam formam me notario requisito et subornato / quarum quidem Bulle et moniciones tenoris per ordinem de uerbo ad uerbum sequntur / Felix Episcopus seruus seruorum Dei. Uenerabili fratri Johanni Archiepiscopo Leopoliensi salutem et apostolicam benedictionem. Eximie deuocionis affectus quem ad nos et romanam geris ecclesiam promeretur ut nobis tuis illis presertim per que ut pie desiderare uideris ouium nostrorum numerus in ecclesia tua leopoliensi augeatur eisque procuretur deeus et gracia et animarum subditorum fidelium propagata salute Ecclesia ipsa vigeat ad existenciam dignam salutarem, digne et fauorabile annuamus. Quum (? quare) peticio pro parte tua nobis nuper exhibita continebat quod tu animarum predictarum sciens salutis incrementum desideres, vt animarum parochianarum ecclesie tue leopoliensis cura que illi adnexa existit per quatuor Canonicos in eadem ecclesia perte de nouo creandos et instituendos exerceatur deinceps Quare pro parte tua qui asseris quod tu pro huiusmodi quatuor canonicis totidem canonicatus et prebendas vltra numerum canonicatuum & prebendarum in eadem Ecclesia actu existencium de bonis pro huiusmodi exercenda cura hactenus deputatis, ac aliis ad tuam mensam Archiepiscopalem leopoliensem spectantibus et alias per propriam industriam aquisitis fundare et dotare proponis nobis fuit humiliter supplicatum vt tibi pro huiusmodi quatuor canonicis ut prefertur creandis qui deinceps curam predictam iuxta tuam & tuorum successorum Archiepiscoporum leopoliensium arbitrium et dispositionem pro tempore gerere debeant. quatuor alios canonicatus & prebendas inibi actu existentes de nouo instituendi ipsasque prebendas ut prefertur fundandi et dotandi licenciam concedere tibi quam et successoribus predictis conferendi huiusmodi quatuor canonicatus et prebendas instituendos hac prima uice, ac quocies illos perpetuis futuris temporibus uacare contigerit uis perpetuo reseruare de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur qui animarum omnium salutem studiis querimus indefessis et quoniam cultum nostris potissime temporibus uigere et augeri supremis desideramus affectibus huiusmodi supplicacionibus inclinati, tibi in Ecclesia tua predicta huiusmodi alios quatuor canonicatus et prebendas de novo instituendi fundandique et dotandi nec non postquam fundacionem et dotacionem feceris huiusmodi tibi et successoribus predictis eosdem quatuor canonicatus et prebendas tunc institutos ea prima uice et quocies illos de cetero perpetuis futuris temporibus simul uel successive uacare contigerit singulis quatuor personis idoneis que iuxta arbitrium et dispositionem prefatas curam huiusmodi gerere et exercere tencantur et debeant, perpetuis futuris temporibus tum plenitudine uiris canonici ac omnibus iuribus et pertinenciis suis conferendi inducendi quoque eosdem personas in corporalem possessionem canonicatuum et prebendarum uirumque & pertinenciarum predictorum et defendendi inductas ac faciendi eas ad prebendas huiusmodi in dicta ecclesia in canonicos recipi et in fratres stallo eis in Choro & loco in Capitulo eiusdem ecclesie, cum dicti uiris plenitudine assignatis, sibique deputatorum canonicatuum et prebendarum fructibus, redditibus, prouentibus, uiribus et obuencionibus universis integre responderi aliaque in premissis et circa ea quomodolibet necessaria disponendi et ordinandi licenciam facultatemque concedimus per presentes. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre concessionis infringere uel ei ausu temerario contraire Si quis autem hoc attemptare presumpserit indignacionem O-

Omnipotentis

1441.

mnipotentis dei et beatorum petri et pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Basilee VI Calend. Augusti anno a natiuitate Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo primo pontificatus nostri anno secundo. / Deinde monicionis prime tenor de uerbo ad uerbum est talis. Johannes dei gracia Sancte Ecclesie leopoliensis Archiepiscopus discreto uiro Vicario Hebdomadario Chori leopoliensis et salutem in domino Vobis ni uirtute sancte obediencie et sub excommunicacionis penâ mandamus quatenus accedentes canonicos leopoliensis ecclesie personaliter ipsos monentes quos et nos monemus in hiis scriptis vt de cetero non obmittant se de prouentibus ecclesie nostre prefate uidelicet annonis mensalibus ceteris que prouentibus, Alias si secus fecerint extunc prout ex nunc et exnunc prout extunc Christi nomine inuocato prefatos canonicos denunciamus ametis excommunicatos diebus dominicis festiuis, quos & nos excommunicamus perpendentes premissa tamdiu execucione donec a nobis aliud habuerint in mandato. Datum die iouis decima quarta nouembris anno domini millesimo (quadringentesimo quadragesimo) secundo nostro sub sigillo Execucione facta litterarum sigillatarum reddite / Die lune decima nona mensis nouembris executa monicionis per martinum de Lypno vicarium ecclesie Leopoliensis legitime / Postremo) secunde tenor est talis de verbo ad verbum Johannes dei gracia Sancte Ecclesie Leopoliensis Archiepiscopus discreto uiro uicario et Hebdomadario ecclesie nostre leopoliensis salutem in domino Intelleximus quod canonici ecclesie nostre Leopoliensis per uos ad mandata nostra moniti, fictiuas appellaciones insinuantes coram multitudine populi asserentes se habere iura ab antecessoribus nostris super annonis mensalibus et aliis prouentibus ecclesie nostre que ad uoluntatem nostram tollebant. necunquam iura ipsorum aliquid super prouentibus huiusmodi audiuimus et quamuis multociens petiti fuimus per eosdem vt illos prouentus ipsis pro usu ipsorum dare dignaremur ad quaslibet eorum peticiones annisabamur, nil fecimus. Unde mandamus vobis in uirtute sancte obediencie et sub excommunicacionis pena quatenus coram multitudine populi taliter sicut appellaciones induxerunt tales quales. contra monicionem uistam & ritam que fuit vt non moueant dictos prouentus alias si mouerint incidant nostram monicionem moneamus et inducamus (?) eosdem canonicos vt iura ipsorum que se dicunt habuere(?) super prefatis prouentibus ecclesie nostre et dotacionem prebendarum ipsarum coram officio nostro leopoliensi nel saltem coram nobis infra nunc dictum spacium producant ~~et interim dictos prouentus ecclesie nostre tollere~~ in effectu quorum dierum tres pro prima et alios tres pro secunda reliquos tres pro tercia canonica monicione prefigimus quos & nos monemus in hiis scriptis vt per eadem iura sua si que habent producant et interim dictos prouentus ecclesie nostre tollere et mouere non presumant Et postquam uiderimus iura ipsorum si fuerint de iure tenenda tenebuntur per nos inuiolate Sin autem non fuerint mediante diuino auxilio anichilabuntur Et nichilominus monemus omnes et singulos cuius et incolas ciuitatis leopoliensis qui eosdem prouentus temporibus suis solvere consueuerunt ne de eisdem prouentibus dictis dominis Canonicis qui ad hoc deputauerunt respondere presumant donec iura ipsorum amplius conspicianmus uel aliud anobis habuerint in mandatis Alias si secus fecerint ipsos extunc prout ex nunc & ex nunc prout ex tunc Christi nomine inuocato denunciabimus excomunicatos singulis diebus dominicis et festiuis premissa (?) tamdiu execucione donec a nobis aliud in mandatis (sic) Datum in Razyn die Jouis uicesima prima mensisque nouembris, nostro sub sigillo / executa per Stanislaum alias Bast uicarium Leopoliensem legitime die martis uice prima septima mensis nouembris super quibus omnibus dicti domini Canonici a me notario publico infra scripto requisito et monito uigore harum litterarum compulsorialium petiere confici presens opus publicum seu publica instrumentum seu instrumenta more registri et forma publici authentici registrari. Acta sunt hec in dictione durante Concilio die mense hora et loco quibus supra presentibus ibidem discretis uiris Johanne Johannis de Deleyuicz Wratislauiensis

diocesis

diocesis Georgio Pauli de Leopoli petro Stanislai de Vyelyczcia cracovien-
sis diocesis vicariis leopoliensibus Kiliano Stanislai de maczyna clerico gne-
tnensis diocesis circa premissa testibus.

Et ego Andreas Petri de Schamotthuli clericus posnaniensis diocesis publicus imperiali auctoritate notarius Scribaq̃ consistorii Leopoliensis, nec non causarum et causse huius de quibus michi constat et coram personalitate mea gesta sunt tanquam extrajudicialiter. Quia premissis monicioni requisicioni actorum traditioni aliisque omnibus et singulis denique sic vt premittitur agun̄tur et sicut unanum prenominatis testibus presentibus interfui Eaque omnia et singula sic fieri vidi et audiui ideo hoc presens publicum instrumentum sub modo registri et forma publici authentici, manu propria scripsi et comportaui signoque et nomine meis solitis et consuetis consignaui. In fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum rogatus monitus et requisitus

/: cetera desecta sunt :/

Jan odrowąż był Arcybiskupem Lwowskim od r. 1438 — 1450 w którym umarł. Skrobiszewski w żywocie Arcyb: Lwow: na karcie K i w wierszu na Kar. 52. wspomina o zatargach jego z Kanonikami jakoby dla Kanoników pomyślne nie kończonych ale o Bulli papieża Felixa zamilcza zupełnie. ani prawdy pisany przed Skrobiszewskim ani X Zachariaszewicz wzmiankuje: o Kanonikach wydanych o tym powiększeniu liczby Kanoników z 10ciu do 14 nie wiedzą Bulla ta nie miała bez skutku powstać — z wspomnionych tu imienne liczy Stanisław Bas v Bart pisarz ziemi zmiejowa był około r. 1460 Kanonikiem i Jakób z Jemielna (Jemielna) proboszczem i officiałem r. 1440. —

Z odpisu ręki profesora Maysa wzięnionego i złe w niektórych miejscach wyczytanego przezemnie poprawionego i pisownią dzisiejszą ułożony. — w Dworze 1840 R
który posiadam.

(1406, 70)

Adiudicatio Thephtonici (sic) Oppidis Zabno et Brzysko cum attinentijs. die Feria quinta post festum Assumptionis proxima. anno 1646 (sic.) 1)

1) pismem zwrotu XVII. a tergo. Na wierzchu nad tem. charakterem z w. XVI: Jus theuto. nicum super omnia bona - gockim.

Nos Michael Judex Dobetanus subiudex generalis terre Cracouiensis Notum facimus omnibus et singulis quibus expedit universis 2) Quod cum ffamosus Lawrencius de Wroblowicze heres nonines et incolas de villa Brzozowa nobilis domine Elizabeth relicte Strennui militis domini Spitkonis de Melsteijn palatini Cracouiensis felicis recordacionis in Becz ad nostram audientiam evocavit Tandem in termino peremptorio procuratorem relibate domine quoddam priuilegium Serenissimi principis Domini Wladislai dei gracia Regis polonie domini nostri in medium produxit aferens ius Theutunicum ciuitatum opidorum et villarum infrascriptarum in eo contineri videlicet, Xansz, Zabno, et Brzeg oppida necnon ville paszek Zagaijow Oporzyszow Saradza Chranstow Wszeradza neczecza gwozdzecz Zawada Charzowicze Brzozowa polikta Brzozowecz Doramba pomanowa Wola Jaszen Wroszowicze Occocin potrcowicze Chlewicze wola mocridla Jarogniewicze Welgawesz Glogowani wola manoczicze Cobilniky et aliud Cobilniky Croszczicze Lanka paszymechi krzeszcow et aliud krzeszcow Quo publico et diligender inspecto dictum Ius Theutonicum ciuitatibus Oppidis et villis prescriptis plenius per prefatum Dominum nostrum Regem concessum inuenimus et attributum ipsum pretactis ciuitatibus oppidis et villis ratum atque gratum habentes adiudicauimus et adiudicamus non alibi quam in ipsis ciuitatibus oppidis et villis incolis ipsarum de se querulantibus eodem Iure Theutonico reverende (?) presencium vigore premissa ratificantes. In cuius rei testimonium sigilla nostra presentibus sunt appensa Actum et Datum in Becz feria quinta proxima post assumptionem Sancte marie anno domini Millesimo Quadringentesimo. presentibus Wirzbijantha de Sedlisca peszcone de Slavancin petro et Swantoslao de Kunowa Nicolao Rogatecz de Sfascesrowa et andrea zila de Iuczslavicze heredibus alijsque multis fide dignis. 3)

2) w tym miejscu słowo wtrącone presencium napisane zwyczajem ówczesnym jako niepotrzebne nie przemarane ale punktami spodem odznaczone.

3) pismo cryste w wtrąceniach - pargamin dobrze zachowany którego długości cali 10 i 1 linia - szerokości cali 7 i 1 linia - środkiem wdole w podwojeniu zgięcia były przewiesione na rzymkach pargaminowych pieczęcie tedyego Michała i podsędka Dobiesława których niema - przywileij ten dostał się z archiwum Lanckorońskich do Wittora hr. Rawerowskiego zbiorów. — (1855.)

Miejsca wyjęte z Kodexu Dyplomatycznego Morawij etc. Boczka
sąsiadujące ich do polskich dzieje —

T. I. p. 36. LI. mb ao. 871. O Bolkonie i Swentybaldo.

— p. 114. CXXIX. N 1031. Nadanie
— p. 177. CXCV. — 1087.
— p. 245. CCLXVI. — 1146.
— p. 251. CCLXXI. — 1146. ms

T. II. p. 70. XXXII. — 1207(?)
— p. 107. XCV. — 1218.
— p. 119. CXII. — 1220.
— p. 120. CXIII. — eod.

T. III p. 5. VIII. — 1241. o Tatarach
— — . IX — . eod
— p. 8 . XIII — . eod
— p. ea. XVII — — eod
XVIII — — eod
— p. 9. XXIII — — eod

vers

T. III. p. 30. XLIV. ex a. 1243.
— p. 60. LXXX A LXXXI. 1245. m de Plano carpini.
— p. 177. CCII. — 1253. 3 warmiensi
— p. 192. CCXVII. — 1255.
— p 209. CCXXXII. — 1256.
— p 220. CCXXXVI. — eod.
— p. 227. CCXLIII. — 1257.
— p. 234. CCXLVIII. — eod. Daniel D= Ruthen.
— p. 237 CCLI — eod. Lyppa: Lettwa —
— p 238. CCLII — eod. dr
— p. 244. CCLVI — eod dr
— p. 285. CCXCV. A — 1260
— p. 332. CCCXXXVII — 1262 2 warmiensis
— — eod. CCCXXXVIII — eod. Kunegunda R. Ung.
— p. 336. CCCXLI. — eod. Bulla Urb: IV.
— p. 354. CCCLVIII — 1263.
— p. 367. CCCLXV — 1264. Ruthenis ac Lithuanis.

1. Mamy: my apograf wizytatury, Kapituły krak: przywilejów - z którego do kodexu Dyplomatycznego wzięto ważniejsze wyjęte dokumenta. —

2. kopie nadesłanych z archiwum niektórych dyplomatów mniej mamy: Biskupstwa willenskiego lub z innych: i archiwum kapituły warmińskiej —

3. N. LIII. p. 90. r. 1291. Dyplomat tenże ma Typca czyli wz. opatrzone (tu. powinno mojemu odpisowi?)

4. najwięcej Dypl: o prawie Średzkiego Magdeburskim nam nadanych —

5 wiadomość których Dypl: w kodexie umieszczono w: Radzieckiej, Przemyskiej, Krzyżowskiej, Komisowskiej, Kapitularza Gnieźnieńskiego, Kapit. poznańskiego, archiwum Kor. w Warszawie: Archiw. Radziw. [illegible] w Nieborowie.

6. porównać z mojim Indexem Dzięgielowskim: N. XCIX. r. 1306 Dyplomat przywileju z królestwem Czeskim — N. C. r. tegoż p. 175 - do którego się odnoszące — N. CI. p. 177

7. w Bibliotece Lwowskiej; i Sędziszowskiej.

8. Opactwa Tynieckiego (u mnie)

9. o archiwum M. Lwowa —

Fol. 11

den 23/4 1847

Die Buch- Kunst- und Musikalien - Handlung

EDUARD WINIARZ in LEMBERG

hat die Ehre hierbei zur gütigen Einsicht zu übersenden.

Mit Bereitwilligkeit theile ich die neuen Erscheinungen in allen Fächern der Literatur und Kunst zur Einsicht und Auswahl mit, nur erlaube mir die Bitte, die nicht gewählten Artikel binnen Acht Tagen in demselben Zustande, wie Sie dieselben erhielten, mir zurück zu senden.

		Conv. Münze
1	Codex diplomaticus polonicus I. fl.	6 — „

Notata Olivensia

1, Annales Vigandi Marburgen
si (nova Edtio.) p. 91. pozar w Oliwie.
" Nota. 36. Annales Olivenses
cytuje. podr. 1350.

Rkp. (Annales Olivenses pytać
w Bibl. Ojcz.:)

---

2. (Cronica - Alberti (Lucas Dan) p. 145. mówi iż (Cystersów z Oliwy
Item Sulcea o Mareniu Dawnym Dus - 527. krzyżu Rawa nawracać
(str. 101. str. 104. pogan do wiary wypowie-
str. 66. str. 67. gdzie czyny rzu. Ten r. 1212. przez Jano
i prace Biskupa Krzyżaka o- + roku 1214. cenbego III. (Biskupem w Pru-
czy nine historyczne wypra- świętym boją się) został odbrany † nadto
wnej wypadki wyczytasz. dowiary Donata z Kamieńca na ziemi
(str. 70.) odstąpił Oliwy. — nawróciła. ojczystej (ni linguam barbaram
(str. 81.) potwierdził w Dogiele meloryst a co najwięcej za-
T. IV. 7. o tymże Krzyżaku nawrzyn go czyni za Sbaś o
i jego zawołaniu r. 1233 nau- wzrost oświaty; nauk kiedy ich
kapienie pisarstwa w Cheśmi- by dla młodzi pouczniej zało-
skiej ziemi na rzecz takim żył ocrem tamże ustawa kto-
krzyżackiego. — rowie za III pięścia się dowiadują-
my. Krzyżak ten zapewne z Labora
Hanse kronikę nazwany: Detmar
Liber pikturum Detmar etc
(Sulc str. 7.) której tylko dla
nadbudowy: ledwo wyjątki mamy
Prunowa, Wapela: La-
kasa Dawida pozwolone rod-
krzyżaka, eksemplarza za cza-
sów Hygin. I. —

Cod. Dyplom: I Tuteciensia (w mmi)
Prus. I. pod II Oliwensia (w Włocł. m.
III Gedanensia Pelplin.)
IV Leopoliensia (ex Archivo Civ. Leopol.)
V Czerwińska (Bibl. Ossolin.)
VI Miscellanea podwnie do Prus.

Treuge pacis inter Wladislaum Regem Hungarie, polonie etc. Lythuanieque Supr. principem et Elisabeth Reginam Hungarie, Dalmatie, Croatie etc

Nos Wladislaus Dei gratia Hungarie, polonie, Dalmatie, Croatie etc Rex Lythuanieque princeps supremus et Heres Russie etc Notum facimus serie presentium quibus expedit universis, quod cum hoc Inclytum Regnum nostrum Hungarie et dolendo dispendio gwerrisque perduris intrinsecus inter nos scilicet et Dominam Elisabetham Reginam exortis acerbam afflictionem patiatur, intestinaque calamitas bellorum quo a pluribus diebus bina pars contra se de hostili insultu in hoc Regno agit, ejusdem Regni gloriosum statum rabida desolatione gravet, miserati ergo doloribus huiusmodi desideravimus pestem hanc de medio tollere et ejus Regno, ad quod pacificandum et defendendum nostra semper aspiravit et aspirat intentio, manus porrigere adjutrices. Ut autem via gwerrarum et insultuum huiusmodi precludi, pax et tranquillitas quam uti Katholicum decet principem, magis quam bellum optavimus semper et optamus, exinde sequi possit: cum Serenissa principe Domina Elisabeth Regina Hungarie Dalmatie, Croatie etc ac cunctis prelatis, Baronibus Nobilibus, Capitaneis, adherentibus gentibus, Familiaribus et Subditis suis, quibus libet ad eam pertinentibus seu partem suam fovent[ibus] cuiuscunque status, conditionis et lingwagii existant, infrascriptas treugas veros terminos pacis hinc usque ad festum Nativitatis B. Joannis Bapt. proxime venturum duraturas, servandas et tenendas in nomine Domini firmavimus, inivimus, statuimus et disposuimus, firmamusque, inimus, et disponimus per presentes sub conditionibus infrascriptis. Quas quidem treugas pro nobis et subditis, gentibus, familiaribus, ac adherentibus nostris, omnibus et quibuscunque aliis ubique et in quibuscunque aliis castris et locis partem nostram fovent[ibus], cuiuscunque conditionis et nationis existant, firmiter servare ac tenere promittimus: primo, quod durantibus treugis omnes spoliationes, depredationes, incendia et hostiles incursus et dampnificationes in stratis, villis et ubique palam et occulte cessent et deleantur, et quod nulla partium his stantibus treugis ~~omnes spoliationes~~ faciet alteri preiudi-

Cum

cuius aliquale. De censu vero, qui vulgo appellatur Hold
solvendo vel non solvendo tempore dictarum Treugarum in
Dieta proxima Strigonii tenenda videbitur, quid sit agendum
et si pax Regni optata, quam Deus concedat, sequatur,
tunc omnino ipsius census solutio et alia bellorum calami-
tates cessabunt; si vero, quod Deus avertat, pax ipsa non
sequatur, tunc si circa ipsum Hold solvendum vel non solven-
dum modis concordia inter partes reperiri non poterit li-
ceat partibus vel alteri earum renunciare predictis treu-
gis intimando renunciationem huiusmodi Treugarum alteri
parti ante per quindecim dies, quibus elapsis intelligantur
dicte treuge expirasse. Quod si qui damnificatores ubi-
cunque locorum in Regno existentes ipsum Regnum seu eius
Status invadere vellent, quod ambe partes talia fieri non
permittant, neque in eorum Castris et Civitatibus, ad quo
et quas refugerent, conserventur nec hospitentur, quin po-
tius illi, ubi detineri debeant. Item quod durantibus dictis
treugis familiares, adherentes subditi et stipendiarii, ho-
mines et servitores tam nostri, quam dicta domina E-
lisabeth Regina possint libere et secure transire per Re-
gnum pro negotiis suis vel alienis sine aliquibus literis sal-
vi conductus. Item quod tempore harum treugarum, merca-
tores et negotiatores utriusque partis possint ubique per Re-
gnum libere transire et eorum negotia exercere, iniusta ares-
tationes eorum non fiant, nisi secundum consuetudinem Regni
antiquitus observatam, et quod in nundinis et foris locorum
utriusque partis nec dom. Elisabeth Regina, neque nostri
et eiusdem prelati, Barones, familiares, adherentes et sti-
pendiarii ab aliquo mercatore equos, boves, aut alia animalia
seu alias quascunque res mercimoniales, et venales sine preti
solutione auffere possint. Item quod in dicto treugarum ter-
mino nullum Fortalitium seu Baschta de novo edificetur vel
firmetur, neque aliquod castrum destructum reformari debeat
atque firmari. Item quod per infidelitatem traditiones vel
furtive aut violente ablationes Castrorum, Civitatum, villa-
rum et possessionum per utramque partem nullo modo fieri
permittantur, et si quis tale quid permitteret, ex tunc ambe
partes ad id assistant, et auxilientur, quod perpetratores
talium puniantur et in pristinum statum absque omni ex-
ceptione occupata restituantur. Item quod durantibus treu-
gis Castra et Bona ex nunc sub potestate et Iurisdictione u-
triusque partis habita per utramque partem et eius
adherentes pacifice possideantur, ita quod possessores huius-
modi castrorum in eis, quo hodie ad dicta Castra tenent, et
possident, contententur, et quod in his treugis vicinus ad
bona vicini hactenus non possessa amplius manus non ex-
tendat. Item quod durantibus treugis Captivi ex utraque
parte de regno Hungarie predicto non educantur, et nec
per quospiam educi permittant, sed unum quemque talium cap-
tivorum utraque pars ad sufficientem fidejussoriam Cautionem
per quatuor proxos viros ab utraque parte pro arbitris eligendos

moderandam

moderandam infra terminum ipsarum treugarum emittere et de vinculis relaxare seu relaxari facere teneantur, et quod durantibus treugis non taxati non taxentur. De campo vero vel exercitu movendo contra Turcos, quum partes amba Strigonium venient provideatur concorditer, et quid deliberatum fuerit, observetur. Item de extra datione seu solutione censuum et redituum prolatorum, Baronum, et aliorum Dominorum ac bonorum eorundem partibus Strigonium convenientibus provideatur, concorditer, ut unusquisque apud suam remaneat iustitiam, et quod una pars per aliam non debeat opprimi et impediri, et quod terrarum Camera et Tricesima huius Regni per quamlibet partem in locis, quæ aliqua partium ipsarum sub sua potestate tenet et habet more antiquitus solito sine omni iniectione calumnie & non aliter recipiatur et exigatur. Quodsi qui armigeri sive Hungari, Theutonici, Bohemi, Polani, seu alii quicunque cuiuscunque partem foventes ubicunque et in quibuscunque locis existentes noluerint huiusmodi Treugas in sua firmitate observare, aut durantibus ipsis treugis discursus ipsorum sive spolia continuare presumpserint, contra tales utraque pars tota sua potentia sine fraude et dolo insurgere locaque ubi fuerint obsidere, et ipsos de regno Hungarie iam dicto eiicere et a talismodi actibus reprimere, teneatur sine omni allegatione. Item si qui prolati, Barones, milites, nobiles, et stipendiarii alii quicunque nullo dempto propria voluntate talismodi treugarum dispositionibus et articulis contravenerint, notam et poenam infidelitatis contra utramq; partem ipso facto incurrant; et si per aliquos inferiores sive cuiuscunque status homines sine voluntate partium aliquá hinc inde damna inferri contingeret, per hoc treugæ non intelligantur violatæ, sed confestim deputentur quatuor personæ, ex una parte due, et ex alia due similiter, quo tandem revisis damnis, ac iniuriis hinc inde illatis reforment commissa, partesque obligentur et ad recompensam. Item quodtempore emanationis presentium litterarum nostrarum super his treugis domina Elisabeth Regina per nos tradendarum nos Wladislaus Rex prescriptus corporale prestitimus juramentum, per quod promisimus, quod in fraudem dictarum treugarum non procurabimus fieri aliquam turbationem in Regno nostro Hungarie prenotato sub nomine alieno per introductionem gentium alienigenarum vel etiam terrigenarum, durantibus ipsis treugis, sed omnia scripta et sincera fide servabimus. Item quod ad remotiores partes infra viginti dies in propinquioribus vero locis infra duodecim dies cessare et reprimi debeant discursus et omnia spolia ac illationes iniuriarum, et quod infra hos dies utraque pars teneatur notificare suis subditis, adherentibus et fautoribus ac stipendiariis huiusmodi treugarum dispositionem, ut omnes et singuli agnitis huiusmodi treugis factis, cessent ab omnibus impedimentis, discursibus, et injuriarum illationibus, spoliis et dannificationibus hinc

inde

inde frendis et inferendis. In evidens testimonium omnium premissorum presentes litteras nostras sigillo nostro pendenti communitas et certa scientia emanari faciendo duximus concedendas Datum Bude in die Festi Beati Matthei apostoli et Evangeliste Anno Domini Millesimo Quadringentesimo quadragesimo secundo. × (21. 7bris 1442)

(L. S. penden.)

In membrana.

In nomine Domini nostri Jesu Christi Amen. Anno a nativite eiusdem Mill° Quadring° secundo (tu) Judictione quinta die vero veneris vicesima prima mensis Septembris, pontificatus Sanctissimi in Christo patris et Domini nostri Domini Eugenii divina providentia pape quarti anno duodecimo in mei notarii et Testium infrascriptorum presentia constitutus Serenissimus princeps et Excellentissimus Dominus Dominus Vladislaus Dei gratia polonie etc Rex volens juxta profati Salvatoris nostri, qui in suo ultimo testamento pacem commendavit doctrinam Inclyto huic vngarie Regno et partibus adherentibus pacem dare, interveniente tractatu, et requisitione Reverendissimi in Christo patris et Dni Dni Juliani tit. S. Sabine S. R. Eccl. presbyteri Cardinalis Sancti angeli vulgariter nuncupati, a Sancta Sede Aplica Legati de latere ad hoc specialiter destinati, Ipse predictus dominus Rex de Consilio et assensu prelatorum, comitum et Baronum suorum, non in dolo seu metu, sed sponte, voluntarie et ex certa scientia ductus, ac libere et matura deliberatione prehabita, Treugas presentibus a tergo scriptas confecit, acceptavit, firmavit, et stabilivit, ac ipsas suo sigillo Regio muniri mandavit, ac easdem treugas a die datarum ipsarum usque ad tempus in eisdem expressum firmas tenere, et teneri facere vult et intendit integraliter et cum effectu omni dolo fraudeque cessantibus dummodo Serenissima, et Excellentissima Domina Dna Elizabeth Dei gratia Regina Vngarie etc etc in ipsis treugis specialiter nominata ipsas Treugas etiam pariter servaverit, et servare juraverit, et ut se facturam et observaturam jure jurando factis sacro sanctis scripturis in manibus Eximii et Egregii artium et medicine Doctoris Magistri Thadei de Tervisio in persona predicti Rssimi Dni Cardinalis et Legati, ac nomine predicto Ssime Dne Regine, ac omnium aliorum, quorum interest, interesse, seu interesse poterit quomodo libet in futurum, et quos presens tangit negotium, juravit, ac eas eidem Magistro Thadeo prefatis nominibus acceptanti, et michi notario publico, et tanquam persone publice stipulanti promisit de et super quibus omnibus et singulis supradictus Ssimus Dnus Rex profatas mandavit, ac etiam dictus magister Thadeus rogavit per me notarium infrascriptum fieri debere unum vel plura publicum seu publica Instrumentum et Instrumenta eiusdem videlicet contixentie et tenoris in fidem et testimonium omnium singulorum premissorum. Acta sunt hec in Thesauria Castri

Budensis

Budensis vesprimiensis Diocesis Anno millesimo quadringentesimo quadragesimo secundo, Indictione, die et mense, quibus supra, presentibus ibidem audientibus, videntibus, et intelligentibus Magnificis ac venerabilibus Dominis Nicolao de Czuborze (ni.) Regni Polonie (ni.), et andrea Prepposito collegiate Ecclesie S. Joannis Castri Civitatis Quinque Ecclesiensis Regni Vngaria vie cancellariis Regiis, nec non Francisco Mauroceno de — — Doctore, et Alberto Torchardo Scriptore Applico testantibus ad hec vocatis specialiter et rogatis.

(Signum Petri Pauli publici Notarii)

Et Ego Petrus Paulus de Dionis prepositus Ecclesie Sancti Laurentii Albiganensis publicus Applica auctoritate Notarius Treugarum prefatarum acceptationi confirmationi, Stabilitioni ac preparationi Iuramenti, et omnibus et singulis premissis, dum sicut profertur, per prefatum Illustrem Dnm Wladislaum Regem et magistrum Thadeum fierent, dicerentur, et agerentur, una cum supradictis testibus presens fui, eaque sic fieri, ut profertur, vidi et audivi, ideo hoc presens publicum Instrumentum a tergo ejsarum Treugarum predictarum manu mea propria scriptum confeci, et fidem publicam una cum signo et nomine meis solitis et consuetis in Fidem et Testimonium omnium et singulorum predictorum rogatus & requisitus.

(Hormayr's Archiv. ex 1825. N. 56i57)

Dyploma powyższe tak jak go tu odpisałem — miało być świeżo odrukowane przez Grzegorza Jurikowicza Senatora m. Preszburka, który go z historycznym opisem faktu pisarzowi Hormayrowi udzielił. Niemane zadnem z dawniejszych i nowszych węgierskich Dzieł pisów wcześniale zostało przez pomienionego odrukowane mieścia Malinowski w Dziejach wspomnionego powieścia wydanych —

Gregorius epʃ̄ seruus seruorū dḡ. Venerabilibʒ fratribʒ. . Eugenien archiepō. et Suffraganeis ei⁹. Salt̄ et aplicam ben̄. Cum ueritate tenente nemin⁹ de beat opus seruile facere die dominico quem sibi ihs dominus consecrauit. Sorim eodem die fieri penitus interdicimus et districtius auctoritate pre sentium inhibemus. Quocirca fraternitati ure p aplica scripta mandam⁹ quatinus subditos nros ad hoc efficaciter inducatis. Contemptores oīm⁹ per censuram ecclia⁹ticam appellone postposita compescendo Dat̄ Laterañ

.v. K. Maij Pontificat⁹ nr̄j anno primo

In nomine ꝑd̄ agris et filii ⁊ Spyritus sancti. Anno abincarnacione dñi nr̄i m. cc. xpi octuagesimo. ducentesimo.
octuagesimo. Iudicante marco palatino cracouien. Nota sunt quibus dñō nicolao filio polanimi ⁊ fratri suo Johi. de comite
buduoyo. cū filiis suis. sup patrimonio ei. qd̄ cleno nūcupatur. qd̄ pat̄ ei polanim̄ bone memorie de comite bison. uxe. heredi
tario emerat. et quiete possederat. ex eo videlicet qd̄ comes buduoy dicebat se non mesuisse dicte uendicionis cui tamen
matrim̄ pat̄ poznanien. nr̄fragat et consentiebat. Sup q̄ questione cū pr̄is fuisset disceptatum. Comes buduoy confidens⁹ sus
sunos debile gaudens qua dñs Nicolaus se ꝑ egressionē tuebatur. palatino eciam pnominato se ꝑ bonos pacis interponēte
confessus ē ꝑsente. polano pnominati matrimi filio. uendicionem et emcionem hereditariam dño nicolao. et omni uxi perendi
cedens. cū filiis suis omnib⁹ exceptionib⁹ renunciauit. obligans se polano sufficiens ꝓsponsuros siquid unposterum dño. H.
buduoyo. et filiis ei⁹ quoderum uluas de brunecta. Et nec hec transacta posteris uigeraturis indubium ambo ꝑsentib⁹ sigillis hoc ꝑceptū
postulauerūt communiri. Hominū dñi testimonio sunt hec. Ipe palatino gaudio. Buduoy heres cū duob⁹ filiis. Stoch. et uson.
michael filius pergrenus. Radauan filii. bodepani. Boguslau filius jamoldi. perjus. bullus. Gerco subcamerarius ducis. perpū
scuonio. ber filius poloni. ostoslau. Ista fuerūt ꝑ palatino. Ista ū in capitulo. Vdus decan⁹. et benedictus. Doman.
germani custos. tyman. Gaudencii. Robert. Stephan. Sdislau. gaytani. Henrici. Silvest. Laurencii. henrici. Blazeus.
Jacob.

In nomine dñi Amen. Bona fide contractus celebrat̃ int̃ homines mortales. ido ad memoriã ꝑpetuã
redigrẽ in scriptis. ne ea que fĉa sunt ꝑ concordiam ꝙst̃ dato libello repudiẽ ꝑ discordiam irrito ualeãt
fusciatari. Ego dñs Boleslaus dei gra dux Cuiaꝙ & Sandomir. ꝓsens instrumentũ inspectis. notũ
facim̃. qđ ego Bolebozio abbati Thincensi & cenobio eiusdem loci. ꝑ mutatione tre que ĉca ecclam
ti fluuiam eidem monasterio ꝓtinebat. qđ ciuitati Cracouiensi & hospitalb loci ꝓdicti adiunxim̃. donauim̃
partem bosce circa posicionib clausti memorati. qđ ꝓtem ꝑ Johem militem nr̃m hẽdem de
Lupno certis t̃minis distinxim̃. Insup dedim̃ dram qđam uacant̃. in villa q dicit̃ Brotrek
que castellanꝰ de Voynich ꝓtinebat. & clausuram sup Wizlam ei iuste que Gostur̃ nuncupat̃
liberam. & omni ꝯradictore no obstante. & hec oia perpetuo iure hereditario possidenda in recompetato
modo tre supdicte. saluo tam iure moliendini & tabne. que abbatissa in Cracouia dom̃ iadicta possedit.
Vt igr in ꝓmissis nulla dubietas posteris oriat̃ ista ego dictus dux auctoritate omnium ꝓceribus
testimonium ꝓhibui. & ista fieri iussi. Hiis Fulco cancellar̃. Sulek qđam castellañ wislicien.
Wobeslaus castellañ de Chranow. Janussius camerar̃ ducalis. Slawa pincerna de Garnow. Albert̃ &
Agazo Sandomir̃. Sobeslaus carnifex Sandomir̃ ecclie. Albert̃ Iwo capellañ curie. Dat̃ in Za
uichost ꝑ manũ Gardozlai subcancellarij. Anno dñi M. cc. L. octauo duodecimo kalendas Junij.

Вонма сѫ҃т҃а н҃с҃на · нсѣго ахѫ фмнь. ѧсе ѧкъ пѧ петрашь старостѧ галнцꙑскъи
исѧтнискы свхдлую посвонмъ лнстомъ ꙗкоколи · нѧсен лнсть. возрь илн
услъшнть утучи ише пришедъ передама вскомешенчнуь нпозвѧлъ ꙗкоѧ
ѧрѧтѧ ворсннуѧ ѡгранную ѡвѧшичнньскую тогдъ емѫ конѧратъ не
хотѣлъ ѡтповѣдѧти ѡлнсь пришедъвотучь ѧлъ своюрѣчь вѧсковѣ
врѫчь любострѧстнть ілюбодѧбудѣсть вѧсіко тоіскъемѫ ѧлъ конѧрѧтъ
ѡтповѣдѧти егорѣхь тогдъ пѧ старостѧ петрѧшь сѫемлѧнъі фчи
нилнесмъ мешки имнздвнтъ ꙗкъ ѧвѣдѣнье странницн ктоме шкнн
мн · укашєтъ тверадъ шнмъ лнстомъ нзнѧменъ штосѫтъ нѧлн
етъ тотъ зꙑскѧлъ ѧктонѧрокъ нестѧнетъ ѧнвкашєтъ тотъ стрѧ
тнаъ тогдъ пѧ старостѧ нѧтонрокъ своимъ шкнвотомъ вѣхѧлъ
нѧтугранную тогдъ конѧрѧтъ фкѧлъ своюгранную нлнстомъ нзнѧме
нъ ѧтошлѣстѣ стоѧть ѧвѧскомашєнучь нѧтонрокъ нестѧлъ нѧзѧ
внтъш ѧнилюдши невъшлѧлъ тогдъ пѧ старостѧ ш чѧдлъ ѫемлѧнъ
ѡправилнесмъ конѧрѧтойграничш иоколдєму кн ... ѣлєѣхѧлъ имн
емутолдѣхѧлпотѧчѧмєнѧ ѧприпєрвомъ сѫдѣ въл пѧ вѧсікотлптю
ковнчь пѧ дробшь пѧмѫхѧлікошкндъ тѧнусовъздть ивъдолгъш пѧ ѧчікогѧ
рвортовѧкъи ѧтнрокоѧлн ишсдили пѧ ручєнъмартновскъ · пѧшлъ ѫрихъмє
дускш дѣтрихъ кромнрровскъ пѧсноико пѧ михѧлкогрдвовєчкъ ѫ костшсе
головєнчнчь ѧнѧтоѧдъ пѧ петрашь · старостѧ дѧльєсмъконрѧтовн
нѧшълистъ подиѧшєюпєѫтъю нѧсвѣдочтво инѧтвєрдостъ ѧпнсѧнѧ
подбокъмъ нѧрокинъємъ ѧ҃лѣ и҃ · стѧлъ ин҃лѣ ѧдъ ѓгѧлнчю ѓ҃ а҃ с҃ в҃ к҃
того вѧлъ трнмѣѧ ѧмннь.

In nomine ꝑ̄ patris et filii ⁊ spiritus sancti. Anno abincarnacione dn̄i nr̄i m° cc° l° octuagesimo. Iudicante magco palatino cracouien. Mota fuit questio dn̄o nicolao filio polanimir ⁊ fratri suo Johi. de comite
buduoyo. cū filiis suis. sup patrimonio ei. qd̄ eleuo nūcupat̄ qd̄ pat̄ ei polanim̄ bone memorie de comite vson. uxor heredi
tario integrat. et quiete possedisset. ex eo inducebat qd̄ comes buduoy dicebat se non meruisse dicte uendicionis cui tamen
matrui pat̄ poznanū intuitu erat et consenserat. Sup q̄ questione cū satis super dissepetatuor. Comes buduoy considerans
suos debiles ingrumescere quia dn̄s Nicolaus se ꝑ ꝓpōne tuebatur palatino eciam ꝓnominato se ꝑ bonos pacis interponēte
confessus ē ꝑsente. polano ꝓnominati maiorem filio. uendicionem et emcionem hereditariam dn̄o nicolao. et omn̄ iur̄ petendi
cedens. cū filiis suis. omnib̄ exceptionib̄ renunciauit. obligans se. polano sufficiente responsuros si quid unquam dn̄o. ⁊
suoyo. et filiis ei⁹ duoderim vnaq̄ de grunera. Et ne her transacto postmodum ingratum induxisse ambo ꝑsentib̄ sigillis hoc sepiū
postulauer̄ communiri. Nomina d̄ō testium sūt hec. Ipe palatinus ingre. Buduoy heres cū duob̄ filiis. Stoyc. et usoy.
michael filius pergrenis. Radauan filii. bodepani. Boguslai filius jamolde. pergrus. bille. Gerco. subcamerarius ducis. petrus
pfuconis. ben filius poloni. ostoslai. Ista fuer̄ ꝯ palatino. Isti ū in capitulo. Vn̄s decan̄. et benedictus. Voman.
pergrus.
ermanni custos. ioan. Gaudenci. Robert. Stephan. Sdislai. ingrim. Hermanger. Silvest. Laurenci. henrici. Blazeus.
Jacob.

1362

prebenda Castri Melsztynensis [1]

(Ecclesie Melsztynensis)

1) napis a Tergo pismem XVIII. wieku.

In Nomine Domini Amen. Quia bone rei et presentis vite habetur subsidium et eterne retribucionis expectare cernitur premium, proinde Nos Bodzatha dominica et apostolice sedis gracia Episcopus Cracovcensis pie devocionis considerantes oculo totum ad Laudem Dei omnipotentis et Spiritus Sancti paracliti pertinere quod quia [quam?] digne beate virgini marie solempniter exhibitum fuit [er.] et impensum quem quidem virgo regia se merito exigit venerarj preconio, cuius [cuius] tetus, mundus est sanctatus suffragio Est etenim domina regum, decus mulierum, gemina virginum, lux seculorum congratulacio angelorum, consolacio miserorum, refugium omnium peccatorum, reparacio cadencium, ex qua salutis vivifice [3)] emanavit initium. et nobilitas populi christiani. Notum esse volumus universis presencium noticiam habituris Quod nuper exigentibus meritis et obsequiis nobilis Viri Domini Johannis de Mylsteyn Castellanj Sandomircensis ecclesie sancte et nobis exhibitis et imposterum dante domino impendendis altare ad honorem Sancti Spiritus in capella Castri in Mylsteyn quam quod eciam ad laudem gloriose virginis marie constructum consecracionis munere dedignantes cupientesque firmari suarum precum interventu pijssimo de cetibus nostris infra scriptis videlicet in Dzirszanyno Smalcowa wola [2)] que ad nostram mensam pertinebant, damus [3)] et privilegianus perpetuo de communi fratrum nostrorum consensu videlicet capituli Cracovcensis per altaristam qui anobis canonice fuerit institutus, libere et inconcusse possidendas et habendas cuiuscunque contradiccione non obstante nomine altaris supradicti, volumus autem et statuimus de cetero observandum vt is cui predicti altaris regimen seu cura animarum antecessorum ipsius Domini Johannis supradicti eciam et suorum successorum fuerit commissum legitimo impedimento cessante ad Sacerdocij gradum statutis temporibus infra spacium vnius anni se faciat promoveri tanquam frater ad parochialis ecclesie regimen (fuisset assumptus ne sicut a multis de christi patrimonio sublimatis olim factum esse dinoscitur. a statu retrocedere valeat clericali Sicque salubris provisio per nos facta vidibrio et debito frustraretur effectu sed idem altarista Sancti spiritus et virginis gloriose [3)] iugiter valeat continue inherere personaliter residere teneatur, ibidem nisi per nos ex causa racionabili super residencia secum fuerit [fuisset] dispensatum Idem vero altarista singulis diebus dominicis et festivis missam pro defunctis et Vigilias cum novem lecccionibus de vesperis [re] legere teneatur exclusis tamen mobilibus festis et diebus apostolorum dominicis que cantentur voce in capella Sancti Spiritus et virginis gloriose puta Castri supradicti una cum suo clerico semper sit [eum] astrictus quod si premissa vel eorum alterum negligenter facere obmiserit extunc infra unius mensis spacium nulla alia monicione premissa vire quod si

eodem

2) te na wy różnie jak wyżej słowa niewyraźnie lub podkreślone są prawie nie do odgadnienia przez wielkie wytarcie na skadzie pergaminu. Dzierżawiny wieś należąca dziś do parafii w Tropiu w Bocheńskim obwodzie

3) ____ adibus,

eodem altari obtinebat sit privatus ipso facto, alio ydoneo libere conferendum. In cuius rei testimonium nostrum nostrique capituli sigilla presentibus sunt appensa. Actum et datum Cracovie in crastino Sancte Trinitatis anno Domini millesimo Trecentesimo sexagesimo secundo presentibus honorabilibus viris Dominis Jampsio decano, floriano preposito, Nicolao archidiacono, arnoldo scolastico, petro cantore, Nicolao custode prelatis ceterisque canonicis wlodcone de Brzezska. Spithone decano Sancti floriani, Johanne doctore, Hancone Brest alberto Christini Mathia, Laurencio, Jampsio wislicien^si, Zawisio gomolcze, Segneo Navogij, Nicolao Scarbimirien^si, Swestao wislicien^si, Sbilutho plocen^si prepositis Ecclesiarum testibus ad premissa capitulariter congregatis. —

na pargaminie wszerz cali 11. wzdłuż cali 17, i linii 2. Charakter czytelny ze Komor nieco rzadki — na składzie w dwóch miejscach na skroś przegięty — pieczęci brak dwóch, lecz tych brakuje — własnoręcznie tego dyplomatu pisał Dzieduszycki August Bielowski we Lwowie. (20 Lipca 1850.)

mss. Lt. fo
2/2 - 15/4

Sine anno circ. 1480-90.)

82

Secuntur Statuta ex utraque parte Bug tenenda per Ordinem.

Nos Judices omnes et singuli per Serenissimum dominum Kazimirum Dei gratia Regem Polonie magnum Ducem Lithwanie Russi prussique dominum et heredem dominum nostrum gracios[issi]mum dati ?) deputati et electi ad convenciones seu ad colloquia cum per nos in Schokale (sokal.) per prius celebrantes similiter in Crestylow et Iwaczow factas et ordinatas Tali modo concludimus decrevimus et laudavimus firmiter tenere et conservare ?) prout in presenti inscripcione continetur videlicet

Primus articulus.

Apud quem aliquis fur aliquid subtraxerit aut furatus [e]st et una parte Bug et eciam ex ~~altera~~ alia parte Bug cum furticinio fugam dederit Et ille hospes cui furatus fuerit Equum aut alias res ipsum furem suum fugaverit per suum vestigium alias zagego sladem et dictum vestigium ita remansimus sicut prius Ita ubi quis fugabit aut restabit in qua terra Civitate, oppido aut villa cuiusvis domini hereditarij aut Tenutarij debet eum ducere ad eundem dominum cuius hereditas est et ibi ei ?) debet debitum Jus ministrare ubi ipsum detinuit et ibi fur debet suspendi si fuerit fure victus indicialiter.

Secundus articulus.

Quicunque furem reperierit aut vi reperit nolens sibi iusticiam ministrare hoc totum super eundem dominum aut Ducem tam in ista parte Bug quam in alia debet tradi dannum et pena iusta et Justa digna castro videlicet tres sexagenas et tres eidem actori cui furem reperierunt vel reperierit Et cum ?) in eisdem convencionibus supra scriptis Instituimus quod ambe partes ex utraque terrestrium alias poszyem czyszna per unum fertonem videlicet ab homine cum familia et ipsius rebus pecoribus et pecudibus et tota congregacione Ipsius dare debent ~~debent~~ dare ne) et cuilibet ?) ipsum recipere debet Similiter et ab Equa Equi rea michil recipere debent. Et hoc si deviabunt nisi a fure fuerit re-

more cum liberis

percussa

repercussa Et eciam quando aliquis Jus postulaverit. In
parte Jsta aut in alia Tunc ?) dominus Capitaneus debet ei
dare Jus die tercia super eum et si eum aliqua infirmi-
tas prevenerit vel ubi equitaret Tunc per duas septimanas
ei Jus dare vel reponere debet. Et si aliquo ubi remocius
equitaret vel maior infirmitas eum occuparet tunc debet ei
dominus Capitaneus ~~tercium~~ tercianum longiorem reponere et ipse super
hoc ~~reponere~~ jurare debet quod illo tempore fuit infirmus Et qui in-
firmus non veraciter juraret Ex tunc penam luat juxta lau-
dem Juris Et quicunque dominus vel heres in bonis suis
haberet furem Et hoc esset terre notorium Jlle solus domi-
nus dignus est suspendi et quem ?) quis alicui daret cul-
pam furtinam et apud eum non erit manifestum furti-
cinium alias licre Talismet tercius ?) debet jurare cui talis ?)
pena data esset furticinij Et eciam apud quem starent furem
et hoc esset notum terrigenis et alijs bonis hominibus Tunc
dominus Capitaneus mittere familiam suam pro fure tali
et eum incaptivare et suspendere Et memoriale solum per
quamque graciam ?) ex ambabus partibus recipere et quem ?)
quis hominum fugam acciperet ad istam vel ad aliam partem
per Ducem vel per Dominum Tunc debet dux vel dominus i-
stum hominem qui fugam dedit manifestare Jsti domino a
quo profugit Et nos ex ista parte ipsorum homines ex a-
lia parte non debemus suscipere et ipsi similiter et quis
princeps aut dominus vellet sibi habere istum hominem pro-
fugum et observare eum extunc debet jurare sicut homo
profugus apud eum non est. Et quis-quis iniuste juraret tunc
penam luat juxta Juris decretum et quis-quis princeps aut
dominus negaret profugum In domo sua quod non esset ex
tunc procurator aut officiales suus debet jurare cum
duobus viris probis sicut iste profugus non est in hereditate
ipsius domini et qui fugaret ab aliquo in civitatem
vel ad istam partem aut ad aliam et advocatus cum duobus
consulibus post eum curreret et sciens ipsum qui est in-
civitate Tunc advocatus cum duobus consulibus illius civi-
tatis debet jurare quod non est in civitate et si jura-
verint scientes profugum Ex tunc debent luere penam juxta
juris laudem Et si qui se domini vulnerarent vel in
ista parte vel in alia, tunc dominus Capitaneus debet
judicare eorum nobilium vulnera Et si eciam qui hine
thones inter se vulnera intulerint Tunc domini eorum
debent eosdem judicare Et ab equis pascuis nichil debent
recipere et eciam quando quis equos invenerit et non
duxerit ad castrum ad diem tercium sic solus fur
Et quando quis dominus princeps aut Capitaneus hoc

colloquium

colloquium alias uchwały non teneret extunc Serenissimus Dominus noster Rex debet pena Regali eundem castigare et sic finis. —

(z Rkopismu biblio: Zakładu nauk. Jm. Ossolińs: we Lwowie pod L. L.1. in folio. po $\frac{9}{2}$ — $\frac{10}{2}$. — Daty żadnej niema lecz radzę po współczesności tego rkopismu uchwała ta zdaiąca została między r. 1480—90.) conf. mój opis rkop. —

A°= 1337 / 1487.) mcc 1357.

84

Secuntur Jura Judeorum Instituta per Serenis^m Principem ac Dominum Kazimirum Dei gracia regem Polonie privilegiis subinpressis sigillis roborata etc.

In nomine Domini Amen. Wladislaus Dei gracia Rex polonie lithwanieque princeps Supremus & heres etc ad perpetuam rei memoriam Revera clemencia Salvatoris humani generis imbecilitate que decursu temporis & oblivionis errore plurimis obnubilantes Industrios sapientum ad hoc indidit Ingenium ret actus suos & signanter perpetuam conservantes consuevit literarum apicibus & fide dignorum testimonio percennare Sane Judeorum nostrorum Lamburiensium fidelium camere nostre servorum oblata maiestati nostre peticio continebat literam nostram Serenissimi principis Domini Kazimiri dive memorie olim Regis Polonie Ipsius sigillo minori pendenti signatam de nostre Celsitudinis benignitate consueta innovare (innovare ?) ratificare approbare & confirmare dignarenmur cuius quidem tenor per omnia sequitur in hec verba: In nomine Domini Amen. Generis (ni) humani) actiones nisi vigeant voce testium aut testimonio literarum celeriter evanescunt & prorsus a memoria delabuntur Igitur nos Kazimirus dei gracia Rex polonie nec non terrarum Cracovie Sandomirie Syradzye Klaczyczye Kuyavye pomeranie Russieque Dominus & heres notificamus tam presentibus quam futuris ad quorum presens devenerit scriptum quod Judeis nostris in Lamburga & tota terra Russie constitutis eorum Statuta & privilegia que a nobis obtinuerunt de verbo ad verbum sicut in sequenti continetur serie duximus declaranda

Primum statuimus ut pro pecunia mobili aut se inmobili aut in causa criminali que tangit personam aut res Judei nullus cristianus contra Judeum nisi cum cristiano & Judeo in testimonio admittatur.

Item si Cristianus Judeum impedit asserens quod ei sua pignora obligaverat & Judeus hec diffitetur si vero cristianus Judeo simplici verbo fidem adhibere noluerit Judeus jurando super eas valentem quod oblato suam intencionem probabit & tunc fiat absolutus medio juramento.

Item si cristianus obligaverit Judeo pignus asserens quod in minori pecunia obligavit quam Judeus confitetur jurabit Judeus super pignore sibi obligato & quod jurando probaverit cristianus ei solvere non recuset

Item si Judeus cristiano testibus non assumptis dicat se pignus mutuasse & ille negaverit super hoc solus cristianus juramento se expurget.

Item

Item si ~~Cristianus~~ Judeus reipere poterit nomine pignoris omnia que ei fuerunt obligata quocunque nomine vocentur nulla de hijs requisicione facta exceptis vestibus sanguinibus madefactis & sacris vestibus quas nullatenus acceptabit.

Item si Cristianus impedit Judeum quod pignus quod Judeus habet ei per furtum & violenciam sibi ablatum vel raptum Judeus iuret super illud pignus iuramento suo in quantum ei pignus huiusmodi obligatum & sic expurgacionem factam cristianus & usuram ei solvat que accreverit.

Item si aut per casum incendii aut per furtum res sibi obligatas amiserit & si hoc approbabit idem si Cristiano qui hoc obligaverit nihilominus impediat Judeus iuramento proprio se absolvat.

Item si Judei discordiam de facto inter se moverent aut guerram Judex civitatis nullam jurisdicionem subvendicet in eosdem sed nos tantummodo aut nostri capitaneus pallatinus aut advocatus exercet si autem reatus verget in personam nobis tantummodo iste casus reservabitur iudicandus.

Item si Cristianus Judeo vulnus qualecunque infligerit Deus nobis penam solvat secundum quod graciam nostram poterit invenire nostre camere deferendum & vulnerato satisfaciat pro cesura & expensis expro curacione vulnerum & vulnera solvat secundum quod Judicium terre nostre requiret & jura terre exigunt.

Item si cristianus Judeum occidit digno Judicio punietur collo et omnia bona eius mobilia & immobilia in nostram transeant potestatem.

Item si terminus datur Judeis ad concordandum per Judicem Judex dato termino ad concordandum acipiat ab utraque parte pertalentum piperis prius concordiam inter partes factam.

Item si Judeus clam interemtus ut testimonium contestari non posit tunc amicis suis qui eum interimerit si per eum in acquisicione aut quem suspectum invenire nos autem volumus exibere.

Item si cristianus Judeum occiderit ita quod sanguinem de ipso non effudit pena secundum consuetudinem in terra nostra pro nobis est consuetum si Js vero pecunijs habere non poterit Idem pro commisso sicut statutum fuerit puniatur vel caput pro capite decernatur.

Item ubicunque Judeus domum nostram (intraverit? / transierit) alicuod inpedimentum parabit vel molestiam vel gravamen & si aliquas merces vel mercimonia duxerit muta vel Thelonea per omnia mutatum loca nonnisi debitam mutam tollat mutaveris quam solverit unus Judeus civitatis moratine (sic – moraturus? – moraverit?) —

Item si Judei iuxta suam consuetudinem aliquem ex mortuis suis aut de civitate in civitatem aut de provincia in aliam provinciam vel de una terra in aliam terram deduxerint nichil ab eis per

mutatorios

mutatorios nostros volumus extorquere si autem mutatoribus quid extorserit volumus ut secundum consuetudinem nostram & secundum iura nostra graviter puniantur & omnia sua nostre camere perveniant quocumque nomine nuncupentur.

Item si aliquis temere super scalam iudeorum proicerit nostro capitaneo volumus duo talenta piperis ut persolvat.

Item si Judeus penam iudicii inflixerit & Reus inventus fuerit talentum piperis solvat quod ex antiquo est constitutum.

Item si Judeus per editum sui Judicis vocatur primo secundo pro utraque vice pena que sequitur ut consuetum est ab antiquo si ad tercium editum non venerit penam Judicio suo solvere non recuset secundum modum ipsorum.

Item Judeum contra Judeum omnes quatuor terminos astare reos judeos absente & non comparente reus causam suam amittat & si per tercium editum Judicis parere non curaverit quilibet ipsorum causam non amittit sed tantummodo penam solvat toties quocies non paruerit & postea reus causam pena Judici remanebit coram Judeis & Judice.

Item si Judeus Judeum vulneraverit lesus debet probare vulnus probis Judeis & cristianis et clamare super violenciam & si probare non poterit Reus iuramento proprio implicito innocenciam suam expurgabit.

Item Judex Judeorum non debet sentencias sine Judeis promulgare nec proferre sed Judei secundum iura ipsorum actore non comparente sine Judeis & sic actor causam suam non perdet.

Item Judeus nullus Judeorum sic) uirabit super Rodale ipsorum nisi se extenderet debitum ad quinquaginta mareas argenti puri fusi vel ad presenciam nostram causa devolvatur si vero pro minoribus causis uirabit super (Rodale ?) scole eorum implicite & fide.

Item si Cristianus alicui Judeo manum miserit violentam secundum ius terreste nostre terre puniatur.

Item si Judex Judeorum secundum causam miler eligat in Judicium deducat ubi querimonia est movitalis Judeis prope scolam & botam vel ubi degerunt debent judicari ante meridiem.

Item a Judeo si Cristianus pignus sumpserit ita quod usuras non persolverit eadem si infra mensem non dederit illis usuris accrescent usure idem.

Item precipimus Judeos in domibus hospitari & hospicia ipsis.

Item si Judeus probaret super possessiones autem literas magnificum sic) terre pecunias mutuaverit ad hec per suas literas & sigillis approbaverit nos Judeo aliorum possessiones assigna-

bimus

bimus obligatas ei & eos racione violencie defendendo.

Item si aliquis vel aliqua puer Judeo subtraxerit volumus ut fur condempnetur.

Item si Judeus a Cristiano recipit pignus & per spacium unius anni tenuerit integri & si pignus valet mutuata pecunia amiserit Judeus Judici suo pignus demonstrabit & si bonum non fuerit in valore prius ea Judeus vendere habeat plenam potestatem.

Item si idem pignus antequam annus transierit Judici suo Judeus demonstrabit & si aliquot pignus per annum & diem transierit nullum verum Judeus super hoc habebit.

Item volumus ut nullus Judeum super pignus aut solucione pignorum in suo die feriali coartare presumat.

Item quicunque Cristianus per vim pignus suum absulerit a Judeo aut per violenciam rapuerit ut dispitator nostre camere graviter puniatur.

Item contra Judeum non nisi in scolas aut ubi indicatur prope dotas per indeos omnes est agendum Exceptis nobis aut nostro Capitaneo qui eos possumus ad nostram presenciam evocare.

Constituciones Pape sic). Item constituciones pape Sancti patris districtius prohibemus ne de cetero singuli Judei in regno nostro constituti debeant inculpari quod humano utantur sanguine Cum iusta precepta legis ab omni prorsus sanguine se Judei abstineant & contineant universis.

Item si aliquis de occasione pueri cristiani per cristianum nostrum fuerit inculpatus & quod Judeus convincatur & priusquam convictus fuerit, tunc ipse Judeus penam omnimode que sequitur punietur pro crimine comisso Si vero testes ipsum pro crimine non condemnabunt tunc proprio iuramento innocenciam suam expurgabit & cristianus penam incurrat.

Item statuimus ut Judei Equos qualescunque pro pignore accipiant sic) sed in die manifeste si Equus sic) aut equa per cristianum apud Judeum arestatum (more arestantur?) Judeus proprio iuramento evadat quod sic in die clara fuit equus obligatus de scitu Judicis & vicinorum.

Item volumus prohibentes quod nullus Judeus querat furtum vel aliquas res furtivas vel suspectas nisi deponat marcam auri solvat pro furto penam solvat secundum quam gravis invenire poterit.

Item prohibemus ut monetarii nostri in Regno nostro constituti Judeos cum falsis denariis vel rebus alijs non soli sed cum nostro nuncio vel nostri palatini aut absque civibus honestis deliuere quovismodo presumant.

Item prohibemus quod Judeus aliquis expulsus in minima necessitate nocteis tempore super violenciam sibi per quempiam factam si vicini cristiani audientes auxilium parare non curaverint oportuna

nec

nec veniret quilibet Cristianus vicinus dignita solidos capitaneo solvet.

Statuimus eciam ut Judei omnia vibere vendant & emant panem et omnia alia necessaria pro suis pecuniis ut cristiani pro inhibicione penam nobis aut nostro Capitaneo vel Judici solvere tenentur Et ut omnia obtineant aut robur firmitatis privilegium nostri sigilli appensione firmiter corroboratum cumtestibus actum & datum Cracovie in conductu Rasche sub anno Natiuitatis Millesimo triccesimo VIJ (sic) Presentibus Johanne pallatino Janussio Cancellario Petro Sandomiriensi Andrea Cracoviensi pallatinis. Dobeslao Vyslijczyensi Stanislao Malogosciensi Castellanis & aliis pluribus fide dignis.

Nos itaque memoratorum Judeorum vestris peticionibus inclinati supra scriptam literam in omnibus suis punctis clausulis articulis & sentencijs innovamus approbamus ratificamus ac tenore presencium confirmamus decernentes ipsam in eisdem suis punctis clausulis articulis & sentenciis robur obtinere perpetue firmitatis in actum Clauburie in Castrio S. Michaelis Archangeli Anno Dni 1487. (1287 r. = sic) Presentibus Johanne Sandomiriensi. Spytkone Cracoviensi. Sandivogio Kalysiensi et Cristino Sandeczensi Vice-Cancellario aule nostre.

(E codice MS pervetusto Bibliothe. Opolien. Leopoli circa annum 1480-90 exarato in pa. sub Ano. L. I fidelitter per me transumptum.)

Matowski

115

(w Hormayera Archiwie (pismie wychodzącym w Wiedniu od r. 1810 – 1829. pod jego redakcyą – znalazłem pod r. 1826. w NNs 29. 30. 31. 32. – Statuta) czyli) Privilegium libertatis et juris Judaeorum per Bolesłaum Ducem majoris Poloniae – in Kalisz a. D. 1264 tandem Cracovia A. D. 1343 per Casimirum M. confirmatum – w 36 rozdziałach zawarty. Trzeba go porównać z volum. Leg. i albo warycanty zestawić albo jeżeli z nowo jakiegoś odkrytego Dyplomatu (o czem radnej tu wzmianki niema) całe przepisać.)

1429

Diploma Fundationis Canonicorum Leopoli,
a Wladislao R. Poloniæ M. D. Lith.ᵉ Russiæ, Prussiæque &c.
(datum in Brzez ipso die S. Clementis Anno Dni MCCCC XXIX.)

In Nomine Domini Ad perpetuam rei memoriam. Rebus fides deficeret nisi scripturarum sepe illis certitudo subueniret & ad hoc sagax hominum prouidencia scripture constituit officium ut ea que geruntur sub tempore decursu eiusdem non pereant, sed uiuacis memorie prosperitate sequentur. proinde nos Wladislaus Dei gracia Rex Poloniæ necnon terrarum Cracouie, Sandomirie, Lancicie, Cuiauie Lithuanieque princeps supremus, Pomeranie Russieque Dominus et Heres &c. & significamus tenore presencium quibus expedit uniuersis presentibus et futuris presencium noticiam habituris. Quomodo meditantes bona exuberantis gracie quibus ab Altissimo cotidie preuenimur, nunc uictoriarum gaudiis nunc altis honorum preconiis, nunc thesaurorum facultatibus et aliis successuum prosperorum frequenciisque uis amplectitur indicium racionis ut ad ea dignis applicemus usibus et salutis nobis ipsorum tentone mereamur compendia cura solliciti studii intendimus ut talis prouidencie ministerio dispensemus quatenus in extremi iudicii examine racionem de eis debitam facere ualeamus. Felix enim commutacio que pro terrenis recipere meretur celestia et caduca in eterna commutare que licet aliorum operum piorum exerciciis prouidentur elemosynarum tamen copiis magis corduntur, et presertim dum eorum subuenitur inopie & defectui quos diuina sapiencia sibi uocauit in sortem et sacri sui nominis cultui ministros deputauit. Itaque cupientes ut pro hiis que in hac area de manu domini suscepimus feliciter dona immarcescibilis glorie capiamus speciali deuocionis zelo accensi eciam attendentes quia Reverendus in Xto Pater Dominus Johannes Sancte Ecclesie metropolitane Leopoliensis Archiepiscopus nobis sincere dilectus ecclesiam suam nouam fundacionis nostre plantulam uite exemplo ac uirtutum studio edificans populum schismaticum circumquaque se positum ad uitam non cessat erudire et uerbo sacre doctrine uelut plantam primo positam fecundissimi fontis rore irrigare, & ne persecucionem tanti operis aliqua penuria uel defectus intercesset, sed feruor deuocionis continuando dirigat & fructum noue generacionis ad horrea Domini Sabaoth representet & inducat vt inde fides noua prole gaudeat & nostra premia non decrescant vt et ea que in presenti manus nostra in pias effudit elemosynas ualeat cum usura recipere in futuro. Ad laudem et honorem omnipotentis Dei & ipsius Genitricis gloriosissime Virginis Marie cuius res agitur & dicte ecclesie Leopoliensis augmentum & decorum, vt in ea cultus diuinorum officiorum personarum pluralitate sollicite & laudabiliter peragatur Decem Canonicos seu prebendarios perpetuos in ipsa Ecclesia Leopoliensi instituimus denuo et presentamus. Qui uti moris est ecclesiarum cathedralium matutinum & ceteras horas canonicas necnon missam de eadem Virgine Maria pro salute nostra et inclytorum filiorum nostrorum carissimorum Wladislai et Kasimiri ac tranquillo

quillo et prospero statu Regni necnon quibuslibet quatuor temporibus vigilias nouem lectionum & Missam defunctorum pro anniuersario nostro ac serenissimorum principum, consortum nostrarum carissimarum Hedvigis Anne Elisabethe & Sophie Polonie Reginarum annis singulis legent continue et decantabunt perpetuo & in eumv: pro quorum stipendio salario et profectu C. marcas monete nummorum et ponderis polonicalium XL. octo grossos in marcam quamlibet computando in et super Zuppis nostris Drohobycensibus et teloneo maiori leopoliensi damus, donamus inscribimus, & perpetuis temporibus deputamus collacione eorundem canonicatuum & prebendarum nobis et nostris Successoribus inibi reseruata. Ita tamen quod Zupparius Drohobycensis et teloneator leopoliensis moderni et futuri aduenientibus quibuslibet quatuor temporibus anni primo et principaliter nullum aliud preterquam dictos canonicos et prebendarios in eisdem centum marcis sine negligencia aliquali expedire teneantur; viginti quinque marcas ipsis aut eorum nomine ad id deputandis recepta quietacione recognicionis ipsorum Capituli leopoliensis super solucione quorumlibet quatuor temporum quas in racionibus nostris robur uolumus optime firmitatis ad quelibet quatuor tempora adsignando. Alias si negligentes fuerint ex tunc licitum sit ipsis canonicis pro huiusmodi pecuniis et ad hoc eis commodam facultatem concedimus per presentes excommunicacionis sentenciam ferre et eosdem innotare toties quoties opus fuerit & necesse. Mandamus igitur vobis premissis Zuparo et teloneatori et cuilibet vestrum modernis et in futurum constitutis quatenus prefatis canonicis et prebendariis predicte ecclesie leopoliensis de eiusmodi centum marcis singulis annis perpetuo respondere debeatis; Tu zupparie duodecim cum media; Tu uero teloneator Leopol: reliquas duodecim cum media marcas super quelibet quatuor tempora sine contradictione et negligencia aliquali ipsis aut ei ad quem ad id duxerint deputandum prouidentes hoc adiecto specialiter et expresso quod quilibet canonicorum dicte ecclesie ad peragenda officia premissa residenciam in eadem ecclesia per se uel aliam personam idoneam facere debebit personalem. Alias si quis ipsorum sine licencia Ordinarii aut sui vicarii in spiritualibus per spacium trium mensium fuerit absens et inconstans beneficio suo canonicatus huiusmodi per eundem loci ordinarium sit privandus tamen consensu nostro ad id accedente. Harum quibus Sigillum nostrum est appensum testimonio literarum. Actum in Biecz ipso die Sancti

Clementis

Clementis anno Domini millesimo quadringentesimo vigesimo nono presentibus ri Xo pate Dno Sbigneo Episcopo Cracouiensi, Strenuis et nobilibus Joanne de Szczecocziyn Lublinensi. Christino de Koźieglowy Sandecensi. Dobcone de Oleszniczа Woyniczensi Castellanis. Alberto Malski subcamerario Lanczicziensi. Paulo de Bogumitowicze Cracouiensi et Joanne Sprowski Sandomirensi iudicibus multisque aliis fide dignis fidelibus nostris dilectis. Datum per manus Rndi ri Xo patris Dni Joannis episcopi Wladislauiensis Regni Polonie Cancellarii et venerabilis Wladislai de Opporow decretorum doctoris prepositi Sancti Floriani ante cracouiam gnesnensis cracouiensis posnaniensis ecclesiarum canonici Regni polonie vicecancellarii sincere nobis dilectorum. ad relacionem predicti Wladislai de opporów prepositi S. Floriani canonici R. P. vicecancellarii. (Extat sigillum pensile.)

Odpis ten zrobiony zdziełka w Rękopismie w kapitule tutow. będącym pod tytułem: Series canonicorum Leopoliensium etc przez JMCX Zachariasiewicza ułożonym r. 1825. poprawiony i piśmownią owczesną przerzuty odpisany d. 3. maja 1845 r. w odnowie

1206.

Fulco Episcopus cum Gerardo abbate villam wawrzyńczyce pro Kampino d Decima in Woźniki commutat a° 1206.

Ego Garardus Abbas Ecclesie S. Vincentii notum facio omnibus quibus presens scriptum fuerit oblatum. Quia consilio d consensu Fratrum Eccl^e S. Vincentii dedi D^no Epp^o Cracoviensi Fulconi nomine Laurencyce in Cracov.^i Eppatu sitam cum omnibus eidem villa pertinentibus foro videlicet d Taberna d omnibus attinentibus Eidem Epp^o d suis successoribus pleno jure in perpetuum possidendam, pro villa Kampina in Eppatu Vratislaviensi posita, mihi d meis successoribus perpetuo Jure possidenda ac Decima ejusdem villa d adscriptitiis in eadem villa manentibus, Userad, Bogumir, Gołubok, Mitowan, Nieradzok, Nowosodt, Nedas, Dudek, Bolec, Bogusław. Ratione quoque facte commutationis mihi d meis successoribus predictus Epp^s Fulco contulit Decimam de villa que dicitur Woźniki singulis annis percipiendam. Preterea idem Fulco addidit mihi 20 marcas puri argenti. Ego Fulco Episcopus Cracov. Ecclesie. notum facio omnibus quibus presens pagina fuerit oblata, quia consilio d consensu Canonicorum Cracov.^s Ecclesie, dedi D^no Abbati S. Vincentii Gerardo, villam Kampino in Eppatu Vratislaviensi positam, perpetuo Jure possidendam cum Decima ejusdem villa d adscriptitiis in eadem villa manentibus Userad, Bogumir, Gołubok, Mitowan, Nieradzok, Nowosodt, Nedas, Dudek, Bolec, Bogusław pro villa nomine ~~Woźniki~~ Laurencyce, in Eppatu Cracov.^i sita, cum omnibus eidem ville pertinentibus foro videlicet d Taberna cum omnibus attinentibus mihi d meis successoribus pleno Jure in perpetuum possidendam. Ratione quoque commutationis facte contuli predicto Abbati d eius successoribus Decimam de villa que dicitur Woźniki singulis annis percipiendam, preterea viginti marcas argenti puri superaddidi. Acta sunt hec ab Incarnatione D^ni 1206. Huius rei testes sunt D^nus Bernicius Decanus Vratislaviensis Ecclesie, Egidius Martinus Bernicius Cantor, Baldin, Bernardus, Bernhardus, Banhus, Albertus Franko, preterea vicarij duo, Victores Bogusza, Ludovicus Nankerus, D^nus Janus Cracov.^s Ecclesie Decanus, Bogufalus prepositus, Benedictus magister, Henricus Cantor, Laurentius Custos, Stephanus, Nicolaus, Blasius d ceteri Canonici consentimus d subscribimus. Henricus Prior Ecclesie S^ti Vincentij, Alardus subprior, Walterus prepositus, Petrus Claviger, Albertus Custos, Henricus Valentinus, Philippus d ceteri fratres ejusdem Eccl^e consentimus d subscribimus.

(Ex mss.^is fo. Bibl. Ossol. A° XCIII. fo. 1.)

WS Jestto najdawniejszy dokument Kapituły Krakowskiej, który jednakże ze stylu zdaje mi się być podrobiony. —

1279 90

Bolesław Ville Donatio. 1279.

(Unam Centum marcis argenti de Zuppa Salis in Bochnia.)

In nomine Dñi Amen. Nos Bolesław Cracovien~~sis~~ & Sandomirie Dei gracia Dux Illustris. Ad noticiam omnium et maxime nos~~r~~ Jurisdictioni subditorum pervenire cupimus, & scripti presentis tenore declaramus, quod nos villam quam nomine nostro vocari fecimus Bolesław, non multum longe ab Opli villa Nawkow per nos locatam, pro anime nostre remedio Deo dedimus offerendam & Capitulo Cracovien~~si~~ Ecc~~le~~ Matris nostre Canonicis videlicet eam conferimus titulo plene donationis ab ipsis perpetuo possidendam, & ipsorum tantum usibus applicandam & hoc cum integritate sui districtus, certis terminis limitati & cum omnibus pertinenciis, proventibus, & vtilitatibus & breviter cum pleno Jure & dominio sine vlla diminucione prout hactenus eam dinoscimur possidere. Eandem autem Ecclesiam ampliori munificentia prosequi cupientes memoratis Canonicis contulimus similiter pro anime nostre salute Ducentas marcas argenti de Zuppa Salis in Bochnia, cuius Thesauros & copiam nostris temporibus Omnipotens Deus aperire dignatus est ab ipsis Canonicis annis singulis in perpetuum percipiendas. Has igitur Donationes quas facimus tanquam veri Domini & Hered~~s~~ mandamus & volumus sub obtestacione Divini Officij Judicii a nostris successoribus inconcussas firmiter observari, prout Lex divina & humana nobis concedunt, ad hoc ipsos obligantes, quas cum prudem fecerimus ne ultima tandem nostra voluntate confirmantes scriptis publicis fecimus commendari presente nostra Conjuge Generosa D~~na~~ Kungunde Hungarorum Regis inclite Bela filia quondam, cui commisimus inter alia hoc efficaciter exequenda in multorum virorum nobilium nostrorum~~q~~ Baronum presencia, ex quibus aliquorum & nomina & Sigilla subscribi fecimus huic Instrumento & appendi nostro principaliter, licet minori cum majoris copiam in presentiarum non habuerimus Sigillo & suprascripta dilecta nostra Conjugis ad robur perpetuum & eternam rei memoriam presentem paginam consignantes. Actum & Datum in Korczyn Anno Domini 1279. octavo Idus Decembris. Nomina vero nobilium predictorum sunt hec Dominus Warsuis Castellanus Cracovien~~sis~~ etc etc. LL. XX. SS. (—ti.)

(Ex Mss. in Bib: Ossol: N. XCIII. f. 97.)

W (Schoda że ni niechciało, lub niepot ważnośći odpisywać wszystkiey na dyplomaci spisanych wymienił.) To iest drugi zporządku Lat zaida- wniejszy dokument Kapituły Krakowskiej.

ex 1278. 91

Privilegium Fundationis monasterii S. Clarae
in civitate Sandecz.

(Originale reperitur in C. R. provinc. Buchhalteria. Fasciculus
V. N. positionis 4.)

„In Kunegunda cepit structuram fundacyę w obecności Leszka Czarnego
księcia Kalowskiego, Sandomirskiego i Sieradzkiego brom innych możnych.“

W.[2] „Drugi przywilej N. Kunegundy królowej ~~zda aj~~ z r. 1278. in rem Kon-
wentu Starosandeckiego w którym nadaje dobra Konwentowi: miasto Stary
Sącz cum theloneo, wsie w których niektóre znajdują się in ruinie pozostałe nazwi-
ska niektóre odpadły, jako to: Barcice, Bierzyce, Gostnica, Brzezno, Świ-
narko —

W. Cały dypl. wyszukać i odpisać.

Zwolały Prof. Maurer

Swiniarho. — Sam Konwent nieuridnat Kiedy i ráznim sposobem dobra pomienione odpadły. (ex mss. Bibl. Ossol. CCCXXVII. p 297.)

3. Trzecie Dyplomat jest ár. 1280 i jest już Sanéj Kunegundy Królowéj — cały dosłownie umieszczony (w Wegerlego Neu-Archiv z r. 1829. N. 65. str. 509; 10. Tom ten jest w Zakładzie Ossol. pod l. 52 493. (Jak widzę po niemu sadnéj)

1257 92

Bolestaus (pudicus) donat Conigi sua Kunigundi
Bele Regis Hungarie filie, terram Sandecensem
in recompensationem certa pecunie ab illa tempore
belli tartarici + accepta. Sub data VI Nonas mar-
tii M°. CC°. L° VII°. (1257.)

+ mutuo

1) (przywilej powyższy znajdował się w Grbie Obrachunkowej Lwowskiej (Buchhalterij) pod znakiem Q f N°- positionis 2. Odpis zaś w Sądzie Szlacheckim Lubo manuskrypt Tomo II. p. 41. —)

(najpierwszy jaki się zdaje)

„ Bolesław pojął Kunegundę za radą Biskupa „ decretoque omnium optimatum nostrorum ac baronum etc. ~~tatuit~~ podobnie też ustą pleją (~~ordinavit~~) swoj: Kunegundzie (za zdaniem nowej) radą Biskupa et ex decreto omnium nostrorum baronum ac unanimi voluntate et assensu etc. „ (jak się zwykły przywilej wyraża. —)

WS - cały wydobyć i przepisać.

Zwolaby prof: mowia.

115

po zajęciu kraju przez Rząd austryjacki delegowano Kommissarzów do klasztoru który zaraz nog czynności od zapytania Księni o prawa i przywileja fundacji Klasztoru Staro Sandeckiego. Najpierwszy przywilej był z r. 1257. (powyższy) według którego „ Bolesław pudyk przyznaje znaczny posag w srebrze, wzbożu, klejnotach jako wziął po błog. Kunegundzie, który posag dany na wojska podczas wojny z Tatarami; za ten posag nadał Jej prawem dziedzicznym Ziemię Sandecką ze wszystkimi pożytkami etiam cum theloneo cum facultate przedania „ darowania, zamieniania, legowania cum hac tylko praemissa dictate, aby „ od kraju polskiego tej Ziemi sandeckiej nie alienowała. „ —

(ex mss. Bib. Ossol. CCCXXVII. p. 297.)

1308 93
1333.

Privilegium Exemtionis Civium a Judicio palatinorum per Serenis. Wladislaum Anno 1308 dati confirmatio per Casimirum de 1333. 1)

In nomine Domini Amen. Cum ea que per pias largiciones fuint predecessorum pro subditorum commodis inconcussa debeant permanere et dignum est ut per successores confirmata rata et firma temporibus perpetuis perseuerent. proinde nos Casimirus dei gracia Rex polonie nec non terrarum Cracovie Sandomirie, Syradie, Lancicie, Cuyavie, pomeranie Dominus etheres. notum vniuersorum tam presencium quam futurorum petentibus declaramus quod nostram nostrorumque baronum presenciam accedens religiosus vir frater Dionysius abbas monasterii de Czirzicz obtulit nobis priuilegium recrendi (sic) Ducis Vladislai pie memorie patris nostri adhuc tempore Ducatus sui pro commodo subditorum eiusdem monasterii collatum per ipsum, cuius quidem priuilegii tenor talis erat: In nomine Dei amen. ℣ ℣ ℣ 2) graciam facimus specialem dantes eis liberam et perpetuam facultatem locatas seu locandas sive quo voluerint, villas, grangias et allodia, nemora nec non sylvas ad ipsum cenobium pertinentes vel si quas possessiones in posterum acquisierint ponendi seu locandi in eisdem homines cuiscunque lingue vel nacionis quos nullus tenebitur iudicare nisi scultheti eorum aut domini ipsorum dicti fratres. nisi querulantibus de ipsis premissi fratres et scultheti in reddenda eisdem iusticia negligentes tunc eos litteris nostris sigillo consignatis necnon per aliquem camerarium citatos iudex curie nostre sive theutonico iudicabit, aliter vel alias citati minime respondere tenebuntur, facimus enim ipsos ab omni iurisdiccione, potestate et dominio quorumlibet Castellanorum et palatinorum, iudicum, camerariorum et officialium cuiuscunque potestatis ac condicionis fuerint et ab omnibus inequitatibus que iuris theutonicum solent perturbare semperque immunes liberos et exemptos. Quicunque autem contra hanc exemptionem et libertatem ipsos gravare vi aliquo presumpserit indignacionem nostre dominacionis procul dubio se noverit incursurum et penam pro meritis accepturum ℭ ℭ 3) Actum publice Cracovie M. CCC. octavo. ℣. Julii. presentibus hiis testibus Nicolao palatino, pakoslao iudice Cracov. Alberto palatino. Gmilone iudice Sandomiriensi. petro Castellano de malogosz et aliis ℭ 4) Datum per manus viri honorificentissimi et discreti Domini Clementis Cancellarii Cracov. — 5) (Confirmatio A° 1333. presentibus hiis nobilibus viris Spitimiro Castellano. Nicolao palatino Cracouiensi. Sandone Castellano. Janussio iudice Sandomiriensi. Petro venatore. andrea dapifero cracouiensi et aliis multis fide dignis. Datum per manus Domini

Lbignei

Zbigneo proposito et cancellario nostri. —

1) Z odpisu rękę prof. Mauta zdziałanego. 2) 3) 4) 5) zmiejsc tych widno iż dyplom ten nie ~~ieży~~ ieyt dosłownie odpisany ~~został~~ ani też prof. Maut dokłada zkąd oryginał pochodzi lubo zpewnością twierdzić możemy iż (gdy się Cyprzyckiego klasztoru tycze) tamże w Izbie obrachunkowej krowskiej znajdować się powinien, jeżeli ta część aktów w czasie pożaru ratusza na d. 2 Listopada 1848 r. niezginęła. —

1340 94

Extractus privilegii a Witlao Episcopo Cracoviensi dati in actisque Consistorii Cracoviensis 1340 inserti qua prefatus vitlaus concedit Ecclesie Ludzimiriensi decimas et omnibus silvis qua ibi excinduntur —

(Stary odpis N. 12. znajdujący się w Buchalterji Lwowskiej pod znakiem $\frac{V}{4}$.)

„ Jarosław Krakowa archidiakon poświadcza pargamin powyższy przez notarjusza publicznego jako deputowany od Stolicy apostolskiej dla prowincji polskiej niemniej „ conservator privilegiorum fratrum ordinis cisterciensis „ &c.

L S Et ego albertus Cristianus de Turbya clericus cracoviensis dioc. publicus apostolica et imperiali auctoritate Notarius &c.

M Cały Dyplom wyszukać i odpisać.

Zwotaty prof. Mauna.

1405 95

In Nomine Domini Amen. Quamvis homo naturaliter teneatur necessitati corporis prout expedit et congruit consulere ad ipsum tamen anime salutis antidotum tanto accuratius aspirare debeat quanto magis ipsam animam corpore noverit longe pociorem. proinde Nos petrus Dei gracia Episcopus et Capitulum Ecclesie Cracovien[sis] notificamus universaliter singulis et singulariter universis presentibus et futuris quod honorabilis discretus spectus Dominus Derslaus Blisskori de Bandzeszyn Decanus Kyelczyensis et Canonicus Cracovien[sis] ecclesiarum nostrarum anime sue saluti salubrius ac pius providere, agens in optima corporis sospitate hoc in presenti cupiens seminare quod in futuro cum cordis letitia in centuplo metere voluerit et colligere in regnie opulenta de bonis sibi a Deo collatis temporalibus XXX marcas grossorum in vite sui aniversarij ad fabricam domus ornium et singulorum nostre ecclesie Cracovien[sis] vicariorum muratam in platea legati et opposito domus domini Schaffraneer scolastici Cracovien[sis] directe sitam et locatam pie dedit, contulit et assignavit eum officium prefatique universitatis nostre Ecclesie vicarii accepti beneficii existentes memores in die depositionis sive aniversarii prefati Dni Derslai annis singulis perpetuis temporibus vigilias novem lectionum et missam defunctorum clara voce in choro nostre Ecclesie cum suis successoribus cantaturos 3te et distinctis solempniter obligarunt prout hec omnia ex eorundem dominorum Derslai Decani et universorum nostre ecclesie cracovien[sis] vicariorum in nostra et nostri capituli presencia personaliter constitutorum recognicione confessione et supplicacione clarius patuerunt Unde prefatus Dominus Derslaus decanus nobis et nostro capitulo humiliter supplicavit quatenus hanc suam donacionem et dictorum vicariorum faciendi aniversarium obligacionem in signum perpetue memorie stabilitatis permansive nostris privilegiis dignaremur generosius communire. Ita tamen quodm die aniversarii dicti Domini Derslai una marca de censu dicte domus tollenda et preservanda prefatis dominis vicariis presentibus duntaxat missas et vigilias cantantibus et legentibus pro anima dicti Derslai equatorie dividi debeat per divisores eorum fideliter et partiri. Nos igitur petrus Episcopus et capitulum pacoviense attendentes huius requisicionem fore iustam et consonam rationi cum iusta petentibus assensus non debet denegari huiusmodi donacionem domini Derslai decani et obligacionem faciendi aniversarii vicariorum predictorum ut potestatiferas ratas habentes atque firmas ipsas de nostri consilio et consensu capituli in nomine Domini presentibus confirmamus et robur firmitatis perpetue volumus obtinere decernentes in antea transgressores omni monicione canonica premittenda nostras et nostrorum successorum excommunicationum sentencias nonnisi preces nostros vicarios tollendas sentiremus incursuros. Harum quibus nostrum et dicti nostri capituli maiora sigilla sunt appensa testimonio literarum. Actum et datum Cracovie Feria quinta post diem natalis Sancti Stanislai martiris Anno Domini millesimo quadringentesimo quinto. presentibus venerabilibus et honorabilibus dominis Hoigneo archidiacono, Ottone scholastico, Johanne curtose nemerza. Johanne S. michaelis, Dmisco Scarbimirien preposito Nicolao Doray Johanne de werzinicz, Johanne de Talow, Henrico de repti Floriano et Symone de Kurdwanowo Canonicis Cracovien[sibus] capitulariter congregatis.

1405.

(E cod. mm. pargamenco Capit. Cracov. sub titulo. Necrologium annales et Calendarium Eccles. Cracovien[sis]: antiquiss: pag. 34.)

96

DIPLOMA

WLADISLAI REGIS POLONIAE M. D. LITUANIAE &c.

QUO

VILLAS WYSOKIN ET STUDZIONA

DOBROGOSTIO NIGRO CAPITANEO RADOMIENSI

EJUSQUE SUCCESSORIBUS CONFERT.

In Brzeście Anno 1411, die 14to Januarii.

Wladislaus Rex Poloniae M. D. Lituaniae etc. villas *Wysokin* et *Studziona* Dobrogostio Nigro Capitaneo Radomiensi ejusque successoribus confert.

In Brzeście Anno 1411, d. 14. Januarii.[1])

In nomine Domini Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Dum vivit littera vivit et accio comissa Littere, cuius assercio nutrit memoriam et labiles semper perpetuat acciones. Proinde nos **Wladislaus** dei gracia Rex Polonie nec non Terrarum Cracovie, Sandomirie, Syradie, Łancicie, Cuyavie Lythwanieque Princeps Supremus, Pomeranie Russieque dominus et heres. Significamus tenore presencium quibus expedit vniversis presentibus et futuris, presencium noticiam habituris. Quo attente mentis intuitu perpendentes grate et multum accepte fidelitatis studiosa obsequia, quibus **Dobrogostius Niger,** Cubicularius et Capitaneus noster Radomiensis[2]) fidelis, specialiter ob eius fidelitatis constanciam, qua ab annis puerilitatis ceteros in curia nostra eminebat, nobis carus, Celsitudini nostre multipliciter placere meruit et in futurum aucta huiusmodi sue fidelitatis diligencia nobis prestancius poterit complacere. Quorum intuitu volentes ipsum specialis gracie prosequi fauoribus et eum dono liberalitatis nostre vberius reddere consolatum alijs in exemplum, ut in effectum consolacionis consimilis, se nobis exponant diligencius servituros. Sibi eiusque Liberis ac successoribus legitimis villas nostras *Wysokijmy* et *Studzona* in Terra Sandomiriensi et Districtu Opocensi sitas, eo Jure, dominio et proprietate, quibus ipsas soli habuimus, cum omnibus et singulis earum vtilitatibus, fructibus, proventibus, censibus, redditibus, Agris, Pratis, Campis, Pascuis, Silvis, Borris, Nemoribus, Gays, Mericis, Quercetis, Rubetis, Virgultis, Mellificijs, Venacionibus, Aucupacionibus, Piscinis, Piscaturis, Lacubus, Paludibus, Molendinis, emolimentis, Fluvijs, Riwis, Aquis et earum decursibus, ac Coherencijs, pertinencijs et appendijs ad eas quomodo libet ab antiquo spectantibus, prout in suis Metis, Grenicijs, Limitibus et Gadibus longe late circumferencialiterque antiquitus sunt limitate et distincte de innate nobis celsitudinis clemencia, damus, conferimus liberaliter et donamus donacione perpetua et in ewum. Per ipsum Dobrogostium eiusque liberos ac successores legitimos habendas, tenendas, vtifruendas, vendendas, comutandas, obligandas, alienandas, et ad wsus beneplacitos convertendas, ac pacifice temporibus perpetuis possidendas, prout ipsis me-

lius et vtilius videbitur expedire. Racione cuius donacionis ydem Dobrogostius et eius successores legitimi ad quamlibet expedicionem nostram cum vna hasta et duobus Sagittarijs decenter expeditis, nobis et nostris successoribus obsequi tenebuntur et servire. Harum quibus sigillum nostrum appensum est testimonio litterarum. Actum in Brzesce Sabato proximo post Octauam Epyphanie. Anno Domini Millesimo Quadringentesimo vndecimo. Presentibus validis strenuisque viris Nicolao de *Michalow* Sandomiriensi, Jacobo de *Conyeczpolye* Syradyensi, *Kreslao* Cuyaviensi Palatinis, Domarathone de *Kobilani* Beycensi, *Johanne* Lanciciensi Castellanis, et Sbigneo de Brzeze, Regni nostri Marschalco, multisque alijs nostris, fidelibus fidedignis. Datum per manus Wenerabilis Domini Nicolai Prepositi Sancti Floriani, Regni Polonie Vicecancellarij.

Ad Relacionem ejusdem D^ni^ Nicolai Prepositi Sancti Floriani
Regni Polonie Vicecancellarij. [3])

[1]) Z oryginału pisanego na pargaminie długości cali 19 linii 6, szerokości cali 16 linii 4, znajdującego się w zbiorze Alexandra Konstantego Batowskiego w Odnowie. Pieczęci przewieszonej wśrodku, brakuje. Na wierzchu *(a tergo)* pismem z XVII wieku: **Donatio super Bona Wysokin et Studziona Anno 1411.**

[2]) Pisał się z Odrzywoła a był herbu Nałęcz. Bern. Wapowski: *(Dzieje kor. pol. wyd. Malinowskiego r. 1847. Wilno w T. I. str. 189)* pod r. 1409 pisze, iż król postanowiwszy wojować z Krzyżaki budowlę mostu na Wiśle pod Kozienicami Dobrogostowi Odrzywolskiemu staroście radomskiemu powierzył; toż Paprocki, Bielski i Niesiecki powtarzają. Musiał posiadać wyższe wiadomości w sztuce wojennego budownictwa, które w owych czasach jeszcze nie tak rozpowszechnione były. Linia od niego idąca wygasła na Adamie Odrzywolskim r. 1809 w województwie podolskiem zmarłym.

[3]) Mikołaj proboszcz u ś. Floryana, podkanclerzy, pojawia się na dyplomatach między r. 1404 a 1416, w którym dopiero zaczął się pisać protonotaryuszem apostolskim, dziekanem krakowskim, proboszczem ś. Floryana, oraz gnieznień., krakow., poznańskim, władysławskim i kruświckim kanonikiem. Wspominamy to z powodu, iż dziejopisowie mieszają go z Mikołajem Trąbą sławnym około r. 1420 arcybiskupem gnieźnieńskim, gdy tymczasem dyplomata poświadczają że Mikołaj podkanclerzy pochodził z Duninów: «Et Donijn Decani Cracoviensis Vicecancelarii nostri.» *(Cod. Dipl. Poloniae Rysz. et Muczk. T. II. p. 384.)* W najdawniejszym pargaminowym kalendarzu **Getki** biskupa krakowskiego, w którym znakomitszych osób dzień i rok śmierci zapisywano, na str. 74 zgon jego tak podany: «XI. Kalend. Julii (21 Czerwca) Venerab. Vir Dominus **Donyn de Szcryn** (Dunin ze Skrzynna) huius Ecclesie Cracoviensis Decanus Regni Polonieque Vicecancellarius diem clausit suum extremum A. D. millesimo quadringentesimo decimo octavo (1418) oretur pro eo.»

Wydalem w 48 Exemp.
w wrześniu 1850 R.

~~1411.~~ 98

Wladislai Regis Polonie M D. etc

Donatio super Bona Wysokini & Studziona

~~in Brzesc 1411 die~~ Januarii.

(na wcześniejszy pozniejszy rękopis.)

Osolińskiego Druk.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Dum vivit littera vivit & actio commissa Littere cunctis aperciis nutrit memoriam & labiles semper perpetuat actiones. proinde nos Wladislaus dei gracia Rex polonie nec non Terrarum Cracovie, Sandomirie, Syradie, Lancicie, Cuyavie Lythwanieque princeps Supremus, pomeranie Russieque dominus et heres. Significamus tenore presencium quibus expedit universis presentibus & futuris, presencium noticiam habituris. Quo attente mentis intuitu perpendentes grata & multum accepte fidelitatis studiosa obsequia, quibus Dobrogostius niger, Cubicularius & Capitaneus noster Radomiensis[2]) fidelis, specialiter ob eius fidelitatis constanciam, qua ab annis pueritilatis ceteros in curia nostra eminebat, nobis carus, celsitudini nostre multipliciter placere meruit et in futurum auctu huiusmodi tuicius volentes ipsum specialis gracie prosequi favoribus & cum donorum liberalitatis nostre uberius reddere consolatum alijs in exemplum, ut in ei sibi eiusque liberis ac successoribus legitimis vilas nostras Wysokinj & Studzona in Terra Sandomiriensi & Districtu opocensi sitas, eo iure, dominio et proprietate, quibus ipsas soli habuimus, cum omnibus & singulis earum utilitatibus, fructibus, prouentibus, censibus, Redditibus, agris, pratis, campis, pascuis, silvis, Borris, nemoribus, gays, meribus, piscinis, piscaturis, Lacubus, paludibus, molendinis, emolimentis, fluvijs, Riuis, aquis & earum decursibus, ac Coherencijs, pertinencijs et appendijs ad eas quomodo libet ab antiquo spectantibus, prout in suis Metis, grenicijs, limitibus & gadibus longe late circonferencialiterque antiquitus sunt limitate & distincte de unitate nobis celsitudinis clemencia, damus, conferimus, liberaliter & donamus donacione perpetua & irrevocabili eorum. per ipsum Dobrogostium eiusque liberos ac successores legitimos habendas, tenendas, utifruendas, vendendas, commutandas, obligandas, alienandas, & ad usus beneplacitos convertendas, ac pacifice temporibus perpetuis possidendas, prout ipsis melius & utilius videbitur expedire. Ratione cuius donacionis ydem Dobrogostius & eius successores legitimi ad quamlibet expedicionem nostram cum una hasta & duobus Sagittarijs decenter expeditis, nobis & nostris successoribus obsequi tenebuntur & servire. In cuius rei testimonium quibus sigillum nostrum appensum est testimonio litterarum. Actum in Brzesce sabbato proximo post octavam Epiphanie. Anno Domini Millesimo Quadringentesimo undecimo. Presentibus validis hominibus Nicolao de Michalow Sandomiriensi, Jacobo de Wyeczpolye Syradyensi, Wrestao Cuyauien-

b

si Palatinis. Domarathone de Kobylani Beycensi, Johanne Lancicensi Castellanis, & Sbigneo de Brzeze, Regni nostri marschalcis, multisque alijs nostris, fidelibus fidedignis. Datum per manus Venerabilis Dñi Nicolai Prepositi Sancti floriani, Regni Polonie Vicecancellarij. ~~&~~

ad Relationem ejusdem Dñi Nicolai
Preposti Sancti floriani Regni polonie
Vicecancellarij — B.)

(Ex originali pergameneo in Archivio meo Archivii asservato.
Alex Batowski.

NB. pargamin ma 20 cali długości a szerokości. pieczęć przewieszona trochę bakiem.

Napis w miejscu tamtego

Wladislaus Rex polonie M. D. Litt.ae &c
villas Wyrokii et Studziona
Dobrogostio Nigro Capit.o Radomiensi episq. suisq. successoribus confert.
(Ex Brzesc. A.o 1411. d. 14. Januarii) 1)

przypisy (w tekście)

1.) Z oryginału na pargaminie długości cali 20 (szerokości cali 16 linii 4 ~~wiersz przewieszona wtrodku bakiej~~ (wodno we) dwojącej w/w zbiorze Alexandra Kostanteg. Batowskiego) Pieczęć przewieszona wtrodku bakiej. Na wierzchu (a tergo) pismem z XVII wieku: Donatio super Villa Wyrokii et Studziona A.o 1411. —

2) pisał się z odrzywołu a był kanc. Kanc. Wielkiego: Dzieje Kor. pol. (wyd. Malinowskiego r. 1847. Wilno w T. I s. 189) pod r. 1409 pisze iż król postanowiwszy wojowć zakrzątnął budowę mostu na Wiśle pod Koźmicami Dobrogostem odrzywolskim starostą Radomskiem prowizorem — tego i paprocki i Bielski i Kuczbicki powtarzają. miejsc posiadał wówczas. dzierżawę dóbr królewskich wówczas cracau jeszcze nie tak nowowybudowane były. Linia od niego idzie, wygasła z Adamem odrzywolskim w r. 1809 w województwie podolskim osiadłym.

3) Mikołaj prot: S. floriana podkanclerzy pojawia się na dyplomatach między R. 1404 a 1416 w których dopiero zaczął się pisać protonotariuszem apostolskim, Dziekanem krakowskim, prot: S. floriana, oraz gnieźnieńs: krakow: poznańskim, sołtadyslawskim i krakowskim Kanonikiem. ~~dla tego to podpisu~~ wspomniany ta z powodu ~~zajął~~ dzierżawy urzędy sprawują go z Mikołajem Trąby stawnym około r. 1420 arcyb. gnieźnieńskim, gdy tym czasem Dyplomata poświadczają że Mikołaj podkanclerzy pochodził z Dunajowa: „a Donijn decani Cracoviensis Vicecancellarii nostri.“ (cod. dipl. polonie Augusti. Munk. T. II. 1. 384.) wonczas dawniej w tym pargaminowym Kalendarzu gothicis Biskupiego krakowskiego xx) na stron. 74 ogłosił rzecz tak podany: „XI Kalend. Julii (21 Czerwca) Venerabs vir Dominus Domyn de Szczyrk (Dunin ze Skrzyna) Ecclesie Cracoviensis decanus Regni Poloniegne vicecancellarius diem clausit extremum A. D. 1418 (1420 wg) oretur pro eo.“ —

x) w sztuce wojennego budownictwa

xx) w którym znamienitszych osób zmarłych dzień i rok zapisywano

Wladislai Regis polon: M.D. Lith.ae etc. etc. 1433.

Privilegium Incorporationis Terrarum Russiae ad Regnum Poloniae. —

99

Wladislaus Dei gracia Rex polonie nec non Terrarum Cracovie Sandomirie Siradie Lancicie Cuiavie Lithuanieq(ue) princeps Supremus pomeranie Russieq(ue) Dominus et heres etc: Significamus tenore presentium quibus expedit universis

warianty. V. L. Tom. I. p. 89 — 95.

1) Quomodo libramine. Quoniam [1] vere racionis pensantes integre merate fidei et

2) Domino. insuperabilis virtutis constanciam quibus Incole Regni nostri polonie in bellis et incertaminibus que cum [2] speriis auspicie dñor nostrorum triumphorum suffragiis sepe-

3) sepiusque. sepius [3] pro defensione nostra et Regni eiusdem hostium sustinendo insultus suscepimus placere nobis meruerint et voti

4) et semper. (bodaw.) nostris obsequiosa devocione fideli non absq(ue) variis periculis corporum et extenuacione rerum devota subjeccione ubique [4] parverunt horum intuitu et aliorum contemplacione meritorum que excelsa dona nostre munificencie non indigne promerentur volentes eciam ut benivolencia eorum et fidei affectus quos cum tanta sinceritate [5] in

5) et. filios nostros preclaros principes Wladislaum et Casimirum Dei excerunt quorum unum quem [6] ad regimen regni cognoverint expediorem quem nostris requisicionibus admoniti sibi expleta vite nostre periodo pro

6) baptizatum. rege principe domino et herede regni huius Polonie et terrarum Lituanie et Russie quas preclarus princeps dominus Sigismundus Serenissimus

gnus Dux Litwanie frater noster carissimus prout

7) et in provincia possidet [7] debet ad tempora vite sue possidere et post obitum ejus ad nos et filios nostros predictos ac coronam vera et hereditaria succesione devolvi sicut patentibus litteris ad hoc

8) confectis est firmatum devote et humiliter susceperunt et corona regni receptrisque regalibus cum solempnitate cerimoniarum debita promiserunt tanquam verum et legitimum successorem postquam etatem legitimam habuerit insignire dignis

pro

pro grata vicissitudine regie celsitudinis nuncupabus
8) S. compensentur.[8] omnia jura et ipsorum privilegia
que dudum circa coronacionem nostram et alias
post nostrum momentis et temporibus ipsis concessimus vel que eis alii reges et principes veri hered
der regni polonie predecessores nostri ab antiquis
temporibus concesserunt patrocinio presentis nostri
privilegii ratificamus approbamus renovamus et
confirmamus sub infra scriptorum moderamine
articulorum quorum regulatione ne que obscura
tenor predictorum privilegiorum comprehendit sen
sum recipient clariorem et ambigua omni dubie
tate carebunt per quam intellectus confundi et nasci
9) S. errores consueverunt.[9] Primo quidem quod universas
10) scu. eccles vacuas ad[10] ecclesias in omnibus earum juribus
emunitatibus et libertatibus ac metis et distinc
11) duorum. cionibus antiquis quibus temporibus divorum[11]
predecessorum nostrorum polonie regum et ducum
fuerunt volumus omnimodo observare Dignita
tes autem ecclesiasticas et seculares regni polonie e
quo modo circa jura et consuetudines ac libertates
ipsorum que et quas temporibus serenissimorum
principum dominorum Kazimiri Lodovici et alio
rum regum ac ducum heredum regni polonie ob
tinebant dimittimus persistere et permanere[12] quas
12) S. quidem dignitates cum eas vacare contigerit nulli
extraneo terrigene nisi nobili bene merito et in
fama laudabiliter conservato illius terre
qua dignitas hujusmodi vel honor vacaverit terre
videlicet Cracovien eis terrigene[13] Cracovienses Sandomi
13) terrigenam. rienses terrigene[14] Sandomirienses et in majori Polonia
14) terrigenam. terra

terrigenis [15] polonie majoris et sic de singulis ter-
15) terrigenam.- ris regni polonie dabimus vel quomodo-libet con-
16) S. feremus: [16] super quibus etiam dignitatibus eccle-
siasticis et secularibus literas expectativas vel
li[illegible]persone dabimus in futurum et quod pre-
dictas dignitates tam ecclesiasticas quam se-
culares non debemus minuere nec etiam
suffocare et prospectiones earum aut vollaria
ad eas pertinencia absque juris debito exami-
17) S. ne non auferre. [17] Item quia tam per tenutarios
castrorum et fortaliciorum aliene gentis et ex-
trance nacionis regnum in se et in suis parti-
bus crebrius (periclitari) contingit pro eo et ex eo
nulli ducum et de ducali genere descendenti seu
extraneo alienigene cuipiam aliquod castrum
fortalicium aut civitatem ad regendum pro
tempore vel in eorum dabimus assignabimus aut
quolibet conferremus nec eciam aliquem talium
in capitaneum aut tenutarium terre alicujus aut
terrarum regni nostri predicti prefici[illegible]re volumus
18) S. nec eciam surrogare. [18] Item promittimus insuper
et spondemus quod cum ad requisicionem no-
stram nobiles nostri regni extra metas ejusdem
regni nostri ad repellendam hostium nequiciam
transferre contigerit ipsis salvis factionem condi-
gnam pro captivitate ceterisque damnis nota-
19) S. bilibus faciemus. [19] Metas vero seu granicies supe
dicti regni polonie memorati nobiles ab insul-
tu et invasu emulorum et hostium propriis
sumptibus tueri debent et omnimode tenentur. 20)
20) S.

In casu

In casu vero quo aliquis emulus regni nostri
quocumque modo regnum ipsum intraverit et
cum eodem conflictum intra metas ejusdem regni
terrigenas nostros facere contigerit ejidem terrigenis
21) si. pro captivitate duntaxat 21) et vero extra metas
eo ipsum contigerit tunc et pro dampnis si que
quod absit, incurrerint et pro captivitate vatis,
22) S. factionem condignam imponere. 22) Et si quis ex
nostris Dal baronibus nobilibus procer||ibus seu
terrigenis aliquem vel aliquos captivum vel capti-
vos cujuscumque status condi||tionis aut eminencie
fuerit captivaverit illi vel illis promittimus a
quolibet hujusmodi captivo dare et solvere unam
sexagenam monete in regno nostro currentis et rei-
pere pro nobis captivum depactandum, exceptis ci-
vibus et plebeis quos ille vel illi depactent qui eos
duxerit seu duxerint captivandos pro libito sue vo-
+) luntatis. 23) Item quod quando prefatis nostris ter-
23) S. rigenis extra metas regni nostri expedicionaliter
exire seu se transferre mandabimus seu mandaverimus
quinque marcas super quamlibet hastam dare sol-
vere et distribuere promittimus in civitate no-
tabiliori cujuslibet districtus seu antequam ex-
24) S. tra metas regni nostri exiverint predicti. 24) casuve
25) se. ro seu vacatione temporis 25) offerente dum intra ipsa
cum duorum annorum post distribu||cionem pe-
cuniarum sicut premittitur factam id expedicionem
non processerimus ex tunc idem terrigene ab hujusmo-
di pecuniis et servi||cionem racione predictarum pecuniarum

famu-

26) S. faciendis ~~eo~~ erunt soluti penitus & exempti.[26] si au-
tem infra decursum eorundem duorum annorum
ad expedicionem cum eisdem terrigenis nostris tran-
27) metam. situm fecerimus & extra metas[27] regni cum exercitu
ne processerimus & tunc predicti terrigene ab eisdem
28) et. operibus. pecuniis & servitiis[28] S. pretextu earundem similiter
29) absoluti. S. sint soluti.[29] Item promittimus pro iisdem fidelibus
nostris predictis quod postquam dante domino
unus illorum in Regem electus sceptra regni pos-
30) amplectetur. sonie amplectetur[30] monetam ex quocumque genere
metalli absque consensu & consilio speciali prela-
torum et baronum in regno polonie ~~eisdem~~ cudere non per-
mittet quem=admodum nos sine ipsorum consen-
su et consilio hujusmodi monetam cudere nolui-
31) Cudimus. S. mus nec cussimus.[31] Absolvimus insuper & perpe-
tuo liberamus omnes & singulos omnium nostro-
rum[32] Kmethones ab omnibus collacionibus contri-
32) Terrigenarum. butionibus & exacciònibus vecturis laboribus
equitaturis, podwodis dictis angariis, gravamini-
bus frumentorum dacionibus dictis seppo vulga-
riter preter=quam duos grossos monete usualis po-
lonicalis & in regno polonie communiter decur-
rentis quos quidem duos grossos quilibet Kme-
thonum predictorum terrigenarum de quolibet lanco
possessionis solvet[33] illum plures persone possideant.
+) 33) S. Scolletis eorum & servitoribus quos ab hujusmodi
solucione duorum grossorum esse volumus liberos
& exemptos nec non & molendinatoribus thabernatoribus
& ortulatis non habentibus nec allentibus agros hoc
est mansos seu lancos integros vel medios duntaxat

exep

exceptis atque demptis singulis annis in futurum
in festo Sancti Michaelis Archangeli usque ad diem
Sancti Nicolai solvere sit astrictus. Si autem pre,
dictorum molendinatorum sive tabernatorum aut
ortulanorum aliquis integrum laneum agrorum
collverit tunc ad solucionem duorum grossorum
si vero medium laneum ad solvendum unum gros,
sum similiter monete predicte nobis sint astric,
ti ad quos quidem duos grossos monete prescrip,
te alias serenissimo principi domino Lodovico
regi Hungarie et Polonie solvere libere se submi
serint. 34) At si infra prefixum terminum nobis aliqua
34) Quodsi.
villa pecuniam hujusmodi solvere neglexerit ex tunc
exactor noster quem pro tollenda eadem exactione
duxerimus deputandum in eadem villa unum bovem
racione non solucionis absque spe restitucio,
35) S. nis habebit recipiendi omnimodam facultatem. 35) Si vero
infra quatuordecim dies post ejusdem bovis recepti,
onem eadem villa et quevis alia dictam pecuniam
non solverit extunc exactor noster duos boves con,
similimodo sine spe restitutionis recipiat atque
36) S. tollat. 36) Monemus etiam exactor pecuniarum
predictarum pretextu note quod nequisse dici,
tur nichil exigat neque tollat. Et nichilo,
minus litteris suis Rmelhones quittet de solutis.
De civitatibus autem antiquis et novis tempore
regiminis nostri locatis sic statuimus quod illa,
vis seu quidamus qui civitatem cum uxore filius

d

familia inhabitat et aginum solus vel per unum ortes
37) tenetur. tanum aut agricolam colliit non teneatur[37] ad prae
38) prefatam. dictam[38] poradlne pensionem. Sed si ante opidum
39) vel civitatem[39] resideret solvat prefatam poradlne
pensionem ac si in villa resideret non obstante
quod ad jus et jurisdictionem ejusdem opidi seu ci-
vitatis pertinere vel cum eis onera subire per-
39) S. hibeatur.[39] Item spondemus quod in nulla terra to-
tius regni nostri Poloniae justiciarium constituere
volumus vel quomodo libet surrogare. Preterea
promittimus singulos articulos et clausulas in
privilegiis nulle vicio falsitatis depra-
vatis serenissimorum principum dominorum
Kazimiri et Lodowici ac omnium aliorum regum
Dneum ex vera successione heredum antiquorum
regni poloniae ecclesiis terrigenis et civitatibus
concessis nostrorum predecessorum contentas presertim commodum
et profectum nostrum Regni Poloniae respectati et ipsius
incolarum concernentes firmiter et inviolabiliter perpetuis tempo-
40) S. ribus observare et tenere.[40] Item policemur quod nullas stacio-
nes seu procuraciones vel descensus in Civitatibus villis et
hereditatibus curijs ac predijs ecclesiarum nobilium et Ter-
rigenarum nostrorum faciendos.[41] Si vero casualiter opportu-
41) faciendus. nitate et necessitate nos cogente Stationem in bonis civitati-
bus castris aut curijs ecclesiarum vel nobilium nos facere contin-
gerit extunc nil vi vel potencia (ruipege) reabse[?] faciemus vel quo(vis)li-
bet facere recipi permittemus quinimo quaque necessaria no-
42) S. stris pecuniis propriis volumus comparare.[42] Ceterum promitte-
mus et spondemus quod nullum terrigenam professionatum
pro aliquo excessu seu culpa capiemus seu capi mandabimus
nec aliquam vindictam in ipso faciemus nisi judicio ra-
++ tionabiliter fuerit convictus et ad manus nostras vel nostro-
rum capitaneorum per judices ejusdem terre in qua idem

terrige

43) presentatus.

terrigena presidet pronunciatus.[43] Illo tamen homine qui in furto vel in publico malefitio ut pote incendio homicidio voluntario raptu virginum et mulierum villarum depopulationibus et spoliis deprehenderetur similiter illis qui de se nollent debitam facere cautionem vel dare iuxta quantitatem excessus vel delicti duntaxat exceptis.[44] Nulli autem bona seu possessiones recipiemus nisi fuerit judicialiter per judices competentes vel Barones nostros nobis condempnatus. Item promittimus quod omnibus terrigenis cum bonis et hereditatibus nostris graniciis postulantibus ac petentibus non denegabimus

(w tym miejscu na marginesie słowa: Ruscia ad statum Regni reducatur. późniejsza ręką dodane)[45] Item pollicemur quod omnes terras nostras regni[46] polonie etiam terram[47] Rus. in includendo salvis tamen aveue contribucionibus

de quibus nobis ad tempora vite nostre sola Ruscia rendebit[48] ad unum jus et unam legem communem cum nobis terris reducimus, reducimusque adunamus et unimus tenore presencium mediante.[49] Item attendentes quod dicti nostri Regnicole[50] et inhabitatores regni nostri in favorem nostre majestatis privilegiis ipsis per nos et nostros predecessores concessis quid quid[51] derogarunt cadem ipsorum privilegia nostra ac[52] et predecessorum nostrorum regum et ducum et heredum legitimorum et verorum regni polonie predicti ad statum priorem reducimus reintegramus restauramus ac presentis scripti patrocinio confirmamus ratificamus et declaramus ipsasque[53] robur obtinere perpetue firmitatis.[54] Item si qui terrigene aut quivis alii incole Regni polonie predicti pendente lite in judicio pro quibuscunque causis concordare voluerint et[55] a penis nostris ac[56] judicium et subjudicium pala-

tino

43) S.
44) S.
45) S.
46) nostri.
47) Terrarum.
48) respondebit.
49) S.
50) Regni nostri incole.
51) quamdoque
52) ac
53) ipsaque
54) S.
55) et.
56) ac.

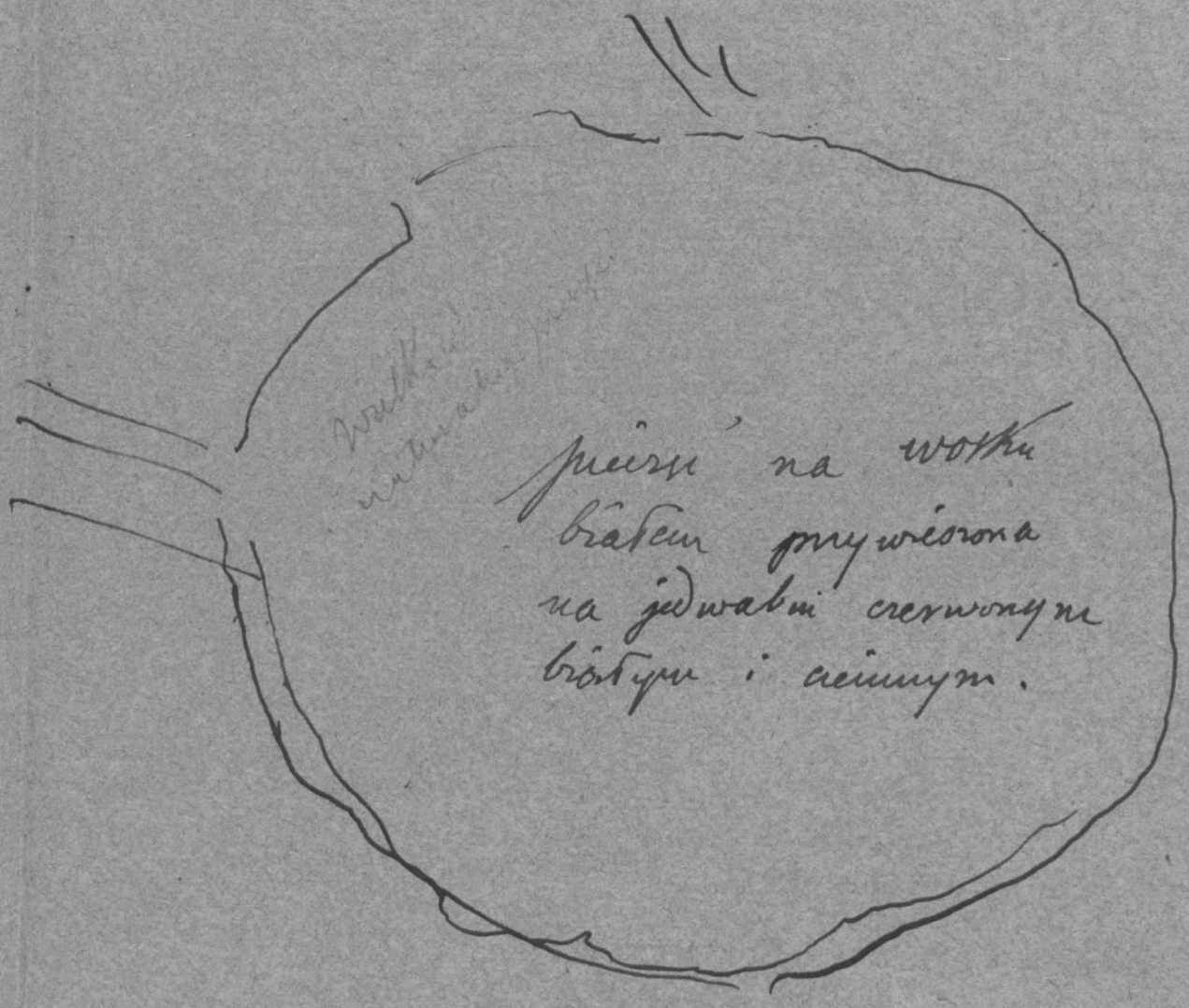
57) ac thesaurorum et[57] castellanorum eosdem liberos facimus
58) §. et solutos.[58] Item prohibemus quod nulli penas ~~subs~~ super nobilibus ad quas nobis judicialiter fuerint condemp̃nati exigendas donabimus sed eas
59) aut. per nos et[59] nostros capitaneos vel[60] officiales exi-
60) seu. gemus et exactas juxta beneplacitum nostrum con-
61) §. vertemus.[61] Item omnes incole terrarum Cujavien-
sis et Dobrinensis ~~avena~~ de avena solita quam nobis solvere consueverunt ad decem annos dum taxat nobis respondere-vendere sint astricti quibus vero
lutis ab hujus-modi avena liberi sint et exemp-
62) §. ti.[62] Item notarii terrestres ad officium notariatus
pronoti semper soli judicijs et non per aliquos surrogandos vel subscribas residant ubi comode
poterunt ~~aliquis~~ alias ~~ei~~ licebit alicujus licebit genere
63) alias liceret eis habere substitutos. eius substitutos[63] quos baronibus judicibus terrarum
in quibus officium hujusmodi possident substituendos
64) presentare. prenotare[64] teneantur. Et quod tales sint bone fame
et a dictis baronibus et judicibus ad officium hu-
jusmodi approbati alias nobis continuo hoc ipso
65) est conferendum. rum officium alijs habilioribus et magis aptis
conferenda sint affecta.[65] Nulla autem levis causa
66) ardua. nisi arqua[66] absentiam notariorum poterit ex-
67) §. cusare.[67] Harum quibus sigillum nostre Majesta-
tis apensum est testimonio literarum. Datum
68) Datum Cracovie. in Cracovia[68] Feria sexta infra[69] Octavas Epyfanie
69) infra. Domini ~~MCCC~~ Domini Anno ejusdem[70] Millesimo quadringente-
70) 1433. simo tricesimo tertio.[71] Presentibus Rnd[mis] in Christo
patribus Magnificis et Nobilibus Alberto Sl[e] Ineasen
Ecclesie Archiep[o] et Primate Stignco Cracovien Joan-
ne Wladislavien Joanne Chelmen Epis. Nicolao de

Micha

Michalow Castellano et Capitaneo Cracovien Petro Scha-
franiec Sandomirien Martino de Calinowa Sira-
72) martidien 72) Joanne de Lichin Brestensi Jarando de
Grabie Vladislavien Palatinis. Petro de Baymo
73) Sodane: Laurentio Zarzba Siradien. et Alberto ma(thi) Lancicien. de Dobrslao de Olesznica wojnicien. Christino de Korczkowy Sandecien. Domaratho de Kobyla-my Petrcovien. Christino Brzezn. Joanne de Krotkow Dobrynien. Vars(hic) de Szamborzec Zawichostien. Paulo Hodey Małogostien. —
Zenci 73) Stanislao Gamrath Polanicen. Paschone
Goslawicze Honarien. Stanislao de Govedna Bre-
Castellanis. Joanne de Olesznicza Regni no-
stri Polonie Marschalco Petro de Pyzdkowa
Iccela Cracovien Petro Cordebog Posnanien Stani-
slao Bielawski Lancicien. Stanislao Sochow-
Vladislavien. Andrea de Lubin 74) Dobrinen Re-
gni nostri Polonie Thesaurarii, 75) Lucammerario Pau-
lo de Bogumilowicze Cracovien Joanne de Sprowa
Sandomirien Abrahe de Skarszyn Posnanien
Petro de Widawa Siradien Nicolao Slup Do-
brinen judicibus Stanislao de Charbinowicze 76)
Sandomirien Zegote de Waykowicze 77) Siradien. Ale-
xio Dobrinen Nicolao de Cosczelec Bydgostien
Wexilifere Petro Skrzyikowskij pincerna Lancicen.
Sigismundo Bobowsky Cracovien Zawissio de Olesk
nicza Sandomirien Subjudicibus et aliis militibus
78) opuszo: Nobilibus 78) in generali parlamento seu Conventu
ne constitutis. Datum per Manus predicti Dñi
Patris Dñi Joannis Epi Vladislavien Reg. Pol-nie Can-
cellarii et Venerabl-is Vladislai de Oppyrow Decretor.
Doctoris Decani Cracovien Sedis Apost-ce Protonota-
rii ejusdem Regni Vice Cancellarij.

74) Lublen.
75) Thesaurarius.
76) Charbinowie.
77) moykowicze.

(na pergaminie plus minus
5/11 Tomia Długosza a nieco mniej
Szerokości.)



Na wierzchu (a tergo poniższym pismem:
„Vladislai Regis polonie — Privilegium incorpo-
„racionis terrarum Russie in unitatem aliarum Ter-
„rarum Regni polonie." (mine sygnatury i numera
opuszczam) teraz jest w archiwum Magistr: Lwow.
pod Liter. 2 w fascikule Memorabilia.)

Mss. Ll. in 4°
ff. 23 – 25 v

Sive 2a cir. 1480 – 90.) 105

Sequitur Wyelkyerz Civitatis huius. (Lamburga – Lwów.)

Principaliter de evaginato Cultello consulibus tres grossos latos consignet et solvere sit astrictus de gladio sex grossi similiter lati de cuspide sex grossi lati sit quilibet talis astrictus reponere. de simplici Cambua duo grossi lati a vacua mensura cervisie tres grossi cum incboat cervisiam et eam non vult dare ad civitatem sed servat pro hospitibus pro pena talis sit astrictus reponere Item pedallo tres obuli pro cursu.

De citatione Bedalli qui citare debet.

In hijs locis Bedallus citare non potest primo ubi vinum propinatur seu cervisia scilicet in taberna in coreis in Balneo in ecclesia in limiterio in domibus presbiterorum in nupcijs in festis solemnis pentecostes nativitatis & diebus dominicis.

Sequitur Juramentum advocati taliter.

Ego juro deo omnipotenti & meo domino Regi & huic civitati quia volo fidelis esse in Judicio equalis Judex Tam pauperi quam diviti et adiutor viduis & orphanis ipsos defendendo Tam hospiti quam super hec de quo judicio & nolo hec ob mittere propter amorem nec propter molestiam nec propter ullam aliam causam ita prout in meis quibusque sensibus cognoscere possum Ita me deus adiuvet & suum Judicium quod ipse in die judicij super me & super totum mundum locare potest. –

Juramentum Scabinorum & quilibet Juratus per se jurabit.

Ego N. Juro quia jus volo edicere tam pauperi quam diviti hospiti sicut et huic qui moratur in hoc iudicio & preiudicium dampnare & nolo illud ob mittere nec propter amorem nec propter molestiam nec propter ullam aliam rem Ita me Deus adiuvet illa sentencia quam in Judicij die super me & super totum mundum edicet alias wyda. Ita sicut et augustus & scio. –

Juramentum Consulum & omnes simul jurabunt.

Nos Juramus deo & nostris dominis domino Regi pauperibus & divitibus qui ad hanc civitatem pertinent volumus jus augere & preiudicium dampnare prout scimus & possumus & volumus illud obmittere propter aliquem favorem nec propter aliquam molestiam nec propter ullam aliam causam Ita nos Deus adiuvet & omnes sancti. –

Juramentum Mechanicorum sequitur.

Nos Juramus deo hoc Juramento consulibus obedientes. fieri die ac nocte quandocunque nos monebunt adiutores ad omnem iusticiam et Justfragare conculcare eum qui se Consultui opponit contra jus & implere ea civitatis utilia & bona que maior communitatis ?) agnoverit Ita me deus adiuvet & omnes sancti. –

Juramentum notarij.

Ego Juro domino deo & dominis meis Regi consulibus advocato cum juratis tocuisque communitati civitatis quia in omnibus scriptis meis officium notariatus fidelis esse tam pauperibus quam divitibus hospiti sicut & vicino Ita me adiuvet Deus & sancti omnes. –

Juramentum famuli Consulum.

Ego juro Domino deo & dominis meis consulibus tocuisque communitati civitatis in meo officio ad quod sum constitutus in omnibus ocpauperi quam diviti hospiti sicut & vicino Ita me Deus adiuvet & sancta hec crux. –

Juramentum custodum civitatis.

Nos juramus Domino deo & dominis nostris Regi Consulibus tocuisq; communitati civitatis in nostro officio custodiali ad quod sumus

constituti

constituti et parte nostrorum seniorum fideles esse diligentes vigilantes non dormientes nostrum officium fideliter attentantes nemini obtemperantes fideliter recognoscentes Ita nos deus adiuvet et hec S. crux.—

Iuramentum Bedelli.

Ego vir Dominus d Deo et Dominis meis consulibus advocato cum scabinis tocusque communitati civitatis in omnibus fidelis esse pauperibus divitibus hospitibus sicut d vicinis ni citacione hominum ad Jurisdicionem nec non in Jurisdicione quarumcumque rerum quocuius fuerit opportunum dum fuerim de vire. ~~Ita me deus~~ postulatus nemini confovere sed fideliter facere Ita me deus adiuvet et hec sancta crux.—

Sequitur versus de regimine consulum.

W. Quolibet in festo consul si constiteris esto Bene corde tuo mediteris prospice delibera ita est custodienda effructus honor vira que cum piraveris Ista tibus in augmentum do tibi tale documentum Corrige preterita rege presencia cerne futura pauperis ad causam multam tunc facias pausam effautorum amicorum nec sis protector eorum non parcas pravis studeas bonis esse suavis urbs est tuta satis que bella tempore pacis prospicit in tantum ut sciat cognoscere quantum possit ni adversis viribus uti suis Consilium vanum destruxit mediolanum Solus affectus est pulcer dimidiatus Quando sed auditur reliquis tunc res aperitur ?) verbi principium finem circumspice verbi ut melius premedita possis loqui Vir videas quid tunc facias cum magnus hereris ?) prospicias quid dispicias dum ledere queris et metuas ne forte ruas cum stare videris aut varias fortune vias non ergo mercedis ?) conturbare cave non est placare suave Diffamare cave quia revocare grave este—

Sequitur mensura mansuum seu laneorum.

W. Ulnis bis septem fac virgam iungito pugnum Bis seuis latus ex hys fiat tibi mansus. Bis CC longus ac virgis septuaginta virgas ter quinque solum sibi iuger habebit Jugera trisena sunt in manso numeranda franconicus mansus perfectus sit tibi sensus.

Capitulum de Rectore seu magistro civitatis.

Magister seu Rector Civitatis debet in se principaliter habere scilicet quod sit fidelis prudens publicus misericors d premeditativus Estautem Officium ipsius ut in rem publicam ante omnia intendat civitatem singulis mensibus respiciat utilitates ipsius promoveat defectus suppleat Contendentes super certis causis ad consilium citet populum ni necessitate convocet ni occultis sententiata publice propellat ad consilium d ad pretorium in septimana vadet d quando ipse ex causa legittima non potest interesse tunc alium loco sui substituat ne civitas negligatur.

Impediencia Consulum sequitur.

Tria vero sunt omne ~~consulum~~ Consulum impediencia ffestinacio ira d odium Ergo consules in se debent habere ada tria omne bonum consilium promovencia scilicet premeditacionem mansuetudinem d equalem amorem ad omnes homines.

Capitulum de eleccione Consulum.

Consulem principaliter debet fieri de proventibus de alimentis de custodia de pace d bello d de legislacione cum maturitate.

De quibus

De quibus est consiliandum.

Debent autem ad Consilium eligi viri sapientes debitam etatem habentes deum timentes avariciam detestantes munera non sectantes Est que officium eorum leges condere dubia interpretare obscura declarare utilia consumare Inutiles leges abolere commune bonum promovere Juris rigorem mitigare defectum supplere pacem & commoditates turbantes punire & corripere & sediciosum relegare lites sedare causas audire sentencias ferre proventus civitatis scire de alimentis providere Aeria forum omne bonum prospicere precurrentes punire & ut labores artificum bene & iuste faciant attendere & cuncta facere alia que republice bona & utilia sunt etc.

De regimine Judicis capitulum sequitur.

Judex in se octo debet habere silicet perfectam etatem dei timorem Judicandi auctoritatem legum sciencian rectam prudenciam viciorum custodiam bonos mores zelum que iusticie. —

Quid in pretorio fit capitulum silicet.

In pretorio sunt omnes cause expediende exceptis testamentis et abintestato relictis & appellacionibus & querela super iudice & posicione tutorum de viduis & orphanis & iniusta structura domorum dedisposicione officialium civitatis De Statera ?) & numero & pondere & mensura hec tantum in Consultorio venti lantur.

Quid consules faciant.

Quia in populo potencia custodia & defensio civitatis consistit Jdeo Consules nichil nouiant ardui adinvenire nec constituere debent in civitate sine populi iuste & voluntate Tenenturque eciam Consules singulis annis coram Senioribus & potioribus de pplo ni) Racionem facere de cunctis proventibus civitatis. —

(Lubo tu pod jeden wilkierz przepisy te podciągnięte jednak dają ni one być excerptem z jakiejś księgi wykładającej jak np Rozeznadło saskie moralną stronę praw i urzędów miast i gmin miejskich — wypisałem je z Kodeksu LL. od fo 23 kol. a — 25. — mają bowiem nietylko cechę dawnej formy według której te ni rządzy ale bez wątpienia były podstawą, podstawą i regułą urządzających ni wówczas wiecach rzeczypospolitych — tak że i Statuty Korony polskie wiele z nich sobie przywłaszczyły — nowem Rządowi wielki krajów gminowładzcych korzystać ni najprzód według urządzeń zamiejscych miast co za ogólną przyjąć można zasadę. — można sonowi że wilkierz niniejszy tyczy ni miasta Lwowa ile że o niem i o Rzeni tak co do (ortylegiów) i praw majdeburgji jako i względem praw żydom udzielonych w tym Kodeksie często mowa. Czas nieoznaczony będzie najpodobniej między r. 1480-90. około których lat kodeks ten Biblio. Zakładu Nr. Ossol. został wykonany.) Wlad

Odpis

1683 107

Jan Trzeci z Bożej Łaski Król Polski i Wielki Xiąże Litewski, Ruski Pruski Mazowiecki Żmuydzki, Kijowski Wołyński Podolski Podlaski Inflanski Smoleński. Siewier: y Szerniechowski &c.

Wielmożny Vprzeymie nam miły. Przez wrodzoney miłości która względem Dzieci nasz trzymać Sercach, aby nie miała rzeczi non prospicere przynaymniey vpatrzyć velle sortibus filiorum. Nie inszym końcem Nayiaśnieyszego Królewica Jakuba syna naszego pierworodnego naymilszego do Xięstwa Jmci Margrabiney Conubialia obwarowalismy, vota, tylko aczkolwiek miłey Oyczyzny Dzieci wiele z cudzych i vstawicznych wojen wyeszczoney pomnieniony dostarczaiącym postanowieniem od tych ustrzegli prowincyi, niemi graves nie byli, które wiecznie zmierzgaiey, nigdy tu Panom swoim wdzięczności potomstwu ich czynić i wynadgradzać dobrowolnie zwykła. - Jakoż pleno voto takowym intentyom naszym respondował sukcessor, bo za nayprzednieyszym Syna naszego naymilszego Dam ujrzeniem się, i dosyć poszczęście niedawnym, i nie ogłoszonym pomienioną Margrabina nie tylko za vota concepsit sponsalia, ale bez obliczaiących się zimnami i skrytą dobr stanych wiążącym fidem przeszłego pogodzi małżeństwa. A na koniec losz listami swemi do nas deklaruiąc, do Nayiaśnieyszey Królowey Jmci Panney, Małżonki Naszey naymilszey, kuttno się Jey mianuiąc tym skuteczniey zaświadczenia im rzeczy zdatnych dowodow dać, wyrazić nie wstydzą. - Po takich wszystkich rzetelnościach, nad vota nasze, nad spodziewane wyświadczonych i rozgłoszonych gdziesmy już tylko publicam festivitatem e paterna solatia całej Rzeczypospolitej ad filialem civium a plausum donieść i kommunikować mieli. -

Xiąże Karol Neyburski nietylko profesja Syna Naszego naymilszego vita ale też rem optimo eventu terminatam wydrzymawszy, velut ex iuridis alienis invasit sponsalia tym cięższe for[illegible], Imieniem Naszem et peractis successibus, im głębiej, złożniey vstąpiony Concurent przed Naszemi maiąc dość czasu niedopuścił konterstatiam ale dopuścił po odiezdzie na trzeci dzień Syna naszego naymilszego do Berlina przyiacielskiey w Domu Ablegata Cesarza Jmci rumystu nato przystanego, zrzkn Jgor kapelana tak clandestine, że nawet domowy Damy nietylko nie wiedziały ale gdyby się natenczas zadziała, szukaiąc dociec nie mogły, wziowszy ślub co się salva honestate wypomnieć nie może/ quo magis for[illegible] magis cupita Venere, consumatum est matrimonium, tamże lecto et loco alieno. Przykład zaiste bez przykładu ani niesłychanego równego, ani dowcipnieyszey przeciwko Nayiaśnieyszemu Domowi naszemu złości, następuiące mogą desiderare wieki. - Nie możemy, w tym succensere Kurfirstowi Jmci Brandeburskiemu, bo że mógł occultas praevertere inimicas

dawat, wynit animadversia. Ale nawet po odprawionym bezwstydnym, Jego
wiadomosci vbrytem akcie rowny prawie potajemnym pokazat resentiment mitoscia
jaki zrzyht polykac jawne, upomiawszy, aby nie mieszkanie z Panstwi sie jego wynosta.
Ten tedy wciemiak tylko wyrazony, bo sie wielkosc jego vdoskonale wypisac nie moze
zal nasze a oraz tych wszystkich do ktorych my z Bokiem honorem, Nayiasnieyszym
Domym Naszem, tak nalezemy ze jako Rzeczepospolity do Nas tak wzaiemnie do They
nostra bona malaque in dissolubili vinculo naleza. - Skladamy, na Sercu Vprzey-
mosci Waszey, pewni bedac ze zniego nie tylko rediviva Staropolskiej za honor
Panskiey zarliwosci prodibunt documenta, ale tez z Senatorskiego pro commodis
et dignitate regia et augumento oney obowiazku. Takie zechcesz Vprzeymosc
Wasza in solatium tej glowy ktora nieoszczedne vigiliis suis omnium vacationes
et quietem zrzyka redimere, ; ktora wiec na kazdego ex locibus tonie bezpiecznie
spoczywac, bracto a majoribus exemplo nigdy nie wzbpi podac remedia jakiehy
swiatu et posteritati pokazac mogly w Wolnych Narodach eundem ore Regum
qui Civium honorem. - Wzakczemy nan zdrowiem, krwiow nasza, owzem tegoz Nay-
milszego Syna naszego ad casus bellorum immolando, tak doskonale dla spolney
matki mitey Ojczyzny moczi zawsze usilowali ze nasza jakakolwiek slawa, ; zamie
in decus commune caley Rzeczypospolitey transiwie, od samych nieprzyiaciol
dignoscitur. Co wszystko consummate Vprzeymosci Waszey prudentia benevime
zalecamy dobrego od Pana Boga zyczemy zdrowia. - Dan w Pomorzanach
Dnia XVIII. Mca Wrzesnia Roku Panskiego MDCLXXXIII. Panowania
Naszego XV Roku.

Jan Krol.

Wielmoznemu Bykowskiemu Wojewodzie Inowroclawskiemu
Vprzeymu Nam mitemu. -

1) Oryginal znajduje sie w Zbiorze Hr. Dzieduszyckiego w Potuzycy.

Odpis

1698 108

August Wtory z Bożey Łaski Król Polski Wielki Xiąży Litewski Ruski Pruski Mazowiecki Żmudzki Kijowski Wołyński Podolski Podlaski Smoleński Inflantski Siewierski Czernichowski a Dziedziczny Xiąże Saski y Elektor.

Wodrodzony wiernie nam miły niepobrałowny tego dobrze wyrazić ale lepiey Zna Pan Bóg y widzi jako szczerze koło Uspokoienia teraźnieyszego stanu Rzeczypospolitey wszelkim usiłowaniem pracujemy. Żadnym Rozkom prawie do rymszczenia Naszych Dziedzicznych Splendorów nieholgnjąc na ten tylko Jedyny Cel zmierzamy abyśmy przyrzeczonym od Pana Boga w Wolnych Narodach panowaniem wporządzanej Woy skich cieszac Jrz Jedności Starożytnym prerogatywom y Wolnościom swobodnie używanie zostawić Osoby zaś tego ogromnego Państwa w nieśmiertelnej Sławie jak naywyżey wynieść mogli byśmy zdanak nayrzetelney czynili i naydoskonalsze Intencye przed Się brali iezli tego po Woiewodztwach i Xięstwach wdzięczna i prawdziwa nie będzie Akceptacya do pożądanego nigdy niezayścia terminu, widząc zatym jak wiele Wiernosc twoja między Bracią mieć możesz Zachowania y dobrego kredytu, gdybyśmy iuż Seym uniwersałami Naszemi day Boże iak nayspomyślnieyszy ogłosić usilnie y gorąco zakazamy, abyś pierwszemu naszemu Zadaniu na Seymiku Twoim ta Szczerą y należyta dawrzeć chciał applikacyą jakoby uspokojenie Ojczyzny gruntownie ubezpieczywszy Nam otworzyć plac y utarcie przyrzekła da Bóg Kampanią nie tylko do wypełnienia obowiązku naszego, ale do zaprowadzenia wśrzod Dunay granic Ojczystych. Potrafi wtedy doświadczona Wiernosc twoiey zdolności tym doskonaley Im lepiey publiczne korzyści Dobro A my zaś Królewskiemi łaskami przy podanych okazyach oddawać nieomieszkamy, Kiedy na ten czas dobrego od Pana Boga życzymy zdrowia. —

Dan w Obozie naszym Warszawskim Dnia III Lutego Roku Pańskiego MDCCVIII Panowania Naszego I

August Król

1) Oryginał posiada Ks. Dzieduszycki w posiadaniu.

odpis

1698

Augusta II z Bożej Łaski Król Polski Wielki Xiąże Litewski Ruski Pruski Mazowiecki Żmudzki Kijowski Wołyński Podolski Podlaski Inflantski Smoleński Siewierski y Czernichowski Dzierżawny Xiąże Saski i Elektor etc.

Wielmożny Uprzeymie Nam miły, kiedy nadzwyczaynie przedsięwzięte imprezą Kurfirsta Jmości Brandeburskiego w attakowaniu Elbinga plus quam civilia agitat tak że ledwie która przygoda mogła nam ciężey incumbere: Noster hic dolor, Nostrum vulnus. Niegodzi się wiatk ciężkim razie rąk opuszczać albo należyty nieuczynić resentiment. Terpzcie & perdendam Rempublicam relinquere foro & ignavia videremur? I dla tego ad primum nuntium offensivę hujus aggressionis zaraz tandis per drogę Litewską od 19 Novembris, pospieszymy celerime do Warszawy, abysmy pro 12 gbris przytomną do Siebie zebrali Radę, i szczerze i zarliwie o obronie oyczyzny, należytey resistencyy pomyślili. Si Vos Nostra pericula tangunt. Widzimy oczewiście do tąd że najprzte zmierzają papiże aby odebrać Rzeczpospolitey hac propugnaculo i swoje rozpościerając granicy co raz to bardziey uszczupliv amplitudinem Imperii. Invocamus zatym Uprzeymości Waszey fidam dexteritatem y doskonałą roztropność gorącą Nasza zagrzewając instantią, abyś Uprzeymość W^ść wrodzonego swego ku tey oyczyznie affektu i zachowania całości iey maturo Comitio na czas naznaczony adesse raczył. Do czego prócz Naszey Instandyi gdy Amor Patria impellet Vprzeymość W^ść My dobrego temu od P. Boga życzymy zdrowia. Dan w Lwowie dnia XXIX Mca Października Roku Pańskiego M D C X C VIII Panowania Naszego 11°

Augustus Rex

Do Wielmo: Kasztelana Brzeskiego Kujawskiego?

Wielmożnemu Kasztelanowi Brzeskiemu Kujawskiemu Uprzeymie Nam Miłemu

Oryginał znajduje się w Zbiorze Hr. Dzieduszyckiego w Gołuchowie. ——

odpis

1739 110

August Trzeci z Bożey Laski Krol Polski.
Wielki Xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki Żmudzki Kijowski Wołhynski Podolski Podlaski Inflandzki Smolenski Siewierski y Czernichowski. A Dziedziczny Xiąże Saski y Elektor.

Wielmożny Uprzeymie Nam Miły. Tym bardziey przerażą y zalem napełnia Oyczowskie Serce Nasze odebrana wiadomość o wkroczeniu Woysk Rossyiskich w Granicy Krolestwa Naszego, im pomyslniejsze, rzetelniejsze przed wyjazdem Naszym e Regio Varsaviensi do Państw Naszych Dziedzicznych mieliśmy in contrarium deklaracye, y im żywsze exposna Sam ieszcze odgłos zbliżających sie Woysk pomienionych czyniliśmy Dworowi Rossyiskiemu reprezentacye, usiłuja odwrocic sam grande incommodam et sequelas Ens od Zacnych Synow tey, miłey Oyczyzny. Lecz kiedy in casibus quibus vis inopinatis prompsidio Consilii, zwykła bywać Animo remedij, nie niedbegajac tak zbawiennego Antidotum niemieszkajemy wzywać zaraz Jacnego Senatu do wspolnej Rady, naznaczajac oneyze mieysce w Wschowie z Dzień XXV blizkiego Mieniąca Sierpnia Roku teraznieyszego MDCCXXXIX abysmy niezlkw tym prędzey y skuteczniey wynaleść mogli volatum afflictis Civibus, y jak naydoskonalszey nbezpieczyć Securitatem Publicam, ne quid / : Ubior Boze / detrimenti Respublica patiatur, ale tez oraz abysmy in casu necessitatis za zdaniem teyze przezornej Rady, eiam czas niedwłoczny Extraordynaryinemu Seymowi determinować mogli Jako zaś mamy wyproborana dobrze Uprzeymości Waszey zachowac, ku Naszym. Rzeczy pospolitey nierozdzielnym Interessom, tak bynaymniey niewątpiemy ze na Dzień y Mieysce od Nas naznaczone pospieszysz niemieszkasz dla złączenia z innemi przezornych Senatorow

Swoich y dla sekundowania szczerych Intencyi Naszych.

Jey oraz będąc wiadomi, że Uprzeymość Wasza jako prawdziwy tey oyczyzny Civis przez wrodzoną ku pomnożeniu Dobra Pospolitego miłość którey zawsze in arduis especyalnie dawałeś do wody, impendes y teraz Skutecznie Swoje starania, prace, do utrzymania tranquillitatis interna, przez co niemylnie w Sprawiedliwej Skonsyderacyi naszej cumulabis Sobie pramia przy podających się okazyach merita, ale też niemniey y u oyczyzny Swoiey zarobisz tobie Uprzeymość Wasza na nieśmiertelną wdzięczność. Któremu intencya dobrego od Pana Boga życzemy zdrowia. Dan w Drezdnie Dnia VI Miesiąca Lipca Roku Pańskiego MDCCLXXIX Panowania Naszego VI Roku. —

Augustus Rex.

Welmożnemu Starostkowi Wojewodzie Łęczyckiemu Uprzeymey Nam mitemu. —

1) Oryginał posiada W. Włodz. Dziedusycki w poturnyey pod Sokalem — między nabytemi xięgami od Leona Dembowskiego Kasztel: kr. pol — które u mnie przez lat 2 zostawały.

~~IV.~~ C.J
XIV

Rozne autografy.

polskie

3

Brief

Ojciec

M. Zdrowi wszyscy wspo
Listów i autogr. Ig

Wiadomości
do Dziejów sztuk pięknych w Polsce.

Malarstwo.

Malarstwa nasze dzieje tak mało dotąd były poznane, że zdawać się mogło jakoby sztuka umiejętność ta w dawnych czasach u nas bynajmniej znaną nie była.... Naszym to dopiero przekazane było czasom, że poczęto pilniejszą zwracać uwagę na to, co też w tej gałęzi umnictwa poprzednicy nasi działali... W przedmiocie tym nie małą potrzebę zasługę mężowie uczeni i w sztukach pięknych zamiłowani, jak Edward Bar. Raczyński, Fr. M. Sobieszczański i inni, którzy pierwsi dziełami swemi przeszłość i dzieje malarstwa naszego z mgły niewiadomości wydobyli, i pierwsze skiby na tej niwie z dobrym plonem swej pracy powzięli.

~~Czy i z jakim skutkiem sztuka malarska za-~~
~~wszych wiekach u nas uprawianą była~~, i na jakim one stały stopniu?... nie czas jeszcze zaspokajającą dać na to odpowiedź, bo badania o tem dopiero zaczęte. Że była malarstwo znaną i wykonywaną, nie brakuje dowodów... Że już w XIV. stuleciu byli malarze u nas osiedleni, gdzie indziej o tem mówiłam (: Starож. hist. polskie Tom I. p. 416.), jako i o tem że Władysław Jagiełło i syn jego Kazimierz Jagiellończyk (nie Jan Olbracht), już malarzom zatrudnienia dawali; a zamiłowanie Jagiellonów w sztukach pięknych, wykazują arcydzieła malarstwa, rzeźbiarstwa, budownictwa i t. p. za ich opieką dokonane, o czem chlubnie zdanie świadectwo nawet i cudzoziemcy nie zawsze nam przychylni podają. William Coxe w podróży swej przez Polskę mówi: "Zygmunt I. i Zygmunt August wspierali kunszta i umiejętności

" mieszkańców. [illegible] " Sobieski tejże samej uchwale [illegible] opiekę. " — Jan

Również i Królowie z rodziny Wazów, byli [illegible] sztuk pięknych. Zygmuntowi III. z Włoch przesyłano obrazy [illegible] (+) Krajowe zwłoki, ukarnią podobania jego w malowaniach. R. 1607 mieszkał na Podolu, [illegible] domie własności miasta będącym, Franciszek malarz, o którym w spisie do podatku powiedziane jest: "Dał obraz Królowi Jmci, jest " wolny od Podatku." — W t. r. w ulicy szerokiej w Szybtkowskim, mieszkał Tomasz Malarz [illegible] (?: Dolabella:) który opiekę Królewską zastonowy, " Szot nie płacił. W r. 1614 Księga spisu do podatku mówi o nim: "Tomas Dolobella (tak) podatku symplu nie daie."

Wątpić nie należy, iż w wieku XV. a szczególniej XVII. sztuki malarskiej w Krakowie obfite znajdował zatrudnienie i z korzyścią był wykonywany, czego popierającym dowodem być mogą imiona malarzów licznie tu osiadających i prawo miejskie przyjmujących... A jeżeli znakomite utwory pędzla ich do nas nie doszły, i niemi nie zdobywamy wykazać stopnia ich wzniesienia się w sztuce, [illegible] uwagi [illegible] i na to, że artyzta w żadnym razie i w żadnym Kraju nie był chlebem powszednim; bez jakkolwiek mówi Fran. Smuglewicz w prospekcie na obrazy dziejów polskich r. 1787. " Nauka malarska jest " z liczby tych, w których rzadko natura udziela twórczego Jana. " ... Wiązek i we Włoszech, klassycznej ziemi malarstwa, nie wzięły pędzla te imiona były Rafaelami, Michał-aniołami, Correggiami i t. d.... Niedostatek zatym znakomitych utworów malarstwa [illegible] wstrzymuje że wy-

Fmia- trzeba zwrócić

Kształconych malarzow nie było w Kraju, bo takowy z innej pochodzić może przyczyny, i mogł wynikнąć z niebaczнego obchodzenia się z malowaniami, a szczególniey że na ich zagładę wpływała ostrość naszego klimatu, i wszystko trawiąca wilgoć murow, na których zawieszone płótna, niedługo mogą się opierać zniszczeniu... Dodaymy do tego ieżuse i straszny żywioł ognia, częste pożary którym podlegał Kraków, a mieć będziem ieżuse jedną niszczącą przyczynę, której ciosy w r. 1850, sztukom pięknym tak bolesną zadał ranę. Obaw znak

Z [illegible] czasu płyną i nowe odkrycia, i dla niwie sztuk pięknych wynikają [illegible] imiona malarzow i odkrywają się ich prace, zupełnie dotąd nieznane. Któż niedawno ieżuse wiedział o rzeźbiarzu Wicie, o malarzu Lexyckim i innych, których utwory pędzla i dłuta byłyby zaszytem każdey narodowości?... Silne tylko krzątanie i baczne oko miłowników sztuki, powoła wyśledzić te dawne pomniki Kunsztu, kryjące się niektóre w miejscach nieprzezornych, pyłem zawiedzenia okryte, obojętnemu a staraniu o ich zachowanie potem nati ich posiadanie zawdzięczać będą.

Księgi archiwum m. Krakowa, przechowały nazwiska malarzow tu osiadłych w czasach dawnych, których już wiele wezwało do przewaźnego dzieła Edwarda hr. Rastawieckiego, a w niem nie objęte niżey nastąpią. Zarzucą a może tylko pomyślą nie jeden, na co się przydadzą imiona malarzow bez dołożenia wiadomości o ich dziełach?... takiemu należy za odpowiedź udzielić to, co wyrzekł mąż Fnterewzmianey powagi w przedmiotach sztuki, hr. J. I. Kraszewski: "Widzimy nawet Leksykografowie obyczajowi z akt czerpią wiadomości o nieznanych zupełnie mistrzach dawnych: i u nas tego było potrzeba. Uiszczenie tych wiadomości na pożytek nieznających, zaprzeczoną być nie może: znajdą

Fnierzmiony, [illegible] (wyraz Mr. Rastawieckiego) i

* Wahanie z Oświęcimia, Teofila Sołtyka

„ znaydą się może starożytne obrazy z monogram-
„ mami, których zadeterminowanie właśnie
„ zbiorom takich notat wymagać będzie. Co
„ dziś wydaje się może komu zbytecznem, oka-
„że się bardzo potrzebnem na przyszłość.“: Athe-
naeum na r. 1850. p. 274.)

Wreszcie nie pierwszy to jest ten mój suchy wykaz imion: uprzedzili mię w tem zagranicą o sztuce pisarze: Dr. Nagler w dziele znakomitem Künstler-Lexicon &c., położywszy nazwisko malarza, dodaje przy niem za całą wiadomość te lub tym podobne słowa: „zatrudniał się malarstwem; — malował miał portrety, krajobrazy i t. p.“ — Kiedy więc obcy pisarze do powszechnych zwolenników sztuk zaliczają imiona mężów których dzieła nie są znane; dla czego u nas wolności tej użyć by nie można?

A. Rozległy jest obszar a prawie nieprzejrzany Bogactwem jest drzewo sztuk pięknych, a malarstwo i kunszt rycerski znakomitszemi jego gałęziami. Rozprawianiem o tem przedmiocie nie będę się zapuszczał w nieznane dla mnie bezdroże, zostawując zdolniejszym przewodnictwo na tem polu. Mojem czynię zadaniem pomnażanie wiadomości, i dostarczenie ich tym, którzy naukowem powołaniem uprawnieni, obszerne dzieje sztuk pięknych w kraju naszym skreślić zamierzą swoim czynią.

Również nie dotknę przedmiotu naydawniejszych początków zjawienia się u nas sztuk pięknych, bo do tego brak źródeł niekoniecznie jest przeszkodą, lekko tylko muszę zanosić wiadomości, że w dobie odległych malarstwo

Śpiew Pielgrzyma Słowa moje zastosowane do muzyki F. Schuberta przez Karola Lipińskiego, tego roku pisany. 838. Czerwiec

1.

Głos

2- Od Bał tych kin tu prze cho dzę

od Bał tych kin tu prze chodzę

Grzmi bałwan rzodze

Grzmi bałwan rzodze

dze dto mnie boleść

ba da gdzie idę

Pielgrzym sa no tuy i nig — dy

we tot gdzie — ź

i dę

ju mi się zim — ne stoi — ce — wy dacie tu wisz — nie kwiat tu

ży cie u sta ie Co o ni mo — wią pró — żny dźwięk i obcy wszystkim

Niewprędzej

iest mój gdzie dom gdzie dom kra — j no do chana! wpro

czu cu sza Kana ja do tąd nie żna —

na

Że mio że mio | prawych na dziejo | | prawych na dziejo | że mio gdzie moje

rò że tu śmieją | Gdzie moi bracia po | nu ro kro ząz | I zpole gle nu tu | że – dnoząz.

Dò ciebie dusza | moja przema wia | Oy. czy żno | gdzieżeś?

Cze sto mnie bolesć | ba da gdzie | i dę!

piel grzym sa | mo ty i nig – dy | we sot gdzie – ż | i dz

Prze idź duch wieczny | mi proto rza | Trwaj mich cia | ża dna przy

go da nie | zra ża

Król Jegom. Mc ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ tam zaymował ii 113
malarstwem, rytowaniem
a nawet ~~[illegible]~~ ode
~~[illegible]~~ i statuetkami, i do ko-
ściota S. Jana ofiarował
mial jak traczyć ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ tamecy roboty mennrang. ...
...kowskich

~~[illegible]~~ gmy stanem tey
kościoła dochowana

Nro 2489. Eisenbahnhof zu Szczakowa am

Paß-Recepisse für Frau Josepha

Wegen des abgenommenen Paßes und der e
Paß-Bureau der k. k. Stadthauptmannschaft g
12 Stunden persönlich zu melden.

i umiejętności, a następuy ich a nadewszystko Jan Sobieski teyże ramey udzielał im opieki." — Tenże na innem miejscu iezne dodaje: "Między następcami "pś. Króla Kazimierza W., których ciała w Kościele "Katedralnym Krak. spoczywają, nayznakomitszym "iest Zygmunt I., wielki i mądry Monarcha, mi- "łownik kunsztow i nauk, które za jego panowa- "nia do wielkiey przyszły doskonałości."

Również i Królowie z rodziny Wazy byli kochankami sztuk pięknych, a dowodem tego są liczne obrazy włoskiego malowania, które zdobiły pokoje Królewskie w zamku Krak.; tak te dawne inwentarze opisują. — Zygmuntowi III. z Włoch przysyłano obrazy x)... Krajowe zresztą upodobania jego w malowaniach. R. 1607 mieszkał na Podzamczu (xx) domie własności miasta Krakowa Franciszek malarz, o którym w spisie do podatku powiedziane iest: "dał obraz "Królowi Jmci, i jest wolny od szosu." — W tymże r. w ulicy szerokiey, w domu Przybytkowskim, mieszkał Tomasz malarz Króla Jmci Dolabella, który opieką Królewską zasłoniony, podatku szos nie płacił. W r. 1614. Księga spisu do podatku mowi o nim: "Tomasz Dolobella (tak) podatku sympli nie daje." Zdaje się opisywała

x) Obacz Starożytności hist. polskie Tom I. pag. 426. — X. Bernard Gotyńskie pisarz listu zwał się Gotyński, który w czasach młodości Króla Zygmunta III. zostawał przy nim w Szwecyi. Rzecz o nim Piarecki Chron. p. 106.... Wspomina o śmierci jego X. Skarga w przypisaniu Kazań o Sakramentach Zygmuntowi III., mianuje go towarzyszem swym, spowiednikiem Królewskim, w wielkiey znaczności mędrcem. Umarł ten X. Bernard na Końcu XVI. wieku.

xx) Podzamcze, dom w ulicy grodzkiey pod znakiem Lwa wyciosanego z Kamienia który dotąd dotrwał. — Znak ten i nazwa domu są bardzo dawne, bo już w 1431 mowią o nim: Domus in platea Castrensi super ejus hostium est leo sculptus. Dziś

Idąc za wskazówką

O dawnych malowaniach i wizerunkach, na które poprzednicy nasi patrzali, tylko nam już w pismach wspomnienia pozostały, bo je pochłonął czas i przygody... X. Krzysztof Warszewicki w piśmie druk. r. 1594.: O śmierci Anny Jakubowskiej Królowey polskiey, in 4to, tak do rzeczy przemawia: „Zygmunt Król polski, o którym to wiadomo, „to słowa mawiał, i po dziś dzień widać je „przy jego obrazie: nie może sługa mój zapa„miętać mię." — „Stare malowania obrazy historyczne, jako bitwę pod Obertynem z Wiśniowcem z Tatarami, które było na Ukrainie, ale w ogień z w pewnem obstupata się, lecz na zamku w Kamieńcu pan mowi Jarnicki w Księgach Hetmańskich.

Wątpić nie należy, iż w wieku XV. a zwłaszcza XVI., kunszt malarski w Krakowie obfite znajdował zatrudnienie i z korzyścią był wykonywany, czego popierającym dowodem być mogą imiona malarzów licznie tu osiadających i prawo miejskie przyjmujących. A jeżeli znakomite utwory pędzla ich do nas nie doszły, i niemi nie zdobywamy wykazać stopnia ich wzniesienia się w sztuce, mieć potrzeba zwróconą na to uwagę, że arcydzieła w żadnym czasie i w żadnym kraju nie były chlebem powszednim, bo jak powiedziane jest w prospekcie na obrazy dziejów polskich Fran. Smuglewicza r. 1787. „Nauka malarska jest z liczby tych, w których natura „rzadko udziela twórczego daru." — Wiraki i we Włoszech, klassycznej ziemi malarstwa, nie wszyscy pędzla się imający byli Rafaelami, Correggiami i tak Michał Aniołami i t. d., — niedostatek zatym znakomitych utworów malarstwa, nie może

Za 2. cetnary i za 2. Kamienie prochu siarczanego,
cetnar po flor. 15. gro. 12., Kamien' po
flor. 3 gro. 3.
Chłopom co strzegli działa na polu gro. 20.
Tymże 19., co strzegli dział drugiey nocy, flor. 1. gro. 18.
Strzelcom za achtel piwa Którzy wycierali strzelbę gro. 26.
Stroiom strzegącym w bronie we zbroi, gro. 14.
Bębenistom gdy ię okazowali gro. 2. den. 9.
Dudzie tamże trąbiącemu gro. 2.
Dudom Którzy piskali gro. 4.

* * *

2 regestru wydatków r. 1574. — do r. 1578.

Zadatkiemy Jednejowi Komene[illegible]

0—0

Urządzenia tego miasta ~~Kazimierza~~ w niczem prawie od Krakowskiej się nie różniły, ież tamże porządki w zbrojowni, iako i w utrzymywaniu zwyczaiu mieszczan czyli cechow pod bronią, aby gotowi byli do obrony murow któremi wiadomie to miasto obwiedzione było, zachowane byly, co potwierdzą wypisy z dawnych Ksiąg Kazimierskich.

Z Księgi cechu piwowarow r. 1562.

Kupitichmy 4. zbroje, które kosztuią flor. 22.
Od oprawiania ~~kolczuż~~ arkabuzow; za dwie formy za klepej za piorka do zamkow, za uszka, gro. 22.

R. 1573. W zbrojowni miejskiey znaydowała się znaczna liczba pancerzow czyli zbroy, do których nie należały zbroje cechowe. Płaciło miasto wydatek na zapłatę płatnerzowi od czyszczenia 56. zbroy i iednego kirysa ex armamentario civitatis. — W tymże czasie używano miecz hubczastych, także z kotem. miecz

Był zwyczay w tym roku czynienia alarmu przez uderzanie w wielki bęben miedziany na wieży Kościoła Panny Maryi, chcąc zgromadzić zbroynych mieszczan i przekonać ich o ich gotowości do odparcia wroga, w razie zbliżającego się niebezpieczeństwa.

R. 1629. Płaci w rachunku Lohnera "Dn. 6. Julii dałem dwa kamienia prochu do działa, kiedy triumf był strony pobicia Szwedow. — W t. r. zostający mieszczanami, oddają do zbrojowni miejskiey proch i broń palną, iako to: muszkiet z potrzebami z krzesiwem, z widełkami, a niekiedy muszkiet gotowy. Prócz tego, przyymuiący prawo cechowe dają do cechu muszkiety, pothakle, pałasze miecze, kobyty, muszkiety włoskim strychem.

R. 1632. Podaie Lohner: na święta Wielkanocne wydałem prochu pułtora kamienia, co strzelali w rynku na jutrzenkę z dział dwunastu po trzy razy.

R. 1648. Miasto posiadało dwie oddzielne zbrojownie, wielką w ołowianym gmachu przy bramie floriańskiey, i małą w Ratuszu. Wydatki na czyszczenia broni poniesione pokazuią iey zapas iako i te, że w porządku utrzymywaną była:

Od cechowania 200. muszkietow dla piechoty, po pół grosza, zł. 3. gro. 10.

Słoiarzom od czyszczenia 100. muszkietow które w skarbie 12, po gro. 8., zł. 26 gro. 20.

Od chędożenia kobyt Nr 92. w skarbie, po gro. 6., zł. 18. gro. 12.

Od naprawy kilkunastu tychże, zł. 1. gro. 18.

R. 1702. — Za rozkazem Jego K. Mci, gdy iuż wcześniey 18. cetnarow prochu z arsenału miejskiego było wydanych, aby i teraz takaż ilość dostarczoną była, — iako też aby na obronę zamku Krak. z zbrojowni miejskiey wydanych było dwie armat większego kalibru, które storownie do zamku Starosty Krak. miastu zwrócone będą.

Dożnicy, podobnież przyszło do Rady miasta wezwanie, aby z rozkazu Króla Jmci wydanych było z arsenału

arsenału miasta 340. Kul żelaznych do armat, przy zapewnieniu ich zwrotu. — Następnie jenze, Burmistrz P. Michał Betm doniósł Radzie, iż z woli J. K. Mci wzięto z cekauzu dwa działka i 60. Kul.

1706 R. 1706. PP. Bliwernicz Komissarz Kosta Jmci, (Augusta II.) zażądał aby mu miasto z swey zbrojowni na potrzeby J. K. Mci strzelb 50. vulgo flint w sposób pożyczki wydało.

R. 1707. PP. Dzidowski Dr. Med. Rayca Krak., za wezwaniem PP. Laskowicza Burmistrza na Ratusz będąc uwiadomiony iż dla piechoty mieyskiey wydał z arsenału muszkietów krzesowych 24. dobrych i całych, bęben, piszczkę dla Pomocnika, i Kosy trzy nabite na drzewce, — tadownic oraz 30. każdą po zł. 3. zamówiono.

Rzemieślnicy potrzeb wojennych.

Nie łatwą jest rzeczą z pewnością teraz wyjaśnić, co mogą oznaczać używane w wieku XV. i XVI. nazwiska Buchsenmeister lub Buchsenmeister, pixidarius, czy to był puszkarz / artylleryista /, ludwisarz czyli odlewacz armat, czy też mincarz ?... ale mężów tego zawodu jest akta mieyskie w odległych czasach wykazują. R. 1412. der strenge Ritter her Michel Buchsenmeister. — R. 1423. Claus / Mikołay / Ber pixidarius; tenże zapewne sam: Nicolaus Buchsenmeister monetariusque, albo Niclas Buchsenmeister der mencrer. — R. 1430. Turko pixidarius. — R. 1431. Niclas buchsenschiesser, kto i czem on jest ?... niewiadome. — R. 1482. Nicolaus pixidarius i inni.

Furmicy, arcuifices, dy Bogner, robiący łuki, także jest w XV. wieku w Krakowie rękodzieło swe prowadzą. R. 1431 Jeronimus arcufex [i wielu innych tego rzemiosła. — Są i osobni maystrowie, którzy się trudnią robieniem raydaków, koterzanów, jak r. 1423 Mathis Kachirwz; tak n.p. "... pulsatoretrator urzędu mieyskie. — R.

Szczątek broni z r. 1431. Pancerz czarowany był gryfem 4. — Czwey lithmische schilde / litewskie tarcze, puklerze / p. XII groszy. — Czwey par blechhanczkom p. XII groszy. — Czwey swert [: miecze, pałasze / p. XVI. groszy. — Ein flegil cepy, czwey groszy.

\+ \+ \+

Po R. 1485. Jacobus arnufek był przysięźnikiem
stradomskim, (:juratus in ponte Regali, gdyż tak
zwano to przedmieście Krakowa,:) i właścicielem
domu, i wielu &c.

Vor- und Zuname Pag.	Charakter	Go

wnieśienia nie miałbym,.... bo moie życie jako prywatnego
ortowieka ciche i zbyt prozaiczne żadney nie dostarczyłoby
osnowy; bo stanowisko moie w towarzystwie nader iest pozio-
mej — bo w resźie oceniaią nayuiaściwiey sam siebie,

Wyznam słowem szczerem,
Że na tym świecie bytem niemal zerem.
Lecz tego mogłbym dowieść życiem moiem całem,
Żem pragnął być czemś więcey, — ale nie zdołałem.
zdołałem

Rękopism zatem niniejszy uważać należy za to czem
iest rzeczywiście,.... za utwor Którego oycem był wolny
czas a matką zabawa.... Pisałem, bo mi to sprawiało
przyiemność, nie tworząc ią bynaymniey o ważność przed-
miotu. Z tąd też nie ma tu opisanych zdarzeń Historyi go-
dnych, wypadków udeszaiących; bo te w mieście tak spokoy-
nem iak Krakow wcale ią, nie zdarzały: ... tylko ze
dotknięte pomnieysze okoliczności, wspomnienia moich
zmarłych przyiaciół lub znaiomych, moie uczucia, ma-
rzenia, moie przechadzki, słowem rzeczy moie zupełnie
osobiste i t. p. drobiazgi, — co wszystko iakkolwiek mnie
zaymowało, ↓: bo to wyłącznie dla siebie kreśliłem :↓ dla
innych żadney wartości mieć nie może,

Że tu czasem obok rzeczy poważnieyszych mieszam
ią i lekszey treści, nikogo to zadziwiać nie powinno.
*) W zbiorach pism podobnego rodzaju ~~nie trzeba~~ trudno iest przeciwić się zawsze
być iednakowym, bo mięszanina przedmiotow bywa
pożądaniem, Varietas delectat, — niż iednostayność" któ-
ra się łatwo uprzykrzy.

Byłoby to przeciwnem smakowi i modzie,
Same iabłka, lub same gruszki mieć w ogrodzie.
Być powinny i kwiaty, i krzewia i ziela,
Przy ważnych rzeczach mogą być i bagatela.

*) Ostrzegam, że mi nie iest nieznaną ta dawna przestroga, aby
z sobą nie mieszał rzeczy sine pondere habentia pondus, — któ-
rey się zamiarowo nie trzymałem.

Forsan et haec olim meminisse juvabit. – Virgil.

Ja piszę dla zabawy, nie maiąc na względzie, czyli kto com ja pisał czytać kiedy będzie.

Przyniesł odrień Kozę ziemi,
a z czasem usypiesz Babią górę.
Przysłowie.

* * *

Frustra laborat, qui omnibus placere studet. –

* * *

Ziarko do ziarka – a będzie miarka.
Przysłowie.

118

pisz, chociaż może niewtaczanie do siebie stosuję, to co Horacyusz Kaze:

Nie zamierzam pisać ani pamiętników mojego czasu, ani dziejow mojego życia. Do pierwszych, potrzeba wyższych od moich zdolności i nie tak pośledniego jak moje usposobienia, – bo tam częstokroć przedmiot bywa nizem, a dowcip i talent wszystkiem: – do drugich nie szczególnego do wmiesie-

Leu ci dwoy Smeszankuwa
murane, trudno zeby jedna
mogła być cosbez rwaiąca
na dlestie cram trudno &c.

Moscovia [illegible] w
[illegible] w [illegible]

F Która ~~jorma~~ do przeszłych
widoku datowały, bo w r. 1723
jeszcze w bramie Florian-
skiej dawano most nowy
zwodzony.

r. 1151, [illegible]
cy grodzkiéj i kanonic
nikanów z pieça alch
rakowa ku południow
nia, cały Stradom pró
raz potym znaczna cz
r. 1473 d. 26 Lipca
jąwszy się ogień w kla
ulica i kanonicza spali
między nową i mikoła
zachodnia zgorzała i
kiedy pożar od nowéj
nocy i zachodowi zni
nie spalony. — r. 1

B.

W wiekach XV. i XVI. zachowane ten zwyczay, iż wszystkie bramy miasta były na noc zamykane i Klucze do Burmistrza odnoszone. Jedyny otwor przez który w ow czas z miasta wyniść było można, było Koryto Rudawy przy bramie grodzkiey: przeto też w Xięgach Sprawy Karnych miasta Karimierza od r. 1549 do r. 1616. iż zapisy, iż złodzieye popełniwszy noc. cną Kradzież w Krakowie tym nie obawiem z łupem swym wynosili, i na wielu miejscach napotkać można to zeznanie: i wyszedłem z miasta Korytem Rudawy przy grodzkiey bramie.

							2	44	42	Javornik	
								88	84	Proginia	

Der Ruzinundorfer Arb mit dem Obm. 2= Zol
Obm. Stellvertreter Division in Podgorze
1= Abj. und Division beim Einjährig
2= Abj. und " für die Nadow
und in Innwald
2 Obmänner

Anmerkung. Zur Einhaltung der Vorschrift

A Już na początku XV. wieku, co do zewnętrznego kształtu Kraków musiał być forteczą, kiedy wewnątrz zapisywadzone były środki obrony, bo r. 1421 czyniony był spis mieszczan, mających obowiązek zamykania ulic łańcuchami: sequuntur hi, qui habent seras ad catenas in plateis, — i było tym sposobem osm ulic niekiedy podwójnie zamkniętych; — a w r. 1403 zapis wydatków super novo muro apte valuam castrensem, na murarzy, przyrząd kamieni i cegły tudzież na zapłatę magistrowi Stefanowi, świadczy, że już wtedy nad zewnętrznem ubezpieczeniem miasta pracowano.

12 Mary

czynnych miasta ludzi 40., które dziś jeszcze rozpocząć się mają. Zebrawszy takowych, miasto uczyniło zadość wezwaniu: maystrom także cieślikom zwołanym na Ratusz zapowiedziano, aby ze czeladzi do roboty dostarczyli.

D. 15. Maja r.t., Burmistrz i Raycy zapobiegając aby miasto w ciągu robot fortyfikacyynych zbytecznem wymaganiem dostarczeń uciążonem nie było, gdy i tak wielkie już koszta na to są wytknione, uchwalili aby JP. Damnicz Potkowskiemu T. K. Mci. Inżynierowi czyli przełożeniu nad temi pracami, beczkę wina do dwu antałków przelaną kupić, i takowe mu darem dla wyiednania względów iego oddać.

D. 27. Sierpnia r.t. Zgromadzoney Radzie miasta oświadczył Burmistrz P. Sawet Soldadyni, iż JW. Slater Komendant miasta żąda reparacyi murów za Kościołem S. Franciszka, tudzież opatrzenia bram, bastei futryn, i odpływu wiekow z miasta). — Daley aby podziata w bramach portoyi były opatrzone, Kordegardy reparowane i t. p. — Zarobna zaś zaraz rekwirycya JP. Szumana Kapitana fortyfikacyi zamku o smołę, której potrzeba Kamieni 15. żywice, garnatki prostey, nakut, oleja na ogniste wiańce i t. p. ... Z kąd by takowy koszt obmyślić, chcieycie Wasze miłości radzić... / : Z tego Rayc. chcąc przyiaciół aby w wymaganiach był względniejszym, ofiarowali mu Darem antałek wina za zł. 190.)

Zbrojownia miejska.

Oprócz broni cechow Krak. własney, jedno miasto posiadało oddzielne zbrojownię, wielką w olbrzymy gmachu, i mającą z Ratusza (Dawne zabytki m. Krakowa p. 79.) — Wydatki r. 1648 na oczyszczenie broni pomienione, pokazują że takowa bo w pożarze Fier zapas, iako i to, że

Zbrojownia miejska,

tudzież rozmaite rzeczy o dawney broni.

Dozwalając pisarzowi o rzeczy wojennej przodków naszych, badania o pogrzebkowych zabytkach, zgromadzę w jedno te wszystkie drobne rzeczy do przedmiotu tego stosowne, które ieszcze w ciągu poszukiwań moich w zrodłach Aktow Krak. pozom moim nawinęły, — a mianowicie o rodzajach oręża w rzemiośle wojennem w oddalonej owey epoce używanego, w może będzie pożądaną wiadomością dla tego, co dzieje dawney sztuki wojennej nasze w przyszłości obrobić przedsięweźmie.

A. Rewizya zaprasow oręża, przyborow wojennych i uzbrojenia cechow Krak., Ktora odprawili Raycy Kr. r. 1427.

Barchanniey. / Wollenweber, może sukiennicy, [illegible] chamidae. Maią 6. pancerzow, 9. szyszakow, [illegible]. Tarcze mieć powinni 4. cepy, [illegible] 4. dzidy.

Białoskórnicy. — Maią 2. zbroje, 3. pancerze, 2. szyszaki, 4. tarcze. — Mieć tarcze powinni 2. pancerze, 3. szyszaki, 10. orężepow, 4. strzelby (Bochsen x).

Garbarze. — Maią 8. pancerzow, 10. szyszakow, 1. przyłbicę (Haube), 11. tarcz, 2. strzelby, 2. pary vorstellen (½), 7. par musseyen (½). ... Mieć powinni 10. pancerzow, 10. strzelb, 10. cep, 6. orężepow.

Kaletnicy. — Mieć powinni 2. szyszaki, 8. cep, 8. orężepow.

Kapelusznicy. — Maią 4. zbroje, 4. szyszaki, 2. pary hanerken (½). — Mieć powinni 2. pancerze, 4. strzelby, 4. tarcze, 6. cep.

Kowalskie

x) Wszędzie, gdzie w tym spisie wyrażoney strzelby, w Księdze Nro 1536. pisane iest hantbochsen lub bochsen.... Czy to ma znaczyć rusznicę czy też kuszę ręczną, tak?... wyiaśnić nie mogę. — W jednem zdaniu [illegible] wyraźnie wyrzucone iest: „do kompletu dwie strzelby ręczne z hakami i rzemienie zamocowane, — co zdaje mi się iest zawadzeniem dalszego wprowadzenia do nas broni ognistey.

„chcąc ucałić Władysław IV., temu go miasta stołow- 361.
„nemu do sporządzenia oddał:" — w czem opiera się na
piśmie X. Jak. Radlińskiego i iego świadectwo przytacza:

petitum { Quae electos Reges urbs Regia sola coronat,
Et per eos gemmam nobilitatis habet,
Digna fuit fratrum tabulam reparare MARIAE.

Wyobrażenia nayśw. Panny częstochowskiey ~~[illegible]~~ miały
na Jasney-górze ale i w innych Kościołach polskich (n. p.
w Topolnie około Torunia) odbiera uczczenie, ... a tak czci
przeniknęła i do Krajów niemieckich (Austryi). Posiadam
wizerunek rytowany z tym podpisem: Wunderthätiges
Gnadenbild Maria zu Czenstochau, das in der neu er-
bauten Kirche der Mechitaristen-Congregation in Kloster-
neuburg zu St. Jacob, andächtig verehrt wird.

~~Dolabella Tomaszowski.~~

Faryna. — ~~Jakiś rodzay loteryi fantowey.~~ Pod Kra-
kowem ~~[illegible]~~ r. 1645 ~~[illegible]~~ iest zapis o iatkę 2.
zaszła różnianka ~~[illegible]~~ sprawy przed Sądem Raycow Krak. wymienioney o iatkę rzeźnicką, w ktorey
~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ i ~~[illegible]~~ Jan ~~[illegible]~~ ... sub iura-
mento corporali zeznał: „Wiem dobrze, iż blizkowiąz Fdocho-
drił tey iatki nieb. Jan Jasiewicz, ale iż nie miał pie- F(po-
niędzy, zmarła iuż teraz żona iego dała mu Klinot, kreśla-
który Maryna córka tychże Jasiewiczow teraźnieysza no)
Pawlusikowa, na farynie była wygrała, i przedtem
do nieb. P. Heymanowey z tymże Klinotem, na który dała
złotych rzeź rozłakami, i te pieniądze na tę iatkę
oddałem od Jasiewicza Ambr. Kościelkowiczowi. W tym
Klinocie rozmaite były kamienie, ale nie dobre
pamięć iakie.

Drugi świadek Andrzey .... zeznał: „Wiem że ta
iatka była Samotulskiego, i blizkowiąz doszedł iey nieb.
Jasiewicz, a Ambroży kupił ią od Samotulskiego ... Słyszał
tem też to od ludzi że Maryna Pawlusikowa wygrała
była na farynie Klinot, i że ten Klinot zastawiono
na tęż iatkę u P. Heymanowiczowey.

Faryna. — Jakiś rodzay loteryi fantowey, iatkę 5.
w r. 1628 za pozwoleniem Raycow urządził w Ratuszu
Krak.

Fiol Swiętopełk.

Faryna. — Fiol Swięt. — Fugerowie

na Spichrzu miejskim

K. Krakow) Fran. Wilhelmi mieszczanin z Kolonii, która przez dwa tygodnie trwać miała, a za to obowiązał się wypłacić miastu zł. 200, i prócz tego utrzymywać Rayców jakiemi darami, którzy przez delegowanych swoich czuwać nad tem mieli, aby pospolstwo strzelaniem podczas nie było.

Pod r. 1646 jest zapis o sprawie K. jak wyżej.

Fuggerowie.

Galman. — Produkt ten Koralowany, którego wytwór i użycie do naszych czasów do tak wielkich dochodzi rozmiarów, już w wieku XVII. w dobrach Tęczyńskich przed Krakowem był wydobywany, i nayprędzej że w stanie surowym był przedmiotem wywozu z Kraju. — W rejestrach szpitala S. Sebastiana, Paweł Hipolit Provisor zapisał tę wiadomość: "R. 1640 die 6. Octob. miejski Camerdy miał 109. beczek Galmanu i złożył je przed wrotami szpitalnej, a ten plac należy do szpitala jako mam wiadomość od X. Marc. Lipczyca. Ujętem się o to aby zapłacił: dał od beczki po gro. 1½, i to przykładam do brzegu, — a wziąłem flor. 5. gro. 13."

Niżej znowu: "R. 1642 stałem na Thęgerym do Pl. Wojewodziny Krak., a to drugy zapłaty od Galmanu na brzegu szpitalnym złożonego... Obiecała zapłacić przez P. Siedamnickiego od beczek." — (Z wyładowania beczek na brzegu okazuje się, że Galman spławiano Wisłą.)

Goryckii. — Do [illegible] pism przez niego wydanych, które są znane Bibliografom naszym, nie jest liczone to, o jakiem w rachunkach miejskich r. 1577. jest wzmianka: "Simoni Goricio Silesio, qui dedicavit Orthographiam Senatui Cracov., dati sunt flor. 4. — Czy to był druk czy tylko rękopismo? rozwiązać trudno.

Grzywna pruska. — Inną była od grzywny polskiej. — R. 1520. Michał Spitz odebrał w Gdańsku od Zakusa Werde 935. grzywien, 45. szelągów monetą pruską (i prussi. marcze), które czyniły flor. 467. gro. 27 monety polskiej, rachując po dwie grzywny pruskie na jeden złoty polski. —

Należności

Kazimierz.

Miasto Kazimierz przy Krakowie, oddzielny mający Magistrat od Krakowskiego w niczem nie zawisły, ten same co i ta stolica zachowywało zwyczaje, którego cechy rzemieślnicze w r. 1390 następny orgi w posiadaniu swem miały:

Carnifices habent XXXVI. balistas (Kurz.)
Sartores V. balistas et unum arcum (Tuk.)
Textores VIII. balistas et duo arcus.
Sutores XIIII balistas.
Pistores IIII balistas.
Fabri IIII balistas.
Communitas (gmina) XXX balistas cum arcubus.

de reformatione balistarum (wiry Rayoll) decimus septimus.

R. 1386 już tam Turnicy byli osiadłemi, a Nicolaus arcufex płacił do miasta gro. 12. — R. 1387. Tropper arcufex przyjął prawo miejskie. — Martinus helmmet (płatnerz) przyjął miejskie.

× × ×

Urzędzenia m. Kazimierza w mierze prawa od

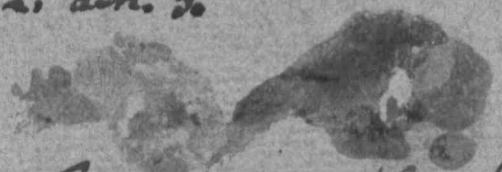
stale wyjęcy.

2. Dalismy za parę hakownic na parze kół kowanych, które ~~[illegible]~~ P.P. Rayey, JMP. Kanclerzowi (Wal. Dembińskiemu) darowali, flor. ~~46~~ 16 gro. 20.

3. Od oprawienia hakownicy wielkiey gro. 6. — Od osadzenia drugiey w łoże nowe, flor. 1. — Od trzeciey która się była spadała, z Kotwicą uczyniono, gro. 18.

R. 1575. Od synow nieb. Oswalda wzięliśmy, iż że Kam. 77 i pot, którą P.P. Rayey dali zlać na działo, ważyła cetn. 15. i pot.

R. 1576. za 20. łyzakow do przywięzowania hakownic, gro. 2. den. 3.



R.t. Rayey m. Kazimierza kupili cetnar prochu w Zielonkach (przy Krakowie) od Nikiel Schulza prochownika Królewskiego za flor. 30.

× × ×

Dotąd wydziełiśmy

Ale z porostałey do nastąpych oraton tey bramy, i dopiero za oraton Rzeczypospolitey Krakowskiey wrebrany, wrale nie było znać że była tey, którą w owym oracie wystawić zamierzano, a do rzeczy nie przyszło.

Z listu m. Krakowa do Starosty Krak. r. 1716. — Affulsit nobis spes melioris frugis. Kiedy dnia wczorayszego JP. Generał Lamotte, z ordynansu J. K. Mci odebrał nam klucze od bram mieyskich, samę tylko bramę poborową dla wygody załogowey sobie zostawiwszy, sam się z kilkoma niektórymi pozostałymi w zamku ad ulteriorem determinationem mieszkać. — In puncto tedy wyjścia gwarnizonu z miasta, mieszczany naszymi oddzielony bramy. Quam nostram felicitatem Deo Bogu diuturnam gdy JW. Panu donosimy, supplikuiemy iako nayuniżeniey, raz nam u prześwietnego Wćtwa wymodzy, aby more veteri sami się mogliśmy strzedz i zawiarać.

Seb. Petrycy, dowodząc potrzeby utrzymowania przy bramach mieyskich wrotnych czyli odźwiernych, a zacney stroiow, tę czyni uwagę: „Wiele iest miast i miasteczek, które albo wrot nie maią albo maiąc nie zamykaią bron, n.p. Rzym, Praga i inne miasta, które maiąc obalone mury nie maią odźwiernych. Ale u nas nowowolni ludzie są źli; w Krakowie dwakroć brony miasta wybili, nie rzekaiąc wrotney, forte nie dwa ale kilkanaście.... We Lwowie przedtym nie godziło się w nocy brony otwierać, a teraz muri otworem stać w nocy, bo wybiią, wyniosą, wywalą!" (Bekon. Arystot. p. 133.)

Swawoli wybijania bram, stłuczenia klotek, dopuszczało się łożne kultaystwo — a szlachcic ieszcze stan duchowny, i w Xięgach mieyskich wiele znayduie się skarg zanoszonych do Króla przez Rayców na to bezprawie.

Przystęp do bram

Mury.

W prawdzie naydawniejszą wzkazowką budowy muru około miasta, iest zapis wydatkow r. 1403 super novo muro ante valvam castrensem, na murarzy, przywoz cegły i kamieni tudzież na zapłatę magistrowi Stefanowi i t. p.... wszelako (X) poźniejsze rachunki mieyskie nie zostawiaią wątpliwości że Kraków

Kraków od strony wschodu nayprzód bo dopiero w wieku XVI. murem został opasany. R. 1585 budowano takowy poczęwszy od bramy grodzkiey aż do bramy nowey. Roboty murarskie około tego trwały od przednika Marca aż do końca Listopada, a zapłata za to wyniosła ogołem grzyw. 311. gro. 31. den. 9.

R. 1706. zawiadomił Konher Rayców, iż w tym czasie upadło na 30. łokci muru około bramy widney, więc trzeba to zamurować i miasto zamknąć... ale baszta tamże niebezpieczna iest i podobno upadnie: za przedtym namieniał często o summę zł. 2000 na reparacyą murow, a teraz że na prędce trzeba przynaymniey zł. 300. na rzemieślnika.

B

Fortyfikacya miasta.

A II

Oprócz murow. baszt, fossy, cała miasto w wielu punktach i palissadami umocnione było. — W bramach zaś zawsze r. 1431. mosty zwodzone, pontes tractiles, alias zrogowacone, Które

R. 1702. Na posiedzeniu Rayców J. M. Czerura, Konher i Rayca Krak. Zygm. Jan Zaleski oświadczył: szlachty około miasta przy bramach szwankuiąc przez starość, i trzeba myśleć o kolzcie na to, a teraz należy podźwierać je, alias przez te szlachty wpot drzewo zaś.... na co potrzebną kwotę Rayc wydać uchwalili.

W t. r. 1706 Rayc postanowili, aby Sławnikom miasta zleconem było, nocą nadawać się na mury miasta dla przekonania się, czyli w obecnem niebezpieczeństwie nadciągania woysk szwedzkich, mieszczanie na murach mieyskich i basztach ostrożnie zachowują, i straż im nakazaną odbywaią.

R. 1706. Burmistrz J. J. Zaleski oznaymił Rayc. J. J. Kwiatnia, iż stosownie do uniwersału J. K. Mci i wydanych palatow, potrzeba dostarczyć do robot fortyfikacyi

Wcześniey daleko
Takiegoż imienia mayster murarski wspomniany iest w urządzeniu wsi rolniczej przy Karmelitach w r. 1368. Szczepanko magister murorum. / ~~Kasztelan Krakowski~~ r. 1767

Vol. Leg. I pag. 161.

Po od Których ustawienia już w r. 1401 wydał list zapisany: Ratio fossarii civitatis pro-

prochow mieyskich, Klucze od baszty Rayom położył i urzędowi Prowizora prochow zaexygnował.

R. t.—Dwoch mieszan z cechu Karczmarzy /piwowarow/ podali do akt urzędowych mieyskich deklaracyą: "iż z nakazu J. K. Mci rotmistrze, bez wiedzy i nie dając znać cechowi, basztę Karczmarską odbili, i z niey armatę /:broń cechową:/ iakto to: śmigownic 26, hakownic 7, a muszkietow lontowych 10. zabrali.

Oprocz znayduiącey się na basztach broni rzeczey, ieżeli niekiedy wprowadzano tamże armaty,—i tak rachunki mieyskie z r. 1648, wydatki z tey okazyi poniesione tak podaią:

Dla 14. cieśiow i 8. pomocnikow co działa wciągali na basztę florianską, flor. 5 gro. 20.

Cieślom i pomocnikom użytym do wciągania dział na bronę [illegible]kotarską flor. 9. gro. 5.

Tymże co ciągnęli działa na lewą bronę, flor. 7.

Za wciągnienie dział na wiślną bronę flor. 6.

Za tęż pracę na bramę Sawlowską flor. 6.

Pachołkom in Nro 30, co czworo dział zaciągali na bronę S. Floriana flor. 3.

Jednrey ieżeli w dawnych Xięgach mieyskich dopatrzyć się można okoliczności, iż niekiedy w basztach [illegible] urządzane były więzienia dla osob godnieyszego postrzeżenia: i tak w r. 1599 siedzieli w jednej z tychże jakiś dystyngowany więzień, bo przy wydatkach z tego powodu dodaią mu tytuł Pana, co nie bywało w zwyczaiu. "Sopthey włochowey wrocono, co była zadata czynszu brunnemu grodzkiemu z macłochu podle furtki S. Anny, który wzięto dla Pana Marcinowskiego, flor. 7.—Za dwie kłodzie, gdzie Pan Marcinowski siedzi, gro. 45.—Panu Marcinowskiemu, na przyczynę Pp. Marszałka Kor. na strawę dano do rąk Jmci flor. 50.

Macłoch, jak było wyżey, miała nazwisko części dolnej baszty, na powierzchni ziemi będącej. Sklepy te nayczęściey wystrzegane były na mieszkania ludziom klasy uboższey, lub na sklady i schowania. W r. 1630 te były [illegible] wyrażone: macłoch pod wieżą pasnikowską, macłoch za S. Duchem, pod wieżą mieszczańską, u wiślnej bramy pod wieżą prasołow, z którego za r. 1629 zaległy było czynszu flor. 5.

Bramy.

O tych, o Brzerniey już w innem dziele mowiłem, i uiadomiłi tamte ~~skonemi~~ następnemi były uzupełnione.

A Brama poborna. — Pierwsze o niey wzmianki sięgaią ~~lepiey w roku XVIII. Kiedy stare drewniane zarzędzenia~~ ~~robić przyszło i uczyniły~~

R. 1707. Flaurisz Marchetti Burmistrz Krak. na porie dzeniu Rady oświadczył: iż JW. Generał Denhoff Komendant miasta, Konieczna się dopomina, aby brama poborna przy zamku, maiąca tylko palissady z drzewa, parkanem obwiedziona i ziemią zawalona była, — gdyż timetur, aby jaki nieprzyiaciel pod miasto podstąpiwszy, tą bramą nie wprzód weń gdyby nie była opatrzona: zaczym miasto aby drzewo na parkan obmyśliło, i ludzi do zasypania bramy dodało, potrzebuie; tudzież aby ganki i galeria na murach opatrzone były i porzuc sporządzone, coby pewnie ze sto tysięcy kosztu wyniosło.... Teraz kiedy drzewa niemasz, i ziemia zmarzła na zasypanie bramy (było to d. 3. Lutego), wypada tedy przełożyć JP. Komendantowi impossibilitatem sporządzenia tego pod teraźnieyszy czas, prosząc aby od tego odstąpił, obmyśliwszy nam ~~[illegible]~~ honorarium, do czego delegowany był P. Michał Behm z podatkiem antaty wina.

R. 1711. JP. Paweł Nieśmiowski Burmistrz Kr., zgromadzonym Raycom oznaymił: Bytem u JW. Kasztelana wczorayszego: ten opowiedział iż wydana będzie assygnacya od Woiewództwa, do JP. Łętowskiego exaktora podatków, od Województwa naznaczonego, na pewną summę dla fortyfikacyey i wystawienia bramy poborney, aby tylko osobę a medio Magistratus obrał, któraby tey reparacyey dozorowała."

Poźniey potym, podane były od Raycow punkta i desideria do PP. Sędziow Skarbowych, pomiędzy któremi był i ten: "Rayzliście WW. MM. PP. naznaczyć z podatków exactorskich JP. Skarbnika Krak., złot. dwanaście tysięcy na wymurowanie poborney bramy, którą fabrykę i teraźn. ostatnie Laudum do skutku doprowadzić nakazało.... Więc że JP. Skarbnik rachunki exactiey swoiey W. M. PP. oddasz i tę exakcią zakończa, upraszamy umiłenie, z kąd na tę summę assygnacia wydana na tę nakazaną reparacyą, mieć będzie obmyśloną wypłatę?... Cokolwiek W. M. PP. taski ex decoris stołecznemu temu wyświadczycie miastu, finitimæ gentes prześwietnemu Wdztwu jako Conservatori stolicy Korunney, totum deus attribuet." — Ale

— pro-

Pope. Epitre 1.

pisano Jerzy Jerzy
1810

Abyś z omamień Miłordzie u zostawał Gminowi
Do rzeczy listy prawne radzieć Panowi
Musi kurnik [illegible] tenlone bawić pysznie dwory.
Blaski Roskoszne a nędzy prawdziwey pokoy
Niechcy kundra pocztowe Niechcy kundra okazy fortuny cztoli podły
Ciebie krzebo aroby inne zadre wiodły.

9

campensis.

ce. 10. ceranyl (cedrinier) 7. cerenouier 6 ceyt fogel. 5 centali 4 celtes 3 Celestal. 9 ceypler 6 centhaus. 2 celidoyne

[illegible] Dobrzeńca. Uprasza instancyą za Towa-
rzyszem moim Jm P. Laskowskim aby uz
wiedział. Ze rezydencyą dla podpisania u
JKM P. Naszego Konsensu mieć przez
prozbę. W Dobrzeńca Listu effektu o
uprzątnienie. do tego natręczyć się nie chce
Jestem dalej

WMM Pana y Dobrzeńca 130

Nayn[illegible] Sługa

[illegible]

P.S. Kurekiewicz
Jasne Oss Xięże Jend
Biskup Krakowski da8
nasze Wnd. papiery nasze
aby się nie[illegible] wprzekroczy
[illegible]

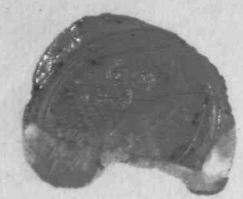
Andreæ Zaluski.

Żona moja nieskończenie zadowolniona z przyjęcia na Teatrze Narodowym, dziś w Nowy rok była dość zdrowa, bo się nie zbyt dobrze czuła, ale wieczorem [illegible] Teatrze niedaleko Sobie do drugiego — Dziękuję za życzenia, które ode mnie krótki czas utrzymują Sobie jej łaskawej a resztę [illegible] przepędzić w Domu — Zachowuj mnie Jezu Dobrym w swoim Sercu y dobrej

Dziury

11 Marca 1823

13



Jasne Wielmożny
Burmistrz
Sędziwój Kos
Dolnik

Przystowie X. Szembeka

Biskupa Warmijskiego

„Kochasz Szembeka? to Szembek Cię kocha.
Nie kochasz Szembeka? – Szembek ani trocha."

Tradycji Pana Kaspra Krasickiego
Syna Antoniego, ojca Edmunda. –

WGZ

Die 9. Xbris. 94.

Kunic marudne z ludźmi do kardegu, Ze Szwadro
nu 14. odsytam; Jeżeli mi Się zida odebrać
Kumenderowanych z Warszawy tych odwrot
tyle, wiele na oblurowanie Szwadronu 13.
należeć będzie;

Zaufany w Serce wmmci Panu Dcu upra
szam o radę czy mam podług Roty
w tym Sposobie iak wczorai mowiłem,
lub czy mam Się w czym inszym, bo
obawiam Się abym niezrozit N. Xiędz
nikow Zad moy wyrazaiąc; Winien będę
Zawdzięczyć przyiacielskie doradzenie ia
ko zawsze obowiązany y nagotowy Sługa

Piernacki Bryg

Obywatelowi
Jerzmanowskiemu

Vice Prezydentowi
Kawalerya Narod
Dobrodziejowi
w Miechowie

Szwadrony nieki mi
przysła Specyfikacyą
wyżej literowaną y ieżeli
brakuie Rekwizytow
ale nie zawsze

J.

135

1839.

136

Wielmożny Panie Dobrodzieju.

Stósownie do życzenia Pańskiego, bym to co Mu ustnie o judicium bannitum wczora opowiadałem, na piśmie pełniéj wyłuszczył, – mam honor Panu Dobrodziejowi co następuje:

W miastach polskich (i we wsiach bardzo wielu) na prawie niemieckiém lokowanych (t. j. organizacyą administracyjną i sądową na wzór miast niemieckich, a szczególniéj Magdeburga mających), zwyczajna jurysdykcya sądowa była przy Wójcie i Ławnikach v. Przysięgłych. Sądy te Wójtowsko-Ławnicze były albo z terminów stałych, t. j. takich których kadencya (dwutygodniowa) była stale prawem (lub zwyczajem miejskim) oznaczone, i te zwały się Sądami Wójt. Ławn. wytoczonemi; albo też były odbywane okrom tych stałych terminów, w doraźnych przypadkach zwłaszcza naglejszych, na żądanie czyje, i te zwały się Sądami Wójt. Ławniczemi potocznemi albo potrzebnemi, odnoszące się do sprawy cywilnych o imienie ruchome. Te ostatnie Sądy zwały się Gościnnemi, jeśli się odbywały na żądanie strony między mieszczaninem a gościem, t. j. obcym, który dalej niż na jeden dzień drogi od miejsca Sądu mieszkał; – zwały się zaś Sądem Gorącego prawa, gdy szło o rozsądzenie zbrodniarza na gorącym uczynku schwytanego. –

Prócz Sądu Wójtowsko-ławniczego, był jeszcze Sąd wyższéj powagi, zwany Sądem Wielkim Burgrabzkim, trzy do roku kadencye prawem oznaczone mający, na którym zasiadał równie Wójt z Ławnikami, ale już pod prezydencyą Burmistrza lub zastępującego onegoż Rajcy (w Magdeburgu pod prezydencyą Burgrabiego, z kąd pewnie nazwa). – Szczególne właściwości tego Sądu objęte są w prawie municypalném Magdeburskiém, – i podane przez autorów a nas o prawie miejskiém piszących, jak: Cerous Tucholcyk, Groicki, Orzechowski, &c. –

W tych i podobnego rodzaju księgach, można wyraźnie dość zaspokajające wiadomości o sądownictwie miejskiém i wiejskiém a prawa Magdeburskiego, – tu gdy o te szczegóły nie chodzi, dość wiedzieć, – że tak owe Sądy Wójtowsko-ławnicze, – jako też Sądy Burgrabzkie, nazywały się po łacinie Judicia bannita w ogólności, a po polsku Sądy gajone: w szczególności Sąd Burgrabzki zwany był judicium Magnum bannitum legale; i Sąd Wójt. Ławniczy wytoczony, zwał się judicium bannitum legale expositum po łacinie. –

Taka nazwa Sądów Magdeburskich w Polsce tak jest powszechną, jak Sądów Ziemskich albo Grodzkich, i dziwi mię że miłośnik ów starożytności polskich który Pana pytał o to, dopiéro w dawnych Księgach sądowych ją znalazł, skoro kilka razy wspomniane są judicia bannita

I co większych miastach nad trzy [illegible] Wójta, albo w rzeczie Starosty Grodowego.

w drukowanych zbiorach praw polskich, - skoro o tych sądach pod tąż nazwą, dłużej i szeroko prawią, wspomnieni już wyżej autorowie piszący o prawie miejskiém; skoro nareszcie Antykwaryusz tyle natrafi w archiwach dawnych miejskich aktów i wyroków zrenawanych lub wydawanych „Coram hoc judicio bannito" &, ile natrafia w Archiwach dawnych Ziemstw i Grodów aktów: „Coram judicio nostro terrestri, albo actis, - albo actis capitaneatibus &.

Wzład prawa saskiego, był i w naszych Sądach Magdeburskich (Magdeburyuch) zwyczaj solennego zagajania Sądu przez Prezydującego, według formuły prawem przepisanéj, którą nam podali autorowie przytoczeni wyż Tuchołzyk po łacinie, Groicki po polsku. Odbywanie téj formalności nazywały starożytne prawa niemieckie judicium bannire w średniowiecznéj łacinie, a w niemczyźnie Gericht albo Gading beger; w polszczyźnie nawet już starożytnéj, sądgaić. - Sam wyraz bannire (wyraz całkiem nie rzymski, lecz źródła germańskiego, a prędzéj może słowiańskiego) w swém ogólném znaczeniu, oznaczał tyle co nakazywać; bannus v. bannum tyle co nakaz, Gebott; szczególniéj dopiéro tego wyrazu znaczenie było (bannire) skazywać na wygnanie; bannus v. bannum. Edykt skazujący na wygnanie, - albo téż Klątwa (szczególniéj w odnośni do kościoła), - albo w końcu (bodź) jurysdykcyjny pewny zakres, (bodź) prawa zakres praw komu służących, &, &, - bo mało jest w niemczyźnie wyrazów, któreby tyle znaczeń miały, co wyraz Bann, i pochodzące od niego inne. Między innemi tedy, i to trzeba wiedzieć, że w prawach starożytnych niemieckich, a szczególniéj w Saskiém wyraz bannitus oznaczał człowieka wolnego i z prawego łoża urodzonego, który miał potrzebne kwalifikacye do bycia Ławnikiem; po niemiecku bannitus tutaj zwał się Schöppenbar frey; - lecz najczęściéj bannitus wyrazem bannitus zwykło zwykle nazywać samychże już Ławników (scabinos, Schöppen). - O tém wszystkiém, a niemniéj o etymologii słowa niemieckiéj bannitio, z Mannitio, naczytać się można multum w pisarzach niemieckiego starego prawa, Grimmie, Eichhornie, Philipsie &&&& - lecz to może mniéj będzie Pańskiego przyjaciela obchodziło. -

Napomknę tylko jeszcze, że nazwisko judicium bannitum, nie koniecznie należy wyprowadzać od tego co znaczy nasza polska nazwa, t. j. od gajenia Sądu, choć tak w Polsce mniemali. Może raczéj nazwa owa Sądu (dowiedzieć się w niemieckich jestem) poszła od osób w nim zasiadających, t. j. Ławników, którzy zwani byli bannici. - Niemcy sami nie wiedzą co o tém myśleć; - ja mam nie mało powodów (dowodów) pisania się za tém drugiém zdaniem, a te moje objawię kiedyś, jeśli wydam moją historyą prawa w Polsce. -

Lecz na tém dosyć, już się i tak za dużo rozpisałem, więcéj zapewne, niż Pański przyjaciel pragnie

pragnie. Więcéj nie byłbym nawet w stanie należycie się rozwodzić, gdyż, jak Pan widziałeś, w moje teraźniejsze wiejskie mieszkanie, nie podobna mi było bibliotekę moją sprowadzić, z której książki do poparcia i przypomnienia lepszego postrzedz by mi mogły: muszę się bez nich mizernie obchodzić aż do wiosny, gdy mi się nowe mieszkanie otworzy. —

Wiosny téż i wkrótce wyglądam z upragnieniem oczekuję, a mianowicie i z téj pobudki, że (jak sobie tego) łaskawi odwiedziciele ustronia mego, przy miłéj pory pogodzie, więcéj znajdą przyjemności w spacerze do Górki, – na czém ja zawsze zyskam. Uczujesz Pan zapewne, że tu do Niego wypite, – i racyuje mię rychłém swém znów odwiedzeniem jéżeli w zimie zapewnić, – iż moje nadzieje wiosenne nie są płonnemi. —

Zostaję z głębokiém poważaniem

Wielmożnego Pana Dobrodzieja

Uniżonym sługą:

A. Z. Helcel

Górka dn. 20. Stycznia 1839.

Wielmożny

JMPan Macewicz

Wielm Pan Dobrod

odebrać raczy

w Krakowie.

Członkowie Władz Sądowych

Wolnego Niepodległego i ściśle Neutralnego Miasta Krakowa i Jego Okręgu

Jaśnie Wielmożnemu

Alexemu Wężykowi

Senatorowi

Rzeczypospolitéj Krakowskiéj

z powinszowaniem Imienin

dnia 17. Lipca 1845. r.

Bartynowski J. Rymszewicz Dubrowicz m. Stroiński.

M. Sawrzewski

Leo Krzyżanowski.

Major Wawrzyńc

A. Szumański

Bogumił Czech

Nowakowski

Piechowicz

Sosnowski

Sokalski

Sokołowski

Bonarski

Strzyżowski

Wawrzyńc

Sosnowski

Sosnowski

Sosnowski

Jaśnie Wielmożnemu

Alexemu

WĘŻYKOWI

Senatorowi

Wolnego Miasta Krakowa i Jego Okręgu.

DYREKCYA POLICYI.

z Powinszowaniem Imienin

dnia 17 Lipca 1845.

Schrebe

Wiśniewski

Gwozdecki

Bonarski

Brzozowski

Pinkas

Zwierzyński

Stachurski

Stawiarski

Homutka

Rajter

Schreiber

Münberg

Gawroński

Kowal

Szczukowski

Zajączkowski

Grabowski

Grzegorzewski

Kamińska

Jeziorowski

Jaśnie Wielmożnemu

Alexemu Wężyk

Senatorowi

Wolnego Miasta Krakowa

i Jego Okręgu

Z Wydziału Spraw Wewnętrznych i Policyi

z powinszowaniem Imienin

dnia 17. Lipca 1845 r.

Ludwik Adamowski. L. Jakubowski. Zayer

Nauraitsch

J. Kwiatkowski Sokulski

Aleksander Strojecki

Diana

Hoyzińska

Rumby

Skotnicki

Kazimierz Wiśniewski

Jaśnie Wielmożnemu

Aleksemu Wężykowi

Senatorowi

Rzeczypospolitej Krakowskiej

Sekretaryat Generalny

Senatu

na zaszczyt złożyć swe życzenia

w dniu Imienin 17 Lipca

1845. Roku

Jasnie Wielmożnemu

Alexemu

Wężyk

Senatorowi W. M. Krakowa

Wydziałt Dochodów Publ: i Skarbu

Ze powinszowaniem Imienin

Dnia 17go Lipca 1845 r.

J. Girdler Ed. Zegrzyński Aleksandrów Leszczyński

Zahnewski Swolkień Profes. Wisła

Brzozowski Burzyński Gutkowski

Skarbiec Zamku Krakowskiego
Tom IV

1. Wstęp i 17 arkuszy tej rozprawy w Sobraniu Dyplomatycznej wyd. 1854 do Tygodnika Literackiego —

2. Na dalsze notatki do wydania.

3. Rękopis ten zapisany III Rękopisów Bibl. Ossolińskich

Skarbowe Koronne

ciągle był na Zamku krakowskim, nawet i po zniesieniu Kolicy za Rządu. III. Chowano tamże ordoby koronacyjne i niektóre Regalia, klejnoty, a do r. 1764 papiery publiczne, które stamtąd przeniesiono do Warszawy. Za każdego panowania wyznaczano osoby do przyjęcia Skarbu i opisania tego co się w nim znajdowało. — Prócz Senatorów mających dożywotni

Klucze

Klucze osobne — potrzebuje
byłą obecnoś Kustosza
Korony a wszystkich Stanów
zgoda ilekroć go otwierać
mianuje. —

Tabella do L. Rkop. CXXXV. (I) — Dokumentów, Dyplomatów tudzież innych w Archiwum Skarbu Krakowskiego pod rokiem 1730 spisanych Aktów tyczących się Polski.

Liczba porządkowa	Numeracja Repertorium	Wykaz Tytułów krajów Prowincyj itd.	Lata oryginałów lub Kopije w Archiwum oryginałów lub kopije najdawniejszych i ostatnich	Dokumenta spółczesne odnoszące się do Polski w Revizyi dopisane	Liczba tegoż oddziału	Uwagi
1	5.	Regni Polonie [a]	1374 — 1670.	1629 — 1649.	111.	[a] na str. 10. L. Dokum: 24 str. 1470 położona i miejsce na nieje do wpisu rozstawione. [b] Dodatki te zaczynają się od L. 103 do końca nadt. Rg.
2	31.	Reginarum Polonie [a]	1396 — 1645 [c]	———	32.	
3.	37.	Ducatus Lithuanie	1367 — 1569 [d]	———	105.	[c] do małżeństwa Zygm: Augusta i jej poręczenia dokumentów między temi sztuk trzynaście w wydziale zostawiono — [2] od L. 96 na str. 52 zeszła do końca bez kart wypisanych [2];
4.	54.	Summor Pontificum.	1257 — 1580.	1634 — 1653.	84. [c]	
5.	68.	Imperator Romanor.	1424 — 1660.	1633 — tegoż [f]	19.	
6.	72.	Littera Austrie.	1412 — 1592.	———	26. [c]	akta od L. 75 — 79 tychże kart. (str. 66) — [f] tegoż roku ostatnie listy (str. 70) pana Kasztelana kaliskiego komportowane. — [g] Liczba tegoż roku (L. 83)
7.	81.	Regni Bavarie.	1460 — 1663 [g]	———	23. [b]	
8.	85.	Regni Hungarie.	1355 — 1657.	———	66. [c]	18 [a] jest fascykułem całego wielkiego jak wyrażono znajdowały się „munimenta sub titulo:
9.	104.	Despariae [2] Transylvanie.	1389 — 1403.	———	5.	
10.	105.	Regni Bohemie.	1395 — 1527.	———	11.	diplomata [f] Regis Galliae et contractus
11.	109	Germania preeipue Ducatus Brunsvicensis.	1424 — 1592 [k]	———		matrimoniales Ducis Agovanis (Anjou) filii Lodoi et Anna Principis Bavaria — [k] na str.
12.	113.	Regni Silesie	1290 — 1551.	———	14.	
13.	127.	Regni Prussie	1215 [l] — 1568.	———	73.	84. Dziś do końca specyfikowanych aktów ogólna liczba od 1 — 5 zaznaczona zmiennie arma
14.	191.	Littera Brandeburgens.	1309 — 1671.	———	366. [f]	jest ostrzej. — [i] Liczba 29 (str. 92) jest podrobiona.
15.	199.	Regni Suecie	1505 — 1661.	1629 — 1649.	46. [m]	[k] na str. 111 wymieniona konstata która akta
16.	202.	Regni Danie	1419 — 1658.	———	18. [n]	w wydziale podane. — [l] Li: 1 jest jak zapisano
17.	204.	Saxonie	1496 — tegoż	———	8.	inne akta też na dokumencie attramentem
18.	205.	Pomeranie	1284 — 1537	———	2.	zaznaczony dzień: Klemens III bierze zakon
19.	212.	Ducatus Livonie.	1209 [p] — 1660.	———	49. [o]	Teutonicki wotuje porządnie. — [n] prócz
20.	249.	Littera Turcie.	1464 — 1673.	———	203. [q]	statutu 3 akta są 2. z roku 1466 a 1. bez daty.
21.	283.	Valachie et Moldavie	1387 — 1648.	———	217. [r]	[m] na str. 198 — zanotowano: haec Instrumenta a
22.	311.	Littere persice	1618 — 1630.	———	115. [s]	N. 39 — 46 in singulari fasciculo comprehensa et
23.	312.	Regni Morchovitice [III]	1635 — 1668 [t]	———	3.	ligata ac in superiori cistula cum titulo Bran-
24.	315.	Regni Tartarie	1514 — 1673 [u]	———	4.	de burgenses primo loco posita sunt. [n] — [o] Ogólna
25.	318.	Palat [tus] Cracovienis	1088 — 1557.	———	16.	liczba 10 [a] (str. 206) wypuszczona całkiem. — [p] pierwsza L.
26.	377.	Terre Sepusiensis	1412 — 1557.	———	312. [u]	jest z roku 1226 pomiejsza od dziej. [q] Ll. 201. 203.
27.	379.	Ducatum Oswiecen [sis] et Zator [is]	1333 — 1540	———	3. [v]	[r] tegoż fascykułu zawierające listy i inne konstaty.
28.	405.	Palat [us] Sandomiriensis	1328 — 1558	———	79.	[s] Ll. 57. 58 wymienione. na str. 275 jest 4 do-
29.	425.	Regni Lublinensis	1431 — 1531	———	111. [w]	kumenta pod liczbą str. 1634. od L. 214 do 217
30.	427	Regni Kijovie	1000 — 1589.	———	9.	[t] tegoż fascykułu (str. 281) rozmaite oryginalne, bre-
31.	428.	Regni Ruscie	1358 — 1553.	———	4. [x]	wiony: kopije do Turcyi, Greji i Tatarów
32.	457.	Regni Wolhynie	1333 — 1569.	———	177. [y]	zagarniające się. — [u] Dokum: od L. 45 do 108
33.	463	Regni Bereziensis	1476 — 1521.	———	55. [z]	znajome są tutaj summum vitae Mołdawa
34.	468	— Podolie	1388 — 1538	———	15. [aa]	6900 — 7061. Ll. od 109 — 113 są ten sam —
35.	469	— Pomeraniae	1257 — 1548	———	13. [bb]	L. 114 jest fascykuł str. 1637 Listów Wychow-
36.	500	— Calisiensis	1290 — 1531	———	159. [cc]	skie, Tarnowskie, Wołyńskie (nie) Orzechowskie
37.	511	— Lividiensis	1327 — 1553.	———	72. [dd]	i Kozmie str. Jana Kazimierza etc —
38.	537	Ducatus Masovie	1329 — 1590 +	+ z wojewodztwem razem	118. [ee]	[z] przyczyna zapisane przez Szwedów za-
39	564.	Palat [us] Ravensis	1438 — 1537.	———	142. [ff]	brane. — [aa] Li: 13 str. 1667 są pacta Bedla-
40	572.	Regni Lancicensis	1397 — 1548.	———	47.	jeckie oryginalne — [bb] Istał dzieje miłka-
41	580.	Terre Dobrinensis	1300 — 1575.	———	31.	ma oryginał razem — [cc] fascykuł takież rozmaity
42	584.	Palat [us] Plocensis	1369 — 1580.	———	22.	miłkoma oryginał — [dd] Ll. 19, 20. 21 są na oro-
43	588.	Littera universalis Lugovie	1319 [x] — 1632.	———	16.	dziej karcie dopisane przez pisarza wypuszczone.
44.	590.	Palat [us] Brestiensis	1278 — 1556.	———	8.	Liczby 246 (str. 362) całkiem nie ma. L. ostatnie
45.	597	Regni Vladislaviensis	1318 — 1575.	———	45.	312 jest str. 1436 — wszystkie są prywatnej treści, po więk-
46.	603.	Regni Podlachie	1401 — 1571.	———	25.	szej części — [ee] Zrobiła 1557. są tylko Regesta
					116.	Starostwa Spiskie [ff] ——— na str. 378. — [gg]
					—	wszystkie jako z nastepnej wydziału prywatnego
						Dot: idą za tymże. [hh] na początku i koniec tego
						województwa zrobiono nie ma uwagi w Archiwum
						przy wynotowaniu dawnych dokumentów pięciu
						więcej

Uwag dalszych

wiszę; innych wskazać nieposiada. ℒ. 1. zrobiłem nie wyraźnym (1000ᶜᶻ) nadzep: ma napis: Kotowie conjuges Dolterwicz domum vendunt. — aa ℒ. 159 iest dwarazy ale ktory dokument z r. 1530 a drugi r. 1509 — na str. 452. ig iszne wskazuiący papiery Numerowane od 1—3 A—C — tudzież paczyk: N. 1—6 D. i NNN. bez lat żadnych wszystko ze strony zmiękczonych dotyczą — wyiątek dosłowny podaie. — bb od ℒ. 411 (dokończa fg) aktka bez dat na str. 461 ig 3 paczyszki osobno ktorych wyiątek dosłowny podaie. — cc oktawi 144 bez numeru. — dd Liczi: 26 całkiem wypuszczona. na str. 536 ig osobno Lietwa papiery acced. sztuk 8. r. 1530 #1552 „ 1511. (?) — ee oprocz tego przed i po reuizyi spisano ~~kompleksu~~ (str. 562) odr. 1538—1555 papierów rożnych paczyszków 13. — ff. ℒ. 1ᵃ bez roku — gg — od ℒ. 113—116 ig dokumenta pargaminowe i papierowe rurkiei bez dat tylko zbiorem krol. kiei wiadome — potem (str. 621) idą 7 paczyszków a na str. 625. trzy dokumenta 1ᵃ bez daty 2ᵃ r. 1520. 3ᵃ r. 1536 po reuizyi wypisane (co wszystko wypisano) —

Tabella 80 ℒ. I. Rzeczpos. CXXXVI.

2)

Pocrątek w Rekabie.
Dzieje literackie

czyją to powinności było dokładnyeh
Dziejów tworzenia się Skarbca archiwum czyli me
tych skrzętnie nie skrzętnie, ani wszy-
stkich a cosystkich aktów szeregiem lat
przynajmniej uporządkowanych przedta-
wiał. Szybko na wyższe dostojeństwa
postępujący zdawali archiwum pospiesznie
a często bez porządku — sami zaledwo znani
się dokładnie z znajomiwszy — skąd też w
czem raz większem nieładzie zostawało.
Pierwszy † Jan Ossieski Kanclerz Kor. (ile
nam wiadomo) a pod nim młodzian pa-
wie a jak wytrawnej nauki mąż Jan
Zamoyski, swoją na Skarbcu uwagę
i za Zygmunta augusta króla dosyć:
Dosmawszy trudu w wyszukiwaniu potrze-
bnych pism, przejrzeniem onego
zajęli się, atoli ułożenia stosownego
ślad żaden w aktach nie został, a Mar-
cin Kromer spisując pargaminy i dyplo-
matyczne pisma albo z tłumoki nama
i gorliwości Ossieskiego przynaje, o da-
wniejszych jakichkolwiek wykazach czy In-
wentarzach pod żadną miarą wiele nie
wspomina. Dawniej sam na dyplomata
i prawo koronne tyczące się pisma, wiele innych
aktów i komunikatów historycznych jak an-
nały, statuta a może i dawniejsze wspo-
mniane pisma w Skarbcu składane
kroniki i księga Janija — tak nie czyli tylko
jedna x w swym Inwentarzu pamięci prze
kazał, a ta pierwsza ta obszo archiwum
kor. prawa składowej nie znalazła. Dom-
cano niemal do ††aktów spisy innych papie-
rów zaledwo je liczbami czy literami
znaczyć, bez bardzo i z jakiegokolwiek
natu i tak archiwum przetrwało spokojnie
Zygmunta III. i Władysława IV, aż go
rychłe z Gustawem Jana Kazimierza woj-
ny, na dotkliwy i krajowe zamięszki nazarły uszczerbek —
po zakończeniu których, gdy nie bez za-
dnych kłat na nowo przejrzeć i spi-
sać postanowiono. I tych to porządków
w wpisach Inwentarzów i Rejestrów
archiwalnych, obcemu czytelnikowi
nasuwa dawny Skarbiec Koronny a
później archiwum metryk, o którem
jednem słowem, bez wątpienia bynajmniej
prawdzie powiemy: że przez wiek XVIII.

2 początkiem

x Skarbca

xx i takiego nadal

†† poprzednich Aktów — traktaty
zgromadzenia państwowe zawie-
rane — dokumenta wszelkie
nowszych czasów pakta conventa dyplomata
Nowem.

x bardzo pobieżnych i

X do dziejów tych pożądanych

nasrego
począthkiem (mnóstwo papierów, scaterzugów
i kuję mało ważnych przybyło, natomiast
dyplomatów i pism autentycznych coraz
więcej ginęło. Wprawdzie pobożne
nasrego Kuleria kilku pisarzy oddało
się pracowicie dopełnieniu tego co przed
tem zaniedbano. Tadeusz Czacki zwią-
pisawszy wziął na kilka miesięcy dzieła
swego myśli o archiwach; akta w
polsce, zebrawszy daty historyczne z
nabytym wykazem tak od [illegible] pochodzących
akta ziemskie i grodzkie, tych części
przynajmniej kraju które przez Austryą
zabrane są — gdzie jak wiadomo księgi
ksiąg grodzkich począwszy od r. 1388, wszystkie
nie odnoszą się do lat mniej więcej
a ziemskich dla palenia od roku
1703 (3) po Czackim Walenty Majewski
notaryusz publiczny Księstwa warsza-
wskiego wasne zebrał wiadomości tak
co do nauki dyplomatyki jak archiwum krajowego. Rozciągając
do czasu utworzenia Księstwa (r. 1808)
i bardzo wiernie objaśnia ogół pomników;
dotąd wspomnieć że kilka znaczniej-
szych dyplomatycznych aktów, ważniejszych
zaginęła akta wogóle i prywatne [illegible]
przeszła — które pod rozmaitymi pozorami z
metryki krajowych brano a nie zwracano-
summaryusze jednakże z lat 1613,
1690, 1730, 1767, 1799 bądź zwrócone
bądź [illegible] sporządzone (dostatecznie) po-
[illegible] ostatnich dwóch wieków stanie archiwum poświadczyć
mogą. „ Wspomóc do godny (mówi autor)
pozwolone akta, mieszczą się wyczerpane
skarby co do dziejów narodowych, sta-
tystyki, obyczajów i zwyczajów naszych
poprzedników . . . “ 6) Trzecia najciekawsza
wa bo i najobszerniej wypracowana
rozprawa o archiwum krajowem
jest adama Dowbańskiego profesora
filoz.; i ob. prawa Doktora w akademii
Krakow., w której autor podawszy krót-
kie znaczenie archiwum [illegible]
zamieszcza to o czem już wyżej wska-
zani pisarze wspomnieli i do opisu
stanu po rok 1823 w którym pisał
przystępuje.

5) Ob. w tom. Dziele: przypisek 1497. T. II. — Daje się ze wiadomości moje czerpał Czacki we dworze, gdzie akta te pod nazwą bernardyńskich, dzięki rady przeszły kilku pokoleń spisane i zachowane istnieją. Ob. także M. Wisn: Hist. Liter. pol. T. II. s. 445 Przyp. 606.

6) Rozprawa mejerskiego, umieszczona w Rocz. Tow. warsz. przyj. Nauk. Tom VIII. rok. 1812. str. 190-208. — wkrótce przydał Tabelle akt Metryk kor. i litew. wr. 1795 do Petersburga wywiezionych, potem Jednakże (r. 1799) wcześnie zwróconych.

7

Odtąd opisy rzeczonego
~~po staremu~~ nastąpi piszą mianowicie Archiwum ulegnie tym materyałom
w zadatkach do ułożenia dziejów tego rzeczonego aktów publicznych i jego ściślejszej gałęzi zbiorów — pisz Stąd ostatnich przeglądów (rewizyi) wraz z wyszczególnieniem Rodzajów ~~[illegible]~~ aktów; wykazem Ksiąg pod literami i cyframi porządkowemi, tudzież Indexami alfabetycznymi czyli Summariuszami wynalezienie takowych ułatwiającymi. Nie mając na celu powtarzać to ona niniejsza praca zawiera, zalecamy ci osobę dla zrozumienia naszej — kiedy zostawia ostateczne urządzenie aktów głównego archiwum warszawskiego r. 1838 od Stanu Archiwum za Królestwa ~~[illegible]~~ podjęte uzupełnieniem zaciągnionych przybytków z nim. 7)
Rozpatrzenie się nasze w Archiwum metryki ~~[illegible]~~ dawnym Skarbem Koronnym we dwóch dat pod tych niniejszych odnosimy do czterech głównie epok. W pierwszej obaczemy Skarbiec jak go zastali Kromer zastał; ~~[illegible]~~ w drugiej przejrzymy akta po wojnie szwedzkiej, wszystek jak niemal zebrane. W trzeciej jak je Komisye sejmowe w XVIII wieku zastały i przedstawiły. W czwartej nakoniec jak biegiem lat wszystek krajowych zdarzeń pisma rozmaitej treści do metryki ~~[illegible]~~ ar ludziom najdolniejszym za nasyp czasów poruczone zostało takowe (w warsztacie) uporządkować i wszystkim publicznemu otworzyć. Tem sposobem wojskowy zbiór za prawidło obecnie czytelników naszych zaleconą tego Archiwalnego zbioru i okaraś jak ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~

nasz ~~Kapo~~ Kabe na-kreślony ~~[illegible]~~ Daryś coraz ~~[illegible]~~ wiszą rozterty, zawracając dziś ~~[illegible]~~ jedynie „ciekawość" ziomków, chęci ich do uniepełnienia ustępków a rozszerzenia ~~[illegible]~~ obrazu ~~[illegible]~~ tyle ~~[illegible]~~ nam wszystkim pożądanego ~~[illegible]~~ obudwu ~~[illegible]~~ jeśli nie ~~[illegible]~~ wszystkich. Wielkie bowiem i drogocenne „przywileje" nasze ~~[illegible]~~ tego ~~[illegible]~~ ocaliły a prawo na stałe nie zasłoni.

I.

Zacznijmy przegląd nasz od Kodeksu ~~dyplomatycznego~~ Kromerowego, który za podstawę źródeł dyplomatycznych naszej historyi słusznie brany być winien i cały drukiem upowszechnienia godzien. Powiedzieliśmy już za dawniejszego wydawcy dyplomatów, w ~~Skarbcu~~ naukowym pracowanych, ~~którego [illegible] stanu~~ archiwum przed Wydawcą Warmińskim dokładne wypisania mieć mogli — nie mamy. Słusznie więc Kromerowi wydany tych ~~[illegible]~~ najmniejszy pierwszeństwo należy. Wadzie obaczmy jak to zadanie spełnił — wprzód atoli o rękopisie samym słowo wypada.

Skarbiec Sanguszkowy
podług Inwentarza r. 1551. sporządzonego.

Nieznając dawniejszego spisu dyplomatów i ~~aktów~~ archiwów przed Władysławem Warneńczykiem istniejącego, tutejsze krzemieniałby się w mary tyle ważnej pierwszeństwo. Kodeks cały jako nowy rozbiór źródeł dla nauki archiwalnej i źródeł historycznych zasługuje aby dosłownie mógł być wydany — w artykule naszem niebędzie ostawiać nam możności, życzenie to spełnić zamierzamy się ograniczeń na wyciągu najważniejszych dat z niego, wyjaśniających stan rzeczy Polski stosunki z całą niemal Europą — objęte owym z nr. krzemieniałby porządnym skorowidzem (brevia rerum). Ciekawy badacz porównanie z ogłoszonymi wprzódy dziełami i źródłami jak Janczewskiego i Herburta a przytaczanego Statuta — z kilkunastu, ~~tekst~~ co do paktów sprzysiężenia osobno przy Kronice Dusburga — przez kilka Hartknocha wydanych — Sommersberga który rozpierzchłe dyplomata wypisuje z jakiegoś dyplomatarjusza zespół a gdy jest jego bardzo podobny krzemieniałby, ~~tak~~ wnosi że nasze z niniejszego kodexu — albo i do autografu pisanego pisał go miał słowa swoje "Kiaga". Jakoż i dotąd porównany tym skorowidzem przekonywa o wspomnianym kilku Dyplomatach dosłownie wzbiorze swem nazwanym ukończonych a niektórych równie ważny bardzo pomnik wydał pism dyplomatycznych, sposobem wyżej krzemieniałby ułożony. Żaden z pomnik kodexu nie wprost nie wymienia. Dwa spisy archiwum, które podał Janocki wiadczą że były w Bibl. Załuskiej słowami: codices duo chartarei maximi moduli, quibus continentur: Judices scripturarum Quittantium in publico Regni Tabulario — Martini Crusevi Cracov. et varsavien. Castrensis Dubicad. Regni Pol. Litterati Inventarium et breviarium — lat atoli nie kła

dzi

(ni privilegiis prussiae Jacobi
p. 452 seq.
T. I. p. 81. Rer. Silesiac: manipul
Diplomatum
dodaje słowa: ex Diplomatario ms.
manuscripto Polonia — (l. c.)

acta Litteraria Trim. 3. 4. et a. 1756
pp. 193–214; 237–253.

Specimen cod. Catal. Codic. Nr. LXXVIII.
f. 27 i XCV f. 37.

Rii : bliżej Rękopisów nie oznacza - wnatępnym wypisie okażemy go pośniejśmie ile nam zakres rozpoznawczy dozwala, kiedy zamie waszmość pod względem dyplomatyki polskiej rozpoczęcia Tabelki przy końcu wykazujący akta państwowe. wcześniej namiota ki myśl ~~mocno~~ zamuczająca godni ~~[illegible]~~ wiek stego rozpoczęło? co pozostało ~~[illegible]~~ do umieszczenia akta do zadowania najwięcej przyczynił? — a nadewszystko Ha ozn. kroniec zgiawory tak praecisie poczęli swój nie dokończył — bez jakiś dokończył przy kronice ~~nie~~ Krakowa nie ogłosił. Jemu nam wstęp poświęcił słów parę o rękopiśmie naszym i pracy ~~swoją~~ kronicza a jego własnego ~~[illegible]~~ wspaniałomyślnie ofiarowaniu ~~[illegible]~~ do Zygmunta aug. króla, zmania. . . . .

Dalej jak prodeum

Marcin Kromer ch

2)

dyplomatów, autentyków wszystkich (pergaminowe ca-
giszto. — ~~[illegible]~~ zabytków pi-
sanych według dat pod względem ich
treści dwojakiemu epoch. W 1ej przed-
stawiamy objaśnienia skarbu jak go
Kromer zastał, spisał — w 2ej opisa-
my Akta metryk po zaborczych wojnach
szwedzkich, zresztą pisma niemal wszelkie
całości" zebrane — w 3ej jak je Komisyje
lejowe w pierwszej połowie 18go wieku
zastały, opisały — w 4tej nakoniec jak
następstwem lat, wskutek wypadków
krajowych akta zmarnieły, treści ~~dziś~~ bądź
przypisały, bądź wszystkie za zaginione
ludziom wówczas powierzone dziś mniej
więcej uporządkowane w Warszawie ~~[illegible]~~.
Tem sposobem z całości tej archiwalnego
dziełu ogromu ~~[illegible]~~ obejmać wzięliśmy się
za prawdę, dopełnienie pozostawiając miło-
waniu po dziś dzień dokonane. Zadanie to
wprawdzie oddalonemi i nie łatwe, niepo-
siadamy sobie aby na nim (kto) poprzestał nie-
no — ale idąc za przewodem znawców i
pracowników — ufamy że następnym
dniem — ręczliwym ~~[illegible]~~ drogę do zro-
zumienia w obszerniejszych ramach obrazu tej
wielkiej i uroczystej przeszłości naszej — w
tłumaczeniu (nowemu) nieznanego" obudzi i ich uwagę
zwróci — drogę otwartą mamy. Zaczynamy
od kodexu dyplomatycznego Marcina Kromera,
który jako ~~[illegible]~~ podstawa historyi na-
szej całej dotychczas wydanie uzupełnienia godzien

I Inwentarz ~~[illegible]~~ Kazimierza Jagiellończyka ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ Korony Polskiej r. (1551.)
podług Marcina Kromera r.
~~[illegible]~~

Marcin Kromer Krakowski, warmiński
Kanonik ~~[illegible]~~ przedmowę swoją do Tygmunta Au-
gusta króla zaczyna od porównania Ptolomeu-
sza filadelfa Króla Egiptu który nakła-
dem wielkim ogromną i sławną na cały
świat książnicę zebrał — mianowicie Macieja
Korwina, węgierskiego, i Alfonsa Arago-
nij królów, którzy ich w różne zgromadzeniu
Ksiąg wielkie wotowali. Przechodzi wreszcie
do naszego Tygmunta który Krom nakładów
w przyozdabianiu wilna wspaniałymi gmachy

mi

x wszystkowi publicznemu
zbiorowi zostały.

Rękopis Bibl. Ossol. pod L. CXXXIV.
tytuł ma (a tergo) Publicarum
Regni Poloniæ literarum Inventa-
rium et Brevarium Anno Domini
MDLI. Kart wszystkich pisanych
białych 185. ~~[illegible]~~ pismo współczesne nie-
co wyblakłe, papier wilgocią prze-
siąkły. Oprawa pergaminowa czerwona.
Wkleiono ~~[illegible]~~ Kart białych 126 ~~[illegible]~~
tytuł Karty 33 przedmiotami do r. 1766
rękopisu zapisanych. Na kar. 6. tytuł
drugi: Specimen Codicis Diplomatici
~~[illegible]~~. Nie mogąc
w tym artykule nad zakres rozszerzać się
na tych ~~[illegible]~~ ważniejszych, aktów pomnie-
niemy — dla naukowych zaś pisze pokoleń o-
gólnemu nie zostawiamy całej dla tożsamości
dyplomatów wyjątki słowami tekstu
podać za obecnie ogłaszamy — dla do-
kładności zaś umieszczamy dodatkowe pismem
tabelle wszystkie. —

gabinetu

ni, zbudowania obronnego zamku – Krom osobliwości (abacus) mierniczego mnóstwo [illegible] kosztownych rzadkich Kunsztem i drogiemi Kamieniami makomitych – bibliotekę pisarzy rzeczpospolitej wartości zebrał – „Lubo Wyznawcze, niemi dalej obarzaty jest jednakże nie wszystko jak Hyckaé opisana. Dalej wzwodni ij nad porządkiem czytania ksiąg, nadzorcy [illegible] rzeczone potrzebnego – i [illegible] krola upominają najusilniej do tego zagrzewa – a lubo nam chwalebny twój w zbieraniu kraj zamiar nierównie godniejszy chwały to że [illegible] pisarzy [illegible] pomniki co dotąd w Skarbcu Radziwiłłowskim wmurowane i zaniedbaniu lasaty uporządkować, spisać i wydrukiem dokładnym, według którego łacniejsze wyrzutkami potrzebnych opatrzyć karaster... którego trudu upiór... tak za zdaniem twoim – a jak Jana oświeconego podkanclerzego dobrodzieja i powinowatego mego porada, gdyż na mnie włożył – podjąłem się... i tak dokonałem że z każdego [illegible] czyli krótkiego wyciągu – odmyślając i przemiejąc ludzi tłoczem bardzo poddanych prawa, [illegible] zajmiadło zabiegi i mitrowania, państwo twoich granice, przystąpienia do tej Korony krajów lub od-padnienia, palata, przymierza i [illegible] danców rad twoich, [illegible] a rzeczywistymi księgami i nazwaniu pokoju lub wojny i [illegible] pisma tak-że rozwinąć i porwać... Tak aboli spisu tego [illegible] starałem się że każde osobna pismo w Skarbcu pod tytułami księgi lub państw i krajów do których należą lub których wyroby, [illegible] trzeciego lat [illegible] najdawniejszych [illegible] (umieszczone) [illegible] Opisana wniej treść jakiej która zdołaniem na brzeg roku [illegible] wydane – co [illegible] [illegible] wtym samym miewi słowach położone aby patrzący [illegible] przedmiotu nim odgadł a potrzebne wynalazł – wreszcie dopisane na osobne [illegible] (capita) pismo [illegible] aby [illegible] nie zaglądając [illegible] wewnątrz co zawierają odemnie powziąć można..... Do tego jest dwa [illegible] których pierwszy porządek państw i [illegible] prowincyj pod którymi do liczby karty [illegible] gdzie zapisany wpisał. Drugi zaś zawie-

[illegible]

tyst pod którym tytułem i maluem
pisma racij quione, pod abecadłem ~~do~~ tejże
~~linky~~ Karty ~~wypadnie wypadł~~ ~~wiersz~~ wiersz ij
Tego drugiego kromer nie ~~miał~~ miał nic
wnaszym Rkopisie z Karty białyst zostało.

Kowania wojskowy pisma nieład wprowadził, którego trudno jest było wydobyć. Nie mamy więc owych przepisów: dokładnych wyjaśnień dawnych stosownie do wymagań dzisiejszych rachunków, a pierwszy zajmujący pisarz wsi Oleski Jan Kanclerz W. Kor. a potem, zamożny pisze prawie nieładnie, nieuważnie, wcale za tym nie uważał - domowy nieład trudności i zawiłości w wyszukiwaniu potrzebnych dyplomatycznych papierów - Jak dalece trudności te pomnożyły nieuporządkowanie przyniosły - a zarazem jak wydawnictwo zabrakło - radzi by do nas nawet nie dotarł - Być on może wstępem albo też podstawą późniejszej roboty, nakoniec i wynagrodzeniem dokonanej pracy Marcina Kromera Kanclerskiego, który spisawszy najważniejsze pergaminy i akta, oddaje Kromerowi nauce i gorliwość Oleskiego ale tak pomieszanych zwoi jak, że rozstawienie dzisiejszy nie przywodzi nad nami domysł że ich zupełnie nie miał. Tak przepisany skarbiec Długo zapewne trwał między - Dopiero pojęciali go ale ani uległ ani też wyjaśnienia uległo nie mieli na względzie pisma - Zaledwo dostrzegli go - następcom aby niepotrzebnie kraju i ciężar za trudne ojczyzny wojny na ustęp dotkliwy nareszcie którego nigdy pisarz całkowicie ich nie pojął. Możemy tu jednym słowem ten nieporządek Dzieje 17, 18 wieku - ze przybyło dni papierów plików i Ksiąg mało ważnych - a nie najdawniejszych najważniejszych autentycznych aktów i dowodów

dów

wiele.

~~Do tego~~ bezpośrednie ~~niemało~~ Nim
wiele wybaczemy ~~zarzutów~~ dowodów mamy najrzetelniejszych
i najpewniejszych gdzie się składają dzie-
jowe akta metryki i grodzkie archi-
wum polskie lubo wrzeczywiście dzierżyć
pod austryą i pruskami będących, —
podamy co w dawnym stanie znajdo-
wało i za czasów i najcelniejszym ujmie-
my wszystko w tabelaryczny przegląd
dzielącym pisarzom dyplomatyki i dzie-
jów porównywania bez tego zbyt często
udaremnione. ~~Dotąd~~ Wielona także
niejednego ~~o~~ o niedostateczności dzie-
jowych archiwów publicznych i prywatnych
zbiorów aktów rzmaitych i wydawanych
lub wydać się mających kodexów i dy-
plomatarjuszów na oślep lub trafem zbie-
ranych na którym i nam już nie zbywa-
nie dawnem wielkie takie prace popra-
dać powinna konieczne uwadowion pewna
gdzie co było — co mamy i gdzie wyma-
kwiać, od zatraty albo zniszczenia zato-
wać — co wobec publiczny pustać. —
Obraz taki najdawniejszych i najrzadszych
wpolu zabytków przewodnicząc
dalszym tego rodzaju zbiorom, zachęci
(mniemam powiem) zbiorowników stanie się
zbieraczom, dziejopisom, wydawcom — niemniej
jak rodzinom i poszczególnym osobom — do
wydobycia pism ~~z~~ z gruzu pokry-
tych pleśnią i zniszczenia wszystkich powro-
tnem — niejednego rodzaju pomników i
dowodów zmarłych przechowywanych — bo jak
dobrze mówi ktoś powiedział kto mieć
~~nie~~ upodobanie do dziejów ojczystych — tem
samem mieć musi ojczyzny. — Oczekuję
na zwrotą niedopowiedzi — dopełni nam Kronika
zbiorów ważniejsze miejsca i tem prawdziwa na-
stempia Kładziemy.

Koznichowski.

2 Konstyt: Skarb Koronny lib.

Z R. 1583. f. 43. ——

— 1587. f. 413. ——

— 1658. f. 15. lib. Komisyja.

— 1659. f. 12. — Rewizya Skar.

— 1661. f. 15. — Deklaracyja kor.

— 1673. f. 24 841. ——

— 1677. f. 841. o uwolnie podskarbie

— 1676. f. 19. — Rewizya Skar. kor.

— 1673. f. 17. — Komisyja do Skar. kor.

Skarb Kor. Kazdego Jutrzn. zwiezowany do ayo Kommissario camerarjo Regio Kanys gmer. Warszaw.: —

— M. 1685. f. 7. — Rewizya Skarbu

— M. 1690. f. 25. ——

— 1703. f. 13. oddanie Skarbu

— M 1726 f. 59. ——

Korona Kwol. w Skarbie Krakowskim f. podskarb. kor. vid. Konstyt. R. 1576 f. 256. lib. Korona.

Z Koznichowskiego Konstyt

Excerpta

Scripta ad Archivum ibid. p. 649.

od nrb CXXXVIII.
— CXXXV.

Tabella Kypów: podług Kromera
— — podług Inw. 1739.
— Sygnatarze Krakowscy podług
Aktu złożey Przemka
— Cod. m. Krakowa —
— Przywileje Akt od
Kazym. Archiwum tekstu
fo i Inwentarzu 1682r.

154

Skarbiec da

Akta

Wiadomość o klejnotach koronnych w Karbu Krak. 153
mss. in 4° Cl. XXXIV. p. 313 — 316.

W Bib. Puławskiej 155

Series archivorum Regni
6 r. i m. pod L. 564 –
(cisiów Sobolis)
Summaryusz(?) pod L. 634 –
salach Su item
Summaryusz aktów sluchu
P. L. L. pod L. 821. 6. mi r.

Inwentarz papierów archi-
wum Kor. 1578. N. 1041.
Rewizya Skarbu i archi-
wum 1682. N. 1055.
Series archivorum Regni
z 1730 pod. L. 53. –

ka – która niejednemu pojawi się jeszcze
u nas
~~Zbiorów Dyplomatów czyli~~ Kodeksom
za podstawę służyć mogła – tu spisy
jak zbiory tych ~~aktów~~ dyplomatów,
Aktów świadczą o kolebce naszych tej
mierze badań, o niesystematyczności
zjawień podobne zabytki zbieranny
o przerwach zarazem i miejscowości,
jednych względem drugich – co wszystko
zbiorów
zbiorów źródeł ~~gdzieby~~ czerpać można
wiadomość pozbawi.

Wstęp

zwierzchności, ...
zgoda swego ustawu czyste zwiedzenia
tak zwane rewizye, jako własno-
ści wspólnej, narodowej, dogiej. Je
wiadomo, pierwsza podobna rewizya
sejmem nakazana dopiero 1563 roku
odbyta została. Ale tak tej jak
poprzednich a nawet poźniej rządy
~~dobrodziejskich~~ rewizyi ~~dobrodziejskich~~ niezgoda
Panów rządowych spisów — przy naj-
liczniejszych, gorliwości i nie-
bacznego, tak stanowcie

o mocie zdaniem ustępliwie kodeksu
podziedzieli odbywane - powinny
były poprzedzić Inwentarze
dekty [illegible] zkład można było
wydobyć - aby stanowił on do
ugaszenia pun te oznaczonych
tamiej dochodzić by były nie-
gdy ostatnie przynajmniej
odbytki w Starostwie krakowskim
składanie. Dziś jest to Fu
dniej uczynić zarz że mniej się może
za informowaić powłoki się
istnieje akta, dyplom: wydany
tak że prawdziwe dane by zakres
w sierze wadzyniu dotąd nie wydanego

1. Tabella alcaiche
2. Tabella Autori maj. cordeg.
3. Spis Judeł. czyli Summaryusz
Rzeczy z porządku idących -

4) Tabella pierwsza do -

Starowne w tej mierze wzmianki pozi-
dawny rzeczywisty wiek pier Tab-Sten
kiego ... (wyjęte w Tabelce akta Dzi
Bernard:) — Rozprawy Tow. W. P. N.
i Krak: — ostatni wydawcy kilko-
wyżej tego starowinego Skarbu, którego
długo ich radzi i długo ciekawości nam
zaspokajać niezestawiony... wielką
niemniej potrzeby zaszłej wprowadzenia
nim akt. Metr. Kor. Wal. Kwartał
majowski który za X^a Stan. i copo-
czątkiem ostat. Królestwa Polskiego byś
sam niżowniem i mawcą tego kla-
du — odrebnemu nie do tych autorów
czytelników Nazwy objaśnień obser-
wujących — równie jak nadmowni o Archi-
wach Dyplomatyce wogolnem tego
znaczeniu pojęciu. oddaleni od rodła
ani czas ani miejsce niedozwala nam
Korzystać z nich na nowo — ani prze
pod względem nowszych badań, dzi-
siejszego stanowiska nauki historycznej
byłaby potrzebną i Konieczną — zosta-
wie ją innemu czynu. —

Do przypisku

159

pisu posowin in Appar. etc p. 1576
se kromer my ukradanin i spisanin
Arch Krakow zadrit sę jekue tyst u
o rany Archiwalnej pred min pisali
ale kam tyst tam kromer ani nawet
posowin bliey wiadomich. „ Cum
a secretis ysl. Regis Sigismundi
fuisset Archivaque Regia et qui
de iisdem rebus scripsisset, per
ortogentor evolvisset etc.

na zakończenie 115

Z jednak dowody i dokumenta które tak wspaniałe dziedzictwo krajowego jak wiecznego stanowią pomysłu badania dziejów stać ich mogą. Lubo i tego zakazać nie możemy że w tamtych wiekach wiele pisarzy do życia rozstawszy się i dworzy bądź opisywali bądź wiadomości; ministrowie obcego upamiętnowania ich książek — bądź wiadomości ku ocenieniu i wypracowaniu tych pomników mierzyły wielkich wcale już niepodobne aniż ponadać ich trzeba a innym albo niepasują albo po prostu by ich zgubiło nowej niewydać jakie wstępu całe wchłaniają — ich zwiększy który tego przeciwnych u nas nie ani niepisarzy niektórych nie mogły wyjmiwać — jeśli te słowa do nich przypadkiem dojdą dziedzicznej ich pomyją i jeśli nasz czas poprawią —

Na innym miejscu gdy o [illegible] tych [illegible] opatrzeń nie obszerniej przydrzi dostrzegam że ich klasztory przyczyny do [illegible] przechowania nam ozdoby [illegible] skarbów niejednej wielkiej wdzięczności wypuszczających. Gdyby ich bowiem innym umieć że najdawniejszych klimatu [illegible] zaginęły razem z ich [illegible] w gruzach. Zaiste zakonów rozporządzenie nieco stałowych ale wiele też i przepadło przeto a wiele wojny zniszczyły jak w Francji Hordy i Ligi, w Niemczech Szwecji a u nas Kozaków, Kozaków Tatarów i nowszych najazdy. Stąd najwięcej rozpoczęta ich [illegible] dyplomatów i ciekawości potrzebna wydanie [illegible] tej gałęzi archeologii — Spodziewamy niektórych pomników które bądź zapomniały bądź [illegible] z nich [illegible] chronologiczny [illegible] ich zniszczeń ich najmowac pomysł — archiwa ukażą dać, przytaczającemi czyje; gdzieniej ich skarby udać [illegible] portowości. Jak ich publiczny pożytek niezapomnienie uhasanowy [illegible] doświadczeniem wielkiemu stosierdza a wartość tego widzieli ich daje wodnosiowym sposobie badań dziejowych na gruncie wiecznej [illegible] [illegible] pasadzie. —

Dobrze wprawy pewnie powiedział że cała historya pewnych ukryta w tych pomnikach dziejowych — wasnieszra i objaśniona [illegible] ani [illegible] kronikarze wiadomościami — pisarz przedstawiają nam sprawy po bezpośrednio — osoby same rozmawiają; stosunki rozwój cały państwa jego instytucye, prawodawstwo, obyczaje i oświatę narodu w najrzetelniejszej na widok wyprowadzają. — Jakiż że ich potrzeba aby [illegible] tamtym zdaniu podobać i sobie wszystkiemu i przystępny gdzie trzeba ujść. Rozumiemy to zawsze o całej dziejowej historyi i staroświeckiej pożytecznym i takiej krótkiej trzymaliśmy [illegible] nasz skarbiec koronny.

Kordecki — Miechowita

Archiwa jak [illegible] najważniejszej wagi [illegible] przedmiotem — na nie [illegible] o urządzenie ich odpowiednie [illegible] jako [illegible] najpotrzebniejszy do Dziejów [illegible] [illegible] [illegible]

wanie ujo ~~tego~~ było wprowadzenie trudne i stąd ciągłe niedokładności swoją zwłaszcza nie tylko dla uczitku ilości a rozmiarów ~~[illegible]~~ i gromadzonych przybywających gruzu ale najbardziej jak ~~[illegible]~~ wiadomy że nauka archiwalna wszędzie ~~[illegible]~~ wkolebce ~~[illegible]~~ Lydze wpaja ~~[illegible]~~ szybkim tego bogactwa ujęcie "nie zmiarkuje, niewcentarzów zaleciły jeszcze nie ~~[illegible]~~ pożądano, nawet ~~[illegible]~~ przygotowanych ~~[illegible]~~ przytułek ułatwiających nie postarano się. Praca zaś samem ogromem zastraszająca ~~[illegible]~~ bez ~~[illegible]~~ wsparcia władzy a pomocy ludzi urzędowych i wyłącznie tem się trudniących, siły jednego przechodziła. Mowiąc tu o najważniejszym Archiwum naszej ojczyzny - wiele minęło nam obecnych zbiorów wprawdzie wyczerpujących ten przedmiot dla braku źródeł pisanych nie jestem wstanie. Równie wybór, rozpatrzenie i ułożenie tak zbiorów rozległych wkroju jak Bykopisów wymaga tego pomocniczego niemal kodeksu drukiem dotąd ogłoszonych jak Dzienniczka Gorskiego, albo Dogiela, Rastyszkiego &c ~~[illegible]~~ prace, opisanie wtem znawcom postanowieniu. Dopiero bowiem od niedawna "ważnou" ~~[illegible]~~ podobnych wzmianek zostało - ~~[illegible]~~ liczba ich jest bardzo ograniczona, treść niewyczerpana a wszystko do przerwnego, przeciętnego i porównania ~~[illegible]~~ stąd i ogród czerpanego zarobu najbardziej zniechęca. Chociaż ~~[illegible]~~ udzielił pewnego ~~[illegible]~~ wyobrażenia ~~[illegible]~~ stanie pozostałego tego rodzaju a najcenniejszej części skarbu wchodzi całej a to według podań jakie ~~[illegible]~~ do nas doszły. Tabliczki zatem ołowiane dla samego wykładu skromnego odrobienia a nawet opisania powinni ~~[illegible]~~ oddział archiwa w nowszych czasach Repertorium nazwany ~~[illegible]~~ którego ogromnie coraz rozmiary, niejasna historyczna pomieszkowa czyli gubi się. ~~[illegible]~~ Rozumiem pod

nie

nie owe stosy papierów zapisanych rozmaitej treści bądź wbrakowanych aktowych, bądź wchodzących, protokułach i plikach, które do panowania Zarów archiwum nasze całego gdy je obecnie stanowią jedną całość dział aktów metryk Koronnych i składają ich zbiorów ~~[illegible]~~ jak dalszy ciąg skarbem pierwotnego obszernej je tak jak nam poniejsze spisy zaciągnęły. Ze jednak uwagi zasługi nie mogą ze spisywanie całego archiwum stąd najbardziej będzie miedzkradnie ze ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ wielkim ale do nas przynoszonych Kanellaryów, magistratów itd nie przyjęto ułatwiającej prostej zasady rozdzielenia wszystkich na dwa główne działy papierów ważnych i nieważnych, potrzebnych i niepotrzebnych ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~

i ogłaszać za zdaniem wiadomych nie samych dla
siebie kładzieny, ale przede tem wiekuista zasługa i chwała
x a wodzicielowi badania tworzyła nauce.
Co do publicznego Archiwum Bernard. we dworze
zebrane Korytem Rady staraniem uporządkowane i stwo-
rzone w roku tym nie godnie za wiekami nagro-
madzone papiery nie oddzielone potrzebne od niepotrzeb-
nych ceniu od zadnej wartości historyczne i staroży-
tnicze od wyrzut uniedbanych nie oszczędza tej pomo-
cy badaczom dziejów jakiej mogą i zakopane latw-
ber nadzwyczajnego wydatku ich co celniejsze lub pod
archeologicznym względem ważne - bez kosztu mieszkań
(ani inny kierunek i wszystkie ustawienie nie potrzebuje bez opłaty
godnie
pisko Muzeum wydanie)

Doświadczenie także stwierdziło że wiele dowodów pi-
śmiennych wyłącznie prywatnych na ulicach wyjdzie
i dochowania nie miało wielkiej publiczne skutki
ale każdy zamożny dom, każdy gorliwy obywatel i
dobrowolny jeśli mu tam to pan niepotrzebne osoby pozwoli
czynił udział aby niepowrotnie nie przepadały - pobu-
dki wszystkich nam przez ogłoszenie mogłoby się
okazać niekiedy zabytki jakiej nawet nadzwyczajnie po pub-
czynił rękopisy - publiczne zaś zamki wielkie, dworzec-
ścią - nawami przypadkowo pożarów, wodzie i wojennych
zaborów niezgorzone różnie ~~bezpodstawy~~ zatratą większe
~~fowanej~~ zagłosne - nadgadzam się prawo aby przywa-
ten wiedno miejsca zbiory nie dostały stąd przynaj-
po rozpowszechnione Nauce się zastosują - ale udział się

Skarb był prawie roku r. 163 do Lubowli.
Skarb Kor. z Klejnoty onemi i Archiwum
zawsze razem zamykano i onego nigdy oy-
niono —
najpierwsza Konstytucya, o sekwestrowania Skarbu
Kor. iest r. 1563, —
Klejnoty Koronne — bez Archiwum
Konstytucye wskazuią nigdy pieczęci
spisy jednak nimi wydawać
nam nasze Klejnotów z Archiwum
dotyczą
Podskarbiom oddawać nakazała —
na wielki rok spisy Skarbu Kor. — przez te
wiele osob Duchownych jak podkar-

wie Kor. Biskupi – Kanclerza i wyrade-
ni do Rewizyi Iuratorowi / wprawdzie
nie z obowiązku ale uprzejmości / my
potrzeby podczas tej) kazali sobie dopiy-
wać; wprzwatkuje się nowe audiencye
Iuwentarze wspomniane pozadali –
stad ilosi tak napotykanych dawnych
Reskopiami onych

Władysław Łokietek po koronacyi
wskrzesiwszy ustawy Królów i Państwa
na Skarbie Noworocko.

Długosz Tom. I. p. 791

„ut in Cracoviensi arce — expediantur"

Kamellarya Królewska
jako dawnych sądów wie-
cowych i władzy municypalnej
ogólnej (Juris municipii) za-
bytek, przyjmowała wszelkie
czynności wieczyste, dóbr do-
tyczące — i to się nazywało
metrica Regni maior et minor
Akcie dokumenta miały wodzenie
wielkie:

nie potrzebowały być wprowadzone do innych krajów wyjątków.

(Vol. Leg. I. 326.
III. 851.)

166

Nota o Archiwach
Krakowskich pod rokiem
1444. Wojciech Zychlin'a
był podkanclerzym wtedy.

Tad. Czacki.
Rudg. Vorst sedigni
fake

Tate et Offo Lauellan

p. 679.

Wyciągi ze Spisu akt dawnych w Głównem Archiwum Królestwa Polskiego w Warszawie znajdujących się — w maju r. 1840 jako rękopism w 20 Exemplarzach na Kamieniu odbitego —

(Tytuł cały) Spis ksiąg obejmujących oryginały i pisma dawnej metryki Koronnej a wojny i metryki Litewskiej — tudzież wszelkich akt do dawnej polskiej rządowości należących (po przewiezieniu metryki z Petersburga do Warszawy) od r. 1800 dotychczas pomnożonych jako to: Komisyj skarbowej edukacyjnej i wojskowej, nuncyatury, trybunałów koronnych, administracyj pruskiej i galicyjskiej, grodu i ziemstwa warszawskiego, Komisyj bankowej tymczasowej, miasta stołecznego Warszawy, itd itd. obecnie Główne Archiwum Królestwa składających — według protokułów rewizyj przez Jana Wincentego Bandtkiego Historyka tegoż w roku 1835, 1836 odbytej rozłożonych, z dodaniem przybytków przez Felixa Bentkowskiego od r. 1838 do 1840 porządkowanych umieszczonych — w Warszawie w maju 1840. jako rękopism w 20 exemplarzach odbity (Po stronnicach 1 — 213.)

I. Akta metryki Koronnej — czyli domowe albo Kanclerskie. — Kanclerze i podkanclerze otrzymywali księgi (Libri regestra metrica) metryki zwane, w których zapisywali wszelkie pisma od Królów wychodzące, pod pieczęcią większą lub mniejszą wydawane. Zawierają przeto wszelkie nadania przywileje, dyplomata itd — p. 1. Są dosyć późne i niekompletne bo dawniejsze zaginęły pod wargą za wład: Jagiellończyka na wyprawie ruskiej, gdy wszelkie metryki wożono za Królem. Za Jana Kazimierza czasów księgi metryki zabrane były do Szwecyi i: Drut. [1]) dopiero za Jana III. nowo poczęto je oczyścić z tych wojen zatonął na morzu podczas zaboru ich przez Szwedów zabrane około r. 1658 zniosły znalazły Literalne także zamieszczone jako i inne księgi nyż GG mamy; dzisiejszy vol. 3. vol. 42. BB mamy vol. 4. 37 itd (p. 187) Kolwiek zwiększ za prywatnych staraniem odzyskano. Po podziale kraju, były księgi metryki przewiezione z Warszawy do S. Petersburga a stamtąd w r. 1799 niektóre w wyniku cesyi do kraju nowo powrócone. W wielu księgach nawet dawniej wyrwy z XV wieku powyrywano karty, zapisano urzędownie je wycięto i zatrzymano. tamże. pp. 2. 3.

Dla tego pomieszane i niekompletne —

Rękop: Statuta wydrukowane nie ma roku ?

2. A. Rękopism obejmujący Statuta Kazimierza III. Vistulia nowemi wydrukowane — do tego czasu metryki od r. 1475 Konrada X. Mazowieckiego — p. 3. [2])

43. 999. od r. 1527 - 1530. Duplicat. (którego niema może to akta Tomickiego.) równie jak.

84. WW. od r. 1542 - 1543. Duplicat. — pp. 5. 6.

81. (Księga bez liter wrzesiński r. 1821. opisana przepadła. dochodzi do r. 1552.) p. 6.

94. S. Z. od r. 1588. Testamenta i Inwentarze porozbieranych.

Rzeczy Królowej — p. 7.

101. XF. od r. 1566 do r. 1569. Zygmunta Augusta.

102. ST. odr. 1566.
103. SZ. odr. 1567.
104. SW. od r. 1567-1568 } opisane wrzesiński 1821 kabinet:

„ de

1) Księgi metryczne przez Szwedów zabrane około r. 1658 zniosły znalazły Literalne także zamieszczone jako i inne księgi nyż GG mamy; dzisiejszy vol. 3. vol. 42. BB mamy vol. 4. 37 itd (p. 187)

2) Vol. 32. na str. 5 obejmuje nie tylko czynności odr. 1517 ale i dawniejsze, jakoto: Actum Unionis inter Vladisl. Jagonem D. L. Sigismundum D. L. a. 1434 — Tenore pacis inter Vladisl. D. L. Sigismundum Prussiæ. 1433 Ca- sa księga Kroniky ig na r. 1524. — (p. 187. 8.)

„De Statu et de rebus ducatus Prussiæ tempore Alberti Senioris, ille vero mortuo junioris March. Brandenburgensis ducis prussiæ. Księgi te trzy oryginalne pieczęciami i podpisami Kommissarzów królewskich na końcu zaopatrzone w aksamit czerwony oprawne są przy metryce tekstowej zachowane. Dotyczą Kuratelli X. alberta starszego i powinny właściwie tu być umieszczone. p. 7. 8. —

106. XI. od r. 1569 – 1570. na początku i przez potowe zbutwiała potrzebuje przepisania. p. 8. —

208. Sz. zr. 1669. Oryginalna Rewizya Skarbu Koronnego Krakowskiego – p. 11. —

226. (zr. 1740 circiter – nie majdowała się w Rewizyi zr. 1821. i zapisana. p. 13. —

333 – 341. (1429 r – 1526.) księgi te składające się z zarkuszy przez potowe wydarte tamowych dodkami dawniej nowymi zawierają część metryki X^t Mazowieckiej. akta wnich nie idą porządkiem zaszłym lat, bez pomieszane i zaniedbano je uporządkować, podają je do oprawy jako dyspozycya. Na okładkach nich lat wyrazony bez nadzoru polegać niemożna. – p. 16. —

400. od r. 1701 – 1703.
401. od r. 1790 – 1791.
404. od r. 1777 – 1791.
} te protokuły Justycyacyi: data odkadziej pomylone — p. 18. —

410. i
411. księgi zawierają: „Wypisy aktów metryki litewskiej i Koronnej w S. Petersburgu przy składanym Jenacie rozstających stosownie do rekwizycyi prokuratoryi jeneralnej królestwa polskiego w r. 1826 zrobione.“ Część pierwsza obejmuje dokumenta tyczące się dóbr rządowych województwa Brzesko litewskiego i Trockiego teraźnyt. Część druga zawiera wsobie dokumenta tyczące się dóbr rządowych w Koronnym Województwach teraźnyt. Obydwie części zdrożne z stronnic 3598 oprócz wykazu treści na czele każdej zamieszczonego, są powiadrone przez Stefana Kozieł metrykanta i radcę Stanu – księgi te mieszczą także odpisy dokumentów osób prywatnych dotyczące się: nobilitacyi, nadania i są dowodem że oryginalna metryka litewska i znaczna część metryki Koronnej pozostały w S. Petersburgu. p.p. 18 i 19. (tak zkolei są oryginalne niewymienia.)

(znowu polecenia M. Spraw. Felixa Lubeckiego zd. 24 Lipca 1816 informowano akta wktóre zapisywane są porobem oblaty przy-

wileja

wileja monarchy na szlachectwo lub obywatelstwo udzielane na szlachectwo lub obywatelstwo, jakoteż cryminalii pod względem genealogicznym zdziałane — pierwsza księga zaczęta r. 1810 ciągnie się do 21 Lipca 1834 — Druga zaczęta 3° Października 1834 r — pp. 18.19. —

Summaryusze akt metryki Koronnej: a alfabetyczne —

1. Index po polsku co do miast od r. 1416 — 1752.
2.[3] " po łacinie co do wsi — 1446 — 1768.
3 " " co do wojewodstw - 1446 — 1765.
4 " " co do starostw - 1492 - 1768.
5 " " co do woiewodów - 1416 - 1746.
6 " " co do granic - 1416 - 1752.
7 " " co do nobilitacyi - 1501 - 1765.
8 " " do akt metryki Kor. appendix i Sygillat — - 1416 — 1767.
9 " " co do Dóbr. Ord. - 1746 - 1794.
10 " " " " - 1775 - 1794.
11 " " " " - 1767 - 1794. (p. 20.)

(inne indexa na str: 20. 21.)

3) Ten summaryusz nie tylko obejmuje przywileje quoad limitationes villas, ale i co do starostw od r. 1748 — 1763 — (p. 189)

II Sigillata. pod nazwą Sigillata, księgi Kancelaryjne zowią zawierające wsobie opis krótki w treści wydanych przez Kancelaryą, większą lub mniejszą, dyplomatów, przywilejów, patentów, nadań, poleceń królewskich pod większą lub mniejszą pieczęcią wydanych. Różnią się Sigillata tem od ksiąg poprzednio opisanych metr. Koronnej, że w tych zapisywano zwykle, zwłaszcza bronieniu, zwłaszcza obszerniej dosłownie pisma tak jak z Kancellaryi wychodziły; że tylko do akt metryki publicznej Koronnej przyjmowano zwłaszcza dobrej woli oblaty. Nazwa Sigillata (matricula connotatio litterarum in cancellaria regia alterutra sigillatarum) począwszy od Jana Kazimierza od r. 1658 w czasach wojen i najazdów a zatem i ciągłej zmiany residencyi króla; stąd wynikłej trudności utrzymywania pisarzy wobec dopiero dopiero potrzebie i zapisywania wkrótce wszystkiego per extensum. Księgi te Sigillata są tak jak i poniżej nr III idące akta Kancelaryjne właściwie aktami metryki publicznej Koronnej, ciągiem dalszym lecz oddzielają się tu ponieważ przy sensuyach poprzednich, były jako osobny gatunek aktów zapisane. — p. 22.

(Nie dokładnie tu wyszczególnione str. 39 — 42. Akt innych 1735 — 1794. że nawet niemożna zrozumieć co oznaczają. p. 23.)

wiadomień o tych księgach.

III Akta Kancelaryjne (wiadomości o tych aktach) Koronne dalszy oddział metryki kor. publicznej której nastanie poczatek bierze od Augusta III r. 1742. Zapisywano w te księgi per extensum po czyli a po czyli otrzeli tylko przywileja, nadania, potwierdzenia, rezygnata etc. zaś dyplomata, patenta, nominacye na urzędy honorowe i aktualne, wojskowe i cywilne narodzej wpisywano w treści — — f. 211. 4)

Akta metryki tekretnej Koronnej przechowywane są w oddzieleniu wprawie innym przed ich ruiną do czasu poniejszego skutku (od strona · p. 26.)

4) Nie ma tu jak zamyślał w księgach Kancelaryjnych, rozmaitych, przywilejów, ale tylko pisma od różnych departamentów do Kanclerza podawane i odpowiedzi na nie (co i w innych księgach Kancelaryjnych znajdzie się) ale nadto są tu różne pisma historyczne jak np. Jadwigi o fundowaniu monety — uradowanie o prawach Litwy w polowie — objaśnienie wyjazdu Swierzchu i stara Króla Pol. nad Nieświerzem a wyprawy Bisk. Krakow° — uradowanie o radach relacyi wyjaz — Explikacya Instrukcyi Króla w Brześciu Historya dyplomatyki polsko-angielskiej itp — (p. 189.)

IV. Akta metryki Litewskiej N. 191. Volumen ten zawiera wtóre pisi księg, powyżej od r. 1386; przez pierwsza, druga i trzecia księgę wyraża tylko wkrótce czyli otrzeli takiej pisma kancelaryj litewskiej wydane, lub warchiwum litewskiem w Wilnie składane kolei, granice litwy, dwor, fundacye, nadania, odstąpienia, zaś ciągu pisz po większej części per extensum od czasów Kazimierza Jagiellończyka a więcej Aleksandra Królów. — f. 27. (ostatnia księga 66 pod L. 217 dochodzi do roku 1557. — o 64 księdze niema wzmianki żadnej ani wiadomo dla czego opuszczona — ibd — volumina w archiwum 31. summaryuszów czyli Działów do nich I. f. 29. —

V. Akta radów apelacyjnych Koronnych — pp. 29 — 42. wtórze (od 163) Ro. 1768 - 1772. od str. 556 - 707 i od strony 874 - 1376 wyjęto karty co poświadczono przez Komissarzy obecnie w Petersburgu 2 sierpnia 1799 r. co i wówczas innych księgach tych radów potwierdzać się daje. p. 33. — Od księgi 349 (r. 1381) do 371. (r. 1630.) księgi te w formie arkuszy copiarum Samanych Dudkami zwanych. — f. 38. — księgi 430 mieszczą się w rewizyi r. 1821. — (p. 40) księ: 489 (r. 1752 - 1782) Regestr praw — wynalezione po rewizyi r. 1821 i pisz w formie Dudki. — f. 41. —

VI Akta commissiales i relationum — od L. 1 — 20. (r. 1591 - 1661) księgi te są w formie Dudek — p. 43. Księgi 21. wzwie jak 27. mieszczą się w wewnętrznej rewizyi r. 1821 — ostatnia księ. 29 do roku do r. 1750. — Akta powyższe mniej są ważne ponieważ wyroki same znajdują się w aktach radów apelacyjnych układ ich zatem alfabetyczny summaryuszów nie zdaje się być potrzebnym Id. p. 44 —

VII Akta radów referendarskich — zawierają wyroki między włościanami i urzędnikami Królewskimi o starostami, dzierżawcami, i tenutariuszami onych lub wiecevera zapadłe. Jest księgi Nro 1 — 65. (od. 1591 - 1791.) p. 44. —

VIII Acta appellationum Terrarum podlachiae — Znajdują się te księgi czyli metryki publicznej Litewskiej w 4ch volum. od. 1538 — 1546. f. 47. —

IX Kwity tuzy a czyli rekwity Sejmowe — volum: 1 — 27. (od. 1710 — 1793 tylko.) pod L. 11. rekwity za r. 1764

5) wr. 1838. i 1839 przeglądając rozmaite plikі i porozpisywane wróżnych rafach papiery, odkryte rotuły Konstytucyi i aktowe Sejmowe oryginalne albo też w księgach grodzkich oblatowane - zebrane i złożone opatrzono stąd przybyły volumina 28 - 32. - (p. 191.) wie dowód co pisane na nalizie może kiedy dotyczyć fascykułów i plików nie zajrzano jeszcze.) —

1764 ; 1766. pisane i podpisani Sejmujący potwierdzone aktem oblatowane, rękopism. pod 7. uchwały Sejmu r. 1768 w grodzie warszaw złożone — pod 8. 9. 10. od 1773 - 1775. wydrukowane. pod 12. uchwały tegoż Sejmu drukowane też pieczęcią Wielkiej Korony i podpisani Marszałków stwierdzone - pod 13. 14. uchwały Sejmu r. 1776 autentyczne w Rękopismach. - pod 17. uchwały Sejmu r. 1780 wotyczące w grodzie warsz. oblatowane - pod 18. też drukowane pieczęcią większą stwierdzone - pod 19. r. 1782 drukowane pieczęcią większą i podpisem Sikorskiego sekr. król. pod 20. też podpisani posłów w grodzie warsz. oblatowane — po 21. uchwały Sejmu r. 1784 jak poprzednie - pod. 22 uchwały Sejmu r. 1786 z podpisami członków Sejmu zaopatrzone i do oblaty w grodzie warszawskim podane. Ostatnia 27 zawiera uchwały Sejmu Grodzieńskiego r. 1793 drukowane w grodzie i zamku w Warszawie: oblatowane. pp. 47 - 49. - 5)

6) Jest tu manifest pruski Elektora Stanisława Leszczyńskiego na tronie 14 września 1733 spisany dla umocnienia podpisów warszy — (p. 194.)

X. Akta Konfederacyi generalnej —

Zawierają takie uchwały Stanów od l. 104 — 106. ? pod l. 104 są akta Konfederacyi r. 1773 - 1775 z podpisem pomiędzy marszałka Konf. Kor. p. 49.

XI. Akta Rady nieustającej -

Jedynie kopie potwierdzone - oryginały mają się w Petersburgu znajdować - Księg 40. od l. 72 - 111. Rok 1775 - 1788. - p. 50.

XII. Consultationes

Akta te zawierają tak wyroki sądów Sejmowych w Warszawie odbytych, jakoteż i dobrowolne zdania w czasie Sejmów. - przeniesione z grodu do archiwum metr. Kor. w r. 1809 - pik wtóry l — 50. (Akt. od. 1579 — 1702.) p. 54. —

XIII. Akta sądów marszałkowskich - —

p. 52 — 56. (wiadomości o tych aktach)

XIV. Akta Komisyi edukacyjnej -

pieczęcie (niedzy wiele innemi) plik podobnych dokumentów powiązanych i mniej starannie opatrzonych — ponieważ dotyczą funduszów edukacyjnych tych części polskich, które do Rossyi lub Prus zabrały zabrał Rząd austryjacki niebezpieczny. (czemu ich Komisyja nie zawiązała i mniejszym staraniem ?!) p. 57 - pod Lit. C. księgi pojęczne. od Liv. 1 — 57. k. 90. potem od Liv. 191 do 195 ; od 222 - 243. Razem Ksiąg : 84. - kis. 2. Spis alfabetyczny dóbr pojęcznych — pod 9. Denumeratio Bonorum Dyrsyn collegii Lublin: de a°. 1641. - pod 10. Copia documentorum pro fundatione missionis Comicopolensis de a°. 1736 — pod 11. documenta coll. Cracoviensis ab A°. 1756 — 1762. - pod 12. Documenta ad bona Księznice coll. Cracov. de a°. 1760 — pod 15. Inventaria bonor. collegii Cracov. 1725 - pod 16. Inventar. collegii Cracov. de a. 1773. - pod 29. Liber rationum missionis Comicopolensis ab a. 1753 - 1773. - pod 30. Item collegii Cracov. ab A. 1759-1773 pod 31. Item. ab A°. 1763 — 1773. - ff. 58 — 62. —

* księgi Lit. 23 niema

Tu się znajduje raport Jelitów — p. 60. sequ.

XV. Akta Komisyi skarbowej

protokuły dekretów Kom. skarb. — (1764 - 1794.) — Kondemnaty. (1764 - 1790)

(1764 - 1790) - Sentencyonarze (1764 - 1794.) - Protokuły obłak - (1777 - 1794.) - Konsyliaryonarze i Regestra opisów odr. 1764 do r. 1794. - Noty i podania odr. 1768 - 1793. - przyrem kilka paczek papierów które dla tego że nieopisane(?) w materyałach różnych skarbowych nie przetrzymywała Komissya - (pp 62 - 64.) -

XVI. Akta rożnych Komissyi Trybunału Radomskiego — Księga N.1. acta judiciaria commissar. Capitaneatus podlachiensis Grodnensis de mandato Sanctae Regiae Poenae recognita ab a. 1543 ad a. 1546. — Innych ksiąg tego Trybunału aż do r. 1746 do chodzących 52. - Dodano tu zapomniony kiedy przy rewizyi pojęcia Komissyi edukacyjnej - Akta Komissyi czyli Tryb. Skarbow. Radomskiego od. 1614 — 1699. — Akta Kom. czyli Tryb. Skarbow. Lubelskiego od. 1650 — 1674 — akta Komm. czyli Tryb. Skar. Lwow° od 1653 - 1697. (pp. 64 - 66.)

XVII. Akta Komissyi wojskowej — (Wszystko z czasów Stanisława Augusta.) na wagę zastrzeżenia - W Dziennikach czynności delegacyi Targowickiej księga 92. od. 1792 - 1793; takaż pod liczbą 93. f. 67. - Dalej pliki pod N.N. niektóre memoryały z r. 1793 i 1794 — Zalecenia Najwyż. Namiestnika (Kossinskiej) z r. 1794 — Dziennik zaleceń rożnych — noty Ozarowskiego Regimentarza z r. 1793 — noty od Komissyi skarbu Kor. z r. 1793 — Noty wydziałów rożnych Rady Najwyż. z r. 1794 Sankta Konfederacyi Targowickiej od 1792 - 1793. — Memoryały do Konfed: tejże podawane z tychże lat. — Rożne papiery departamentu wojskowego z r. 1794 i Zbiór zaleceń i decyzyi Króla (ostatniego) wtrzaty z r. 1791 - 1792 rożnych! - pp 64 - 73. —

W. Tu ig Dzienniki czynności delegacyi Targowickiej nr. 67.; Akta wojskowe tudzież Inwentarze archiwalne od 1767 - 1790. ibid. Przyrem memoryały i inne papiery z lat 1792 - 1794. (ostatnie) nr. 72. —

XVIII. Akta lustracyi i rewizyi dóbr królewskich — księga 4. zawiera rożne rewizye, inwentarze dóbr Królewskich od r. 1549 i lat późniejszych, wykazy prowizyonów miejskich, awersyi wyroki radzone czasów Zygmunta - Augusta i inne akta rożnych czasów, dyspozycye te porządku opracowane — Ksi. 5. z r. 1554. regestra — ksi: 30 zawiera Oprawę czyli Inwentarz Starostw Królewskich Koronnych danych - z r. 1609 — f) p. 73 - 74. -

f) Tu jest: Commissio de continuendo debita ter. olim Vladislai d. Jo- annis Casimiri pol. d. rec. Dej: Sigismundi Augusti de a. 1676. Cracovia d. 12. Novembri liquidata. Determinatio commissionis debitorum supra nominatorum continens finalem solutionem Cracovia d. 4. Jan. 1677. (p. 197)

XIX. Lustracye Ziem Krakowskiej, Sandomirskiej, Kijowskiej i Ruskiej — (Najdawniejsze regestra dot. 1564 —) Lustracya Województwa Ruskiego z r. 1569, 1570, i 1616. - Ziemi Lwowskiej z r. 1661 i 1662 - Ziemi Halickiej z r. 1661 i 1664 — Ziemi przemyskiej z r. 1663 i 1664 — Ziemi Sanockiej z r. 1665 — księga 10. Inwentarz Woiłowstwa w Ekon. przemyskiej z r. 1765 — Inwentarz Ekon. przemyskiej z r. 1765 — Lustracya królewszyzn Województwa Ruskiego, pow^te Horodelskiego i Grabowieckiego z r. 1765. — Lustracya ziemi Halickiej i powiatów Trembowelskiego: Halickiego z r. 1765 — Lustracya ziemi Lwowskiej z r. 1765 — Inwentarz Star. grodeckiego w ziemi Lwowskiej z r. 1765 — Lustracya królewszyzn w ziemi przemyskiej z r. 1765 — Summaryusz p^tu Rydzanowskiego w ziemi Lwowskiej z r. 1765 — Lustracya ziemi Sanockiej z r. 1765 — Inwentarz Województwa Halickiego z r. 1767. — (pp. 74 - 76.—)

Oprawa czyli Inwentarz Starostw królowej Konstancyi z r. 1609. p. 74 — Lustracye w polsce i Litwie p. 78.

XX. Lustracye, Inwentarze i inne Księgi - w Księdze 8. Rewizya ziemi pruskiej z r. 1565 Kopia - rożna - w księdze

9. Varia Documenta oeconomiæ Magnæ procurationis arcis Cracovensis ab A. 1525 ad A. 1765 Kopia. — w kiedz 10. Inwentarz Zamku i folwarku Łobzowskiego zr. 1595 kopia sekt. — w kiedz. 12 Inwentarz wielkorządu krakowskiego zr. 1736. Oryginał — w kiedz. 18. Inwentarz ekonomii Sandomir. zr. 1744 Oryginał — w kiedz. 19. Summarius procentuum in capsa Cancellariæ Regiæ, podobiż De Census que terrarum de A. 1564 Kopia — sekt. — w kiedz. 29. Lustracya generalna Dóbr królewskich województwa Ruskiego z lat 1661. 1663. 1664. i 1665. Kopia kiedz. 32. uradzeń i postanowień w materyach dóbr królewskich od R. 1716–1720 Oryginał. — kiedz. 38 Specyfikacya do kwitów różnym miastom, miasteczkom, dobrom, Starostwom, Kapitułom, Kościołom Ruskiego województwa należących za różnych lat. sekt. nomenklaturowy — niesekretowy (?) — kiedz. 39. Index alfabetyczny (rzeczowy) do metryki kor. z różnych lat — Secretny — sekt. (nie)? — kiedz. 41. Specyfikacya Cleinodyów koronnych, W. X. Lit. i wprowadzenia Królestwa z różnych lat — sekt. — kiedz. 44. Spis dóbr królewskich w koronie i Litwie — (których lub których lat nie może Komisya.?) — kiedz. 46. Bardzo niedokładny wypis alfabetyczny ksiąg dawnych praw drukiem ogłoszonych zawierający, częściowo secretny sekt. — kiedz. 51. Dwory wielickie rewizya zr. 1592. Oryginał — ks. 55. Kopiarz Kontraktów, asygnacyi, reskryptów i postanowień do tyczących Dwor solnych zr. 1717. — dalszych (?) — ks. 56. Ordynacya w Dwory wielickie zr. 1735–1737. — ks. 57. Rewizya górna Dwor Bochenskich zr. 1737 sekt. Oryginał — ks. 58. Rewizya dalsza tychże Dwor zr. 1737 sekt. Oryginał — ks. 59. Rewizya górna tychże zr. 1737 sekt. Oryginał — ks. 60. Rewizya dolna tychże zr. 1737 do do — ks. 61. Rewizya górna tychże zr. 1735 do do — (str. 76–79.) —

XXI. Akta Kamerales A. Ekonomie Koronne — B. Ekonomii Litewskich — Akta dobr królewskich (Tu w kiedz. 99. Stan manufaktur grodzieńskich zr. 1782.) — Akta dobr królewskiego — wtych Justerszpisy ekonomiczne znajdują się pisane plik 802. — mianowicie 102 mianowicie z kwitami lub osobno przechowywanych (nie) a przez Komisyą nie przejrzanych. (!) — C Akta dobr (w kiedz. 165. Traktaty o sól nieskończoną zlat. 1713, 1714, 1716; 1722 — w kiedz. 166 Stan Dwor wieliczkich; Bochni zr. 1718. w kiedz. 176. Compendium czynności: Wielkorządu krakowskiego zr. 1739.) — Do akt powyższych (które się w kiedzach 33 zawierają) (od kiedz. 149–181) to cenne należy pisane 613 Ksiąg oprawnych obejmujących same tylko rachunki a wkońcu protokuły Dwor, które księgi poczynają się od r. 1493 względem Dwor Drohobyckich a następnie od r. 1500 względem Dwor Krakowskich ciągną się do r. 1783. . . . . wprzód mianowanych to cenne znajduje się pisane plik rozmaitej wielkości i jakości (nie) 154 — (str. 79–85.) — Jakież to obfite zasoby do historyi Dwor naszych a przecie tak mało przejrzane i spisane (...!!!) —

Akta dobr królewskich — p. 79; 80 —

XXII. Taryffy pogłównego Dyzdrowskiego (odr. 1765 – 1788.) przy tych księgach (których jest od L. 25 – do 63 – od 22 – 27.; osobno nakoniec Taryffy 3. – razem Taryffy 27. rozmaytych polskich) znajdują się Indeks poborców miast; wioś r. 1552. dalszych lat – p. 85. –

XXIII. Akta nuncjatury. (odr. 1578 – 1795.) w księgach 1 — 180 obyte[8] niektóre i dopełnione nowe numerowanie — przy końcu uwaga że oprócz tych ksiąg znajdują się 140 pliki rozmaitej wreszcie (nie) – co zawierają; chyli owoż Komissya byłaby niemałego – co ważnego do lat wnie mniej nie mamy dokładnej wiadomości —(!) – pp 86–92. –

8) N. 109a dojmuje: acta Commissionum in compaternitate Stephani Pigiana Leopol. ritus graeco-vnitici ex mandato sacrae congregationis de propaganda per Rt. Cervillum Paulucci & Radenas-chi expeditarum a. 1732. oryginały rodzajami i pieczęciami, księgi te dodziś dnia stanowią komissyą a nie zawierają nic nowego ad hoc, wiele ciekawych rzeczy zawiera (p. 199.)

XXIV. Akta Kommissyi Bankowej. — Do sprawy 6 Bankow Deyera, Schulca, Kabrego, Bota Dobrego, Lyszkiewicza i Fleischera r. 1797 wymarzonej – pp 92–97.

XXV. Akta Stanu cywilnego – księgi te są duplikatami urodzenia, zmarłych, małżeństw r. 1825 podług Kodexu Cyw. zaprowadzone – (pp. 98 – 100.) dochodzą do r. 1829.

XXVI. Akta Trybunałów dawnych Polskich Koronnych – Wyroki Trybunału Piotrkowskiego (1578 - 1792) – Wyroki Trybunału poznańskiego i Radgoskiego (1765 – 1768.) – Lentacyonarze i Komparycye (od. 1737 – 1792.) – wpisy (od. 1611 – 1792.) – Manuały wyroków (1583 – 1711.) – Zapisy czyli księgi convencionum, transactionum, inscriptionum, obligationum, relationum, manifestationum – (od r. 1468 – 1523 wformie Indeks – dalej od 1523 – 1793.) — Wyroki Trybunału Lubelskiego (odr. 1579 – 1792.) w kuf. pod L. 749. z roku 1792 wyroki Konfederackie — fragmenta rozmaitych wyroków w 32 Tekach numerowanych — wpisów (odr. 1600 – 1794.) — Zapisy czyli rozmania aktów Tryb. Lub.: (od r. 1579 – 1793.) w kuferze pod L. 168 odr. 1792 – 1793 Akta Konfederackie — Kopie inscryptionum (nie) czyli tłuczony zapisów i rozmań w 150 Tekach (od r. 1600 – 1793.) Pp 101 – 117.

XXVII. Akta Kanclerstwa i grodu warszawskiego sądowi p. Bończkiego i Tarczyńskiego (Ten oddział jest ważny (odr. 1421. — 1808.) wcześniejszych niema – Akta Kanclerstwa i grodu warszawskiego w 101 księgach, prócz osobnych 26 odr. 1579 – pisane wformie Indeks.) wiadomość o dokładnej Indeksach tu się znajduje. pp. 118 –

XXVIII. Akta prowincyi – Akta dyrektoryalne czyli ministerialne prus południowych (berlińskich) tudzież prus nowowschodnich dotyczące (także berlińskich) – Akta tajnego archiwum — Akta ministerii prawodawczej: wydziału prus zachodnich – Akta prus południowych — Akta prus nowowschodnich — Akta judicialia prus południowych — Akta prus nowowschodnich Akta prus zachodnich — Akta ogólne i administracyjne – wszystko bez oznaczenia lat wpisany – za czasów ostatniego podziału aż do utworzenia Xtwa warszawskiego jak się zdaje — pp 133 – 138. –

XXIX. Akta galicyjskie ze Lwowa przywiezione. A. Akta sądowe — B. Akta Gubernialne za czasów Xcia warszawskiego — do Nru 388 – 389. Dotyczące szlachectwa i godności – Za czasów król: polskich r. 1822 ze Lwowa przywiezione – później r. 1824 nadesłane – gorliwe w Kamerze dóbr stołowych — od Komissyi rządowych do r. 1826. 1827. do archiwum głównego krajowego nadesłane — Akta rewidentów wiedeńskich czasów Augusta II i III. (505 Fascykułów) na końcu dodane są księgi 10 – zawierające dowody nobilitacyi przewodniczej we Lwowie przez obywateli Galicyi zachodniej jako i Kollationen dyplomatów przemieszane do archiwum Metryki Koronnej – pp. 137 – 142.

XXX Akta

XXX Akta miasta A. akta m. Stary warszawy. 1.) Radzieckie (acta officii warszawy i iego O-consularis civitatis antiqua Varsaviae) a Traktacye wieczyste wyroki, inne — (1474 - 1795.) b. Manuały powypisy akt — c. Akta decretu jakoto, relacye, kwity, obwołanie, manifesta, oblaty plenipotencye itp (1696 — 1795.) — d. Protokuła do traktacyi wieczystych i decyzyi (1723 - 1793.) — e. Księgi inwentarzy, exdywizyi, kompartycyi, tradycyi, oblat (1758 - 1796.) — f. Księgi zapisów czyli Ksiąg (1777 - 1795.) g. Księgi Testamentowe (1670 - 1793.) — h. Dekreta Radzieckie (1734 — 1794.) — i. Dekreta potoczne prezydenckie (1755 - 1795) K. Protokuły Kalkulacyi. Likwidacyi (1755 - 1795) — l. Instancyi oznaczeń rezolucye magistratowe (1792 - 1796.) — m. Juditia tychże Radzieckie (1669 - 1792) n. Juditia tychże Sądu potocznych prezydenckich (1775 - 1793.) — o. Księgi Radzieckie rozmaite Instantiarum (1592 - 1766.) Album civium (1638 - 1755.) conferentiarum (1758 - 1779) Liber electionum (1749 - 1774.) Dwie księgi tłoczonego papieru stemplowego (1777 - 1782.) — 2) Wojtowskie (acta advocatialia et cabinalia) - a. Traktacye wieczystę wyroki i inne czynności. (1427 — 1796.) b. Manuały Ksiąg poprzednich (1594 — 1778.) — c Księgi testamentowe (1769 - 1795) — d. Traktacye decretne (1775 - 1796.) e. Produkta czyli oblaty (1777 - 1796.) f. Dekreta wojtowskie — Sawoicze - (1775 - † 1796) — g. Księgi calculationum et liquidationum (1744 — 1790) — h. Dekreta potoczne Wojtowskie (1776 — 1794.) i. Dekreta burmistrzowskie i wojtowskie (1794 - 1796.) — k. Juditia tychże sądu wojtowsko-sawoiczego (1660 - 1782.) — l. Juditia tychże potoczne wojtowskie (1778 - 1795.) m. Regestra wpisów (1792 - 1796.) — n. Instancyonarze (1792 - 1796) — o. Urządzenia i rozporządzenia magistratu — (1792 — 1795.) p. Memoryały i rezolucye magistratu (1792.) — q. Papier stemplowy skasowany (1777 - 1792.) — r. Miscellanea (wtym r. 1795. protokuł assecuracyi - pliki intimacyi za r. 1795 i 1796.) — s. Akta Kancellaryi głównej (1794 - 1797) — t. Summaryusze — 3) Księgi sądu appellacyinego (1791 - 1796.) — B. Miasta nowej Warszawy (1480 — 1794.) C - Akta Jurydyki Marcinkad (1763 - 1784.) Akta Jurydyki Stanisława (1774 - 1784.) — E. Akta Jurydyki Dzikanki i Kapi (1617 — 1792) F. Akta Jurydyki Kapitulnej (1686 - 1792.) — G. Akta Jurydyki Zamka i Kalęgi (1687 - 1764.) — H. Akta Jurydyki Rozrydar i Kalęgi (1703 — 1794.) — J. Akta Jurydyki Aleksandrii (1769 - 1794.) — Akta Jurydyki Ordynacki (1761 - 1791.) — L. Akta Jurydyki Solec (1675 - 1794) Akta Jurydyki Krakowskiego przedmieścia czyli Cyrk. III. (1792 - 1796) M. Akta Jurydyki nowego miasta (1792 - 1796.) N. Akta Jurydyki Grzybowa (1736 - 1796.) O. Akta Jurydyki Leszna (1652 - 1796.) — P. Akta Jurydyki Wielopola (1738 - 1792.) Q. Akta Jurydyki Miasteczka Bielina (1758 - 1794.) — R. Akta Jurydyki Zadzikowskiej (1731 - 1786) — S. Akta miasta Pragi i pięciu ich Jurydyk - (1658 - 1795.)

Dział XXXI. Archiwum.

Dodatki i przybytki po rewizyi w r. 1836 w Sekcie rewizyjnej

(1 fl 143 - 172.)

~~III~~, ~~III~~,

(wiadomości o tym archiwum) (O aktach Archiwum Koronnego pod tym tytułem in fol. pisanych po r. 1836 — (1845) przepisany — bardzo ważny —)

(wiadomości ważne) za dawnych polskich czasów przechowywano akta dyplomatyczne jakoto Traktaty, układy wszelkiego rodzaju i korrespondencye królewskie zagranicznymi, na zamku Krakowskim. Zygmunt III. w roku 1613. X. Stanisława Lubienskiego proboszcza gnieźnieńskiego i X. Macieja Lubienskiego gnieźn. i Krakowskiego Kanonika wtedy Kanclerza: „gdy od dawnych czasów akty i skrypta archiwum koronnego w zamku krakowskim znajdujące się nie bez szkody dostawane i bez żadnego po-

„ porządku ią dozore, wiele rzeczy woniż zawartych potrzebuie w zapomnie-
„ nie, a potym na tem zależy, aby starożytne przywileia, to aktaty,
„ układy, przywileie nie tylko były wcałości zachowane, ale oraz aby
„ było wiadomo co ią woniż zawiera, co ią nam od obcych dostaią
„ a co im od nas należy, maiąc waszą rzetelność, gorliwość, polecamy
„ wam, abyście, odawszy ią do podskarbiego Naszego koronnego, i otrzy-
„ mawszy od niego Kwite, pod którym zamknięciem i pisaniem w
W „ krotkiej liście rożnych dyplomatów i dokumentów, i rozłożeniem
„ ich według oddziałów ią maiącego pomienionych was pisze. . . — " — Lu-
bieńscy dopełnili tego polecenia i rożni ieszcze tego dyplomatycznego ar-
chiwum, którego odpis podarował X. Mich. Dramowski Bis. Lacki
W i Brzeski Kanclerz W. Kor. nom. Anyb. Gnieznieński w r. 1666 in fol
wpargaminie oprawny, z 236 Kart ieszcze dziś liczbowanych, rożny,
dla dobra publicznego i do Inwentarza koronnego archiwum dyplo-
× literarum? matycznego (archivi literarii × Regni) wciągnąć polecił. Tytuł tej
rewizyi i pisma (na którego okładce wewnątrz iest dawnym pismem
napisane: Liber 177 lub Literis X. R. M. Inventarium Ar-
chivi liter. Regni; dowodzi że ta Księga znayduie się przy
metryce Koronnej iest takowy: Inventarium omnium et sin-
gulorum privilegiorum litterarum et monumentorum, quaecunque in ar-
chivo regio Arcis Cracovensis continentur, inspectorum mandato Act. co-
missione S. R. M. per Venc. Stanislaum Lubienski Gnesn. et Ma-
thiam Lubienski Lanicinsem praepositos ejusdem M. Secretarios a
D. MDCXIII. — po przedmowie do króla zdaiących przez odpowiedniego
polecenia; i do dawn. Gniezdzieńsk. Bibl. Ksiąg. Kanclerza W. Kor-
natzkiego przez. (W dyplomata na rzeczy liczne Ruskiey rel. 3110.
bydź — stąd: Littera Livonia rel: 226. — universales Russia rel.
16 — Palatinatus Russiae rel: 211 — (pp — 175 — 177.)
(iest dziś w Archiwum Ord. Radzyw. W Opisaniu 90 —)
Za Jana III w r. 1683 odbyta rewizya taynego archiwum, której oryginał
podpisami Kommissarzy poznała Jan Dundkie Herzyckie — w R. 1733
odbyta rewizya i kopia iey prosta, folieat 2 318 Kart rożny, przez
Wal. Mayewskiego w r. 1814 nowemi Księgami od Bawera antykwaryu-
sza nabyty i do głównego archiwum wcielony. Spis ten obeymuie tak
dyplomata dawniejsze iak późniejsze do r. 1732. obeymuie 3224 alegatis
(Zamiech) wtó nieschodza.) — w r. 1764 woli tey summ przewiezione ar-
chiwum dyplomatyczne z Krakowa do Warszawy — protokół rewizyi pisany
r. 1766 — (dziwne tu wyrazenie ią wtrowali: „ta kopia rewizyi zapewne
przez Wal. Mayewskiego od Kogoś nabyta, i do głów° archiwum wcielona")
porównywaiąc pisy tych trzech rewizyi okazuie się iakie dyplomata przy-
były a iakie wrocione zostały — między innymi w Rewizyi r. 1733 iest
ów przez Pachiego wstawiony Dokument r. 1088 Diar Lubomirskich
Nieciechus de Armis Brenicza na k. 156., i tamże r. 1113, rodzaiu wiel-
kiey dotyczący, które w rewizyi r. 1613 nie ma zapisane i na różne
tego powodu domysły naprowadzaią(ci). p. 178. 179.) Gdy przewiezione me-
tryka Kor. w r. 1795 z Warszawy do Petersburga, wyprzeżono znów zarazem
i archiwum tayne czyli dyplomatyczne. W r. 1799 wysłany przez Radca
tayny Jakstein do Petersburga dla zgromadzenia akt dla prus potrze-
bnych, otrzymał przez Xięgi dawną metrykę Kor. składaiących i pewną
część dyplomatów tamtego polskiego archiwum, które dla prus mo-
gły być interesuiącemi; reszta zaś pozostała w Petersburgu. (może

część

część ich wydana Austryi, jako należąca do Krajowego przez nią za
18tys.) Za część tajnego archiwum przez Prusy otrzymana zawie-
zioną została do Berlina i tam wcielona do król. pruskiego tajnego
archiwum. Gdy zaś pokojem Tylzyckim 1807 r. zapewnionem została
dla Xa Warszawskiego wydanie przez prusy wszelkich akt i dokumen-
tów do kraju tor Xstwo składających, należących się, Wysłanemu Kom-
missarz od króla saskiego Jó. Kal. Kamieniecki do Berlina, dopełnił
polecenia mu danego, i w r. 1808 przewiezione zostały z Berlina do
Warszawy, nie tylko akta ministeryalne, administracyi, wojsk kraju
tyczące, ale i ta część dawnego dyplomatycznego czyli tajnego
polskiego archiwum, jaka się w Berlinie znajdowała, i wcielono to
wszystko do głównego archiwum krajowego. W zastępstwie zaś
zostało wprawdzie ta część odzyskanego tajnego archiwum wod-
dzielnym gabinecie przy głównym archiwum, bez spisania inwen-
tarzu na ktore dopiero w r. 1839 pod Kierunkiem Teodora Bucz-
kowskiego, przez wal. Huberta Kartkowym sposobem, aby te
według rozmaitej zasady podziału rozłożyć i przepisać można. Przy-
stąpiono zaś tedy i dyplomata zaopatrzenia Komissyi rządo-
wej sprawiedliwości. W r. 1834 zprowadzą pałacu rządowego Ko-
ścielnej zwanego przeniesione i zpółtoraszta sztuk wynoszące. Liczba
W/ zaś wszystkich dyplomatów na pargaminie (kilka tylko na papie-
rze) spisanych, zpieczęciami poprzywieszanemi lub bez pieczęci, wynosza
1462 sztuk. Dla lepszego rozłożenia i zachowania tych rękopismów,
zprawione zostały w r. 1839 Kartony czyli teki na
wszystkie strony otwierające się, w których według stopniowej in-
wentaryzacyi każdy dyplom opatrzony numerem i na grzbiecie
Kartonów wypisane numera dyplomatów w każdym Kartonie u-
mieszczonych x) Do ułożenia inwentaryzacyi Kartkowej, rozłożono
Karteki naprzód chronologicznie, skąd okazało się że najdawniejszy
jest z r. 1215 papierek, i że większa część tych się stosunków Książąt
i Królów polskich, Książętami piastami różnych dzielnic, ze Mazow-
sza, Pomorza, Szląska, Mistrzami Krzyżackiemi i całym zakro-
nem lub ich urzędnikami, tudzież Książętami pomorskimi i ich sukce-
sorami, jakoteż akta spraw prywatnych, królewskich, lub obywatelskich
niektórych polskich, co do nadań dóbr, wojstw, Starostw Królewskich
i skąd wynikających zobowiązań lub pokwitowania itp. — Summa
rzędu cały składa się z trzech volumenów in fo. z których pierwszy o-
bejmuje lata od 1215 — 1444. — Inne pisma i księgi do tajnego
archiwum należące, jakoto akta Komissyi papierskiej wprawie
W/ z Krzyżakami Króla Władysława Jagiełły, odpisy dyplomatów
w 4 ch volumen: za zgodnem" z oryginałami przez X adama Ka-
szewicza porównywane, Liber legationum zarówno Stefana Ba-
torego zpomiędzy wielu tu jeden zawierający, Korrespondencye
rożnego z XVI, XVII i XVIII wieku — i to objęte oddzielnym
spisem — (pp. 175 — 181.)

(W czytaj T. II. str. 348 wzmyp. o tem całem para-
grafie nieb. Maciejowskiego do dziejów B. Wapow-
skiego uwagi.)

III

x) Spis ten Chronologiczny wszystkim rękopismom dostał się od Bentkow° do Hr. Mycielskiego a od tego (1856) do Ba-
worowskiego i zawiera nader ważne wtrącili podane przedmioty obszerniej-
szego rozbioru godne.—

Dział XXXII. Akta tyczące się utworzenia i powiększenia Głównego archiwum Krajowego —

(Materyały do historyi najnowszej: losu tego naszego skarbu) Data główne są: R. 1795 – wywiezione metryki do petersburga – r. 1799 przewiezienie niektórych ksiąg segregowanych do Berlina, skąd tego stolicy — r. 1807 obchodzono ideę utworzenia głównego krajowego archiwum (Haupt-Landes-Archiv) w Petersburgu do Warszawy — Za utworzeniem w r. 1807 X^a warszawskiego powiększono Gł. archiwo. Krajowe sprowadzeniem z Berlina r. 1808 aktów pruskich i pruskiej części archiwum sekretnego; opisane z pod Komissarza króla saskiego i X^a warszawskiego J. K. Staniszewskiego (marzec 1808.) — Metrykant majewski kierował r. 1809 wszelkie archiwa Kraju — w tym roku po przyłączeniu Galicyi do X^a Warsz^a wniesiono — akta pisklaue z lat 1810, 1811. r. 1812 wniesiono z nimi akta z lat 1826, 1827 zwieziono ze Lwowa — nadesłano r. 1832 od Komissyi Rządowej Skarbu papiery — Głównego Księstwa archiwum przeniesiono z Zamku Królewskiego do klasztoru Karmelitów na Krakowskim przedmieściu r. 1820, i wcielono wtedy akta grodu i sądu warszawskiego — w r. 1834 przeniesiono główne archiwum od Karmelitów do gmachu na placu Krasińskich — w r. 1835 i 1836 przybyły akta trybunałów Kor. Piotrkow^o i Lubelskiego — w r. 1836 d. 9 Kwietnia przeniesione zostały z polecenia Komissyi rządowej sprawiedliwości: z podwórza pałacu Krasińskich w 14 pakach księgi i papiery rozmaite, jako zwątki po dawnej Komissyi edukacyjnej pozostałe — po oddzieleniu ksiąg, dyplomatów, i papierów, zrobiono ich konyguacyą ogólną z tych archiwów w jak. różnych wcześniej papier opracowano — Dyplomata pergaminowe, najwięcej obligacye skarbowe i Kwity z 15^o wieku w r. 1839 wcielono do tak zwanego archiwum tajnego. Same zaś papiery dotąd wpakowane na podwórzu Głównego Archiwum wchodzą przejrzenia wagi a wagi jako niepotrzebne (choć nieprzejrzane (!) i zawadzające zniszczone będą – (sic) na podwórzu tym znajdują się także wpakowane: Kupferkasy papiery zaś od r. 1825 przez Trybunał wdrtwa mazowieckiego złożone — nieprzeglądane dla nadania czynności: (sic) — (pp. 183–185.) — następują:
poprawy i objaśnienia (od p 187 do końca) — wypisy zeszłe mieścić tem przy każdym dziale na marginesie do kad odnoszą. —

Za nowy Exemplarz pod Liczbą w katalogu 1880. wniesiony Dnia 45-tego po Bibliotece Ossolińskiej i Pawlikowskiego wydawnictwie

Archivum Jurium Bonorum Episcopatus Cracoviensis

(MS. Bibl. Ossol. in folio XCIII. Copia authentica ex a. 1740.)

1.) Julio Episcopus cum Gerardo abbate villam wawrzyńcyce pro Kampino d 10ma in Woźniki commutat. a. 1206. — f. 1.

2.) 3.) 4.) 5.) &c. f. 2 — 4½.

6.) Sigismundus I petro Episcopo aream post portam Vistna donat. a. 1528 datum in oppido piotrków in Conv. gli Ter. 4. prox post Dom. Sexagesima. [1]) f. 5.

7.) 8.) 9.) 10.) — f. 6 — 8½.

11.) Joannes Dux opavie villas Chełm, Jemielno d Kopustow cum Nicolao Joanni Radlica Episcopo donat. 1391. a. act. d dat. Ratiboriæ in vigilia S. Bartholomei apostoli.[2]) f. 10.

12.) 13.) 14.) 15.) — f. 11½ — 16.

16.) Wjerdzie villa venditio. 1358. dat et actum Cracovie post Dominicam qua cantatur Invocavit me &c Ter. 2. —[3]) f. 16½.

17.) Vladislaus Jagello Rex Sbigneo Episcopo rypam fluvij wisła inter Uscie, miedary et Jaxie pro lacu niecieczа donat. (1427. act. in Niepołomice Sabatho ante Dcam judica me Deus)[4] f. 17.

18.) — f. 18.

19.) mansum agri in Zabcicach Boturzynski Episcopo vendit. (1534. act. in Castro Cracov. Fer. 2. Festi Inventionis S. Stephani —[5]) f. 19½.

20.) Sors episcopalis in Krzesnowice pro villa Lusnowice prope Skawkow commutatur. (1555. act. et dat Cracovie in capit: gli purificat.ne S. M. Virg.s alias die veneris 8. mens. Februarij —[6]) f. 21. —

---

1) „... Considerantes curiam et domum nam Episcopalem in urbe nostra Cracoviensi propter aree eius angustiam non esse capacem tot aedificiorum et praesertim stabulorum ... partem loci et aree in feriali alias Zwierzyniec ante portam Virtularium, seus flumen et rypiam Rudawa usque ad domum nostram, in qua plures tormentarij fieri volent, in longitudinem se protendentem, quantum satis est ad extruendum et aedificandum in ea curiam ac alia aedificia utpote stabula, granaria, domos et alia in usum suum et familiæ suæ, similiter ad effodienda duo aut tria vivaria (sadrawki) pro piscibus servandis, ni quæ liberum sibi erit aquam de eodem flumine Rudawa immittere, perpetuo daudum. ....“ —

2) Świadkowie tu wyrażeni to: „ Andreas de Turkow, Nicolaus Biscupodir, Jescho Szeliga, Dominus Jescho dictus Chełm etc.“ —

3) „Nobilis victor de Wjerdzie et nepos eius Klicz ... vendidisse hereditatem suam .... pro viginti marcis groporum pragensium numeri polonicalis et pro quatuor mensuris siliginis, nec non pro uno gravette vitili.“ —

4) „.... pro faciendo lacu alias Niecieczа per eductionem fluvii Wisła de antiquo suo alveo naturali per novos meatus“ ...

5) (Florianus Boturzynski Canonicus S. C. Mtis) vendit mansum agri de - „ cum omnibus eius aree, aedificiis, agris, pratis .... pro summa quadringentorum marcarum monetæ et numeri polonicalis quadraginta octo grossos marcam quamlibet computando.“

6) „.... una cum illius praedio, aliisque omnibus et singulis bonis ad eam pertinentibus quibuscunque vocitentur nominibus etiam inclusa decima minerali alias olbora et plumbifodinis illic provenientis“ ....

7) „ . . . census terragius quinque marcarum pecunie et monete polonicalis . . . "

8) (Biskup krakowski Szyrokowski postawia wraz wojtowstwi i ławnicy na prawie magdeburskim i oddaje takowy Jakubowi owiesza „ za pilnoś i dozor przychodzące go do dalszych postług naszych takowy Komorowy naznaczamy, aby temu zwyczajna płaca szła od szaunku wina od Beczki garniec, a od każdy beczki piwa wrocławskiego albo świdnickiego za które mają przychodzić po 4 grosze . . . ." —

9) (Wacław Xżę cieszyńskie własnemi ojcowizny xięstwa i Ziemi Siewierskiej za rady Panów i Konsyliarzów zbywa czyń" onej „ nulla servitute aut tributo aliqui obnoxia „ Zbigniewowi Biskupowi i kościołowi Krakowskiemu należące czyny) „ . . . pro sex millibus marcarum latorum grossorum bohemicalium bonorum numeri polonicalis, 48 grossos in quamlibet marcam computando . . . predicti Ducatus et Terre Scheverciensis a nostra obedientia et feudo, juramento et fidelitate et obligatione, eidemque barones et nobiles, multetos, cives, oppidanos, emethones et nicolas in obedientiam, feudum et fidelitatem predicti Sbignei Epi. et ad Ecclesie Cracov. subjecimus . . . et ne in posterum dubitari quomodolibet possit, quo jure, titulo et conditione castra, civitates, oppida atque villa in dicto Ducatu et Terra Scheverciensi per nos . . . subjecta sunt, conditionem eorum presentibus . . . castrum principale Ducatus et Terre predicte Szyewier cum duobus oppidis Schyewier et Czeladz item quatuor Thelonei in Czeladz, in Schyewier, in Warazin, et in Zandek, septem quoque villis Gothkowice, Zagyscha, Komorne, Woykowice, Zandek ni), Rzewniskow Nowawieś, et Strzesowice . . . Item . . Decimas manipulares cuiuslibet grani post araturas omnium et singulorum Emethonum in octo villis videlicet: in Dąmbie, Golaschka, Strzesowice, Gawszice, gora, nowawieś, Sanczow et myszkowice —

Item

21.) 22.) 23.) 24.) 25.) — f. 23—28.

26.) Zabi Kruk Judi pars ratione terragii census magistratui Cracoviensi assignatur. (1603. acta unt hoc Cracovia f. 6. mens. may — 7) f. 29/2

27.) — f. 31/2.

28) postanowienie około porządku i sądownictwa ex w Biskupim. (dat. w Kielcach d. 20 Lutego A. 1629.8) f. 35.

29.) deditio Ducatus Severiensis (1413. act. et Datum in Theschin Fer. 2da ante Res. Sylvestri papae 2—) f. 37—41.

Item decimas pecuniales in tribus villis videlicet: Tomkowice, perzowice et Dobieszowice per dictos procuratores bonorum proborum pagensium de quolibet manso wlocendos ... (od najdawniejszych czasów do tkaniu tego płaconych) .. Item recognoscimus ... quod etiam ville: Sitkorka, Ujeździe, Stamphowis (ie) Woytkowice, Waraszyn, Sarnow, medietas ville Psary, Dąmbie, duobus Cmethonibus, Judois (?) exceptis, Golanscka, Gawszicze, in parte Schamborij, Kozoznik, gora, demptis Cmethonibus prefati domini Eppi Cracov. quos dudum ante venditionem nostram ipsemet et sua Ecclesia Cracov. possidebat, Twardowice, Sadowice, Malnyowice, Drewthi, Winowno, Loczim, Pięniężyce, Millkowice, Bandusch, et Zakrzewice aliaque etc... per dictos terrigenas et nobiles Ducatus predicti tenentur et inhabitentur, quia tamen in predictis nos progenitoresque nostri supremum jus Ducale habuimus certosque census, tributa atque obventiones ex eisdem villis jure nostro ducali certis temporibus singulis annis percipiebamus, unde etiam villas predictas ... resignamus ... Item recognoscimus ... quod licet in castro et oppido Koniegrowy et in certis villis tribusque perrisfabricis ad illud spectantibus videlicet: Krusyn, Orpikow, Woytkawice, myszkow, Koniegrowy, Lgotka, Sredlie, Smarsztow, et Markowice Item in villis, Tompskowice, pyrzowice, Bogucharowice, Chroszczebrod, Małobandz, grodziec, grodkow, media villa psary, media villa gawszyce, Bernatice, Zychcie, Szyemuna, Lubianki, Sanizow, Bobrowniki, Zerowice, Korzythi, Trzechciewice, et modica parte ville Strzezowice in Dta et Terra Szeverien constitutorum et per Barones nobiles inhabitatorum etobtentis jus supremum ducale non habuimus, Tributaque et utilitates per nostros predecessores relaxata non exeginus, quia tamen castrum oppidum Koniegrowy et ville predicte in Terra Ducatus Szeverien constitant nobisque erant tanquam Domino et protectori fendo, fidelitate, obedientia et obsequiis subjecte ... in jus, titulum et dominium ... resignamus ... venditionem et resignationem nostram de dicto Ducatu ... illustres principes domina Offka Ducissa genitrix nostra

nostra carissima, Bolestaus, Vladislaus et przemko D. gr. Duces Teschinenses germani nostri carissimi, omnesque nostri consanguinei, affines et proximi gratam, ratam, firmam habebunt . . . . ", actum in Teschin Fer. 2da ante Sylvestri pape. a. D. 1443. presentibus ibidem Illr principibus et Dnis przemkone et Bolestao, inclytis germanis nostris carissimis carissimis nobilibusque strenuis et famosis fidelibus nobis dilectis dominis: Nicolao de Dubowecz, marschalcone Bothone (noze Bolcone) de orlab capit. Teschinensi, machni de Blandowicz, Christcone de Zemencicz, Johanne sobkonis de Koppicz, Nicolao czolo de Cechowicz, andrea de Ogrozena, petro Jaworski, Otthone de Zebraczyc, Nicolao de Mstkowicz notario nostro etc etc" (reszta nie wypisana.) — Rościł oprawdzie wlast kilkadziesiąt Kazimierzk. cieszyńskie pretensye jakieś do Siewierza i zadał obrazania oryginalnej przedazy i zrzygnacyi — Skończyło się ze Zygmunt kazał mu prawa Biskupów krakowskich wobec enoći swojej książęcia rzeczonemu dowieść, a tak przekonał się ze zadnych już wiecej do bystwa tego nieposiada, a król jako sędzia (arbiter) takowe za wazne i nie wzruszone Biskupom osobnym aktem r. 1518 przyznał i zatwierdził. (06 — Confirmatio.) 30.) 31.) 32.) 33.) 34.) — f. 41 — 49½.

35.) Confirmatio venditionis Ducatus Teschinensis. / Datt. Cracovie Fer. 4. prox. post Fest. assumpt. B. Mrie Vre nostre. a.D. 1518) f. 49½ —

36.) f. 50½.

37.) Koziegłowy oppidi cum villis venditio (a to się stało na Zamku na Siewierzu w piątek w wilię S. Jadwigi Lata Bożego gdy pisano 1519.10.) — f. 51.

10) (urodz. Krzczon Koziegłowski zeznawa przed urzędem i sądem Ziemskim Siewierskim jako „ Zamek y miasto Koziegłowy ze wsiami Ktemu to państwu Koziegłowskiemu należącemi t. j. Koziegłowy, Wimsono, Markowice, Lyskow, Woysławice, Gniazdów, Siedlec, Gasyn, Zgota, Mysłów, Kurnica, Kaśmicznica, y Kurnica Spąnkowska y młyn borowy Swarcowski Hodowy y mieyski, wysoce dostoynemu panu Księdzu Janowi Konarskiemu Biskupowi Krakowskiemu Jego Miłości za 10 tysięcy złotych węgierskich we złocie czystego złota y prawdziwey wagi"...

38.) 39.) 40.) 41.) 42.) 43.) 44.) 45.) 46.) 47.) 48) 49). — f. 53 — 70½.

50.) Gniewosmis de Dalowice villam suam Sucha in terra Cracov. prope villam Episcopalem Jangrow

Jaxgrów sitam coram Iudicio Reg. Wladislai Jagellonis Rs pol. pro 800 marcis pragens. Joanni Radlica Epo Cracov. in perpetuum vendit et resignat. (Cracovie in crastino S. Jacobi apli a° Dni 1387.) — f. 74/2.

51.) 52.) 53.) 54.) 55.) 56.) 57.) 58.) 59.) 60.) 61.) 62.) 63.) 64.) 65.) 66.) 67.) 68.) 69.) 70.) 71.) 72.) 73.) 74.) 75.) 76.) ~~77.~~ f. 75/2 — 96/2.

77.) Bolesław ville Donatio (act. d° dat. in Korczyn a° Dni octavo Idus Decembris 1279.) f. 97. — 11)

11) Bolesław wstępliwy książe krakowskie i sandomirskie nazwawszy miejsce medalets Hawkowa lokowane Bolesławem premawszy ją: „... pro anime nostre remedio deo duximus offerendam et capitulo Cracovien. Ecclesie matri nostre canonicis videlicet cam conferimus Actuto plene donationis de ... similiter pro anime nostre salute Ducentas marcas argenti de Zuppa salis in Bochnia cuius Thesaurus et copiam nostris temporibus omnipotens Deus aperire dignatus est, ab ipsis canonicis annis singulis in perpetuum percipiendas ... presente nostra conjuge generosa Kunegunda Hungarorum Regis inclita Bella filia quondam &c ... (Nazwiska przytoczonych zaczyna: Dominus Warsius castellus Cracovensis — dalsze wśdpisie opuszczone.) —

78.) 79.) — f. 97/2 — 100. —

80.) Golymin et Chebdzie (sub a° Dni 1307. 13 Kalend. Junij.) 12.)

12) (Urodzony Stras z Kościeliego syn Dobiesława wprzytomności Władysława Ks. Krakowskiego i Sandomirskiego wzi Golemin i Chebdzie wzdał zeznając): „... quod pro dampnis, incendijs, spolijs, captivitatibus, oppressionibus hominum et bonorum Ecclesie Cracovien. destructionibus et alijs excessibus in Kielcensi, Tarstovcensi? Ilzensi castellanijs per eum et suis atrociter et inhumaniter perpetratis ... ven. D. Epo Cracov. Joanni nere d simpliciter promisit et obligavit pro ducentis quinquaginta marcis puri argenti seu grossorum pragensium ... que si non solverentur ... cadent et cedent ... in plenum Jus et potestatem Dni Epi predicti ... ipse etiam Stras cepit dicti ~~E~~ bonis pitcum dans in manus nostras per quem pitcum expeditum Dm Epm misimus in tenutam et corporalem possessionem. Nos vero cepiones confessiones [illegible] ratificamus, innovamus et etiam confirmamus. Facta sunt hoc in ambitu fratrum predicatorum domus Cracov. presentibus fidelibus

bus nostris Stanislao palatino Cuyaviensi, adamo proposito Cracoviensi, Alexandro vi-licensi, petro mazogostensi, Clemente Sira-diensi Castellanis &c. in cuius rei testimo-nium et robur perpetuum sigillum nostrum et dicti Strapij presentibus fecimus appendi. Dat. a D. 1307. Decimo tertio calend. Junij (a. a. LL.) —

81). 82.) 83.) 84.) 85.) 86.) 87.) 88.) 89.) 90.)
91). 92.) 93.) 94.) 95.) 96.) 97.) 98.) 99.) 100.)
101). 102.) 103.) 104.) 105.) 106.) 107.) 108.) —
(f. 101/2 — 141.)[13].

13) Na tej stronie Księgi Cyfr I^a Rkp. podpisem i pieczęcią Notaryatu apost^o. stwierdzona. po czem od f. 144 — 146 Judex terrestrium (supremus contentorum) do niej nalezący. Następuje spaginacya osobna 2^a Cyfr tego Kodexu wlaściwej zebrane z najdawniejszych i najważniejszych papierów Biskupstwa graniczne. Od r. 1415 pocyngając do 1713 do chodzące. — N. 109.) do 167.) (p. 1 — 22 f. 46 — 253.)[14] 168) — 175.) f. 257 — 268.)

14) na tej Karcie Księgi tej II Cyfr Kodexu ar. Statutum Krakowskiego równie jak pierwsza Kapitularza pieczęcią i podpisem notar. apost^o. stwierdzona. Następuje szczegółowy osobny zawierający wprowadzenie Księgi niektóre papiery graniczne. Na szczególną uwagę zasługują następne dokumenta. —

uwaga

1) Wyrok sędziego krakowskiego Mikołaja z Grzymałowa r. 1322. (Ob. N. 119.) — Urzęd: Jurand z Wirtowa, Mikołaj pampek strzelca, Jakub wolski i Sieciech (Setegnis Mokrska) sędziowie wiele innych właścicieli strzelca (zgromadzonych) byli Janowi Bisk. Krakow. uzytkowanie nadobrał biskupiej Laborowice za rzeką Wisłą, polowanie, pasienie nierogacizny (scophorum) rąbanie drzewa, trawy kopienie, podbieranie miodu (quod szczepoło vulgariter dicuntur) sędzić w rzece pomienionej ryb łowienia. umocowanym ich Mikołaj Pampek z strony zaś Biskupa Stawał ubiław z Cudzinowic Kanonik od S. Michała-Lux po przeniesieniu się tego do Sandomirskie a kilku darowanych rzekł Mikołaj pampek „non curavit contumaciter comparere" a Ubiław Kanon. dadał zaocznego wyboku „habita deliberatione et consilio sapientium, qui tunc nobiscum judicio presidebant" Biskup sprawę wygrał ibd. (Datum et Actum Cracovie de presentibus his testibus: Joanne Wrocimowico vojsko Sandomir. Gotthardo Mronegonis, Stanislao Scrypsore, Bertkone et Bertrossone officialibus qui wozni dicuntur, wystawione qui sunt prawidlnik eiusdem cause, wydało de pielgrzymowice Camerario Judicis, ac Dnis Jwone proposito gnesnensi, Joanne proposito S. Michaelis Cancellario Lancicensi et aliis quam plurimis fide dignis.) — 2) Mikołaj szpowasy (de powata Tarnów)

uwaga

Spisanie wszelkich aktów i dokumentów i wszelkich zapisów w osobną księgę powiadrowną autentycznie jest środkiem zabezpieczającym od zatraty wielu bardzo ważnych zabytków odległej starożytności — podobnie jak Kapituła Krakowska i inne powinny by mieć księgi i niemożna tylko oddać sprawiedliwości wyższemu duchowieństwu dawnemu że obok zachowania praw swych umiało je cenić i strzedz pod względem historycznym i naukowym. przykładem tego Rkpm in folio XCIII posiadamy przez Bielicz: Opol: zdziałany r. 1752. za Biskupstwa Alexs: Lipskiego Bisk. Krak. i Kardynała — zbiór tem starożytniejszy iż w ostatnim zaszłym stuleciu bardzo wiele pojedynczych dyplomatów zaginęło. Lubo i ten Kodeks nie zaspokaja badaczów co do pieczęci, opisu dyplomatów, pisowni i dokładnego podania wyrazów polskich, nazwisk miejsc, świadków i t. p. — jednak przekonywa nas przynajmniej o ważniejszych tego Biskupstwa prawach i wpływie jego dochodów i upadku — w wyniku bliżej wzmiankowane lub pilnie drukiem ogłoszone starożytnym skarbem dla archeologii, prawodawstwa i dziejów naszych. Dla tego choć cotym spisie prostym go publiczności udzielamy. —

Tacrów) podkomorzy graniczny rozsądza spór o granice między Radłowem itd dobrami do Bitkin: Krak. należącemi a Drochcic, Zabawą i pawłowi ponadtoń dziedzicznéj wspólnej Zygmuntowi, piotrowi, Pawłowi, Mikołajowi i Janowi Robowskim r. 1479 itd — 3) tegoż roku (1479) wyrok graniczny między Lusowicą a Łężkowicami (które w $\frac{2}{3}$ części jako królewszczyzna należały do Ziemstwa Będzińskiej wpowiadania Księcia zpogorze) „... in rebellione dicte plumbi, agrisque campis, sylvis, plumbisfodinis et aliis annuis transactis que hucusque fuerunt exercitata ..." Kazimierz Jagiellończyk król dzieli który raz na zawsze zgodnie na mocy sędziami Jakuba z Dambna kasztel. i Stg Krak°, Andrzeja z Kawczina tamdem°, Jana zpilicz Dzierżgi Kasztelanów, i Jana Szczepowic (nie) z Rzędowic podkomorzego krak° Stg Będzińskiego „... cum pleno cognitionis dictarum differentiarum officio" — po której komissyi król wyrokuje „ aby wszystkie pola przez Kmiecie Lusowickie; trzeciej części Łężkowic Biskupa własnéj, tudzież niwy leżące po obu stronach „ montis plumbisfodinarum Lusowska góra nuncupatis „ odtąd do Biskupa należały.... zgóry Lusowską stroną „ hactenus plumbisfodine habentur „ wynagrodzenie za las który tam zarosła, dwa grosze do Ziemstwa Będzińskiej a trzeci do Ekonomii Krakowskiej (Biskupiej) za drzewo zgrzedane spalone być mający. Także „ dicta plumbi illic provenientis ex fossatis inceptis et antiquis „ wpołowie na Króla a wdrugiej do stołu biskupiego pobierane, dawane i dzielone być ma, ani nowa wtym miejscu kopalnia zakładana, a coby ze szkodą Kmieci biskupich uczynione było dicta officina albo innego jakiego Kruszcu na przywłaszczenie być Biskupa Kmieciu i poddani Biskupi z królewskimi lasu wspólny wąsb mieć będą „ pro eorum foco (opał) et edificiis signa do robota habere... sine ere — „ dobywając raz otwo albo kilka gdyby potrzebowali drzewa zapalać według zwyczaju górniczego, które pieniądze równo między skarb Królewski a Biskupi dzielone będą. Officina otwarta do ukończenia sporu zakładana a na skarb króla przypadająca Biskupowi darowano... Wyrok ten wydan na sierdzi piotrkowskim w przytomności Jakuba arcyb: Gnie°, Zbigniewa Władysław°, Andrzeja warmińskiego°, Urzela z Gorki Bisk: w Poman°, i przemyskiego° sede vacante

administratora

administratora — Jakuba z Dambna Kasztel. Krakow° i Stty, Macieja z Brzina Poznańskie° i Ziemi Wo polskiej Jenerała, Jana Amora z Tarnowa Sandomirskiego, Mikołaja z Wrzawdrzewa Nowadworskiego, Mikołaja z Kurtna Łęczyckiego, Andrzeja z Kretowa Inowłodzkiego, Spytka z Jarosławia Ruskiego, Jana Odrowąża ze Sprowy podolskiego wojewodów — Jana Ostrorога Poznańskie° Bartłomieja z Gwanowic Kaliskiego Sobiesława z Kurowęk Wieluńskiego Kasztelanów itd. itd —

Caty tytuł kronik: w Drzeworycie tuj nym
takimi literami gothickimi:

1. nad tytu: wowaty: Bóg stwarza nowat — Kronika (czerwono druk: podkreslam)
tho iest
Historya Swiata
po prawej rce: wyrej
na trzech wiekow / a cztery mo= 4. po lewym rku:
2. polap i arka narchie / rozdzielona rozmaitych Hi= Mojżesz
noego. storyhow / tak w swiętym piśmie krze= i Babie
ściańskim żydowskim iako y pogan= pryhodami
skim wybierana y na polski przez wy=
pisana dotąd thecznie. nie pierwey / s
przydaniem wiele rzeczy nowych. Od
niżej: początku świata / aż do tego rok
3. palenie ku który ni pisze 1564. ft= niżej:
Jerozolimy gurami ochędożnymi y 5to=
nore. własnymi
(to doma.) (figlik czerwony) Na drzewami
wiezy Dabi
tonitej.

(6to wogrągłym stołku
z odobami myeczniemi gdzie nie-
dalećie koronacya jak przy Bo-
gusława Chrobrego
przez Ottona Cesarza
: Gandentego arcyb:
Gnieznieńskiego r. 999.
vide fo 344 verso.)

Drzeworyty (mniej) Kamienia

II

Na Egzemplarzu Kroniki M. Bielskiego (przy końcu) Biblioteki Uniwersytetu Lwowskiego ta wiadomość Józ. Dzierzkowskiego o autorze z miesca który jednak w niektórym miejscu sprostować musz.

II Pałac ten spalił się podczas bombardowania 29 Listopada 1848 r.

„ Dzieło te Marcina Bielskiego jest jedno z bardzo rzadkich — Starowolski, Hoppius Grodecki, Hoffman y Niesiecki nic o nim nie wspomnieli. Wolny zpoźć mylenia rzeczonych męży, o który obwiniamy Bielskiego sprawić zapewne, iż mnichy Dzieło te iako podejrzane wytracili — Losem iakim wiele Dzieł innych spotkało.

„ Obraz na czele Dzieła położony musi być twarzą Bielskiego — Herb Drawicz własciwy temu Domowi y Likery M. W. znaczone Marcin Wolski (przydomek Bielskich) są mi do tego powodem — Vid. Niesiecki I 97. V. I. y dla tego Andrzey Trzecieski w swoich wierszach na cześć Dzieła tego przy końcu przydanych — Bielskiego nazywa Woltskim —

„ Que volui ni patrium curæ redegit opus —

„ Dzieło to musiało być wprzody inne drukowane — wnosz to z przedmowy pisarza Królowi Zygmuntowi — Auguście przypisanej Publicanti mihi Sarmatiæ Lectori Chronicorum Lengua populari scriptum po wzgledzie czasu iest tylko tłumaczeniem jak sam Bielski wyznaie — w przypisku do czytelnika na końcu Dzieła położonym — Kronika ta jest Janem Dlugoszem ana jak w wielu miejscach dowiedzieć się można a szczególniey na karcie 239. Bielski ją jednak do

tak

tak poznajesz pisz po śledzenie
wydanie dociągnął — daley co do
Dziejów polskich zdaie się z nam
Bielski zachował utracony początek
Dzieła Bernarda Wapowskiego
jako widzieć można na karcie 338.
" annales polski się dociągnione
do A.C. 1563 mniemaią jednak wydanie
nie co do dzieł ale co do pisma
z Historią Bielskiego którą Jo-
achim syn Jego wydał po mie-
ci Ojca A. 1597. w Krakowie —
" Co do stychów niektóre mniemaią
na wielu tamten dosyć mieć mogą
ralety y musza być Jana Bergma-
ia — rzecz który do wydania się
zgotowany wydry I.B. na Obra-
ku który ma karta 2. pokazuie się
jednak że nie wszystkie jednej są
ręki.
(i wiele innych) " na karcie 381 jest wyobrażenie
Zygmunta I° Króla jest
(Drzewory z literami wobec gotyckiemi: CS.) litera gotycka C.S. y może być Die-
bem polaka — Litera S przez
cała przeprowadzona pokazuie się
że tenże jest wobec Zygmun
ta. "

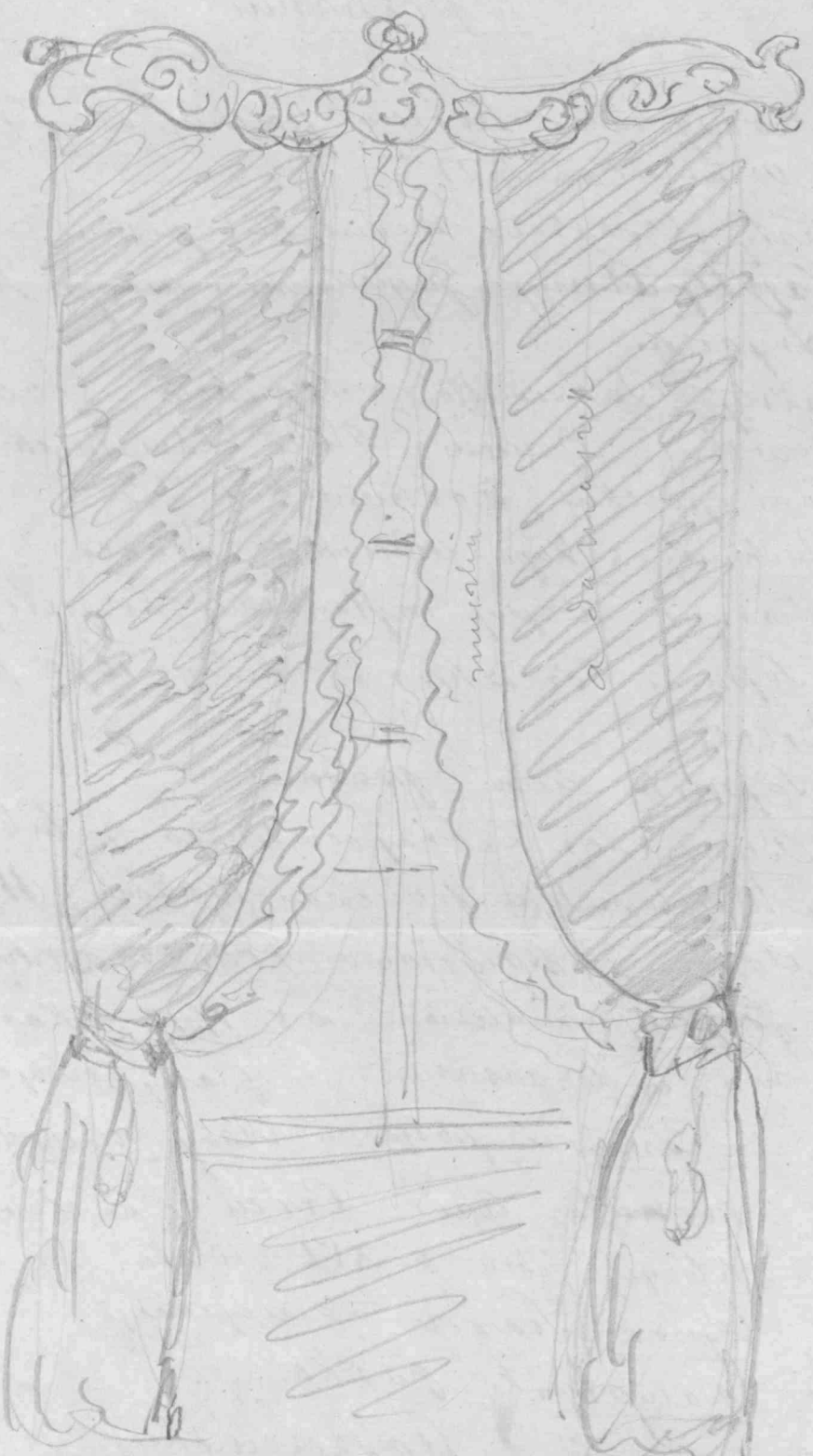
poprawia Jezuita pisząc do Münstera
kosmografii upomina aby go nie
oszpecał ani mu wierzył " quod
liber hic tam erroribus historia,
tarcus quoque contineat. " →
p. 143. Apparatus de Historiis &c

1855. 178

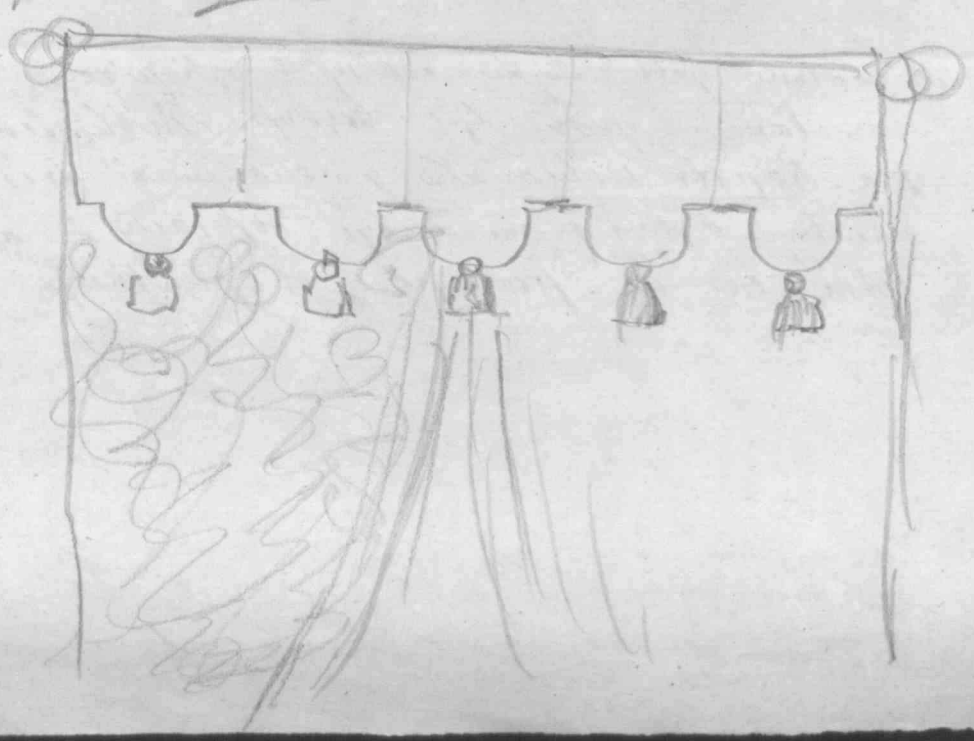
Wypis niektórych Rękopisów Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu

1. Listy oryginalne Królów polskich od Zygmunta-augusta do Władysława IV.
2. Listy Cesarzów niemieckich pisane do Radziwiłłów
3. Listy Królowéj Anny Jagiellonki, anny i Konstancyi Austryaczki.
4. Listy Radziwiłłów, Sapiehów, Chodkiewiczów, Czarnkowskich, Czernów, Pohd. Chmielnickiego, Wyhowskiego Koniecpolskich, Zółkiewskich itd — itd.
5. Rachunki z Zyg. Wilickich Bonara
6. Diaryusz wojny inflantskiej Krzysztofa Radziwiłła
7. Sejmiki średzkie do końca 16go wieku aż do upadku polski —
8. Sejmiki ziem pruskich
9. Bunt (sic) Zebrzydowskiego i Lubomirskiego.
10. Miscelanea do panowań Wazów, Michała, Sobieskiego Jana i Stanisława Poniatowskiego
11. Papiery znalezione w r. 1794 w kancellaryi Jn gó"lstwa ma w Warszawie — (arcy budujące)
12. Diaryusz posiedzeń Rady nieustającéj
13. Poematа aud. Cricii (w dwóch egzemplarzach z których jeden z XVI. Wieku —)
14. Żywot Tomasza Zamojskiego
15. Pamiętniki Paska —
16. Ks. Moszczeńskiego

Ws. a. Dozwolono jest czynić odpisy z rękopisów —
b. szczegółowego opisu tych Rękop. Biblioteka nie posiada —
c. ma Rejestr volumin'ów z oznaczeniem treści — z którego widzieć można które arkusze mogą być odpisane i udzielone —
d. udać się do profesora Koplińskiego w Poznaniu —



Гуртина



Spis dzieł które widziałem w rękopismach lub mniej tłoczonych.

1. Zaleski wspomina w swojej Bibliotece niedawno przez Maciejowskiego wydanej o kilku dziełach pod tytułem Sarmacie gałante które przełożone na polskie lub niedrukowane zdaje się że było wspólne za Augustów (gdyż opisuje mitologię Augusta III) wielokrotnie przepisywane – jeden taki egzemplarz współczesnej ręki w małym folio widziałem u p. Józefa Dmiszkowskiego opatrzony w stary adamaszek – że biblioteka jego rozerwaną to przedaną, to kradzioną została, nie wiem gdzie się ten rękopis teraz znajduje.

2. Także posiadał Dmiszkowski rękopis współczesny w Rzeczy wyprawy Tadeusza Kościuszki na Wołyniu roku 1792 który miał robić darowany przez Niemcewicza kopiowany przez Potockiego. Dlatego ja zrobiłem dwie kopie: jedną przesłałem Jenerałowej Dyr: Tow: W. P. N. w. 1830 a drugą mam przy moim rękopiśmiennym zbiorze w folio między historycznemi. Oryginał ile mi się zdaje jest własnością Hr. Tadeusza Wasilewskiego Siedlca Kmiat: który także i kopią wierną tegoż zrobioną.

3. Akta konfederacji Barskiej w folio do 500 str. widziałem w rękach opatrzone na Bel lo koło Kamieńca u Jacka Gotyńskiego niegdyś brzeskiego – przesłały do mnie od Juliana Fabiańskiego który je dostał od Nekanda Horodyskiego pożyczającym sposobem.

4. Dzieła wszystkie i prozą Kajetana Koniaka zebrał je w 2ch tomach w Kr. po 450 blach stronic i własną rękę spisał Julian Fabiański wiadomością o życiu tego sławnego poety i pismami o nim nabożnie pomnożył. Oryginały Koniaka, drukowany, cenzurki etc posiada Fabiański – Dzieła zaś w 2ch zgodnych egzemplarzach spisane złożył jeden zostaje przy Fabiańskim a drugi mnie w. 1831. tenże przesłał aby mógł się za granicą bez cenzury drukować co dotąd się jeszcze robić niemogło – bo że Fabiański dał mi wolność przejrzenia tej nowej pracy – pomnożyłem wiadomość o Koniaku ogólnemi uwagami – porównałem przypisy krytyczne do zrozumienia miejsc niektórych czytelnikowi i przygotowałem je do druku na koszta jednego pana poety który jest w Emigracyi. Imienny Gw: Pawła Korzeniowskiego wojewodzica kijowskiego ostatni wszczęcia Koniaka zorygi: wydrukiem tuszem wobrzeże jego majątkowym, aby był cały: oderwanym oddany dla zrobienia rycin do dzieł – Kazanie bowiem nasze jest aby te dzieła najpiękniejszym wydaniu ozdobić wstawić ojczyznę który Koniak równie pięknie śpiewał jak miłował.

5. W Dobrzinicach (koło Jarosławia) ma się mały zbiór dzieł obr: gr: który posiada rękopis Mowy Pani Dugramowej stawnej w Warszawie 1785. roku o stanie dla Adama Czartoryskiego J. K. Mości: tegoż mi widzieć ale należy pozwolenia córki aby nie zginął – gdyż duchowny ten jest wspaniałym wielu. (historya ta nie dosłuchana pomroku obrzyta – Dyr pokojowy króla Stan: Aug: do tego należał – ciekawa mityn cyfr to stanie niebyte tendowane przez Króla).

6. J. Lubic Drewnicki autor wielu dzieł – ostatnie Dzieje Kultury w Polsce – napisał Prawa przyrodzone i cywilne Konstytucyi Kościuszkowskiej – rękopis ten posiadam sięga do r. 1776 w Rzeczy. dzieło bardzo poprawnie napisane dla Czytelnika: Kościuszki który w r. 1816 widział cały nowy dyspozycyi.

7. Wiadomość o Zofiówce Konstancji itd napisał X. Mikołajewicz K. i proboszcz tutejszy miejski. darował rękopis X. Zacharyaszewiczowi adm. Dyecezyi Lwow: w. 1834 który go złożył w Zbiorze Pamiętników Opolińskich – w Rzeczy oprawny pięknie – dzieło pisane bez żadnego talentu. ...

8. Historya Familii Dziedzyckich rękopis pana Maryana Dziedzy: młodzieńca zdatnego w Rzeczy około 200 str: złożony został w Zbiorze Gwalberta Dunikowskiego – Imię ich tych się rodziny dawnych i dzisiejszych około w. 837m – ciekawa jest wiadomość o Archiwum Bernardyńskiem w Lwowie na pergaminie – szkoda mnie to być kopią bo bardzo dawnym rękoma pisana.

9. Rękopis w francuskim języku Memorial d'un officier de l'Etat major de Pawowicz de la campagne en Pologne 1831. w Rzeczy mnie 80 punkt. jest u mnie – ułożony przez Alexandra Hr. Cetnera i dany mnie oryginale sprzymierzonymi od lat mało dyst emie życiem – Kopii dotąd nikt mnie nie dał. Jest bardzo interesujące. Ma dwa listy po polsku do Gł: Dybicza.

10. Jan Wagner Dyrektor Gł: podolskiego zmarły w. 182. miał spisać swoją dobrym stylem dość ciekawe o panowaniu Stanisława Aug: Rękopism niewydrukowanym który mnie się znajdował u Teodora Wilanowskiego dziedzica Morozowa spadło brzeżny po nim.

11. Jan Sagatyński (zmarły w Lwo: r. 1838) znanemu z Alet: Prawa – Pytlewa Dmitryckiego i innych spisał swoją Życia Stanisława – Augusta – mianowicie od zejścia grodzińskiego do śmierci w Petersburgu – czytał mi one – nie mają wiele wartości – gdyż zadużo bajecznych odzwierciadlanych dziwności ciekawości nie wymienia zmyślony ze brzegu pamięci wmotodzińskiej takowej a nawet bytem Króla na tortach obecnych z Zaxewiczowej Han: Warszawskiej miał spostrzeżenia uważał wypadki skorzystał na poniej – się jednak w przypisach anekdoty wesołe i dowcipne – autor mamy z opowiadania świadczego. Rękopis mnie się znajdował u P. Bazylego kowalskiego który wziął po nim sukcesyą.

12. Józef Dmiszkowski syn wnuk Józefa Marszałka Galicyi pisał wiele powieści w złym stylu – historyi nawet

dadzej nie czytałem - wszystko wypisze moze z 600
stronic w 8vo - rozpoczyna u Jmcia Xc. Ks. Bartoszewicza - historyą anakreona poezyi obyczaiow grecyi ato miedzy rzeczami maią wyiąć rozdział.

13. Alexander Brodo posiada księgę in folio wskó- rą oprawną gdzie wsze pisma i wiersze wpisane do połowy; (mniej lub więcej mame) - ale znajduią się w niey anekdoty o Rudnickim autorze ciekawe w galicyi do roku 1816 - a między temi komedyą w dwóch aktach pod napisem - Pan Kreis Kapitan - w którey autor bardzo pozbierał i wyzyskał śmieszności i przywary rządu, obyczaiów niektóre urzędników i stosunki ich z obywatelami. - ieśt ona r. 809 jeżeli się nie mylę - pisma Jabłonowskiego Starosty Korsuńskiego Siedmia Lubiemia do którego i rękopis tey księgi należał. —

14 O Krzemionkach czyli o przyczynach skażonej wymowy u Rzymian - Rozprawa Zaczyta niepowtrzebnie. Rękopis 8ce maj: oprawny odda- ten roku 1831. Zakład: nar: Jm: Ossolin: Dyrekt: Ostrowiński rząd ich onego wydania za zakazem zaraz odbyć - rząd zmiany po- tych Instytut ten zamknął, drukarnią opie- czętował i wszystko do nieograniczonego czasu zakonserwował. Nakazy dodam że oryginalny odpis zrobiony był przedtym zmianami które nie cztu nie chwała ale w wstępie moim i objaśnieniach odmiany i sprostowania pomi- nął. Autor ostatni nie drukowanemi dziełka na str. 40 wkład, [redacted] [redacted] [redacted]

Do wiadomości o Rzeczywistej

Typokonta — wydawcy w Wilnie wyd. 8vo — 1854

O Jemiołach str. 37. 109.
O Dokum. fałszywych str 41.
O Drukarni w Nieświeżu str 106.
O Dyplomatach — str 120
O Lejbowiczu Rafałowiczu str 143
O Biblio[illegible] Tawe[illegible] str 146.
w Księgach.
O Sędzi Majnowie — str. 168.

1775 Instr 509 p. 40.

182

15 KREUZER

Copia tabularis

Ex Libro Instr. 509 p. 40.- Dom. 366 p. 198 n. 3 her.
Ntab: 4852 jud. 20996 pres: 13 aug, 841. Akt Der Courert
Testament Andrzeja Cetnera ktoren po smierci jego
Dopiero odpieczętowanym być powinien i to w dni piet.
nascie po jego zgonie N 3067- Zważając zycie ludzkie
tak niebezpieczne i na tyle nieprzewidzianych wypadków
wystawione a niemogąc czasu i momentu przewidzieć
w którym przychodzi się rozstać z tym swiatem gdyż
najczęściey się trafia że przytomność umysłu w tako-
wym zamyśle razie odstępuje człowieka, niechcąc tedy
rozporządzenia które czynić mam odkładać do dalszych
i niepewnych czasów, będąc teraz zdrów na ciele i umyśle
stanowie co niżey jest opisane, i chcę aby to wszystko wy-
pełnione i uważane było- jako będące i stanowiące ostat-
nią i niewzruszone wole moją. Nim przystąpie do dys-
pozycij które czynić mam, dla informacyi tych do
których to należy wyszczególniam cały majątek mój
teraźniejsze z czego się składa i jego szacunek- w
cyrkule Zołkiewskim Wsie Rozdziałow i Korczyn -te
dwie wsie dane mi są od śp. ciotki mojey Eleonory
z Cetnarów Xiężny Sutkowski w szacunku złotpi sto
tysięcy jak świadczy kontrakt tabularny dto 1sp 100000
w Cyrkule Przemyskim Folwarku Dziewiczyce, Ba.

Koniczyce z wsiami Krowniki, Sikulice Nehrybka, Za-
sanie Siedliska, Cykow Pepiowice Jasmanice oraz wieś
Brylińce Te wsie przez Brylińce składali przedtym
części starostwa Przemyskiego które to starostwo całe
kupione było w Sarbie 10k: mości przez Stryja
mego Ignacego Cetnera Wojewody Bełzkiego
za summę ryczałtowe wynoszącą blisko million
dwakroć sto tysięcy złotpol lecz skarb cesarski od-
kupił nazad miasto Przemysl prawie w połowie tey sum-
my szacunkowey, przez tego odpadły od tego Starostwa
miasteczko Nizankowice i wsie nayważnieysze Wyszа-
tycze i Cisowa, które do mnie nienależą, a które weho-
dziły w szacunek całego starostwa Przemyskiego a za-
tem co się teraz zostało i co teraz posiadam z dóbr co skła-
dali starostwo Przemyskie, przy teraznieyszym upadku
ceny dóbr szacuję trzykroć sto tysięcy złotpol do tego przy-
łączam wieś Brylińce poznicy kupione za siedemdziesiąt
tysięcy złotpol a zatym razem z tymi szacunek tych dóbr
trzykroć siedmdziesiąt tysięcy złotpol dico 370000 złpol
więc szacunek całego mego majątku wynosi czterykroć
siedm dziesiąt tysięcy złotpol dico 470000 złpol
Wyszczególniwszy tedy cały mey majątek jaki posia-
dam i jego szacunek przystępuje do dalszych rozporzą-
dzeń 1mo Dobra moje wszystkie wyżey wyrażone

jako też cały mój majątek ruchomy i nieruchomy
zapisuję Eleonorze z Cetnerow Mniszchowej, Ignace-
go Eugeniusza Cetnera brata mego rodzonego z Elżbiety
Xiężniczki Lubomirskiej spłodzonej córce, a synowicy mo-
jey i też Eleonorę, Mniszchowę, za generalną dziedziczkę
i władycielkę całego mojego majątku po śmierci mojey
postanawiam i mieć chcę - 2do Na dobrach moich Rozto-
tow i Korczyn, zapisuję dożywocie Alexandrowi Cetnerowi
synowcowi memu, które te dobra posiadać powinien do
końca życia swego, a po śmierci jego siostra jego Elea-
nora Mniszchowa te dobra prawem własności odbierze
lub gdyby natenczas nieżyła, Jey dzieci; Gdyby zaś Ale-
xander Cetner wszedł w śluby małżeńskie z inną jako
osobą jak Panią Boutiaguin Kobietą zawsze roz-
wiązłą i gorzące prowadzącą życie, natenczas gdyby z tą
inną osobą miał dzieci z prawego łoża, natenczas te
dobra wyżey wyrażone pod jego dożywociem zostające
to jest Rozdżałow i Korczyn na te dzieci prawem dzie-
dzictwa spadną - lecz gdyby tych dzieci z inną osobą
jak Panią Boutiaguin niebyło, natenczas po śmierci
Alexandra Cetnera te dwie wsie Eleonora Mniszchowa
na siebie odbierze gdyż wszystkie inne dzieci jeżeli ja-
kie są z Panią Boutiaguin jako nieprawego łoża i
in adulterium spłodzone uważam - i nazawsze od mo-

jey sukcessij oddalam. – Obowiązkiem będzie Alexandra Lutnera procent od summy pięć tysięcy Rynskich MK do Kassy Magistratu Drohobyckiego regularnie wypłacać, – gdyż ten gdyby uchibił płacić, a Magistrat o tę summę pozwał, na ten czas bez żadnego regressu z prowentów dóbr Rozdziałowa ta summa wypłacona być powinna. – 3° Niewolno jest Eleonorze Mniszchowej ani jey sukcessorom dobra Bakończyce to jest to wszystko co składało Starostwo Przemyskie przedawać aż wdziesięć lat od dnia śmierci mojey prowstrosem na szpital Przemyski czterdziestu tysięcy Rynskich. – 4° Chłopom wszystkim w dobrach moich wszystkie długi, jakie mi są winni, tak w pieniędzach jako też w zbożu równie i powinności zaległe jakiego bądź rodzaju na zawsze daruje. – 5° Wszystkim ludziom służącym i officialistom bez różnicy w służbie mojey zostającym każdemu z tych co służą tym zaś co ośmiu lat służby niemają półroczna pensya a zapłacona być powinna tyt lat osm, całoroczna pensya, zapłacona być powinna bez żadnego od nich wymagania obowiązków służby. – Gdyby która ze służących pensyą dożywotnią był gratyfikowanym, na ten czas do pensyi całorocznej upominować się prawa niema. – 6° Stanisławowi Kuczyńskiemu Kamerdynerowi gdyby w czasie śmierci mojey w służbie umnie zostawał temuż garderobę moją całą i bieliznę zapisuje

15 KREUZER

oprócz tego naznaczam temuż póki żyć będzie pensyą
w miesiąc czerwonych Złot Hollenderskich sztuk pięć –
Ż= Pogrzeb moy chcę aby był jak najprywatniey
odprawiony, i większego dowodu przyjaźni i dobrey o
mnie pamięci dać mi niemogą krewni i przyjaciele – jak
gdy wypełnią najściśley te moje żądanie i prozbę – gdyż
żyjąc zawsze skromnie i bez żadney pychy, nierozsądney
okazałości po śmierci okazywać niepragnę – Za duszę
moją także nie nieleguje bo wierząc szczerze w Pana
Boga i żyjąc według prawideł ewangelii do niczego
złego się niepoczuwam i nie sobie samemu mam do
wyrzucenia – Zostawuje sobie samemu prawo czynienia
za życia mego Kodycylów i takowey odmiany jakie mi
się tylko podobać będzie lub też całkiem odmienić lub zmi-
szczyć teraźnieyszy testament, lecz gdybym tego nieuczy-
nił i żadne inne rozporządzenie poźniey uczynione nie
znalazło się tedy teraźnieysze rozporządzenie czyli te-
stament w całey swey rozciągłości przeźemnie samego pi-
sany za ważny i w niczem niewzruszony uważanym być
powinien, a wszelkie inne gdyby się jakie znalazły
poprzednicze rozporządzenia czyli testament, gdzieby-
kolwiek się znajdowali, czyli w depozycie sądowym cy-
li w rękach prywatnych te niniejsze zupełnie, i za nie-
ważne uznaje – Któren to testament czyli ostatnie moje

rozporządzenie i ostatnią i niewzruszoną wolę moją własną
ręką moją pisane podpisuję i po śmierci mojej in tabu-
lowanym mieć chcę — Działo się w Bakończycach
dnia 15° Julii 838 roku — To jest ostatnia i niewzru-
szona wola moja — Andrzej Cetner mp. L. S. Ekstu-
rem testamentu mego, naznaczam JW^o Antoniego
Strachockiego Szambelana, JCKmości i upraszam go
aby przez pamięć przyjaźni która mnie zawsze
zaszczycał — i przez ten szacunek który zawsze dla
niego miałem chciał ten mały na siebie przyjąć obo-
wiązek któremu leguję tabakierkę moję złotą z mo-
zaiką Rzymską reprezentującą Ganimeda, i proszę go
na pamiątkę chciał odemnie przyjąć ten mały dar —
Dat ut supra Andrzey Cetner — mp. Testamentum
presens in presentia infrasubsignatorum testium per
subsignatum Camerarium publicatum esse — testatur —
Datum Bakończyce die 5 Julii 841 Stanislaus
de Gordowa Tyczewski — mp. R Camerarius — Obecny
publikacyi tego testamentu podpisuje Ferdinand Łukaszewicz Obecny
publikacyi tego testamentu podpisuję, Adam Antoni
Strachocki mp. Jako obecny publikacyi tego te-
stamentu podpisuję Victor Strabia Stemnicki mp.
Eugeniusz Krainski Obecny świadek — Ingrossator
Decretum in Consilio C R Fori Nobilium

Leopoli die 4 Augusti 841 Jaworskiz —

Deputow Jawadowsk

Coll. Lubieniecz

30 x D Delinowski

4. 2
1775

Kopija Testamenta
Andreja K Cetneva
umrlega l. 1841.

Russische Bibliothek zur Kenntniss des gegenwärtigen Zustandes der Literatur in Russland (von Hartm. Ludw. Christ Baumeister)

(Bände 1 — XI. Petersburg, Riga u. Leipzig bey Joh. Friedr. Hartknoch, 1772 — 1789.) 8vo

---

artykuły polskie lub o polskiey wzmiankę.
wtem Theile vorkommende Aufsätze

Abhandlung von Liefländischen Geschichtschreibern (von J. C. Gadebusch. (Tom. I p. 222.)
Adels Matrikul von Kurland (VIII. 108.)
— Verzeichniss des ehemaligen polnischen Liefflands. (X p. 565.)
Bergmann (J.) Geschichte von Liefland. (IV. 280.) —
— Biographie der lutherischen Prediger in Liefland. (III. 285.) —
Büsching (A. F.) Polen und Litthauen, aus Russ. übers. von Zach. Rogenbuke (III. 494.)
— Geschichte des Graf. Münnich. (II. 397.)
Catharina II Instruction für die Gesetz Commission: ins polnische übersetzt von J. G. Grzicki (VII. 5)
Charte der Herzogt: Liefl. u. Esthland von Hupel. (III. 290.)
— 3 Landcharten von Liefl. u. Esthl: (X. 214. 216. 271.)

Chronik, livländische (III. 360.) russisch —
— von Klein Rußland, herausgeg. von W. Rubaw
russ: (VII. 254.)
Curlands alter Adel, und dessen Landgüter. (VIII. 108.)
— E. J. Herzog von, Auszug aus seiner Relation (IX. 483.)
Deduction wegen des Landtraths von Liefland. Extract aus
derselben. (VIII. 107.)
Einkünfte von den russ: Kaiserl. Haats aus Lief- Ehst- u
Finnland (VIII. 285.) —
Einrichtungen in Lief- u Ehstland: Beschreibungen derselben (X. 270.)
Eintheilung der Lief- u Esthländ: Bauern Länder. Hausdarin (VIII. 290.)
Erzählung wie die Polen u Litthauer das Troitzkoi
Serghiew Kloster belagert haben — russisch (X. 479.)
Espaix — sur les dispentions des Eglises de Pologne mis
russ: übers: (~~III. [illegible]~~) — (V. 372.) —
Exercitationes litterariae — habitae in Collegio Oeconomico
loc: Jen. (V. 241.) —
Feierlichkeiten bei der vermählung des falschen Dmitrij; (III. 475.) —
Fischer J. B. Beiträge — zu Gadebusch Liefland:
Bibliothek. (VIII. 283. 284.) —
Forstwesen — in Lief- u Esthland — Abhandlung darüber
(IX. 483.)
Gadebusch (J. K.) verspricht eine Liefländische Bibliothek
eine Geschichte des Stifts u der Stadt Dörpat
u eine liefländische Adelshistorie. (I. 223. 224.) —
— Liefländ: Bibliothek in 3 Theilen: (V. 373.) —

Gadebusch – liefländ: Jahrbücher in 4. Theilen oder in 9. Bänden. (VII. 67. 425 – X 184.)
— Versuche in der liefländ: Geschichts Kunde und Rechtsgelehrsamkeit. (VII. 81 – IX. 99 – X. 281.) –
Gelehrten-Geschichte, Beitrag zur liefländischen. (X. 565.) –
Gesandschaft nach Littauen; resp: (III. 475.) –
——— (zwey polnische) resp: III. 475 – IV. 545.) –
Geschichte des Rigischen Handels – Beitrag dazu. (X. 269.) –
— der Sklaverei und Charakter der Bauern in Liefl- und Esthland. (X – 514.) –
Geschmack von der Anahme des guten in Liefland (von Hupel) (XI – 263.) –
Gewerke de zaporogher-Kosacken (von W. Zuew) resp. (X. 311).
= (Dworetschastwo zpustom. (IV. 89.) –
Handel (Rigischer) anmerkungen darüber (von Brotze) (IX. 153.) –
— s' Ordnung der Stadt Riga. (I. 453.) –
Hermelin (O.) de Origine Livonorum Disquisitio. (IV. 608.)
Hupel (A. W.) topographische nachrichten von Liefl- u Esthland. (III. 288 – V. 128 – VIII. 334.) –
Kalender (liefländischer adreß u post) auf das J. 1784. von Bergmann (IX. 42.
——— ——— (Staats ek) auf d. J. 1785. von B. Bergmann. (IX. 422.) –
Kirchen patronat (über das Liefl- u Esthländische) von Hupel (VIII. 101.)
Kondratowitch (polnisches allgemeines Wörterbuch. (V. 179)
König von Polen (mitglied der Akademie der Wissensch: (IV. 659.) –

Arentier (F. A.) der entlarvte Weichselzopf (V. 78.) –
Landrolle des Herzogthums Liefland (II. 452.) –
Motifs de la disgrace de Biron Duc de Courlande (IV. 117)
Münzen (Bemerkun. von Liefland:) (IV. 286.) –
— vom Liefl: u Ehstländischen Münzwesen (II. 397) –
Nachricht (betr. den päbstlichen Gesandten Posevin
(III. 226.) –
— (von der lettischen slavonischen Bibel-ausgabe des
Doctors Fr. Skorina (VIII. 102 103. – (X. 320.) –
— von den Polowtzern oder Kumanern (V. 210. 354.) –
— von den Tataren (VI. 369. 445.) –
Nachrichten (Statist: u topograph: von Kurland u Semigallien
herausgeb. von Hupel (X. 272.) –
Peyerle (H. G.) Beschreibung seiner Reise von Krakow
nach Moskau (II. 387) –
Pferdezucht (von der liefländischen) (IV. 366.) –
Polotzk (alte Briefschaften diese Stadt betreffend) resp.
(III. 220.) –
Psalter und andere geistl: Schriften slavonisch (VIII. 10.)
Reise der grossfürstinn Elena Joannowna nach Litthauen
resp: (VIII. 120.)
Religions verträglichkeit in Liefu Ehstland (von Hupel)
(VIII. 191.) –
Reversalien zwischen dem Herz. von Kurland u der
Ritterschaft v. 1758. (VIII. 290.) –
Rittersbank oder Liefländische adels-Matr. (IX. 482.)
Sagkit Chalifin Alphabet der tartarischen Sprache
resp: (VI. 287).

Vor

von Savoyen (mit 2 Eugen) seine Briefe als ihm zur polnischen Krone Hoffnung gemacht wurde (X. 564.) —

Schmidt (J. F.) Charten (gehe i dawnych polskich prowincji i miejscach.) —

Schreiben des Zaren Joann Wasilicwitsch an den König von Schweden Johann. Russ (II. 63. 373.)

— der Russischen Botschaft an den Kais: Minister am polnischen Hofe (IV. 548.) —

Savoyen (nachricht von den Cosakischen) von Brotze. (IX. 485.) -

Stritter —

Tatischeew (seine Russ: Geschichte)

Trussott. (J.) Charten:

von Polen u moldau.) russ: (I. 261.) —

verkunden russischer u Littauischer grosfürsten u fürsten. russ: (IV. 88. 92.)

vermählung der Zarischen prinzessin Helena mit dem grosfürsten Alexander von Littauen. Russ. (III. 482.) —

versorgung der Ostsee in Liefland. (VII. 167.) —

verlust einer Geschichte der Rigischen Stadtrechte (X. 286.) —

~~III.~~ o Tatischiego Rossyiskaya Istoryia nie (chyba o gruntach dodatkowych patrzyć na wszystko nieprzyiaciel —)

Z Rękopi: CXCVIII. p. 541. et seq.

Testament Pana Hieronima Radzie„ jowskiemu Podkanclerzego koronnego zeszłe„ go w Piotrkowie 15tego Februarii 1652.

In nomine Sanctissimæ et individuæ Trinitatis Patris et Spiritus sancti.

Ponieważ conditio humana principibus et filiis hominum in quibus non est salus wżdy nieskazała, a nad śmierć pew„ niejszego na świecie być niemoże, przetoż i ja będąc oppres„ sus od Króla J. Mość P. P. mego Miłościwego, którego przed„ tym singulari clementia et benignitate całość ojczyzny piastowałem filarem i członkiem dignitatis senatoriæ com„ particeps. Teraz akkomodując się światowi i czasowi, quia mutantur tempora, et nos mutamur in illis, jako kwiat wonność z siebie dający, i od ziemi wysoko podnoszący się zwykł z lada przyczyny więdnąć, tak ci właśnie bieg życia ludzkiego trochę in juventute floret i wzbija się w górę a potym nunquam in suo permanet statu. Lżej„ sza i snadniejsza wszystkie jakiekolwiek znaleść się mogą martiria i angustias dowcipem ludzkim wy„ naleziony cierpieć i znosić, niżeli od godności, sławy, i wysokiej reputacyi odpadać, jeśli się to komu zdarzy, czym ja nieusłyszał, ani czytał, ani znaleść mogę po„ dobnego casum i po sobie niezostawię, i komu tak

ciężkie vulnus lethale nieznośny żal i gorzki płacz zadało, i uczyniło infelix fatum jako mnie zdarzyło na świecie. Panes mei lachrima die ac nocte non propter ambitum gloriæ ale że mię ukrzywdzono i gorszym nad niewolnika uczyniono. Co zatym sequi tur impetus mobilis sepulchrum patens w który niż wstąpie ostatnią wolą moją i dyspozycyę dóbr moich taką uczynię.

Naprzód cudowną Jm^ć Panią Elżbietę Słuszczankę trzecią żonę moją Panu Bogu oddaję przez którą teraz ja, ko przez Ewę, Adam Paradisi gaudia sua a przyjąłem eaulis conditionem de vultu sudoris mei panes vescor.

Córce mojéj imieniem pierwszego mał, żeństwa miasto Krylow nad Bugiem leżący w powiecie Włodzimirskim a Województwie Wołyńskim będący, ze wszelkiemi do niego wsiami, folwarkami, poddanémi i inszémi przynależytościami in genere et specie, bo też to jéj matki, a pierwszéj żony mojéj mnie w posagu dane i wszystkie klejnoty ochędóstwo i szaty białogłowskie, gotowéj summy in depositu u Xięcia Dominika Wojewody Krakowskiego 100.000 leguję i zapisuję. Item téjże 25.000 których się dało było nieboszczykowi Panu Jerzemu Ossolińskiemu Kanclerzowi W. K. pożyczanym sposobem, że że niesą oddane zastąpił je Xięć JEM Jmp Lubomirski Koniuszy K. upominać się ich, wszak jest

zapis w Księgach Grodzkich Warszawskich. Item
długu niedopłaconego resztat 13.000 na majętności
Ottarzewskiej, naco jest Intercyza w księgach
Grodzkich Sochaczewskich. Jejże cug koni wroných,
kobierców 4, perskich złotem tkanych, jedwabnego
obicia półatłasowego z kwiatami sztuk 10 daję
i zapisuję.

Secundi nuptus synom moim dwiema Stanisła„
wowi i Augustynowi dziedziczną i ojczystą ma„
jętność" Radziejowice z wszystkiemi attinentiis et
pertinentiis in genere et specie, bona, libera et munda
od długu i zastawy per medium daję i zapisuję ta„
kim sposobem: aby major aetate et discretione an„
norum połowę Zamku, to jest 3 pokoje ab ortu solis,
młodszy zaś drugie 3 od wieży idący quisque z nich
pro suo interesse niech trzyma i używa. Ale inszego
budynku, jako stołowej izby, sklepów i gmachów
dolnych spólnie używać mają. Jż jednak temi czasy
a najbardziej między swojemi i własnemi o nie„
snaski i zatargi nietrudno przetoż i zabiegając
temu równy podział między potomkami mojemi
czynię. Córce mojej datem Krytów cum qualitate
bonorum cokolwiek pertinet et spectat do niego, lubo
słusznie i to było, któremu synowi mojemu, ile wtam„
tych krajach jure hereditario trzymać, ale dla tej

przyczyny jakom wyżej namienił melius mihi videtur tam się rzekom wracać zkąd wyszły, ponieważ to posag matki jéj, a pierwszéj żony mojéj, mnie był dany słusznie aby i córka toż odemnie w posagu jeśli connubium dojdzie miała, i wzięła. Jeśli zaś ex praedestinatione divina in castitate pudica, która jest Deo et hominibus amabilis atque ad omnia bona utilis żyć będzie, wolno jéj ztemi dobrami czynić co chcieć. Uważając zaś z drugiéj strony iż masculo generi haereditatem capere i tu nieodzo„ czy, gdy synowie moi circa illam asservati zostą„ ją, major frequentia, lepszy porządek a co większa et securitas onadniéj się nieprzyjacielowi sercem ogą„ niać, niżeli go zabijać bojaźliwą myśli bronią chocci tro„ che indifferenter. Obadwa i wtedy Zamku dziedzicznego Radziejowskiego używać będą, ale samej wsi Radzie„ jowic i innych wiosek i folwarków do niéj należą„ cych jeden tylko młodszy utifrui tenebitur. A starszy kontentować się ma Czerwonympowsinem majętnościami kupnemi, w ziemi Czerskiéj nad Wisłą niekąd leżącemi. Temu starszemu synowi memu srebro stołowe 2 puzdra półmisków, drugie 2 talerzów, miednicę złocistą z nalew„ kę, kuflow 2, czarek 4 szczero złotych 2, puhar wielki srebrny 3 garncowy, drugi mniejszy garncowy, tac 6, rostruchanów 6 pięknéj i wykwintnéj roboty, zapon 2 od czapek, jedną dyamentową, drugą rubinową,

szablę turkusami sadzoną, koncerzów 2, rzędów 4 staro-
swieckich, różnemi kamieniami sadzonych, czaprakow
2 z szczerego złota tkanych, siodeł 2 czerwonych axa-
mitnych, kirys złotem szmelcowany z srebrnym szy-
szakiem, 2 skrzynie gęsto żelazem okowane, w skarb-
cu szat różnych szpaler sztuk 15 nowych, kobiercow
2 złotem tkanych, koni krzech tureckich excepto
czwartego swego, koni cug dropiastej maści, drugi cug
zmudzinów, karetę nową axamitną, 2 rydwany z
oponami daię i naznaczam.

Młodszemu Augustynowi trzecie puzdro półmiskow, puz-
dro talerzy srebrnych, miednicę z nakrywką staro-
swieckiej roboty, tac 6, 1 skrzynie także szat różnych,
wtem z skarbcu będących, które skrzynie z herbami i li-
terami nieboszczyka Pana Rodzica mego, jedwab-
nego obicia adamaszkowego sztuk 12, item kobier-
ce Adziamskej roboty 24, wielkich 3, cug koni
gniadych, drugich woźników kiarych, turka sro-
katego z wszystkiemi siedzeniem, i koncerzem w złoto
oprawem, karetkę francuskiej roboty daje i naznaczam.

Inszych rzeczy jako rysztunków wojennych, namiotów,
zbroni, pancerzów misiurek, karwaszów, pałaszów, szabel,
strzelby, ze jest poczęści dlatego podziału nieczynię, będzie
miał każdy syn z potrzeby. Skarbów zadnych niezebra-
łem, co było trocha, in hac calamitate Reipublica,

ruszyć się i stracić musiało, zwłaszcza na Pilawiec-
kiej, zem ledwie niepołowę dóbr moich, i stracił, dlatego
też Summ pieniędzy po sobie niezastawuje. Zastaw
żadnych niemam bom na nie dawać niechciał, oprócz
jednego siodła axamitnego czerwonego po brzegach
złotem otoczonego i dyamentami gęsto sadzonego szcze-
ro złotemi strzemionami które jubelirowie szacują
na złotych 30.000 polskich, naktóre siodło dałem
15.000 Panu Orsetemu mieszczaninowi i kupcowi
Krakowskiemu, a że do tych czas niewykupuje i podob-
no niewykupi, synowi memu wyżej mianowanemu
starszemu naznaczam i leguje a przytem rozkazuje
jeśliby Pan Orsety rekuperować bez żadnej zwłoki i
trudności tego mu nieodmawiać. Długów i zasłużo-
nego niektórym sługom moim zostałem winien
poczęści, których ex parte znieść się niemogą zwłaszcza
in tali passu meo. Naco mają zapisy i rekognicje
z podpisem ręki mojej własnej pewne osoby, które aby
ukontentowane były od synów moich per vivum
Deum proszę, i wtem ich sumiennie obowiązuję.
Przytem aby jedno drugiemu krzywdy nieczyniło,
aby się kontentowało każde sorte swą, więc że jeszcze
młodsi synowie moi venationibus bawić się nie,
mogą, ale młodość swoję na ćwiczeniu trawić,
przeto wszystko myśliwstwo moje, charty, ogary,

brytany, krogulce, jastrzemby JM Xięciu Panu
Wojewodzie krakowskiemu leguję i daruję. JM panu
Marcinowi Dembickiemu Podczaszonu Sendomir,
skiemu konia siwego tureckiego z rzędem pod pier,
ścieniem, siodłem, koncerzem, czaprakiem srebro,
głowowym leguję i daruję, i proszę abyto wszyst,
ko oddane było. Ojcom Dominikanom konwentu
Warszawskiego gdzie ciało zmarłego Jegomości
Rodzica mego leży pro necessitatibus Ecclesiæ,
objecatem był 15.000, których ziem jeszcze nieoddał,
proszę aby oddane były, gdyż są gotowe i odliczone
w szkatule i w skarbcu moim Radziejowskim.
Drobiazgów najmniej niekładę ani specifikuję, jako
cyny, miedzi, spiży, mosiądzu, żelaza wozów, czego
że umnie in abundantia dość było rozumiem że
i dzieciom moim sufficiet. Statków wodnych, których
jest 10 w podział synom moim oddaję. Niektórych
kredytorów moich w Gdańsku na osobliwym re,
jestrze, zkond się im zapłata stać ma, synom moim
podaję. Wiera i to bardzo dobrze, jakom miał sila
przyjaznych, ale więcej nieprzyjaznych na swiecie,
do których suppleo vices meas aby uraz i krzywd
swich pamiętać niechcieli, ale catholicismum dimitte
zachować i mnie odpuścić, gdyż ja odpuszczam każdemu,
Króla JKM Pana mego Miłościwego uniżenie i

pokornie proszę aby przynajmniéj na ubogie potom-
stwo moje miał respekt i niedopuścił nikomu
krzywdy czynić, bo iniquitatem patris, non potest
portare filius, ponieważem ja zgrzeszył, ja niech
pokutuję i pokutować będę aczkolwiek dość niesłusznie.
Ale si bona a domino suscipimus, mala autem cur
suscipere non debemus, idę za nauką Pawła S.
Królowa Jmość Pani moja Miłościwa jako mię
sub veldmenta allarum łaski swojej trzymała, toż
i sierotom moim pozostałym rozumiem prastare
zechce. Panowie Senatorowie radzi mię niektórzy
widzieli, drudzy jako sol w oku, taki teraz między
niemi dirutus, jedni condolent, drudzy risum exercent
którym justus Judex retribuat. Rzeczpospolita in
manibus me portabat, teraz jako proch pod nogą
waży sobie, lubo niewszystka. Więc aby cineres mei
sążeń ziemi dla odpoczynku mieć mogły, zakupu,
je sobie u Ojców Dominikanow konwentu War-
szawskiego wedle nieboszczyka Jmci Pana i
Ojca Dobrodzieja mego, gdzie także dwóch żon corpora
requiescunt. Za Exekutory tego testamentu mego,
obieram sobie, i mieć chcę Nayjaśniejszego Jo Mość
Karola Ferdynanda z łaski Bożej Królewicza Pol-
skiego i Szwedzkiego, Biskupa Płockiego i Wro-
cławskiego, Xiążęcia Raciborskiego, i Opolskiego

J. O. O. W. W. i Przewielebnych J. M. ść Xiędza Mikołaja Gniewosza Biskupa Kuiawskiego, J. M. ść Xiędza Piotra Gębickiego Biskupa Krakowskiego, Xiążęcia Siewierskiego J. M. ści Pana Władysława Dominika na Zasławiu i Ostrogu Xiążęcia Wojewody Krakowskiego J. M. ść Pana Dobiesława Cieklińskiego Kasztelana Czchowskiego, których Jch M. ści mianowanych, unizenie proszę, aby post determinandos dies meos ten mój testament tam in toto, quam in minima sua parte był approbowany i konfirmowany et ad Acta Consistorii Varsaviensis podany. A jeśliby omnium honorum fautor circa prolungationem vitæ mnie zachował, i do pierwszego mnie przyprowadził statum, zostawuję sobie liberum arbitrium, inszy testament czynić albo ten juxta placitum meliorować. Wzém mi Jch M. ść P. P. Exekutorowie denegare niemają. Actum et Datum Petricovia 15ta Februarii Ao Dni 1652. Hieronim Radziejowski Podkanclerzy Koronny.

Kopia Testamentu ś.p. JOX Wojewody Krakowskiego (Teodora Lubomirskiego)

W Imię Twoje przenajświętszey Boga Oyca i Ducha Swiętego Amen. Kiedy P. Bog stworzyciel początek y ostatni mój koniec przez miłosierdzie swoie podwizgnąwszy mnie śmiertelnej choroby zaczął mi dać ten czas tak do gotowania się do wieczności jako i do uczynienia gruntownej i należytej dyspozycyi dotrzymuiąc tych dobr które mam z Ś. Opatrzności Jego, więc z uległością na wolą Bożą resygnuiąc oczekuiąc zawołania boskiego i końca życia mego, Testament ten będzie z łaski bożej zdrowym na ciele i na rozumie na oświadczeniu ostatniej woli mojej dobrowolnie ze wszelką uwagą y radą przyiaciół moich spisany. Ja Teodor Lubomirski woda Krak. w aktach Koronnych roborowane go aby ze wszech miar według prawa wszystko się stało wolen sposób podaię. Oświadczam się naprzód przed Bogiem, niebem i ziemią że w S. wierze rzymskiej katolickiej żyię i umierać mam[ię] upros[ił]

Dotkenąłem

dokonałą w Krzyża Zbawiciela mego męki i zasługi,
że mi Bóg miłościwy grzechy moje ciężkie i nie
przeliczone dobrotliwie odpuściwszy, nieskończonego
miłosierdzia swego cuda i nademną grzesznikiem
łaskawie pokazać raczy; a duszę moją która nie-
śmiertelną stworzył najdroższą krwią Syna swego
obmytą, wiecznej chwały i szczęśliwości dosięgłą
o co Boga memu przez wielkie miłosierdzie Jego
przez krzyżową mękę pana i odkupiciela naszego
za przyczyną N. Maryi panny Boga rodzicy
najprzedniejszej za życia i po śmierci opiekunki mojej
tudzież wszystkich SS Aniołów SS pańskich Patro-
nów moich ciałem zkruszonym żebrzę i do ostatniego
tchu Ducha mojego zebrać niezrestawszy. Kiedyż zaś
za dekretem Boskim który zadosyć woli P.
Boga mojego ochotnie przyjmuję, przyjdzie do
rozstania się duszy z ciałem śmiertelnym prochom
moim naznaczam stosownie i grób wskazuję OO
Bernardynom w Czerniachowie, naznaczam za za
mszę SS., ubogim i pogrzeb, który bez wszelkiej
pompy światowej mieć chcę summę złotych cur. mo.
trzydzieści tysięcy to, jakoteż i inne ostatniej woli
mojej następujące dysponuję, aby miały swój do-
konały skutek i wykonanie wyznaczam najprzód
N. Augusta III króla i pana mego miłościwego
N. Maryi Anioł owej i pani mojej miłościwej

aby

aby zacnyli być protektorami, małżonki i krwi
mojej, i onym pod królewską opiekę, dobrocią
rozkazuję mieli krzywdy czynić nie najwyższą
powagą moją, żeby ten Testament wcześniejszym
był Exekutorowany miłościwie dopomóż zacnyli,
Ja zaś tem się przed całą ojczyzną protestuję
że jakom zawsze tak nienaruszonej nigdy wiarości
i przeciw najjaśniejszemu Panu wiarości, cudzie za Pański
i dobrodziejstwo się odwzięmości sentymentach, ani do
zgonu rozkazuję. Nakoniec też miejsca żadnemi nie wy-
rażonej słowami, takową jako hardego poczciwego
patriotę wobec składam Rekognicyą Ojczyźnie
mojej i całej Rzeczypospolitej od której gdy
sobie uważam że dom mój i osoba moja tak
wielkimi dobrodziejstwy, i Honorami obdarzone
i ozdobione za które jedynem największem w
życiu moim pragnieniem żyję i umieram aby
potomstwo i imię moje mieli kiedy to od P.
Boga wspomóc, mogli usługami, fortuną,
całemi siłami i życiem moim tak wielkie
ku nam Rzeczypospolitej jako kolwiek odwdzięczyć
łaski. powziętem tu dozgonną odwzięmość moją
i najgłębszym respektem wyrazić Jej M. Krö-
lowej węgierskiej pani miłościwej i M. Mał-
żonkiem Jej za tak wielkie domu Austryac-
kiego jako i Jej samych dobrodziejstwa

Który

którym protekcyi oddaję Syna mego a Dziedzica dóbr moich w Austryi kupionych - przysyłam o- raz zaraz po śmierci mojej odesłanie Orderu złotego Runa, tudzież wzmiankę najgłębszego po- dziękowanie N. Imperatorowej rossyiskiej Pa- mięci Mci. za łaski od Rossyiskiego Dworu na mnie dotąd spłynione a powstałego Syna mego pro- tekcyi Jej państkiej najuniżeniej polecam pod opie- kę tej na wyrokach Boga a tu na ziemi naj- zaszczytniejszą; dla mnie dotąd dobrocznymi mojej- Państw kochanej małżonki mojej z Synem mo- im i Jej córką, wiły świadectwie ten Testa- ment rozstawiwszy, oprócz naturalnej matki nad dziećmi swojemi opieki, Synowi memu Ka- rolowi wnadziei prawdziwej i statecznej my- ślenia uprasam i nazuacam opiekunów Jo Xcia Jmci Kardynała Lipskiego Biskupa Krakow- skiego, Jo Xcia Jmci Augusta Czartoryskiego Woiewodzi ruskiego, Jw Jmci Pana Jana Małachowskiego podkanclerzego Kor, i Jo Xcia Jozefa Lubomirskiego Stolnika Bogusławskie o w Austryi zaś uprasam ię ufaiąc dobremu a prawdziwie przyiacielskiemu sercu nazuacam za opiekuna Synowi memu i Dobrom tam będącym Jw Jmci Pana Graffa de Havrach marszałka Kra- iów austryiackich, Egzekutorow zaś Testamentu tego z zupełną ku mnie w affekcie, wspaniałe-

mości.

O Testamencie Augusta Wirjuscia.

T. III. str 28 – exemplar

był w Bibliotece – zapewne ten

do Pawła listu –

194

Testamenta

Testament J. Folomii 1268. ante Opatow (mtk. CLXX. fo 7)

1. Piotra Fomickiego po r. 1535
2. Erazma Ciołka do 152.. do Kal. Kuj.
3. Zygmunta Augusta Kommendowanie caly. po polsku 1572
4. Jana Zamoyskiego po r. 1604
   Marcina po polsku 1650
5. 6. Teodora Lubomirskiego po pol 1744
7. Zarka
8. Sobiekowskiego pis. [illegible] Drohowscy
9. Matejkowskiego (pis. Drohowscy) caly mod. Kopia
10. Testament Matk. Jerzy. Opolinskiego -
11. Stefana Batorego - (wyp. Pawin. II. 462.3)
12-15. 4 Testamenta Konopackich (mysl. wyd.

dziwoźi tych osób upomnię zapisuję. Jw. Pan Adam Michała Kunickiego Suffragana Krakowskie°; wżk. Michała Wodzickiego Dziekana i Officyała Krakowskie°, na strzymy sąd Boski, na sumnienie tudzież y honor przerzeczonych wszystkich przyiaciół moich tak opiekunow iako i Exekutorow prozy aby według pobożności i sprawiedliwości swojej wypełnania we wszystkiem ostatniej woli mojej staranni, mocno i pilnie dotrzegli, tak iakoteż Oni sobie życzą aby po śmierci Ich przyiaciele którzy przy Jey ciężkiey chorobie wiernie i skutecznie służyli i ostatnią iey wolą wiernie do mieni niedopuścili. Najprzod tedy Elżbiecie Lubomirskiej Kochanej małżonce swojej, zadługoletni, zawsze wielki, nigdy niezmienny, zawsze stateczny Jey ku mnie affekt i vstawiczne kosztowne staranie szczerze dziękuiąc prawa Jey wszystkie to iest Dożywocie R. 1727. 30 Września w grodzie Krakowskim Tudzież inne w Austryi zapisy niniejszem Testamentem trwałe i nienaruszone być wolney swojey woli, nie wątpiąc że gdy do lat Kochany nasz Syn Kasper szczęśliwie da P. Bóg przyidzie i na affekt macierzyński zasługować sobie będzie

Kochaiąca

kochająca Matka sobie do swojej wygody co ma Jej
dać będzie proporcionalnie wotrzewiony Jemu jako
Dziedzicowi zgon do zrywocia dóbr udzielić i wypuścić
rany Annie mojej małżonki własnej, a mojej
przysposobionej córce zapisy odemnie r. 1743 d. 23
Stycznia w Grodzie warszawskim uczynione Summy
trzech kroć Kotysiey złotych Cur. Mon. jakoteż zapi-
sane Jej odemnie wyprawy w mobiliach i Klej-
notach sześciu Kotysiey złotych także trwałe
i wnicrem nieodmienne być przyznaję Testa-
rzem Testamentem przydaję i przypisuję Summy
gotowych pięćdziesiąt tysięcy zło., Klejnoty niżej
specyfikowane to jest: Maska średnym wielkim
czterma niniejszemi, siedmnastą średnią ze sta
dwiędziesiąt dobrych diamentów Bretanów
Kołie dwa ze dwóch wielkich, dwóch niniejszych,
dwóch średnich, stadwudziestu niniejszych dia-
mentów Bretanów, Zdicia z pięciu większych, dzie-
więtnastu niniejszych dyamentów Bretanów,
Trzydło z sześciu serek czystych, i czterech opa-
wnych i sześnastu średnich, niniejszych dyamentów
Bretanów, Trzydło rubin we środku Bre-
lant jeden większy, ośm pomniejszych, siedma-
set dobrych dyamentów Bretanów, Trzydło
bale (rubis balé) wielki we środku diamentów
Bretanów ośm średnich trzynaście niniejszych, Trz-

Trzydło

Trzydło Rubinu Bale w serce, diamentow Brylantow trzy większych i małych rozmaitych dwadzieścia trzy, Trzydło ze trzech małych Rubinow dyament Brelank jeden większy, drugi średni drobnych dwadzieścia dziewięć Brelantów, Trzydło jeden większy Rubin, drugi mniejszy diament jeden większy pięć mniejszych i jedenaście Brelantów. Bransolety ze dwochset sześćdziesiąt diamentów Brelantów, Sznur pereł czterdzieści i pięć sztuk mających i dwie gruszki perłowe do kolczyków; te wszystkie Klejnoty jako opisane mają się na pewnie. Klejnoty żonie mojej kochanej darowałem. wszystkie zaś Synowi memu należące które tylko pod dożywocie żony mojej poddaję; od tegoż Syna z imienia mego oddalone być nie mogą tem sposobem opisane podaję w orderze złotego runa Diament Brylant okrągły Rubinowy przeszło dziewięćdziesiąt gron ważący, Diament Brylant wielki biały okrągły sześćdziesiąt, maleńkiemi diamencikami obwiedziony, gron ważący, galkaze 22 diamentow Brylantów circiter po tym i dziewięć gron ważących. Spinek dwie jedna złota, druga Rubinowe diamentowych Brylantowych circiter po 25 gron ważących i drobnemi diamencikami obwiedzionych. Mobilia zaś i Galanterye i insze które tylko

pod

pod dożywocie Żonie mojej podpadają osobnym Regestrem spisane i ręką moją własną podpisane ni actis Regni procentować będą, ufając wrodzonej miłości macierzyńskiej Ku synowi że i ruchomości pod dożywocia synowi wolałaby, kiedy ią będzie potrzebował udzieli i wypuści Sum gotowych Aktu teraz wtkrzyni jednej odliczonych i odłożonych znajduje się dziewięćdziesiąt i cztery tysiące czerwonych złt. których naprzód żonie mojej Kochanej na potrzeby jej darem darując złotych curr. mon. sto tysięcy naznaczam, te odliczywszy oraz i inne w tym Testamencie lub osobną Dyspozycyą do wypłacenia naznaczone wytrąciwszy zresztą summy takową czynię dyspozycyą Jeżeliby za życia mego do ich lokacyi nie przyszło, po mojej śmierci aby w jaknajprędszym czasie i jako najbezpieczniej pod Dożywociem matki dla synów mego lokowane były. ponieważ zaś możeby się kto znaleźć wkrzywdzony przezemnie czemu niewiem ani pamiętam jednak wolne w tym punkcie zostawuię sumienie naznaczam na to tysiąc złotych curr. mon. którąby po mojej śmierci sprawiedliwą odezwali się krzywdą złotych curr. mon.

Trzydzieści

Trzydzieści Tysięcy, obligując aby takowi według sprawiedliwego uznania tej summy zaspokojeni byli. Jeżeliby zaś nikt niedowarał się tedy tą summę Trzydzieści tysięcy złotych legując i naznaczam na klasztory osobliwie Sióstr szarych i na Fundacyą do wychowania podrzuconych dzieci. Executorem generalnie wszystkim po śmierci mojej nad czas zaś tenże ich kto mieszkać będzie prawy naznaczam. Toższ się na mnie o lemungach (zasługach) i strawnych. Dysponuję zaś nim tak dla zasłużonych osobno przytym testamencie wymienione jakoteż Codicilla i legata które by się pod pomiejszą datą tej ostatniej woli mojej ręką moją podpisane i do akta podane znalazły tegoż waloru deklaruję jakoby w tym testamencie niesłowane były. Z niedomienną ostatniej woli mojej Dyspozycyą wszystkiego i pobożnej Egzekucyi Kochanej żonie i uprzejmych opiekunów i Egzekutorów oddawszy oświadczając się przed Bogiem i światem że mile odstępuję wszystkiego doczesnego dobra dla oglądania Boga wiecznego. Testament ten przeczytawszy i według woli mojej wszystko w nim wyra-

żone

zone i opisane znalazłszy rzkę go własną
pry wyciśnieniu pieczęci podpisaj. dnia 6
ij w vjazdowie dnia 3 września 1744.
Theodor Lubomirski woda Krakowski
Ja Teki A Morzkowski Cześnik
Podlaski

(cod. mk. XCIX in 4° f. 91—96
Rkps: Zakł. nar. Im Ossol. we Lwowie.)

(Do wydania Żywota
ś. Wojciecha przez Jana Kanapariusza
napisanego.)

Przedmowa

Żywot ś. Wojciecha, ~~jak~~ zabytek historyczny odległej starożytności, równie do kościelnych, jak środkowej ~~Europy~~ ~~tudzież~~ dziejów należy. Miał ten swego ~~stanu~~ wieku sławny, urodził się na ziemi sławiańskiej, dziś Czechją zwanej, wychowanie staranne cześć w domu, część w Niemczech odebrał, a czerpiąc ducha pobożności w Rzymie; jako biskup pragski i arcybiskup gnieźnieński dostojeństwa kapłańskie osiągnął, a to żarliwością niezmożoną powołania ~~apostolskiego~~ apostolom, u pogan prusskich, we okolicy Gdańska, za wiarą ś. przy samym schyłku X wieku, śmierć męczeńską poniósł, za co go potomni Apostołem i Patronem Czech, Węgier, Polski i Rus dotąd mianują.

Tak błogą a cnotami chrześciańskiemi budującą

budzący po sobie pamięć dostatecznie,
zaraz po skonie dwóch miał biografów,
pierwszego Jana Kanaparza (jeśli
istotnie tak się nazywał?) rzymianina, z góry Kasjnu współzakonnika,
drugiego Brunona ś., obu współcze-
snych, którzy zwłaszcza rzetelnie i podań
najwierniejszych, świątobliwe sprawy jego
piórem przekazali.

O pierwszym jako wcześniejszym a
rzadkowne lubo skąpe Polaków doty-
czące wzmianki dziejowe zawierającym
powieściom, a między najdawniejsze po-
mniki nie samych Niemiec, ale przede
wszystkiem nasze, zaliczać mamy
prawo.

Wydając obecnie poprawny Żywot ś.
Wojciecha pióra Kanaparza, poszliśmy
głównie wzlad ogłoszonego przez męża
wzawodzie historycznym naszych czasów
najzasłużeńszego G. H. Pertza 1) a
gdy do wstępu jego (niżej w całości
przez nas powtórzonego) więcej dokła-
dności przydać nie zdołamy 2) do rękopisów watoniatt przezeń, zebranych, wyli-
czonych i zrazem porównanych, przybył nam

1) Monumenta Germaniae Historica ed. ed.
edidit Georgius Heinricus Pertz Sc. Fa-
milia Welfica ab historia scribenda. Scri-
ptorum Tomus IV. Hannoverae impensis
Bibl. aulicae Hahniani. fo (pp. 581-596).
2) Id. op. T. cod. pp. 574 – 581. –

nam jeszcze jeden, jemu nieznany, w Polsce (jak się dorozumiewamy) ~~z~~ koniec najpóźniej XIV w. ~~który~~ wyłonany którym niejsze opisać postanowiliśmy.

Rękopis ten pergaminowy, urywkiem jest większej jakiejś księgi, żywoty ś. patronów czeskich i polskich obejmującej; gockim charakterem nieszamym jednak dość czytelnie, ~~nie~~ lub nieboy bez dość we dwie kolumny w małym folio pisany. Tekst cały Kanaparza, wyższemi interpunkcyą wiele znamionujący, bez odstępów albo liczbionych rozdziałek, otwarty kropkami, alinea zaś gwiazdkami czerwono znaczonemi jedynie ma odróżnione. Innych szczegółniejszych cech do wskazania niemając, dodamy że wcześniejszym swym stanie, składa się cały rękart 25 a stronic świeżo liczbionych 49 na których:

I) str. 1. Żywot ś. Wacława.

II) str. 12. Żywot ś. Stanisława biskupa krak.

III) str. 37–48. Żywot ś. Wojciecha przez Kanaparza, na końcu „et semper karissimo

„ Karissimo tan / dem per fruitur Christo etc. etc. przerwawszy rozpoczęcia wyżej wspomnionego na s. 49 swego dopisawszy.

Rozpoczęwszy, jak się już rzekło wzorowe wydanie Pertza, za podstawę naszego, nie chcieliśmy ani porządku rękopisów przezeń wyliczonych zmieniać, ani przypisków i glossa naruszać, + staraliśmy się jedynie błędy raczej drukiem sprostować, pisownią dzisiejszą, nie zawsze zachowaną ujednostajnić, a w miejscach właściwych różnice z nowo odszukanego rękopisu dołączyć, który, będąc własnością zacnego przyjaciela naszego p. Augusta Bielowskiego, głosem B oznaczamy. Dodamy jeszcze, że jeśli nas pozór nie zwodzi, rękopis nasz bliskim do wskazanego u Pertza pod L. 3c. najbardziej się zbliża.

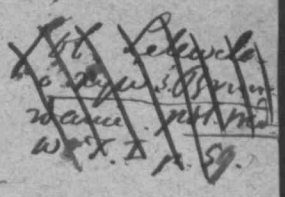
+ lub mnożąc

Nieuchronnie tutaj i tego pominąć, że w wielkiej następuje, mnóstwo się od czasu do czasu ~~niewiasta~~ legend, i skróconych życiorysów o naszym Wojciechu.

życiorysów a

a wszystkie mniej więcej według Kanaparza kreślono, którego i Bruno bez wątpienia miał przed oczyma. 3). Dopiero w drugiej połowie XVII. w. M. Doleluczky czech, Kapłan ~~Praghi~~, zowuje legend i żywotów Surjusza († 1578) żywot ś. Wojciecha rozległej skreślił 4) odnosząc się często do owych rękopisów, które mi rzeczą nie były innem, jak owo pierwsze Kanaparza prace, ocrem się z porównania miejsc wielu, snadno przekonać możemy. Przeto autor rzeczony, prawdziwego ~~pisarza~~ autora niedopatrując, na Surjusza powadze, zdaniem naszego Brownliego 5) poparłej, lubo tu słowuje ~~tam~~ Kanaparza wspomniał, zdaje się jedynie przetrawać. 6). Owoż tak się rzecz miała; polecamy Pertz nowe swe wydanie uczynić, któremu i my nasza zawdzięczamy.

Do żywotu ~~przez~~ Kanaparz-owym, przenosimy następnie dotychczas wydania tylekroć wspomnionego, żywot ś. Wojciecha przez ś. Brunona skreślony 7).



ludów

3) Pierwszą taką i godną wspomnienia u nas jest legenda którą umieścił Jan Długosz przy końcu Żywota ś. Stanisława, r. 1511 w Krakowie drukiem ogłoszonego. Jest jeszcze przed nami inna, w rękopiśmie papierowym z początku XV. w. będąca, też jako mowa skreślona a nadewszystko błędami zdająca bliżej rozpoznawać nie zdołaliśmy potrzeby. Obie,

a szczególniej

cudów aboli i niżyś szczegółów wyjętych z Żywotów ś. Nila i Alexego dla tego niepowtarzamy, że nic ważnego do historyi nie przyczyniają, ciekawi je w Kronikach Marcina Gala i Bogufała albo też w dziele Pertza znajdą — dokład odsełamy. 8)
Co jeszcze będzie o ś. męce, bądź o rękopisach Kanaparza prawy zaniechać mamy, posłuchajmy mnicha Pertza który tak pisze: „ Rome in
„ latere ete — — — — —
„ — — — — — — —
„ — 9)

szczególnie pierwsza, ułożona na żebrach Kanaparzowych i tu Duszeńki Stanisław pisarz Żywotów arcyb. gnieźnieńskich w całości prawie powtórzył. Ob. też Żywoty przekł. M. Bohusza Szyszki. Wilno r. 1852. T. I. str. 10 – 31.

4)

4) Rosa boëmica sive vita S. Woyciechi
Ex. de Nova praga. 1668. 8 min. cum
fig: –

5) I. M. Ossolińśki wdziele Wiad. his. kry:
T. I. s. 99. Przyp. 54. Zdaje tytuł
Brzowskiego pisma podając: „Silvester II
Cosmis aquitanus P. M. a calumniis vin-
dicatus. Cui subiuncta est S. Adalberti
ursini Com. Rosenbergi pragensis Epi,
gnesnensis Archiepi & Martyris Bocmorum,
Hungarorum, Polonorum, Prussorum A-
postoli vita et passio ab eius Synchrono
et familiari Sylvestro II P. M. edita, nunc
primum ex Bibliotheca Casinensi in ca-
puta distincta, clarioribusque notis illustra-
ta; Romæ Typis Camerę. 1629. in 4o par.
– Secunda editio do T. XX annalium
Brzovii Coloniæ ap. Munich." – Posiadając
wzbiorze nowin rycin ojczystych, dzieła tego
tytuł rytowany, jako nieco odmienny, nie-
odrzucony będzie opisać, zdaje się bowiem że
go Ossoliński w swym exemplarzu miewał.
W ramkach ozdobnie z figur utworzonych jest
góra, wpośrodku herb Korony, i Litewski
w którego tarczy Królewski herb Wazów.
Nowa równie rytowane są: „Silvester
Cosmis aquitanus P. M. F. Abrahamii
Brzovii Poloni s. T. magistri ord. Prae-
dicator. adiuncta est vita S. Adalberti
M. ab eodem Silvestro edita. Studio
eiusdem Brzovii auctori suo vindicata
et notis illustrata." Ossoliński w tym
samym dziele str. 37. 38 pisze: „Bolan- †(Brzowskiemu)
dyści dowiedli nam tutem omyłki że przy-
pisywszy historyą S. Wojciecha samemu

Sylwestrowi

Sylwestrowi mają ją za nigo własne dzieło, zkąd wszystkiem pozwalają że napisana była z jego rozkazu." Sami atoli jakoby pewnymi nie byli, komu ją przypisać mieli. —

6) Ob. Rozaboënica de ubi supra p. 427. Niektóre rękopisma mają zamiast Canaparius, Campanarius, zkąd przydomek rodzinny owego zakonnika Jana w postaci owoc" na początku następującej przedmowy, podaliśmy.

7) Monum. Germ. histor. T. IV. pp. 596-612. — O żywocie ś. Bruna. Ob. Lelewela: polska średnich wieków Tom I. str. 59.

8) Ibid. ut supra ad pp. 613-616. a 616-620.

9) Ibid. ad pp. 574-581.

Vita S. Adalberti Gnesnensis Archiepiscopi et Martyris.

ab ente

Prefatio.

Vita S. Adalberti tanquam historicum remote antiquitatis monumentum aque ad historiam ecclesiasticam ad res gestas medio Europa spectat. Vir enim hic, seculo suo nominis celebritate insignis, e regione slavica, quam Bohemiam vocant oriundus, scientiis ac ingeniis moribus partim domi, partim in Germania sollicite imbutus, Rome laudem pietatis spiritum hausit, ubi rerum divinarum studio accensus diversis in vicissitudinibus, sacerdos primum, tum monachus, episcopi pragensis ac dein archiepiscopi Gnesnensis in maj. Polonia, amplissimas sacerdotales dignitates adeptus est, postremo intrepido muneris

ac

ac officii sui zelo ductus, barbaras inter gentes, luminisque S. Fidei Christiana expertes, prope Gedanum (Gdańsk) in Prussia, vergente jam seculo decimo palmam martyrii retulit. Quo factum est ut a posteris apostolus et patronus non solum Poloniæ sed et Hungariæ, Bohemiæ et Prussiæ appellatus ad hodiernam usque diem pijssime colitur. His itaque exemplis christianæ virtutis posterorum nostrorum memoriæ relictis, paulo post mortem duos vita sua habuit Scriptores quorum alter Joannes Canaparius (si nomen verum) romanus Adalberti nostri Ord. S. Benedicti in monte Casino conversus, alter vero S. Bruno episcopus fuit. Quibus adjecimus tertio quidem loco sed magni momenti . . . . .†
Horum quivis S. Adalberti coævus quicquid ex ejusdem vel fide dignorum testimonio de ejusdem laboribus et conamini bus spiritualibus perceperat memoriæ rerum futurorum tradidit. Quocirca licebat monere, nos harum auctorum duos primos, ob raras quidem sed permagni æstimandas ac tempore superstites mentiones, res ad polonas spectantes in vetustissimis non solum Germaniæ sed etiam ac præcipue patriæ nostræ historicis Monumentis o-

mni

† tu mozna dotknąć o Bzkop. w bibl. monast. odkrytym

-mmi iure ponere.
In paranda itaque nova illa ac emendatiori editione, vitae passionisque S. Adalberti a Canapario descriptae G. H. Pertzium, virum nostris temporibus de historia optime meritum secuti sumus. (1.) Cuius proemio, inferius a nobis integre repetito, quamvis nihil accuratius adjicere potuisse fatcamur, (2.) seriei tamen Cod. MSS. ab illo collectorum enumeratorum, ac inter se collatorum, unum adhuc illi ignotum (scilicet canapariani laboris) in Polonia uti putamus sub fine XIV saeculi exaratum addere contigit, quem hic loci propius designandum statuimus. —
Est igitur Cod. membranaceus iste littera gothica varia at manu eadem et perspicua, quamvis mendis haud vacua, paginis bipartitis folii minoris, scriptus. Integer Canaparii textus, adhibitis verbis compendiariis exaratus, observato interpunctionis usu, qui saeculo quo codex iste parabatur obtinebat, nullisque aut spatiis intermissis, aut capitibus numero signatis; ipsae tantum periodi punctis, porro vero a linea maiuscula litera rubro colore, distinguuntur. Jam vero cum non extant aliae peculiares codicis huius annotationes, quae hic percenseri possint, sufficiet dicere, codicem hunc totum, tempore quo praesentia dabamus

1.) Monumenta Germaniae Historica etc etc edidit Georg. Heinricus Pertz ser. familiae welficae ab historia scribendae. Scriptor. Tomus IV. Hannoverae impensis bibl. aulicae Hahnianae. fol. (pp 581—596.)
2) Id. ibid. pp. 574—581.

-mus, 25 foliis constare, paginas vero recenter signatas 49 continere, inque eis: 1.) pag. 1. vita S. Wenceslai 2) pp. 12. vita S. Stanislai Eppi Cracovien-sis — laudem 3) pp 37-48 vita S. Adalberti opus Canaparii in verbis: „ „ et semper karrissimo tan"dem per- „ fruitur Christo etc." abruptum, ac nuper ex editione supra memorata compensatum. —

Sumpta igitur per tria editione pro fundamento nostra, supervacaneum censebamus, aut ordinem Co. MSS. ab illo enumeratorum quoque modo invertere, aut commentarios vel glossas mutare, aut eadem multiplicare. Nec aliud quidquam curae nobis erat, quam menda typographica eliminare, locorumque inter variantia vel discrepantia, necnon deficientia aut addita, quae e codice noviter reperto pullulabant adiungere, ac orthographiam hodiernam non ubique constanter secutam (a domino Editore quidem acceptam) servare. Atque hunc nos codicem, qui multum aestimandi D. Augustini Bielowski proprius est Litt: B. per opus hicce indicamus. Caeterum si specie non fallimur, di-

— xerimus

serimus codicem istum, quoad textum, illi quam proxime accedere, quem Pertzius numero 3°. signavit. Neque silentio adhuc pretereundum arbitramur, fuisse exortas seculis superioribus multas vitæ S. Adalberti descriptiones, aliasque breves de eadem notitias vel carmina, vulgo legendas, atque has omnes propius aut remotius originem e Canaparii opere traxerunt; quod opus et ipsum S. Brunonem pro oculis habuisse extra dubium est. (3) primus vero W. M. Bolelucky bohemus, pragensis ecclesiasticus, altera sub parte XVII. seculi, ex his legendis, sed præcipue ex vitis Surii († 1578) ac Breviario bohemo, amplissimam S. Adalberti vitam contexendam suscepit (4) duorum potissimum cod. mss auctoritate nixus, qui si secum conferuntur ecce non alia nisi Canapariï opera esse, facile adparent. Caterum auctor supra laudatus verum vitæ S. Adalberti scriptorem in lucem proferre non valens, licet Caparii mentionem fecerit (5) Surii tamen auctoritate in Bzovii nostri

opinione

3) Harum legendarum princeps atque notatu dignior est illa, quam Joan. Dlugosz Vitæ S. Stanislai scriptor, Cracoviæ a. 1511 in 4to typis mandata, annexuit. Extat etiam alia in cod. mss. chartaceo sæc. XV medio exarata, quam tamen mendis admodum inquinatam ac contortam diligentius investigare, operæ pretium non esse censebamus. Utraque et-

potissimum

opinione fundata acquiescere videtur.
(6) Atque sic res se habebat, donec clarissimus Pertzius novam Canaparii operis editionem paraverit, quae etiam huic nostra parandae viam strauit.
Canaparii operi absoluto aliam Vitam s. Adalberti seu potius ejusdem martyrium calamo cuiusdam anonymi poloni, e perveterato codice bibliot. reg. monachiana depromptam notitiisq emendatiores ac plane singularitates novas continentem — sicut et opus s. Brunonis subjunximus, quam ultimam s. Adalberti vitam ex editione superius memorata etiam fideliter transferendam curavimus. (7) Nec tamen virum est nobis, miracula, aliaque e vitis SS. Nili et Alexii deprompta repetere, eo quod ad historiam patriam minus spectent, nullogue penitus valido incremento eam augere queant. Qui vero studio illa cognoscendi ducuntur, eos ad Martini Galli et Baszkónis chronica, necnon ad ipsum et Pertzii opus esse ablegandos arbitrabamur. (8) His itaque pernecessarie antepositis si quidquam de Sancto illo viro, aut de codicibus Canaparii praesertim operis scitu dignius fecerit,

postipsium Hugolini legenda ad canaparii textum conflata est, quam posteriorem etiam Stanislaus Burzenski vitarum Archi. Gnesnensium scriptor fere integram repetit. —
(4) Rosa boëmica, sive vita S Woyciechij etc — nova pragae. 1668. 8 min. cum figuris. —

(5)

ea vel ex ipsa Cl. Pertzii in vitam S. Adalberti introductione sc. haurimus (9). En verba ejus:

/: Vita S. Adalberti.

„ Romae in latere — — —:/

---

(5) Jos. Max. Ossoliński in opere suo: Wiadomości histor. krytyczne etc. T. pag. 99. nota 54. operis Bzoviani hunc refert titulum: Silvester II Cosius Aquitanus P. M. a calumniis vindicatus, cui subjuncta est S. Adalberti Vr. cini Com. Bosembergi pragensis Epi. gnesnensis Archiepi. et martyris Boemorum, Hungarorum, Polonorum et prussorum Apostoli vita et passio ab eius Synchrono et familiari Silvestro II P. M. edita nunc primum ex bibloth. Casinensi in capita distincta clarioribusque notis illustrata. Romae Typis Camerae. 1629. fol. par. secunda Editio ad T. XX. Annalium Bzovii, Coloniae apud Munich. Suvabis quoque notae primae editionis titulum ori incisum, ac paulo ab hoc differentem, qui in Iconographia rerum patriarum mea asservatur; namque exempl. Ossoliniano bibliot. idem desumpsisse videtur. Est ille margine e figuris decore compositis circumdatus, ac in media summa parte Insigne exhibet Regni Poloniae Magnique Ducatus Lithuaniae, in cuius scuto medio Regia vasorum domus insigne conspicitur; ipsius vero tituli aeque ac meus Inscriptio tota talis: Silvester Cosius Aquitanus P. M. F. Abrahamii Bzovii poloni S. Th. magistri ord. Praedicator. adjuncta est vita S. Adalberti M. ab eodem Silvestro edita. Studio ejusdem

ejusdem Bzovii auctori suo vindicata
A nobis illustrata." Idem Ofrolin-
ki T. cod. p. 37. scripsit: „Bolan-
dista errasse Bzovium in hoc quoque
contendebant, quod vitam S. Adalberti
ipsi Silvestro tribueret, auctorem illum
nunquam esse credens, nihilominus tamen
conveniunt, fuisse pontificis jussu scri-
ptam." Sicque ipsis adhuc non liquebat, cui opus hoc certe tribuendum esset. –

(6) Conf. Rerum bohemicarum etc ubi supr. p. 427. – nonnulli Codices pro Lana-
pario (seu Canaphario) campanarium etiam exhibent. quare in limine pre-
fationis nostræ, proprium Joannis monachi de monte Caprino, nomen in
dubium vocare non aversabamur. –

(7) Monum. Germ. histor. T. IV. p. 596 – 612. –

(8) Ibid. ut supra. ad pp. 613 – 616 et 616 – 626.

(9) Conf. notam super. 2. –

Vita S. Adalberti

" Roma in latere etc "

(Monum. Germ. Histor. ed. Pertz. T. IV. pp. 574—581.)
Hannoverae a. MDCCCXLI. (2m.)

Vita S. Adalberti Episcopi.

Roma in latere montis Aventini ad Tiberim fluvium converso coenobium estat sanctis Bonifacio et Alexio consecratum, quorum veneratione Graeci iusta ac Latini, attracti, antiquitus sub utraque sancti Basilii et sancti Benedicti regula vitam monasticam egerunt.[1] Hic Adalbertus, episcopus Pragensis, e patria profugus, sub Leone abbate monachum induit,[2] et complures annos sanctorum virorum familiaritate usus, ex eorum denique numero vitae suae scriptorem sortitus est. Quum enim complures episcopi et martyris vitae extent, ea quae omnium antiquissima et reliquarum fons praecipuus agnoscitur, intra biennium aut triennium post obitum Adalberti conscripta, auctorem habuit monachum SS. Bonifatii et Alexii, qui nomen quidem suum latere voluit, sed quem Johannem Canaparium, coenobii mox abbatem futurum, fuisse existimo. Certe monachum SS. Bonifatii et Alexii eo se prodit, quod tum S. Basilium,[3] tum S. Benedictum,[4] „patrem nostrum“ vocat, Leonis abbatis[5] et fratrum de Adalberti vita et moribus iudicium adfert; ipse una cum reliquis

fratribus

1) Brunonis vita Adalberti.

2) cap. 16. sqq.

3) cap. 15.

4) cap. 25.

5) idem, quem a. 995 causa arnulfi et Gerberti dirimendae in Galliam missum legimus SS. III. 653. sqq. et 686. sqq.

6) c. 20.

fratribus Adalbertum „ saecularis philosophiae scientissimum esse" noverat, et ea quae nonnisi paucissimis monasterii fratribus innotuerant nobiscum communicat[8]. Vir igitur in omnibus, quae Romae vel ante ultimum Adalberti iter contigerant, haud levis auctoritatis, scilicet qui ea aut ipse vidit, aut ab Adalberto, et fratre eius Gaudentio[9], qui sancto viro inde ab infantia fidissimus comes adhaeserat[10], a S. Nilo[11], et Leone audivit, ultimam Adalberti expeditionem et martyrii historiam a Gaudentio itineris socio, quem praecipua observantia colit, didicisse videtur.

Quae cum ita sint, nonnulli Gaudentium ipsum, quem Otto III a. 1000. Gnesnensi sedi archiepiscopum imposuit, librum conscripsisse existimarunt[12]; quibus quominus assentiar, animo auctoris permoveor. Nam maiore caritate de Gaudentio loquitur, quam ut ipsum eundemque fuisse credam, animo minus commoto Adalberti eadem narrat, quam ut fratrem ea scribere opiner; ideoque in eam potius sententiam inclino, ut Johannem Canaparium auctorem libri habeam, cuius visio de obitu Adalberti infra ita narratur: ecce in monasterio ubi ille talis (Adalbertus) nutritus fuerat, cuidam conuerso Johanni Canaparii, talia Dominus per visum ostendit. E summo coelo . . . . . Unius nomen extra

ipsum

7) c. 5.; cf. c. 12.
8) c. 29.
9) c. 12. 29. 30.
10) c. 16. 9.
11) c. 15. 29.
12) praecipue Cl. Voigt in historia Prussiae I. p. 653. sqq. quem Cll. Palacky in „Würdigung der ältesten böhmischen Geschichtschreiber" p. 296. et Contzen „Geschichtschreiber der Sächsischen Kaiserzeit" p. 138. secuti sunt.

ipsum qui haec vidit, admodum pauci-
pui sciunt; alter vero erat, ut adhuc
hodie ipse meminit, domnus Adalbertus,
cui angelicus minister iam coelestis
mensa convivia praeparavit. Hic au-
-ctorem exemplo Johannis evangelistae
sua ipsius referre intelligimus, et mo-
-destia ea, quae monachum decet, vir
„ nobilitate carnis propollens et divi-
„ tiis affluens, qui monachicum habi-
-tum abrenuntians quae saeculi sunt
„ suscepit, Johannes Canaparius" [14]
se „ quendam conversum" tantum dicit.

Johannes noster ut auctore Miraculorum S. Alexii referente discimus, dum in saeculo erat, multos amicos propinquos et fideles sincera caritate devinxerat eundem beum secum pe-
-tere eundemque habitum suscipere, sed nonnisi pauci eorum promissis su-
-is steterunt. Eum non solum scrip-
-turae sacrae et patrum, sed etiam classicorum Romanorum, gnarum, plurima sententia inde decerpta, quas operi inserendas duxit, arguunt. Le-
-one defuncto abbas electus est [15] a. 1002. d. 8. Martii vetustam Eufe-
miani, patris S. Alexii, donationem auctoritate publica transscribi iussit. 16. Obiit d. 12. octobris a. 1004. [17]

Scripsit vitam Adalberti super-
stitibus Nilo [18] (+1005,) Ottone III. [19] (+1002 d. 24. Januarii) et Leone ante iter imperatoris in Poloniam ad visendam Adalberti tumbam sus-
-ceptum (a. 1000.), cuius certe men-

13) Evang. 19, 26. 35.

14) Miracula S. Alexii.

15) Abbatem vocat Bruno in vita Adal-
-berti infra caput 27.

16) Marini papiri p. 126. 127.

17) Epitaphium eius Baronius, d. Felix Nerini in libro de templo et coenobio SS. Bonifacii et Alexii Romae 1752. in 4°. pag. 144. ita refert:

Christe deus, rerum pulcherrime factor et auctor,
Suscipe me indignum, salus et omne bonum.
Obsecro, flagito, servus postulo, queso Johannes:
Confiteor culpam, da clemens veniam.
Omne malum merui, cumulum quaecumque-
-bus audi
Tardus ad omne bonum, promptus ad omne malum.
A capite usque pedes maculant membra omnia sordes,
Sed Tu, sancte deus, rex miserrime pius.
Da in regione domum, sunt ubi castra vi-
-rorum,
Auricomus ubi regnat aurea se-
-cula Christus.
Precor vos omnes qui hic post me venturi e-
-stis, pro mei preces fundatis et propter ka-
-ritatem, quam violare non licet, nemo su-
-um nec alienum cadaver super me mittat;
quod si aliquis hoc presumpserit sit male-
-dictus atque in perpetuum anathemate con-
-strictus.
Credo quod Redemptor meus vivit et in carne mea videbo Deum salvatorem meum.
Ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi anni sunt mille 4. Obiit mense Octobris die 12. indictione 3.

18) cf. cap. 19. 11.

19) cf. cap. 14. 30.

/: tionem

20) cap. 21.

21) Mabill. Acta SS. O. S. B. saec. V. p. 873. cuius ultima exscribimus: per palmam martyrii migravit ad Dominum. Quo audito rex, ardorem tanti martyris non ferens, cum senatu Romano et episcopis et clericis extra montes in Sclavoniam pergit ad eruendas Romam reliquias beati Adelberti. Cui manus cuius auferens, auro et gemmis mire exornavit, et ecclesiam nomini eius inter duos pontes fabricavit, et magne dignitati tradidit; necnon ortum eius, actus et passionem mira arte composuit et in libello scribi fecit. Tum coepit inquirere corpora sanctorum martyrum, et praecepit, ut ubicunque inventa fuissent, ad ecclesiam beati Adelberti deportarentur. Et nunciatum est illi, quod in ecclesia beatorum Abundii et Abundantii martyrum, quae est iuxta montem Soractis, erant plura sanctorum martyrum corpora. Cui misit suos nuntios episcopos et clericos et monachos, ut cum omni honore et diligentia et hymnis Dei ad ecclesiam beati Adelberti ea deferrent. Qui protinus abierunt et coeperunt inquirere, ubi essent tumuli eorum. Et invenerunt in uno tumulo corpora beatorum Abundii et Abundantii, et in alio corpus beate Theodore, quae in praedio suo eos sepelierat. Invenerunt etiam inter eos sanctos martyres, qui habebant inauratas vestes et mire exornatas, et super altare eorum mensam sculptam et nimis decoratam. Et deportata sunt omnia secundum ipsum imperatoris ad ecclesiam beati Adelberti martyris. x mar-tyrii

22) c. 22. 23. 25.

23) c. 8. 14. 21. 22. 23.

24) ita c. 8. foret loco esset; postulans erat, exposcens erat = postulabat, exposcebat; vivere suum = vitam suam, uturpat.

25) per Cosmam Annalistam Saxonem.

26) quorum non pauci vitae compendium ediderunt, de quibus v. infra.

tionem non fecit, Gregorio V. papa recens defuncto (a. 999. d. Febr. 5.), quod eo in vivis degente vix praecipitem eius animum vituperasset;[20] ideoque anno 999. librum absolvisse censendus est. Cuius suscipiendi Ottonem III. auctorem tradit scriptor libelli de translatione SS. Abundii et Abundantii[21] et amicitia, qua imperator Adalberto iunctus erat[22] et animus auctoris in Ottonem III. et II. benevolus[23] rem ita se habuisse, fidem facere possunt.

Auctor utitur stilo gravi et brevi, adhibitis tamen sententiis, quae nonnumquam ad recentioris idiomatis usum[24] accedunt.

Liber statim ut prodiit, per Italiam et Germaniam inclaruit, paucos post annos a Brunone episcopo in libro ab ipso de vita Adalberti edito excerptus est, saeculo XI. in Monte Casino et in Germania tertiam vicissitudinem subiit, tum Leoni Ostiensi, auctori translationis SS. Abundii et Abundantii, Cosmae decano Pragensi[25] et aliis per eos auctoribus[26] innotuit.

Editio nostra his nititur subsidiis: 1) C. duali Guelferbytano, olim Lamspringensi, inter Helmstadienses N. 553. mbr. in 4° saeculi XI. testatum probet in universum sincerum, sed locis compluribus manu secunda eiusdem tamen saeculi arrasum et depravatum

-vatum, quare primaria lectione ope re-
-liquorum codicum restituta, correctoris
raro tantum rationem habui. Congruit
cum eo

2) C. regius Stuttgardiensis, olim
Zwifaltanus, N. 167. vol. III. mbr. in
folio maximo saeculi XII. medii, cui fol.
187–191. liber noster manu saeculi
XIII. inlatus est; quo V. Cl. Moseri,
supremi rei scholasticae in regno Wir-
-tembergensi consiliarii et bibliothe-
-carii, beneficio uti mihi licuit. Eo-
dem pertinere videtur.

2b.) Cod. Sanctae Crucis in Austria
membr. sec. XII. in folio.

2c) C. Caesareus Vindobonensis in-
-ter codd. Hist. eccl. N. 5 signatus
mbr. in fol. sec. XIII. exeuntis.

2d) C. Zwettlensis in Austria N.
24. mbr. sec. XIII. in folio.

3a) C. coenobii Windbergensis, a Ca-
-nisio in Lect. Antiq. V. P. II. p. 332.
sqq. expressus, haud amplius extat,
quare eius loco textum Canisianum
adhibui, in universum bonum, qui ferre
nonnisi ubi editor sententiae haud bene
intellectae additis vocibus aliquibusne-
-dum nisus erat ab anterioribus codi-
cibus recedit. Canisii textum

3a*) Frehcrus in H. Bohemicis
p. 73–84. repetivit et Basnagius
in altera Lectionum editione T. III.
p. 45. sqq. annotationibus nonnullis
auxit. — Ad Canisii lectionem

3b.) C. Admontensis in Styria mbr. sae. XII. in folio et

3bb.) C. Claustroneoburgensis N. 707. membranaceus in fol. sae. XII. accedere videntur, quippe qui eque ac ille et Pragensis initio Boemiam, loco Selavonia, scribat.

3c.) C. bibliotheca Pragensis metropolitana mbr. sae. XIV. in fol. quem[27] adhibitis Canisii et Bzovii editionibus, a Godefrido Henschen in Actis SS. d. 23 Aprilis p. 178. sqq. expressum et annotationibus instructum legimus[28] hinc inde a Bohuslao Balbino legendi ignorantia aut sponte corruptus est. Nam ut b. m. Dobrowskio tradente novimus, codex Pragensis eque ac reliqui „ferocibusque" haud vero „fortibusque" viris habet, et glossas atque voces explicande sententie adhibitas textui inseri deprehendimus; ceterum codex ad nostrum 2. in compluribus locis proxime accedit.

4a) C. Admontensis membranaceus folio maximo sae. XII. scriptus, quem industria Chmelii nostri cum editis collatum gratulamur, textum exhibet arbitrio scriptoris ita immutatum, ut nonnunquam autorem haud amplius agnoscas. Sepe enim addit, reseat, sententias reformat, voces vocibus commutat, sed aliis locis genuinum textum satis fide exscripsit. Quod iubente Sylvestro II factum esse fortasse inde conicere licebit, quod

idem

27) v. de eo Pelzel et Dobrowsky in praefatione SS. Bohem. T. I. p. XV. sqq.

28) Mabillonius in Actis SS. S. Bened. sae. V. p. 846. sqq. Canisii, Bollandi et Bzovii editiones inter se contulit, et excerpta vita secunde, codicis secundi Ademari (v. supra p. 129), annalista Saxonis, qui nonnisi ex Cosma hausta refert et translationis SS. Abundii et Abundantii addit.

idem fere opus in

4b.) C. Casinate N. 145. mbr. sae. XI. in folio maximo (pag. 209. 199.), Silvestro II papa adscribitur[29]. Liber a Bzovio a. 1629. editus[30] et notis illustratus cum Aemontensi in universum quidem consentit, sed sua etiam habet cum ab Aemontensi tum a textu genuino diversa, nonnullis locis glossas textui infert, aliis ad lanisii lectionem proxime accedit. Ex isto fluxit[31].

4b*) C. Casinas N. 110. mbr. in folio maximo sae. XII. ubi fol. 264. 199. vita legitur in quatuor lectiones distributa. Eiusdem ordinis esse videtur:

4c) C. bibl. Vallicelliana[32] S.N. 99. fortasse idem, quem ex bibliotheca S. Caeliae Baronius[33] et Bzovius laudaverunt.

5) C. regius Bruxellensis N. 9290. mbr. fol. sae. XII. olim S. Laurentii in Leodio, textum, qualem reliquorum codicum auctoritate habiliendum patet, vocibus intellectu difficilioribus resectis, aliisve additis, leviter immutavit; cum editis collatus est a Bethmanno nostro.

6) C. regius Monacensis inter libros S. Emmerammi Ratisbonensis B. 34. signatus, mbr. sae. XIV. a V. Cl. Föringer in usus nostros versus, voces et sententias integras cum aliis commutat, textum contra-

-hit

29) Bzovius et catalogus ms. bibliotheca casinensis auctoribus Friderico et Plaido de Genua.

30) S. Adalberti Ursini comitis Rosembergii . . . vita et passio ab eius synchrono et familiari Silvestro II P. M. edita. Romae in 4°. 16. nonas praedictus pippus 3.

31) v. quae in Annalibus nostris T. V. p. 47. de legendariis Casinatibus notavi.

32) De codice vallicelliano H. 25. signato nobis non constat.

33) a. 980. p. 839. 199.

hit et insertis vita alterius particulis dilatat; in fine Miracula sancti Adalberti martyris exhibet infra referenda.

In tanta codicum varietate,[34] quum textum genuinum nonnisi in 1. 2. 3. haberi pateret, praecipua tantum loca quibus reliqui ab eis dissentiunt adnotanda esse duxi.

Altera Adalberti vita

Brunoni archiepiscopo debetur. Liber ardentissimum Christi amorem spirat, nec monachum tantum sed martyrem auctorem prodit. Erat Bruno genere clarissimo Saxonum editus,[35] patre Brunone et matre Ida.[36] Puer a patre, Thietmari episcopi Merseburgensis consanguineo et amico, Magdeburgensi ecclesiae sub Adalberto archiepiscopo[37] et Geddone magistro[38] traditus,[39] Adalbertum Pragensem sodalem habuisse dicitur,[40] et Thietmaro[41] contemporalis et conscolasticus fuit.[42] Juvenis religione, moribus et doctrina inter sodales clarus, canonicis S. Mauritii adscriptus est. Postea ab Ottone III. desideratur et suscipitur;[43] sed regiis negotiis non diu insudavit. Nam anno 996. regem, ut credere fas est, Romam comitatus, Adalberti, Leonis, Johannis, aliorumque plurimorum exemplum secutus, mundo relicto, circa annum

34) Codex in catalogo mss. bibliothecae Gottingensis indicatus (Archiv VI. 200.); ibi hodie non extat.

35) fortasse regia familia cognatus, Thietmar. VI. 58. Ex fratre eius Lotharius III. imperator descendit:

Bruno

Bruno † 1009	Burchardus	Gevehardus — Ida
	Gevehardus	Gwehardus comes
	Conradus archiepiscopus Magdeburgensis.	Lotharius III imp.

36) quos Querfordia sedisse, chronicon Magdeburgense tradit.

37) Li Chronico Magdeburgensi fides, Meibom. II. p. 275.

38) Thietmar. l. c.

39) cf. c. 4. vita Adalberti.

40) Chronographus Saxo a. 1009.

41) Chron. Magdeb. p. 275.

42) Thietmar. l. c.

43) Thietmar. l. c. cf. vita Adalberti cap. 20. cuius morem nobilem novimus. Quo petrus Damianus in vita S. Romualdi c. 27. de dilectione imperatoris scribit, ad Brunonem sive Gregorium V. papam referenda sunt.

annum 997. solitariæ vitæ se addixit. Professus est monachum sub nomine Bonifatii[44], et in coenobio quodam, ut recentiores volunt apud Sanctum Alexium, paucos annos exegit. Anno 1001. Romualdum abbatem cum aliis Theutonicis Roma Sibur atque Casinum sectus tandem cum ipso Pontem Petri, in palude Classensi[45] haud procul Ravenna situm, adiit. Ibi opera manuum victum quaeritans, inediæ et vigiliis corpus castigabat[46] et fervore fidei et ascetica vita reliquos monachos anteibat. Erant in eadem congregatione alii conversi, Tammo comes, Johannes et Benedictus, tum Bolesclavi Poloniæ ducis filius Bolesclavus (nu) [47]. Quo tempore quum orientalis Europæ populi Sclavi, Pruzzi, Ungarii, Russi, Lituani, a compluribus Christianæ fidei apostolis appeterentur Benedictus et Johannes Bolesclavo (hu) duce petente in Poloniam profecti[48], martyrio postea perierunt. Bruno auctoritate papæ et Heinrici II. archiepiscopus gentium consecrandus eligitur. Vir martyrii cupidus, papam, sive Sylvester II. sive Johannes XVII. aut XVIII. sit incertum, petiturus, pedester nudis pedibus Ravenna Romam adiit[49], palliique cum legatione ad regem accepto, nudis cruribus et pedibus hiemis tempore in Germaniam pro-

fectus

44) Ann. Quedl. a. 1009. Chron. Saxo. a. 1009. Chron. Magdeb. p. 275. 284. Cum coenobium S. Alexii intrasse, recentiores male intellecto loco vitæ Romualdi statuerunt.

45) Vita Romualdi. c. 26. 27.

46) Thietmar. l. c. et vita Romualdi.

47) Vita Romualdi c. 26. (Niemojewy odgadnął Stanisław Wydawca między innymi Tangmar grobu z pisy Slavus Sclavi wzdłuż Sclavum zamyka Kronikarza ani dy plomacji tego nie czytamy i sam tego pomiędzy pisu 1013)

48) l. c. c. 28. Andream et Benedictum Hartwicus in vita Heyrhani expositionis in Ungariam arcessitos scribit.

49) Vita S. Romualdi l. c.

profectus, Heinricum una cum Taginone archiepiscopo Magdeburgensi Merseburgi,[50] tunc fortasse episcopatui restaurando intentum,[51] reperit. Ibi consecratione accepta archiepiscopus gentium renuntiatus, in Poloniam, Ungariam reliquasque interioris Europae terras profectus est. Anno eodem exeunte,[52] fortasse in Polonia,[53] velut insigne religionis humilitatis et martyrii exemplum sibi propositurus, vitam Adalberti conscripsit. Liber antiquiori vitae immittitur, sed oratione plane diversa, rebus haud paucis resectis, aliis, prout a viro meliora edocto exspectari poterat, emendatis et additis, novum plane opus evasit. Ardens pietas et martyrii desiderium, animus magnis cogitationibus assuefactus, rerum sacrarum mundanarumque experientia, iudicium acre et rectum cum amore veri coniunctum, sententiarum vi et gravitate, sermone vivido, brevi, florido, nonnunquam ipsa brevitate subobscuro, exprimuntur. Praeter se ipsum testes rerum quas narrat gravissimos, Leonem et Johannem abbates, Leonem palatii episcopum, Radlaw papatem memorat, at Radlam in altera tantum libri editione, quam in Ungaria positus[54] suscepisse videtur. Omittit in ea tum quo

contra

50) Thietmar. l. c.

51) nisi hae post conscriptam Adalberti vitam, ideoque autumno anni 1004. vel 1005, contigisse statuas.

52) Annus ex code Zobizlovi constat c. 21. Qui quum in eunte ybri obierit et Johannes abbas S. Bonifatii et Alexii c. 17. superstes memoretur, quem d. 12. Octobris huius anni obiisse supra vidimus, liber circa mensem octobrium, antequam Johannis obitus nostro innotuisset, scriptus esse videtur.

53) c. 22: interim in hac regione... expectabat ad Poloniam reperatur necesse est, et auctorem tunc ibi moratum indigitare videtur.

54) Hanc secundam editionem esse, inde coniicias, quod prior majorem cum libro Johannis Canaparii necessitudinem profert, in Ungaria scriptam, ob res quae nonnisi colloquio cum Radla habito addi potuerunt v. c. 22: ut hodie audis ipsum dicentem . . . ex huius ore audisse me fateor . . .

contra reges de gentium conversione non curantes scripserat, tum mira-cula quedam, quorum pars jam in vita antiquiore occurrerat, aliaque fusuis edita, quedam con-trahit mutatque, breviora explicat, addit quo a Rasla presens audie-rat, et ultima manu imposita, li-brum qui ~~in~~ gratam auctoris me-moriam et admirationem apud po-steros servet reliquit. — Prodimis annis apud Polonos ungarosque[55] versatus, egregia virtute, arbore fi-dei et eloquentia proceribus eorum, Boleslavo praecipue placuit; magnis-que muneribus ditatus, omnia ea ecclesiis, familiaribus suis et paupe-ribus contulit.[56] Duodecimo[57] conversio-nis anno fervida predicationis con-stantia[58] in Pruciam perredit, ad Russos pervenit, quorum regem per duas lignorum strues igne sup-posito illesus transiens, ad fidem convertit;[59] sed a fratre eius incredulo u-na cum sociis suis duodeviginti de-collatus est. Martyrii palmam anno 1009 d. 16. Kal. Martii[60] „mitis ut agnus“ accepit. Defunctorum corpo-ra Boleslaus mercatus est, ac do-mui sue solatium futura acquisi-vit. De ultimo eius fato socius iti-neris Wipertus hec notavit, quo in codice regio Monacensi inter Te-gernseenses N. 897 manu saeculi XI. scripta, insigni Föringeri nostri bene-ficio hic inserimus:[61]

55) Hoc ex epistola B. (Benedicti) clerici ad Heinricum II ex Un-garia scripta patet. Hartwi-cus in vita Stephani, centuman-nis posterior, nostrum quidem tacet, sed Bonifatium quendam memorat, qui Asterico abbas successerit; sub quo noster fortas-se latet.

56) Thietmar. l. c.

57) Thietmar. — Ann. Quedl. scribunt XI° anno.

58) vita Romualdi c. 27.

59) vita Romualdi c. 27.

60) Thietmar. Ann. Weissenburg. In annalibus Quedl. et chron. Halberstadensi cuius f. Dusdlart. legitur.

61) Narratio manu bibliothecarii Te-gernseensis saec XV. inscribitur: Hystoria de predicacione epis-copi Brunonis cum suis capella-nis in Prussia et martirio eo-rum.

Cognoscat

62) ita et Bernwardus episcopus in inscriptione sarcophagi te vocavit; v. infra.

„ Cognoscat Deo dilectus populus universus, quod ego Wipertus, Dei servorum servus[62], causa re-
-missionis meorum peccatorum et domini mei sanctissimi et martiris Christi Brunonis e-
-piscopi iussione, mea omnia que habui contempsi mobilia et immobilia, et illum secutus
fui in paganorum provincia que nuncupatur Pruscia. Ille etiam pontifex et martir Chri-
sti Brunus dimisso episcopatu una cum grege sibi credito, cum suis capellanis ambulavit Pru-
sciam ad convertendas[a] paga-
-norum gentes in christianitate sanctissima. Quorum nomina hec sunt: in primis dominus
meus Brunus episcopus et mar-
-tir Christi sanctissimus; no-
-mina capellanorum qui cum eo ad martirium venerunt hec sunt: Tiemicus, Aicus, Hesichus,
Apichus, novissime ego Wibertus. Quid plura? Quando patriam intravimus, statim ante regem
ducti fuimus. Episcopus vero cum suis capellanis preparatis celebravit missam, predicando
euvangelica atque apostolorum dicta. Que omnia ut rex Ne-
thimer, nomine, audivit, dixit:

a) coopertenda C.

„ Nos

„ Nos deos habemus in quibus adoramus et confidimus. verbis autem tuis obedire nolumus." Episcopus hoc audiens, illius regis adporta-re iussit simulacra, et illo pre-sente in igne proiecit cum vir-tute maxima. Ignis vero acce-pit et devoravit illa denique si-mulacra. Rex autem turbatus dixit indignatione maxima: „ ac-cipite episcopum citissime, et in ignem coram me proicite. Si illum ignis comburit et devorat, cognoscite quia illius est predica-tio vanissima; denique si est aliter, in illum Deum credamus velociter." Tunc iussit rex ignem accendi va-lidissimum, et in illum proici epi-scopum. Episcopus autem indu-tus vestimento episcopali, suam sedem in ignem fecit portare, et in igne supra eandem tamdiu sedit, quousque a capellanis sep-tem psalmi fuerunt decantati. Rex vero hoc videns factum mira-bile, cum trecentis viris credidit Deo velociter, et accepit baptis-mum penitentie. Dux postea illius terre ad episcopum equita-vit, virtute repletus diabolica, et illum episcopum cum capellanis fecit martirizare absque ulla que-rimonia. Episcopi caput iussit ab-scidi, et capellanos omnes iussit

Suspendi

suspendi et meos oculos eruere
fecit. Postea vero operante Chri-
sto visa sunt ibi signa sine
numero et prodigia; nunc vero su-
pra illorum corpora constructa
sunt monasteria. Ex illo tempore
pro deo peregrinando circuivi
plurimas provincias, invocans
sanctos sanctasque in christia-
norum auditia. Quid multum di-
cam? Omnium christianorum
in Karitate Dei deposco audi-
tium, quod mee vite fiat pa-
trocinium, vestrorum peccato-
rum eternum remedium.[a] »

Memoriam heros liber gestorum e-
ius[63] veridicus, sed hodie deperditus,
celebravit, nomen urbis in Prussia, Bru-
nonis mons[64] vocata, hodieque retinet.
Patrem eius Brunonem, filii consilio
monachum conversum, eodem anno
d. 14. Kal. Novembris obiisse, Thiet-
marus tradidit.

Liber vite Adalberti a Brunone
compositus[65] statim, ut prodiit[66] ab
auctore annalium Magdeburgensium,
quorum reliquias apud Chronogra-
phum Saxonem et in Chronico Mag-
deburgensi legimus,[67] edscriptus,[68] for-
tasse etiam Thietmaro innotuit,[69]
et seculo XII. apud Admontenses,
seculo XIV. Praga transscriptus
est. Prior libri recensio a. 1571. a
Surio in Actis SS. April. p. 826.

a) manus seculi XI. ad-
scripsit: Explicit.

63) laudatur ex annalibus antiquis Magdeburgensibus in Chronico mag-
-deburgensi pag. 275. 281.

64) Brunsberg, Braunsberg.

65) Trithemius in libro de SS. eccles. c. 336. Brunonem praeter alia li-
bros II commentariorum in Ge-
nesin scripsisse refert.

66) primia editionis sententias ex-
-scriptas leginus apud Chrono-
-graphum a. 972: Nemo rex
studium habet usque ad paganum.

67) rem ultra dubitationem ponit lo-
-cus ap. Chronographum a. 982,
littera obliqua iam a Leibnitzio
indicatus p. 194.

68) Chron. Saxo. a. 973. 974. p. 187. et 188.
a. 982. p. 195: Nam ut refert etc usque
imperiali carnit potestate, et p. 194: da-
-rum sapientia sua memoriale reliquit. Chron.
Magdeburg. p. 275–277. 280.

69) sed quod Thietmarus IV. 19. de S. adalber-
to tradit, etiam aliunde fortasse noverat.

899. „stylo modice correcto" ex codice nodie incognito hui data est, secundam ex codice Pragensi, adhibita tamen saepius editione Suriana Henschen in Actis SS. l. c. p. 187. vulgavit, unde decerpta Mabillonius et Basnagius repetiverunt. Nobis quum secunda recensio, utpote ab auctore recognita et perfecta, ex instituti nostri ratione evulganda esset, codex eorum quos novimus antiquissimus, scilicet

1) Admontensis mbr. sae. XII. in 4°. ut integer exscriberetur a Chmelio nostro impetravimus, locos nonnullos ope.

2) codicis Pragensis, qualis in editione Henschenii exprimitur, correximus, et adhibita

3) Surii editione, omnia quibus recensio prima a secunda recedit, infra textum enotavimus; quo facto, ne lectorem aliquis priorem recensionem desideret, cavimus.

Seculo post Johannem et Brunonem elapso, Cosmas[70] decanus Pragensis passionem S. Adalberti celebrandam suscepit, sed liber eius multo minus temporis intervallo quam merito ab illis distat. Cuius „versus de passione S. Adalberti episcopi et martyris" ex codice Pragensi supra laudato Dobner T. II. Monumentorum Hist. Bohemiae

p. 1.

70) cf. Pelzelii et Dobrowskii praefat. SS. Boh. T. III. p. XVIII. XIX.

71) Cosmam Johannis librum tractasse, jam supra monuimus.

72) v. Dobner. l. c. et acta SS. l. c. p. 176. 177. Plurima Bethmano referente, in codicibus regiis Bruxellensibus N. 7773. et 8941. ab editoribus Act. SS. Antw. collecta leguntur. Scilicet in codice N. 7773. signato: 1) (ex ms. Pragensi a P. Gamans designato describi curavit P. d. van Hollandt. miser 2. aug. collata cum autographo.) „Sancti patris nostri Adalberti episcopi Pragensis et mart. Chr. gloriosa vita – brevis narratio, partim ex ms. codice, partim ex Dubravio, partim ex annalibus Bohemiae, partim etiam ex historia polonica collecta." „Ottone tercio augustalibus fasibus insignito – pererebescat." 2) (ex ms. pragensi etc. ut 1.) Ex vita S. Procopii, collata cum autographo. „Beatus adalbertus ex piis et religiosis parentibus oriundus fuit, qui a pueritia in lege Domini eruditus fuit, et tandem pro addiscendis liberalibus artibus ad quendam archiepiscopum." (Dobner II. 51.) Est epitome brevis vitae antiquioris, eisdem verbis servatis, adjectis miraculis paginae unae: „Claruit autem Sanctus – permittente." 3) vita S. Ad. „Sanctus A. nobilis progenie sed nobilior – collocavit." (Dobner II. 57.) 3 paginae; visiones quaedam, miraculum et translatio pragan. 4) Legenda de S. adalberto, ex legenda SS. Patronorum Bohemiae impressa Cracov. 1507. „S. A. ex regno Bohemiae", epitome vitae antiquioris, et duae paginae miraculorum. 5) Papio S. Adalberti (ex ms. Ultraiect. S. Salvatoris) „Anno Ottonis III quarto – diebus custodis", 5 paginae, epitome vitae antiquioris. – Codex Bruxel. N. 8941. exhibet fragmentum codicis chart. quart. s. XV. ex sermones de Sanctis, quos inter duo sermones de S. adalberto: 6) Legitur de S. Adalberto

p. 1. 999. edidit.[71] — Extat praeterea vita succincta in codice regio Monacensi inter Inderstorfenses N. 242. „Sanctus Adalbertus ortus fuit de Sclavonia quae est in Germania" etc. aliaque nullius momenti in codicibus Bohemicis, Ultraiectino et Warmiensi in Prussia,[72] in regio Bruxellensi N. 7773. hymnus brevis in laudem B. Adalberti ex missali Cracoviensi descriptus, cuius prima verba sunt: Hodierna lux diei.[73]

Miracula Adalberto a posteris tributa omittimus,[74] exceptis tantum quae cl. Föringer in codice Monacensi reperta exscripsit et nobiscum communicavit; quibus Polonorum, Martini Galli et Bogufhali narrationes referri, cuique legenti patet.

Subjicimus quaedam ad res gestas Ottonis III. pertinentia ex vita S. Nili et Miraculis S. Alexii decerpta.

Adalberto — morte claruit" (2½ pagg.), brevissima epitome vitæ antiquioris, adiecto miraculo de digito a pisce comesto.

7) „Egredere de terra — Dominus Deus" (2. pagg.) Sermo. Sequitur 8) hymnus in honorem S. A. s. XV. „Laudem dignem sanctum proclari Woytciech sancti quis effari — perducat ad gaudium."

(vide supernis notulam 3 prefationis nostræ.)

73) Codex colonensis VI. 21. in Annalibus nostris memoratus T. VII. 418. legendam Adalberti, S. Ekberti Hiberni discipuli et Egmundensium patroni, Cod. monacensis inter Emmeramenses G. 57. vitam Adalberti monachi Oberaltahensis auctore Alberto priore Oberaltahensi. (Pez. Thes. I. 3, 537.) probet.

74) v. Acta SS. l. c. p. 198. 199. Voigt Geschichte Preussens p. 274.

Vita antiquior etc

" Incipit passio S. Adalberti etc

Kostusia
v
Moskala wygnany
Zgrzytą mi kany
Day folgę Klopotom
Dom dom dom dom

—

Na Sarskim Dziedzińcu
Buchaty był w Wilnie
Jak przyszedł Listopad
I Wilnie mu opad
pad pad pad —

—

Po Bonku Imcrati
Marzowo patrzati
Uciekto bir Moskw
A ku ku ku ku

—

Piorem swem chuprzyst
Jak ci Naród zburzyst
Uciekto bez piora
Ka ka ka ka ka

—

Ale u tu z Polakiem
Do Moskwy lić Statkiem
Sam swoja Parada
Da da da da

—

Pod Osta pakował
Myślył nas mordował
Orzeł tu a ty gdzie? —
he he he he —

Swego car wypędziem
Swego ci precz będziem
Sen się już nie wróci
Oj ca ca ca ca

—

Przez Iwan Mikita
Broń nasza nabita
Strach na Bisurmana
Oj ka ka ka ka

—

Myślałeś że wrócim
Wolność nam okrucim
Pomyłł w tak płocho
Cho cho cho cho

—

W paradzy i Kasky
Błyszczał kapt i Chwasky
Dziś giną akszyby
Oj ky ky ky —

—

W Pidzicki był Smiatek
A tchurz w Pomidziatek
Patrzajcie na Zuchа.
Cha cha cha cha

—

Błysk naszych bagnetów
Wypłoszył Karnietów
Za nimi Prapory
Myk myk myk myk

W kotlu cudziatko
Szampanskiy spiratus
A tuzr Dla wczasu
Napij sie sij kwasu

W Obozie miat kwiatki
Attanki i Chatki
Nie tak dziś Mospanie
Oy nie nie nie nie.

Marsz na Szpiegów

Zmijcie nam od ucha
Szpiegów Mazura
Wszkaziemy Tuch w Tucha
Stara Brania tura
Jur nie w roly za to rycz
Matrosy, Zandry, Lenize,
Wszakze to nie iest frasko
Ze podynda czy Jurgaszko
Nikt tu nas nie adradzi
Mozem sij zabawii
Jednak nie zawadzi
Szabunie zteawii
Nieabraknie nam wesilwio
Jezeru zyci Nowosilcow
Jezeru dyszy Lotr zdradziecki
Zdrayca Kunpot szpicy Rozniecki
Nikt nas tu nazdradzi
Mozem sij zabawic tu

Daby brania w gore Winda
Nikt nij on lyz podynda
Sami o tym dobrze wiecie
Ze pelita mata Kasa przecie
Nikt tu nas nieodgadki:
Mozem sij zabawic tu

Spiew Krakusow.

Daley chłopcy bierzma kosy
I krzyknijmy razem
Polska! świetne twoie losy
Tym powaźnym zdaniem

Albo na to nie Krakusy
Albo na to nie chcemy
Nie mamy to Polskiej duszy
Dyć nas na Polacy

Nie ptaszcie nas ene dziecie
Że idziem na boie
Chociaż odbierzemy blizny
Wszak to dla Ojczyzny

Uszyli nam dwoy kaznisto
Chorągiewki czyste
A od każdey się prosali
Po tyrigi Moskali

Precz dziś takie Mospanie
Co się lękasz boja
Lepszy ia w Biały suknmanie
Niż by w Niemca stroju

Kto dziś smiele w boja stanie
Ten iest Swoiii panie
Kto się skryie za Okopem
Nie wart bydz i Oktopem

Nieckayem w slepy Rusy
Bo idą Krakusy
I czarci nas nie zastonią
Przed ich dzielną bronią

U Krakusa niepomoże
Ani swięty Boże
Kula gwiz nie Szabla birnie
Aż się Rusy obliznie

Krakusy się dziś nie zlękną
Choć Armaty ięknę
Smiałem sercem w boja stanę
Za Polskę Kochaną

A gdy Rusinow zbiciemy
I do Domu wrociemy
W ten czas Krzyknim Boga chwała
Polska nasza cała.

Montagnard ou berger votre sort peut changer

1. Cou. Comme moi dans la garde il faut vous engager.
Quel état fortuné vous sera destiné
Vous aurez la escarde et l'habit galonné
Non vraiment m'engager j'ai crains trop le danger
Mieux vaut encore vivre et rester berger
Dans mon hâmeau restons sans cesse son aspect fait battre coeur
C'est là qu'est ma maîtrise c'est là qu'est le bonheur

2. Cou.
Dans les champs de l'honneur brillera ta valeur
Là pour que l'on parvienne il ne faut que du coeur
On obtient un chevron et de simple dragon
On devient capitaine au doux son du canon
J'aime peut le fracas le canon peut hélas
Peut hélas vous prendre en traître à dix jambes et bras dans
Dans mon hameau et — et —

3. Cou
Un soldat franc luron sans regrets sans façon
Est toujours sûr de plaire dans chaque garnison
De séjour en séjour et d'amour en amour
Toujours un militaire est payé de retour
Oui dis qu'il peut dans les camps gare les accidents
On prend sa place et malheur aux absents
Dans mon hameau etc etc —

Wyrok Sądu sejmowego na Adama Poninskiego r. 1790 ogłoszony.

Zdrajca ten Ojczyzny zasłużoną za sprawy swe karą, lubo
później przez wypadki w Ojczyźnie niepomyślne i nie-
szczęśliwe pod opieką Moskwy w Warszawie przebywał,
ręką sprawiedliwej Opatrzności dobrowolny w nędzy ostatniej,
nałogiem opilstwa zmierzony pod szubienicą życia ha-
niebnego dokonał. Czego dowodzą wiersze sprzedane
nagrobku na nie napisane następujące:

Tu leży — grabż, rozbójnik i podły niecnota,
Jam pierwszy wrogom polski otworzył wrota.
Za bogactwo, za zdradę sam sobie im zapłacił,
Szczęściem zyskał sromotne, a szlachectwa stracił.
Poninski się nazywam — Adam mi z imienia
Szubienica mem łożem i głazem wspomnienia.

NB. Podług pamiętnika Niemcewicza umarł pod
murem w Warszawie R. 1799. —

NB. To jest bardzo nadto
dalecu R. 12. —

185 Zakaz nie wydawania bez poprzedniego Imprimatur. 21. Marc. 1848. 22

Nr. 3646.

Das Preßgesetz, welches die bisherigen Ereignisse hervorgerufen hat, ist noch nicht erlassen worden.

Da aber eine absolut freie, auf keine Weise kontrollirte Presse in einem verfassungsmäßigen Staate unmöglich zulässig ist, so trage ich Ihnen hiemit auf, nichts in [illegible] zu Lithographiren ohne Ihrer das Imprimatur Eines Landes-Präsidiums, oder des Herrn Polizei Direktors, oder des Herrn Vorstehers des Magistrats Grafen Potuckowski erhalten zu haben.

Sollte irgend etwas ohne ein solches Imprimatur gedruckt werden, so würden sie ohne weiteres die [illegible] die Lithographie bis zum Erscheinen des Preßgesetzes unter Aktivität setzen.

Ich beauftrage zugleich, daß die Herren mit wichtiger Auffassung der dermaligen Staatsbürger der österreichischen Monarchie gehalten werden.

Lemberg, am 21. März 848.

[signature]

Vom Kommando-Präsidium.

№ 3648.

An

den Litthauischen

Herrn Galinski

Edelf

W Capuciui sakaru
zo. 21 marca 1848.

Nº 3937.

223

Mit Hinblick auf das Erlass der Wiener Zeitung vom 22 d: M. veröffentlichte a: h: Patent vom 19. d: M. wegen ist meine Verfügung vom 21. d: M. Z. 3646 hinsichtlich der verkäufl: gen Lasten alten zum Druck bestimmten Manuskripte zurück, worauf jedoch der Gehilfen und Lehrlinge Pflichtheit des Gesetzes der Druckerei, dass er bis zum Erscheinen des neuen Presgesetzes auf seinem Antrieben, inländische und ausländische Schriften, Kompositionen, welche die Verunglimpfung der Personen und Familien in ihrem häuslichen Thun und Treiben oder gar die Umwälzung der bestehenden Verhältnisse, die Aufreizung der Massen zum Gegenstande haben, wenden zurückgewiesen werden.

Lemberg am 26 März 848

Studian

Vom H. Landrath Präsidium

№ 3937.

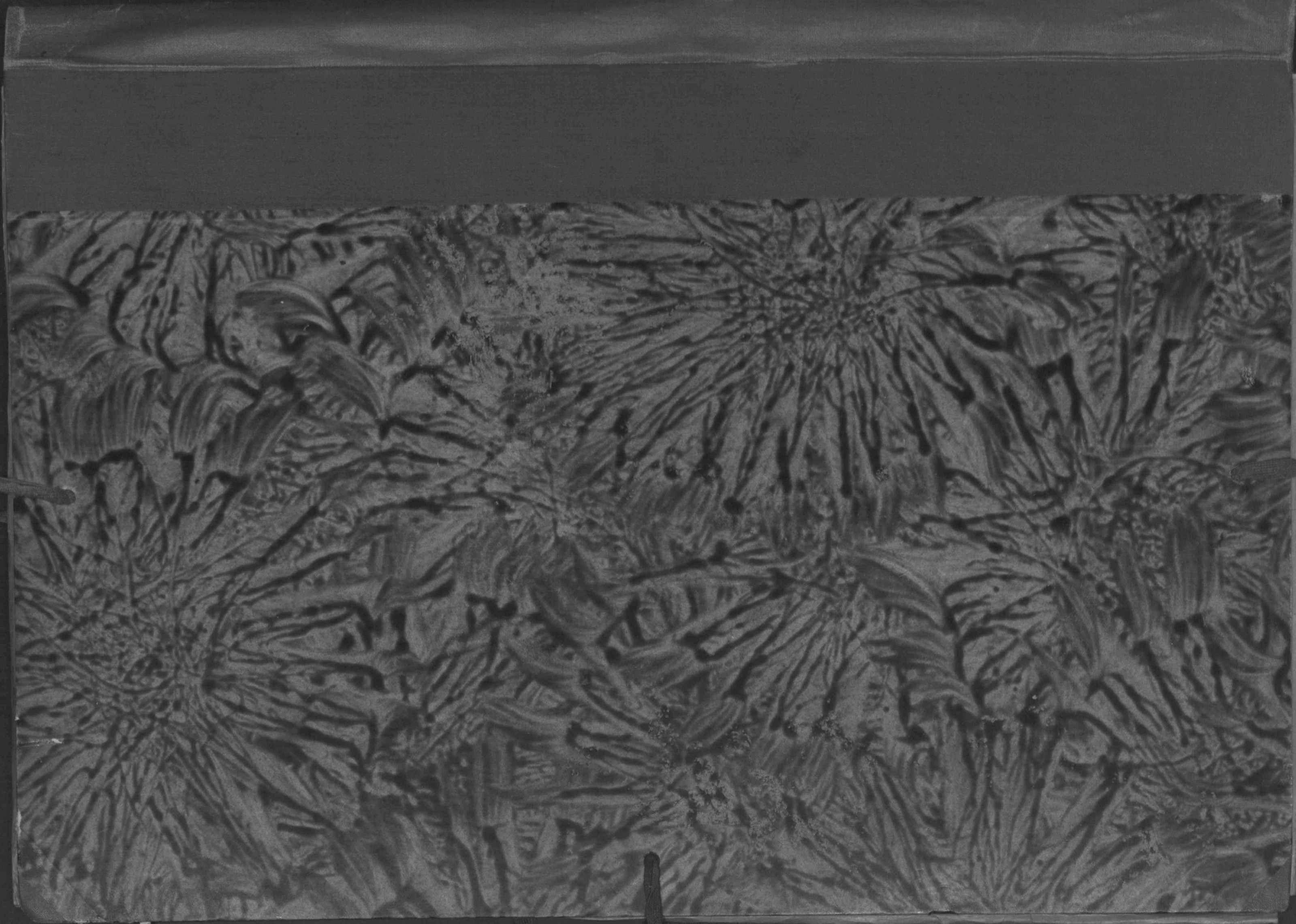
An

den Justiz-Rath

Litfoyn[illegible]ski

Herrn Galinski

Exoffo



Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :



ul. Krzemowa 1
62-002 Suchy Las
www.digital-center.pl
biuro@digital-center.pl
tel./fax (0-61) 665 82 72
tel./fax (0-61) 665 82 82

Wszelkie prawa producenta i właściciela zastrzeżone.
Kopiowanie, wypożyczenie, oraz publiczne odtwarzanie w całości lub we fragmentach zabronione.

All rights reserved. Unauthorized copying, reproduction, lending, public performance and broadcasting of the whole or fragments prohibited.